

SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tarih Ana Bilim Dalı

**36 NUMARALI SIVAS AHKÂM DEFTERİ'NİN
TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Özlem ÇETİN

Sivas

Ağustos 2019

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tarih Ana Bilim Dalı

**36 NUMARALI SİVAS AHKÂM DEFTERİ'NİN
TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Özlem ÇETİN

Danışmanı

Prof. Dr. Ömer DEMİREL

Sivas

Ağustos 2019

KABUL VE ONAY

Üniversite: : Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Tarih
Tezin Başlığı : 36 Numaralı Sivas Ahkâm Defteri'nin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi
Savunma Tarihi : 31.07.2019
Danışmanı : Prof. Dr. Ömer DEMİREL

Unvanı - Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı : Prof. Ömer DEMİREL

Üye : Prof. Dr. Ali AÇIKEL

Üye : Doç. Dr. Ahmet YÜKSEL

Oy Birliği

Oy Çokluğu

Özlem ÇETİN tarafından hazırlanan "36 Numaralı Sivas Ahkâm Defteri'nin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi " başlıklı tez, kabul edilmiştir.

.../.../.....

Prof. Dr. Ahmet ŞENGÖNÜL
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntuladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi;

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

27.08/2019

Özlem ÇETİN

ÖN SÖZ

Osmanlı, merkezi yönetimin bir parçası olarak gördüğü topraklarında tebensıyla kurduğu sosyo-ekonomik ilişkilerin boyutlarına tanıklık etmesinde yerel yönetimleri gözetmiş ve bu boyut Ahkâm Defterleri vasıtasıyla kuvvetlendirilmeye çalışılmıştır.

Çalışma sisteminde adalet prensibini merkezde tutmaya çalışarak halkın kendi aralarında veya yöneticilerle yaşadıkları problemlere çözüm üretilmesinde şeffaflık kazanması çok önemliydi. Bu sebeple 1742 yılından itibaren her bir eyâlet için ayrı bir kimlikle şahsi davalara ait ferman, berat ve benzeri kayıtları barındıran bu arşiv kaynakları devletin yıkılışına kadar çalışmasını sürdürmüştür. Bu çalışmanın bir parçası olan ve yürütme organının işlerliğini kazandığı Ahkâm Defterleri sosyal hayatın anahtar kelimesini taşıyan şikâyetler hakkında önemli bilgiler vererek klasik dönemde etkisini göstermeye başlamıştır.

Şikâyetlerin gerçekleştiği yerler yerel birimler olduğu için yerel birimler tarihini 600 yıllık bir zaman diliminde görmek, Osmanlı idari yönetimini öncesi ve sonrası çerçevesinde değerlendirmek gerekmektedir. Bu dönemde Sivas'ın tarihi geçmişi ile idari yapısına etki eden 1867 Vilâyet Nizamnâmesi'nin sancak (liva), kazâ, nahiye ve köy birimleri ile bu idari taksimatta nelerin değiştiğinin daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

Osmanlı Devleti'nin son döneminin sosyo-ekonomik tahlili yapılmaya çalışılan Sivas Ahkâm Defterleri'nin bir parçası olan 36 numaralı defter klasik dönemden uzaklaşmış bir zamana girmiştir. XIX. yüzyılın ikinci yarısı ile 46 yıllık bir zaman diliminde sadece 90 hüküm ile kapanışını yaparken muhtevasında sadece dört tür konuyu barındırıyordu. Mîras, Borç-Alacak, Mülkiyet ve Vakıf esaslı anlaşmazlıklar Divan-ı Hümâyûn'a dilekçe ediliyor ve merkezi idarenin taşrada gösterdiği etkileri bağlamında Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye ile diğer karar organlarının daha aktif bir görev üstlendiği anlaşılıyordu. Ayrıca önceki Sivas Ahkâm Defterleri ile de bu defter arasındaki farklar gözetilerek şikâyetlerin zamanla azaldığını ve ciddi tarih boşluklarının nüksettiğini söyleyebiliriz. Öyleyse adı geçen bu karar organlarının fonksiyonlarını kaybetmiş olabileceği ve başka kaynakların da idari ve hukûki alana temas ettiği düşünülebilir. Bu temasın II. Mahmud ve sonraki padişahlar döneminde sıklıkla yaşanan reform çalışmalarının etkisiyle oluştuğunu görmek mümkün olmuştur.

Tezimizin ana kaynağı 36 numaralı Sivas Ahkâm Defteri olub transkripsiyon ve değerlendirmesi için 4 bölümünden oluşmasına özen gösterilmiştir. Defterin içeriğinden önce birinci bölümde Osmanlı Devletinin klasik dönem eyalet yönetimi ve bu yönetimin XIX. yüzyılda değişen koşul ve ihtiyaçlara nasıl cevap verdiği üzerinde durulmuştur. Sonrasında Sivas eyaleti'nin tarihine kısaca değinilmiş ve hükümlerin yazıldığı makamlar ile ona bağlı yerleşim yerlerinde yaşanan değişimlerden bahsedilmiştir. Daha küçük coğrafi sınırları kapsayan bir idari teşkilâta kavuşması için bu koşul ve ihtiyaçların Vilâyet Nizamnâmesiyle alakası kurularak eyalet, vilâyet, sancak ve kazâ taksimatına etkisi tablolarla anlatılmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde Divan Teşkilâtı ve Osmanlı Adalet Sisteminden bahsedilerek Ahkâm Defterleri hakkında bilgi verilmiştir. 36 Numaralı Ahkâm Defterinin muhtevası üçüncü bölüme bırakılarak hükümlerin tarih ve konularına göre tasnif ve dağılımları tablolar üzerinden anlatılmaya çalışılmıştır. Yine bu bölümde yer alan mîras, borç-alacak, mülkiyet ve vakıf içerikli hükümler de alt başlıklar halinde anlatılmıştır. Son olarak dördüncü bölümde hükümlerin özet ve transkripsiyonu yapılmıştır.

Transkripsiyon yapılırken sayfa geçişleri kalın yazı siliyle mesela (s,9) olarak belirtilmiştir. Kelimelerin okunduğu gibi yazılmasına özen gösterilmiş fakat çevirisi yapılmakta güçlük çekilen kelimeler ( ) parantez içinde boşluk bırakılacak şekliyle boş bırakılmıştır. Okunmuş olduğu halde emin olunamayan kelimelerde ise ? soru işareti kullanılmıştır. Sonuç, Ekler ve Kaynakça transkripsiyonu takip eden son kısımlar olmuştur.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	iii
TABLO LİSTESİ	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM	7
1. XIX. YÜZYIL'DA OSMANLI DEVLETİ'NDE İDARİ YAPI.....	7
1.1. Eyalet Yönetimi.....	7
2. XIX. YÜZYILDA SİVAS EYALETİ'NİN İDARİ ve TOPLUM YAPISI.....	15
2.1. Sivas Eyaleti'nin İdari Yapısı.....	15
2.1.1. Hükümlerin Yazıldığı Makamlar.....	16
2.1.2. Hükümlerin Yazıldığı Eyalet, Vilâyet, Sancak ve Kazâlar	16
2.1.2.1. 1867 Vilâyet Nizamnâmesi öncesi.....	16
2.1.2.2. 1867 Vilâyet Nizamnâmesi Sonrası.....	18
2.2. Sivas Eyâleti'nin Toplum Yapısı	24
II. BÖLÜM	29
1. OSMANLI DEVLETİ'NDE DİVAN TEŞKİLATI.....	29
1.1. Divan	29
1.2. Osmanlı Adalet Sistemi.....	30
1.2.1. Ahkâm Defterleri	31
1.2.1.1. Ahkâm Defterleri'nin Tarihsel Süreci	31
1.2.1.2. Ahkâm Defterleri'nde Tarih ve Yazı Çeşidi.....	34
1.2.2. Sivas Ahkâm Defterleri	34
III. BÖLÜM	37
1. 36 NUMARALI SİVAS AHKÂM DEFTERİ	37
1.1. Defterin Muhtevası.....	37
1.1.1. Defterin Şekil Tanıtımı	37
1.1.2. Defterin İçerik Tanıtımı.....	38
1.2. Hükümlerin Tarihlerle Göre Dağılımı.....	41
1.3. Hükümlerin Konularına Göre Değerlendirilmesi.....	42

1.3.1. Hükümlerin Konularına Göre Tasnifi.....	42
1.3.2. Hükümlerin Konularına Göre Dağılımları.....	43
1.3.2.1. Mîras ile İlgili Hükümler	44
1.3.2.2. Borç-Alacak Meseleleri İle İlgili Hükümler	47
1.3.2.3. Mülkiyet Hakları ile İlgili Hükümler	48
1.3.2.4. Vakıf Hakları ile İlgili Hükümler.....	58
IV. BÖLÜM	61
1.HÜKÜMLERİN ÖZETLERİ	61
2.HÜKÜMLERİN TRANKRİPSİYONU	97
SONUÇ.....	263
KAYNAKÇA	267
EKLER :36 Numarâli Sivas Ahkâm Defteri'nin Orjinal Metni.....	273
ÖZGEÇMİŞ.....	313

KISALTMALAR

A.DVNS	:Bâb-1 Âsafî Divân-ı Hümâyun Sicilleri
a.g.e	: adı geçen eser
a.g.m	: adı geçen makale
Bkz	: Bakınız
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
BOAR	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi
C	: Cilt
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
Edit.	: Editör
H	: Hicri yıl
hk	: hüküm
İSAM	: İslam Araştırmaları Merkezi
İÜHFİM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
KOD	: Kodu
M	: Milâdi Yıl
OSAV	: Osmanlı Araştırmaları Vakfı
OTAM	: Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi
Nu	: Numara
S.	: Sayfa
s.	: sayfa
S	: Sayı
TAD	: Türkiyat Araştırmaları Dergisi
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı

TTK : Türk Tarih Kurumu

v.s : ve sa'ir

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Harput Eyaleti'ne Bağlı Kazâlar.....	17
Tablo 2: Sivas Eyaleti'ne Bağlı Sancak ve Kazâlar.....	18
Tablo 3: Sivas Vilâyetine Bağlı Sancak ve Kazâlar.....	20
Tablo 4: Diyarbakır Vilâyeti'ne Bağlı Sancak ve Kazâlar.....	21
Tablo 5: Kastamonu Vilâyeti'ne Bağlı Sancak ve Kazâlar.....	22
Tablo 6: Ankara Vilâyeti'ne Bağlı Sancak ve Kazâlar	22
Tablo 7: Hükümlerde Sıkça Geçen Müslim ve Gayrimüslim Erkek İsimleri.....	25
Tablo 8: Kişiyeye Özgü Unvanlar	26
Tablo 9: Eyalet Ahkâm Defterleri Tarihsel ve Sayısal Dağılımı	33
Tablo 10: Sivas Ahkâm Defterleri'nin Tarihsel Dağılımı.....	35
Tablo 11: Hükümlerin Tarihlerle Göre Dağılımı	41
Tablo 12: Hükümlerin Konularına Göre Tasnifi.....	42
Tablo 13: Hükümlerin Konularına Göre Dağılımları.....	43

ÖZET

Osmanlı Devleti kuruluşundan yıkılışına kadar merkezi yasama ve yargı sistemine önem vermiş Divan'da aldığı kararların ve hükme bağlanan konuların çeşitli defterlere kaydedilmesini sağlamıştır. Bu durumun eyalet düzenine de etkisi olması bakımından halk ile sosyo-ekonomik bağın kuvvetlenmesi için Divan-ı Hümâyûn sicilleri hükümet sisteminin temel prensiplerinden olmuştur. Bu prensip içinde yer bulan Şikâyet Ahkâm Defterleri de her bir eyaletin kendine özgü ihtiva ettikleri meselelerce dikkate değer şekilde taksim edilmişlerdir.

166 yıllık bir zaman diliminde dönemin adalet anlayışı gereği ferman ve nizamnamelerin yarattığı etkiyi Ahkâm Defterleri'nde görmek mümkün olmuştur. Çalışmamızı 1742 ile 1908 yılları arasında tutulmuş 36 adet Sivas Ahkâm Defterleri içerisinde sonuncusu oluşturmaktadır. Bu ahkâm defterinde Sivas ve Harput eyaletleri ile bu eyaletlere bağlı sancak, kaza, nahiye ve köyleri üzerinden idari yapı hakkında fikir edinilmektedir. Hükümlerin konularına göre tasnif ve dağılımları yapılarak incelenmesi ve tasnif edilen bu hükümler ile idari, hukûki ve toplumsal kararlara dair konulara temas kolaylığı sağlanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Divan-ı Hümâyûn, Ahkâm Defterleri, Sivas Eyaleti, Vilâyet Nizamnâmesi

ABSTRACT

The Ottoman State gave importance to the central legislative and jurisdiction system from its foundation until its collapse. The Divan-ı Hümâyûn registers have been one of the basic principles of the government's system in order to strengthen the socio-economic ties with the public due to this effect on the state system. The Complaints Judgement Registers, which are included in this principle, have also been considerably divided by the specific issues of each province.

In a period of 166 years, it was possible to see effect of edicts and regulations in the registers of law in accordance with the understanding of justice of the period. The study is the last among 36 Sivas Judgement Registers kept between 1742 and 1908 years. In this judgement register, information is given about administrative structure through the provinces of Sivas and Harput and the province, districts, township and villages of these provinces. It is aimed to provide ease of contact with the issues related to administrative, legal, economic and social decisions by the classification and distribution of the provisions according to their subjects.

Key Words: Ottoman Empire, Divan-ı Hümâyûn, Judgement Registers, Sivas Province, Provincial Regulations.

GİRİŞ

Osmanlı'da adalet sistemi, merkezine koyduğu kurum ve kurumların işleyişinde yatan kanûn ve nizâmların anlaşılmasıyla ilişkilidir. Toplumun bunları özümsemesi de ortaya çıkan meselelerde kim ve ne olduğu ayrımı yapılmaksızın yerinde müdahale edebilecek bir duyarlılığa sahip olan devlet bünyesinin adalet sistemini ne zaman ortaya çıkardığı ve ne zamana kadar devam ettirdiği sürecini görmekle anlaşılabilir.

Toplumun düzenini ve güvenliğini sağlamak amacıyla bölgesel idarede kânûnlarını icrâ ettirmek için hiyerarşik olarak birbirine bağlı kimseler görevlendirmiştir. Güvenliği sağlayıp düzeni koruduğu gibi iktisadi olarak da finanse etmek bölge yönetiminde önemli tutulmuş, eyalet ve sancak gibi askeri-idari birimler de bu temel üzerine kurulmuştur. Askeri-idari birimleri de hukûki temelden uzak tutmamak gerekir. Kanûn ve nizamların işleyişi her eyâlet ve her sancakta olduğu gibi kazâ, nahiye ve köy gibi en küçük yönetim birimlerinde varlığı hissedilen kâdılarının elinde bulunmaktadır.

Divan, devletin kurulduğu zamandan yıkılışına kadar yasama ve yüksek yargı organı olarak toplumun kendisini özümsemesi için adaletin merkezinde olmuş bir kurumdur. XIX. yüzyılda etkisi azalsa da yükünü ve sorumluluğunu kısmen başka kurumlara bırakarak yol alamaya devam etmiş görünmektedir. Bu nedenle klasik dönemde de olduğu gibi her eyalette kendisini temsil eden bir beylerbelik divanı olması da bu müessesenin önemini bölgesel olarak korumasına imkân sağlamıştır.

Bölgesel yönetimde merkeze karşı sorumluluk esas alındığından Osmanlı Devleti'nde ilk önce Rumeli ve Anadolu Beylerbeylikleri tesis edilmiştir. Ardından çekirdeğini Sivas ve Amasya sancakları ile Tokad kazâsının oluşturduğu Rum Beylerbeyliği kurulmuştur. Sonraları Sivas eyaleti adıyla anılan bu beylerbeylik Tanzimat'ın hemen öncesinde Orta Anadolu'da sınırlarları genişlemiş olarak Sivas (Merkez), Amasya, Bozok, Çorum, Canik, Divriği ve Arapgir sancaklarından müteşekkil olmuştur.¹ Ortaya çıkan bu idari yapı ile Divân-ı Hümâyûn'da sosyal,

---

¹ Serpil Sönmez, *Tanzimat'a Giden Yolda Bir Osmanlı Kenti: Sivas (1777-1839)*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara, 2015, s. 15. 36 Numaralı Sivas Ahkâm Defteri'nde Çorum, Divriği ve Arapgir sancak değil kazâ statüsünde görünmektedir. Bkz. Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, A. DVNS.AHK.SS.d, 36.

ekonomik ve kültürel anlamda merkez ve bölgesel yönetim arasındaki bağı kuvvetlenmesinde hukûki birer maddi kaynak özelliği taşıyan defterler bulunmaktadır. Osmanlı mîrasını ortaya koyan ve oluşturan bu maddi kaynaklardan birisi de bölgesel kimliğe sahip Sivas Ahkâm Defterleri olmuştur.

Kişilerin kim ve ne olduğuna bakılmaksızın kendi aralarında veya yöneticilerle yaşadıkları meselelerde çözüm üretilmesi için başvuru bu önemli mercii 1649 yılında Şikâyet Defterleri adıyla kaydedilirken sonrasında ihtisaslaşarak her bir eyalet için yeniden şekillenmiştir. Giderek gelişen bir arşiv kaynağına sahip bu kayıtlar 1742 yılından itibaren de ehemmiyetini korumaya devam etmiştir. Ahkâm Defterleri denilen bu yeni kayıtlar Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar da devam etmiştir.² Fakat sosyo-ekonomik gerçeklerin nüksettiği bu kayıtların ihtiyaçları doğrultusunda başka kaynaklarda varlığını koruyacağını da tahmin edebiliriz. Öyle ki Osmanlı idari teşkilâtının içinde bulunduğu durumu anlamak için hangi dönemde ve hangi koşullarda şekillendiğini sosyo-ekonomik yansımalarından uzak tutmamak gerekir. Her bir dönemi kendi koşullarında ve kendi olay ve olgularıyla değerlendirirken XIX. yüzyıl Osmanlı idaresinin önceki yüzyıllardan ve hatta klasik düzenden tamamen ayrılmış olduğunu Tanzimat Fermanı ve sonrasında yaşanan gelişmelerle anlayabiliriz. Bahsi geçen bu dönemi II. Mahmud ve sonrasında yaşanan gelişme ve kayıtlar dâhilinde gözetirken hukûksal bir boşluk oluşmaması adına varlığını devam ettiren Ahkâm Defterlerinin de bu gelişme ve kayıtlardan ne kadarıyla etkilendiğini seçtiğimiz defter üzerinden görebiliriz. Sivas Ahkâm Defterlerinden 36 numaralı defter Tanzimat reformları olarak bilinen bir dönemi kapsamaktadır. M-1863 yılında başlayıp XX. yüzyılın başına kadar önemini sürdürmüş bu kayıtlar Sultan Abdülaziz ve Sultan Abdülhamid dönemi yaşanan merkezi gelişmelerin etkisinde mîras, borç-alacak, mülkiyet ve vakıf konularına ait içeriklere sahiptir.

Devletlerin kurumsal olarak kendilerinden önceki devletleri örnek alarak ve kendilerinden de birşeyler katarak gelişim halkasını daha büyük boyutlara taşımayı hedefledikleri malûm bir durumdur. Bu nedenle Anadolu şehirlerinden eski bir

---

² Ramazan Günay, "Osmanlı Arşiv Kaynakları İçerisinde Ahkâm Defterleri: Gelişim Seyri, Muhtevası ve Önemi", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Yıl: 2013/1, Sayı:17, s. 13.

Selçuklu merkezi olan Sivas'ın Osmanlı Devleti'nin tarihinde de bir eyalet merkezi olarak topluma sunduğu katkılar anlatılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın amacı XIX. yüzyılda Osmanlı eyalet sisteminin bir parçası olan Sivas ve Sivas'ın idari yönetiminin onun coğrafi sınırları³ içerisinde temelinde toplumsal ve ekonomik meselelerin yer aldığı şikâyetleri incelemek olmuştur. Özellikle tarım ekonomisine etki eden değişim ile daha kolay çözüm bulunmasını sağlayan 1858 Arâzi Kânûnnâmesine detaylı olarak dikkat çekilmesi sağlanmıştır. Dikkat çekilen bir konu da borç-alacak meselesinde “*taksit ve murabaha hakkında 1268 senesi evasıt-ı cemaziye'l-âhiresinde tesis kılınıp evamîr-i âliyyeme neşr' i'lân kılınmış olan nizâm*” ifadesiyle kalıplaşmış bir cümle olarak M/ 1852 de kânûni hükmü gözetilerek ekonomiye bıraktığı etki gözetilmeye çalışılmıştır. Bununla beraber 1864 ve 1871 Vilâyet Nizamnâmelerinin etkisiyle vilâyet düzenlemesinin öncesi ve sonrası tablolarla anlatılarak bölgesel yönetime sunduğu katkılar hakkında fikir edinilmesi sağlanmıştır.

Çalışmanın planında toplumsal ve ekonomik meselelere teferruat kazandırılırken genelden özele bir yaklaşımla Osmanlı idari yapısına değinilerek taşra yönetim sisteminde yer bulan kurum ve idarecilerin sözkonusu meseleler üzerindeki ilişkileri görülmeye çalışılmıştır. Bu ilişkilerde müracaat merkezi görevi üstlenen, şikâyetleri kabul eden ve artık tek başına olmayan Divan-ı Hümâyûn ile Tanzimat reformlarının etkisiyle temyiz mahkemesi niteliğini taşıyan Meclis-i Vâlâyı Ahkâm-ı Adliyye arasındaki bağı tanımak kolay olmuştur. Bu ana kurumların işini kolaylaştıracak “*mahall-i meclis-i şer'*” gibi yerel mahkemelerin İstanbul'a karşı sorumlu olduğu gerçeği ile meselenin kesinliğe kavuşmasında büyük etkisi olan müftülük ve Anadolu Kadi-askeri kurumlarını da hükümlerde tanımak yerinde olmuştur. Taşra yönetiminin bir parçası olarak da Sivas ve ona bağlı yerleşim birimlerini gözlem noktamızın temelini alarak mîras, borç-alacak, mülkiyet ve vakıf

---

³ Osmanlılar zamanında XV. yüzyıldan itibaren Anadolu'nun tamamına “İklim-i Rûm, Memleket-i Rûm”, Amasya-Tokat-Sivas yöresini kapsayan çevreye de Rûmiyye-i Suğra” adı verilmiştir. 1520 yılında tahrîr sonuçlarını içeren icmâl defterinde Rum eyaletinin Paşa sancağının Sivas olduğu kayıtlıdır. XVII. yüzyılın ortalarından itibaren Rum eyaleti adı Sivas eyaleti olarak kullanılmaya başlamıştır. Ali Açık, “Rûm Eyaleti”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.35, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2008, s. 225-226.

içerikli konuların değerlendirilmesinde bu kurumların kânûn ve nizamnâmeler üzerinden verdiği kararlar önemli olmuştur.

İzlenen yöntemde;

- a) Araştırmanın zeminini oluşturmak ve doğru transkrip yapmak için öncelikle daha önce yapılmış Ahkâm Defterleri çalışmaları okunup incelenmiştir. Bu defterlerin Osmanlı adalet anlayışı içindeki konumunu, kapsamını ve katkılarını anlamak için de öncelikle Ahmet Kal'a'nın *İstanbul Ahkâm Defterleri İstanbul'da Sosyal Hayat 1-2* ile Doktora, Yüksek Lisans Tezleri ve Makalelerden istifade edilmeye çalışılmıştır.
- b) Seçilen defterin Sivas Ahkâm Defteri olması sebebiyle Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi kitabı ile bu defterlerin adetleri ve kapsadıkları yıllar hakkında bilgi almak gerekmiştir. Önceki Sivas Ahkâm Defterleri çalışmalarına da bakılarak daha emin ve doğru sonuçlara ulaşılmak istenmiştir. Bunun için Sibel Pekdoğan'ın *19 Numaralı Sivas Ahkâm Defteri'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (s.1-60)* ile Kübra Dursun'un *1. Numaralı Sivas Ahkâm Defterinde Yer Alan Vakıf Da'vâlarının Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi* çalışmalarından faydalanılmıştır.
- c) Transkripsiyon için transkrip edilmiş ahkâm tezleriyle beraber önemli sözlük çalışmaları olan 4 eserden de istifade edilmiştir. Bunlar; Ferit Develioğlu'nun Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat (Eski ve Yeni Harfleriyle), Mehmet Zeki Pakalın'ın Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü 1, Mithat Sertoğlu'nun Osmanlı Tarih Lügatı ve Şemsettin Sami'nin Kamûs-ı Türki eserleridir.
- d) Giriş kısmından sonra XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde idari yapıya değinilmiş, eyalet ile birlikte sancaklara bağlı kazâ, nahiye ve köylerin tanımlamaları yapılarak bu birimlerde yer alan yetkili kişiler hakkında bilgi verilmiştir. Bunun için Osmanlı bölgesel yönetimine dair katkıları bulunan kitap, sözlük ve makalelerden istifade edilmiştir. Diyanet İslam Ansiklopedisinde yer alan Hâlil İnalçık'a ait "*Eyalet*", Ünal Kılıç'a ait "*Vâli*", Tuncer Baykara'ya ait "*Kazâ*" ve İlhan Şahin'e ait "*Sancak*" ve "*Nahiye*" çalışmalarından faydalanılmıştır.

- e) Hükümlerde yer alan kazâ, nahiye ve köyleri daha doğru ve yerinde tespit etmek için de Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, Osmanlı Yer Adları II. eserinden faydalanılmıştır.
- f) Sivas eyaletinin Osmanlı Devleti'nin tarihinde de bir eyalet merkezi olarak topluma sunduğu katkılar anlatılmaya çalışılmıştır. Bu nedenle Sivas'ın fiziki ve idari yapısı ile vakıf-şehir ilişkilerinin sosyo-kültürel hayata katkılarını anlamak için Sivas hakkında önemli çalışmaları bulunan Prof. Dr. Ömer DEMİREL'in "*Osmanlı Dönemi Sivas Şehri-Makaleler*" ile "*Osmanlı Vakıf-Şehir İlişkisine Bir Örnek: Sivas Şehir Hayatında Vakıfların Rolü*" isimli kitaplarına yer verilmiştir. Diyanet İslam Ansiklopedisi, C.37' de bulunan "*Sivas*" çalışması da buna dâhil edilebilir. Bu kaynaklar ışığında Sivas eyaleti'nin toplum yapısı Müslim ve Gayrimüslim teba çerçevesinde incelenerek sosyo-demografik fikir elde edilmeye çalışılmıştır. En çok kullanılan isimler üzerinden yola çıkılarak lakapları, iş ve meslek hayatlarına değinilmiştir.
- g) Osmanlı Devleti'nde hukûk sisteminin önemini temsil eden Divan Teşkilâtı ile bu teşkilat içinde tutulan Ahkâm Defterlerinden bahsedilerek genelden özele yapılan bir anlatımla 36 Numaralı Sivas Ahkâm Defterlerine giriş yapılmıştır. Muhtevasına ağırlık verilmesi için de öncelikle şekil ve içerik tanıtımı yapılmıştır. Bu nedenle içeriğinde yer alan mîras, borç-alacak, mülkiyet ve vakıf ile ilgili meselelere açıklık getirebilecek kaynak ve yardımcı kitaplar ile makaleler incelenmiştir. Hükümlerde en çok yer alan mülkiyet içerikli meseleler olmuş ve bunun için de tarım ekonomisine etki eden 1858 Kânûnnâme-i Arâzi'nin hangi maddesine karşılık geldiği ve hangi kurumlarca neticelenmesi istendiği üzerinde durulmuştur.
- h) Defterde yer alan bölgesel yönetim anlatılırken 1867 Vilâyet Nizamnâmesi gözetilerek eyalet ve vilâyet kavramlarına açıklık getirilmiştir. Bu nizamname ile bölgesel yönetim birimlerinde yaşanan bir değişim olup olmadığı ile defterde yer alan hükümler çerçevesinde Sivas eyaletine veya vilâyetine bağlı sancak ve kazâlar tablolarla anlatılmaya çalışılmıştır.
- i) Hükümlerin tarih ve konularına göre dağılım ve tasnifleri de anlatılarak tablolarla ifade kolaylığı sağlanmıştır.

I. BÖLÜM

1. XIX. YÜZYIL'DA OSMANLI DEVLETİ'NDE İDARİ YAPI

1.1. Eyalet Yönetimi

Osmanlı' da askeri teşkilâtın ana birimi olan sancak, XV. yüzyılda eyaletlere bağlı idari bir bölgeyi kapsayan yönetim merkezidir.⁴ Sancaklar ve sancaklara bağlı kazâların oluşturduğu⁵ eyalet,⁶ en büyük idari birimin karşılığı olarak III. Murad dönemine kadar pek kullanılmamaktadır. Bunun yerine daha çok “*beylerbeylik*” ve “*vilâyet*”⁷ tabirlerine yer verilmiştir. 1591 tarihinde eyalet sistemi benimsenmiş olsa da beylerbeylik tabirinin de bir beylerbeyinin makamı olduğu ifadesiyle kullanılmaya devam etmiştir.⁸

Mülki, askeri ve mâli amîr konumunda olan beylerbeyliğinin idaresinde ve birkaç sancağın bir araya gelmesiyle oluşturulmuş bu sistem⁹ taşra idaresinin aşağıdan yukarıya karye (köy), nahiye, kazâ, sancak (liva) ve eyalet şeklinde teşkilâtlanmış hâlidir. Bir kısım köylerin bağlı olduğu nahiye, nahiyelerin bağlı olduğu kazâ, kazâların bağlı olduğu sancak ve sancakların da bağlı olduğu eyalet yapılanması vücut bulmuştur.

Tayin edildikleri eyalete Paşa sancağı da denilen ve idareyi merkez sancaktan ele alan Beylerbeyi¹⁰, Paşa ünvanı ile vezir rütbesine sahip kimselerdi. Bölgede iç

⁴ İlhan Şahin, “Sancaklar”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.36, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2009, s. 97.

⁵ Mustafa Gençoğlu, “1864 ve 1871 Vilâyet Nizamnamelerine Göre Osmanlı Taşra İdaresinde Yeniden Yapılanma”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2011, 2(1): s. 30.

⁶ Arapça “idare etme, icra” anlamındaki iyale kelimesinden gelir. Bkz. Halil İncalcık, “Eyalet”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.11, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1995, s. 548.

⁷ Osmanlı eyaletinin günümüzde Türkiye’de mevcut bir vilâyetten çok daha geniş bir sınıra sahip olduğu ve bugünkü bir ilin genişliği ile Osmanlı sancağı genişliğinin eş değerinde olduğu düşünülebilir. Bkz. İlhan Şahin, “Sancaklar”, s. 97.

⁸ H.İncalcık, “Eyalet” s. 548.

⁹ Musa Çadırcı, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, TTK Basımevi, Ankara, 1997, s. 10.

¹⁰ Fatih Kanunnâmesinde beylerbeyinin elkabı “Emrû'l-ümerâi'l-kirâm...” olarak geçmektedir. Bkz. Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2015, s. 235. 36 nu maralı Sivas Ahkâm Defteri’nde yer alan bazı belgeler ” Mîr-mîran-ı kirâmımdan...” diye başlamaktadır. Bu defter 1863 yılı itibariye başladığından bu elkabın 1875 tarihli 78. hükme kadar kullanıldığı görülüp bu tarihten sonraki hükümlerde rastlanmadığını söyleyebiliriz. Şemseddin Sami şöyle ifade etmektedir ki, Mîr-mîran: “*Beğlerbeği dimek ise de beğlerbeyi rütbesi başkâdır. Rütbe-i mülkiyeden Paşa ünvanına haiz rütbelerin ikincisine haiz olan zat ki Mîrî'l-ümera ile Rum ili Beğlerbeği arasındadır.*” Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türki*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 2010, s. 1441. Yusuf Halaçoğlu da XVI.

güvenliği ve eyâleti temsil etmek adına onun başkanlığında toplanan ve Divan-ı Hümâyûn'a benzeyen bir Beylerbeylik divanı bulunmakta idi. Bu divanda Tımar anlaşmazlıkları, sipahi ve reaya arasındaki meseleler çözülmeye çalışılırdı.¹¹ Aslında kısmen mâli yetkileri bulunsa da mâli, adli ve hukûki meseleler eyalet defterdarı ve kâdının denetimi altında olurdu.¹²

Sancakbeyleri de Beylerbeyi gibi vezir rütbesine sahip kendi sancağından sorumlu kimselerdir. İlk dönemler Beylerbeyi tarafından idari ve askeri denetime marûz kalmışlarsa da doğrudan merkez tarafından atanan ve Divan-ı Hümâyûn'a karşı sorumlu olan Sancakbeyleri sefer haricinde tamamen bağımsız faaliyet sürdürmekteydiler.¹³ Klasik dönem boyunca askeri yönü ağır basan Sancakbeyi sancağındaki tımarlı sipahilerin ve zaimlerin tabii komutanı olarak kendi kapu halkı ve sancağındaki zaim, sipahi ve cebelüler ile birlikte emredilen seferlere katılmakla yükümlüdürler. Bununla beraber şehrin asayişini temin ile halkın huzur ve emniyetini sağlamak ve adaletin uygulanması için şer'e ve örf'e riayet ederek aykırı durumların çözümünde kâdiya yardımcı olabilmekteydi.¹⁴ Ancak eyâlet teşkilâtının gittikçe çağın şartlarına uymaması ülke çapında idari reformlara ihtiyaç duyulacağına sinyallerini vermeye başlamıştı.¹⁵ 16.yüzyılın ortalarından itibaren tımar sisteminin bozulması ve iltizam sisteminin yaygınlaştırılmasıyla her coğrafyada ve her koşulda kesin bir çözüm niteliği taşımadığı anlaşılan bu sistem idari reform olarak yeterli değildi. Öyle ki Vâliler¹⁶ eyalet sistemindeki bu değişikliklerle kendi imkânlarıyla askeri güvenlik birimleri kurmuş ve besledikleri asker sayısında artış olmasıyla da bağımsız şekilde hareket etmeye başlamışlardır. Bu durum valilerin vergi toplamak adına sancakbeylerini de denetimleri altına almalarına neden olmuştur. Ayrıca sancaklarda da önemli değişiklikler meydana

---

yüzyıla kadar Mîr-i Mîran ünvanının Beylerbeyliğinin altında bir ünvan olduğunu ifade eder. Bkz. Yusuf Halaçoğlu, *XIV-XVII Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı*, TTK Yayınları, Ankara, 2007, s. 87.

¹¹ M.A. Ünal, *a.g.e.*, s. 234.

¹² M.A. Ünal, *a.g.e.*, s. 233.

¹³ M.A. Ünal, *a.g.e.*, s. 233.

¹⁴ M.A. Ünal, *a.g.e.*, s. 241.

¹⁵ Abdullah Saydam, "Tanzimat Devri Reformları", (Edit. Hasan Celal Güzel- Prof. Dr. Ali Birinci), *Genel Türk Tarihi*, C.7, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s. 265.

¹⁶ Osmanlılar'da vâli tabiri eyalet veya beylerbeylik denen idari birimin başındaki idareci için kullanılmış, sonraki dönemlerde giderek beylerbeyi ünvanının da yerini almıştır. Bkz. Ünal Kılıç, "Vâli", *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.42, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2012, s. 494.

gelmiş ve vezir rütbesine sahip kimselerin sayıca artmasıyla bu kişilerin istihdamında sorun yaşanmasına sebep olmuştur. Atamaları yapılamayan Vâkilere bir veya birkaç sancağın geliri *arpalık*¹⁷ olarak tahsis edilmek zorunda kalmıştır. Görev bölgelerine gitmeyen bu kişiler İstanbul'da oturmayı tercih ettiklerinden yerlerine *mütesellim* tayin etmişlerdir.¹⁸ Mütesellimler¹⁹ genelde o yörenin tanınmış insanları olup hem mâli hem de idari işlere bakarak gelirin bir kısmını peşin olarak mutasarrıflara ödeyip kalan miktarı da bütünüyle kendilerine ayırıyorlardı.²⁰ Sancakta mütesellimin yaptığı hizmeti geliri yüksek sınırları dar bir bölgede yerine getiren Voyvodalar da hem yönetici hem de vergi toplayan tahsildarlar idi. İdari görevler zamanla değişikliğe uğrasa da her iki uygulama Tanzimata kadar sürmüştür.²¹ Tanzimatla birlikte önemli bir adım atılmış, idari makamlar üzerinde yapılacak bir değişiklikle 22 Eylül 1858 tarihinde vâli, mutasarrıf ve kaimmakamların vazifelerine dair hazırlanan tâlimatta; bütün devlet memurlarının kanûna uymaya mecbur oldukları belirtilerek yalan ve hileden uzak ve herkese eşit şekilde davranılması ifade edilmiştir. Eyaletteki mülki amîrin vâli olduğu asayişin, adaletin, memleket imarının ve memurların denetiminin Vâlilerin uhdesinde olduğu vurgulanmıştır.²²

XVIII. yüzyılda *mutasarrıflık* ve *muhassıllıklar* da vâlilik düzeyinde kurulmuş mevkilerdir. Muhassıllık hâsil eden tahsil eden anlamlarına gelip Tanzimatın ilânından sonra sadece bu anlamıyla kısa süre kullanılmış ve sonrasında yürürlükten kaldırılmıştır.²³ Mutasarrıflık ise 1864 Vilâyet Nizamnâmesiyle sancak

¹⁷ Vezir, Beylerbeyi, Sancakbeyi gibi askeri sınıf ile ilmiye sınıfına mensup Seyhülislam, Kâdiasker ve Mevâlinin görevleri esnasında vazifelerinin sona ermesi üzerine geçimlerini sağlayabilmeleri için bir kısım yerin geliri tahsis edilirdi. Emeklilik anlamına gelen bu ödenek yeni bir vazifeye tayin edilinceye kadar devam ederdi. Devamlı arpalık statüsünde bulunup bir hizmet karşılığında verilen arpalıklara da icmâli arpalık denmiştir. Bkz. Y.Halaçoğlu, *a.g.e*, s. 179-180.

¹⁸ M. Gençoğlu, *a.g.m*, s. 30.

¹⁹ Kelime manası teslim alan demek olup, bir memuriyete tayin edilen kişinin görev yerine gidinceye kadar vekâlet verdiği kişidir. Bkz. Y. Halaçoğlu, *a.g.e*, s. 85.

²⁰ M. Çadircı, *a.g.e*, s. 23.

²¹ M. Çadircı, *a.g.e*, s. 30.

²² A. Saydam, “Tanzimat Devri Reformları”, s. 267.

²³ Muhassıllık uygulamasından istenen verim alınamayınca 1842 yılında bu uygulamaya son verilerek Muhassıllık Meclisleri, Memleket Meclisleri adını alarak 1849 yılına kadar varlıklarını sürdürmüşlerdir. 1864 düzenlemesi ile Sancak İdare Meclisi adını almıştır. Eyalet Meclisi de yine bu tarihten itibaren Vilâyet İdare Meclisi adını almıştır. Bkz. Sadık Fatih Torun, *Tanzimat'tan Meşrutiyet'e Türkiye'de Kazâ Yönetimi (1842-1876)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2005, s. 35.

(liva) idarecisi konumuna getirilmiştir.²⁴ Sancak yönetimi pek değişmese de eyâlet teşkilâtı devletin sona ermesine kadar bir takım değişikliklere uğramıştır. II. Mahmud döneminde Ayanlar ve güçlü Vâlilerin savunması kırılmaya çalışılarak merkezi otoritenin mutlak kontrolü altına alınmaları ile en etkin değişim de bu dönem yaşanmaya başlamıştır.

Ayanlık, Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ile başladığı düşünülüp yıkılışına kadar taşra yönetiminde etkin bir rol üstlenen ve memleketin ileri gelenleri diye de ifade edilmiş olan güç sâhibi yerel ailelerin söz sâhibi olduğu bir kurumdur. Özellikle XVII. yüzyılın ortalarından itibaren Osmanlı toprak yönetimi, vergilerin toplanması, iç güvenliğin korunması ve asker sağlama usullerinde yaşanan problemlerin sıklaşması nedeniyle klasik düzenden uzaklaşmış, iltizamın doğurduğu etkiyle olsa gerek ortaya çıkan değişimlerden istifade etmeyi başarmışlardır.²⁵

Toplum yaşantısına adli ve hukûki meseleler bakımından yön veren kişiye *Kâdi*, denmektedir.²⁶ Kazâ idaresinin başı olup sorumlulukları sınırların genişlemesiyle artmış olduğundan yargılama ile birlikte kısmen yönetim (belediye işleri) ve ekonomik (ordu iaşesi) yaşantıya da tesir edebildiği yetkilere sahiptir. Vâlilerin saraylarına mukabil, kâdıların konakları ya da mahkeme binâları vardır.²⁷ Bu binâlarda kendisi ile birlikte ona bağlı yargı işlerinde yardımcı olan *subaşı*, *muhzırbaşı* ile *muhzırlar*, *asesbaşı*, *asesler* ve *mukayyid* gibi mahkeme görevlileri yer almaktadır. Mahkemenin de görüldüğü alana *Kazâ* denmektedir.²⁸

Kâdılarının görev yaptığı yerler sadece kazâ veya sancak merkezleri olmayıp bir eyâletin bütün hukûki ve kaza işlerine bakan *ehl-i şer* diye de ifade edilen kâdi'ya *Mevâli* denmektedir.²⁹ Ayrıca eyâlet merkezi, sancak merkezi diye ifade edilen ve yargı merkezi de olan bazı şehirler Kaza diye de anıldığından kasaba kimliğine sahip bölgelerle aynı ifadeyi taşımayacağı bilinmelidir. Tanzimat öncesinde ve sonrasında da bu anlamını korumuş olması bakımından mahkemenin görüldüğü ve hüküm

²⁴ M. Gençoğlu, *a.g.m*, s. 30-31.

²⁵ M. Çadircı, *a.g.e*, s. 33.

²⁶ M.A. Ünal, *a.g.e*, s. 249.

²⁷ Ömer Demirel, *Osmanlı Dönemi Sivas Şehri-Makaleler*, Sivas Valiliği Tarih ve Kültür Araştırmaları Merkezi Yayın Kurulu, Sivas, 2006, s. 39.

²⁸ M. Çadircı, *a.g.e*, s. 79.

²⁹ Mithat Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lügati*, Enderun Yayınları:16, Beyazıt/ İstanbul, 1986, s. 107.

verildiği kaza ile kasabayı karıştırmamak gerekir.³⁰ Kazâların bugünkü anlamda idari birim olmaları da 1842 yılında Tanzimat Fermanı sonrası ülke genelinde yapılan değişikliklerde oluşmuştur.³¹ Bir Paşa sancağı olan ve Rum eyâletinin de merkezi olan Sivas'ın bir kazâ merkezi olduğu statüsü Vilâyet Nizamnâmesine kadar devam etmiş ve sonrasında da sancaktan sonra gelen idari bir birim olmasına karar verilmiştir. O bu özelliğini de iktisadi ve kültürel bakımdan belli bir bölgenin merkezi olarak günümüze kadar sürdürmüştür.

Ataması Kazâskerlerin arzı ve Padişah beratıyla gerçekleşen Kâdı *nefs* denilen merkezde oturur ve kazâ idaresine bağlı köylerin da'vâlarına *Meclis-i Şer'* denilen Kâdı'nın evi veya caminin yanında olan bir mekânda mahkemeyi gerçekleştirirdi. Her türlü alacak-borç, mîras, arâzi ve su anlaşmazlıkları ile idareci kadro ile halk arasında yaşanan sorunlara kâdı bakardı.³² Fakat XIX. yüzyılın ortalarına doğru kadıların idari güçlerinin zayıflaması ile Mart 1842'den itibaren kazâ müdürlükleri teşkil edilmeye başlanmıştır. Bu uygulama devlet gücüne dayanarak halktan fazla vergi, rüşvet ve toplum içinde huzursuzluklara yol açacak boyutlara ulaştığından tedbir alma yoluna gidilmiştir.³³

Kâdı'nın mahkeme işlerinde yardımcısı olan bir kısım kimseler vardır ki bunlardan biri de *Nâib*'tir. Nâiblik, kâdının doğrudan doğruya görev yapmak yerine geçici bir zaman için kendi makamının sorumluluğunu vekâleten birine devretmesi anlamına gelen bir kurumdur. Sözlükteki karşılığı vekil kâimmakâm anlamına gelen *nüvvab* kelimesine dayandırılmış ve “*kazâyı arpalık suretiyle der-uhde*³⁴ etmiş olan zata vekâleten mahallinde kâzılık iden me'mûr-ı şer'î” denmiştir.³⁵ Nâib'ten başka Müfti de Kâdı'ya mahkeme işlerinde yardımcı olabilmekte ve müftinin görüşlerine uymakla yükümlü olmasa da danıştığı kişilerden biri olarak sadece şer'î değil örfî meselelerde de müftiden fetvâ sorabilmekteydi. Aslında kâdılık kurumu taşra yönetiminde kadiaskerin temsilcisi iken müfti de eyalet ve sancak yönetiminde

³⁰ M. Çadırcı, *a.g.e*, s. 79.

³¹ S. F. Torun, *aynı tez*, s. 36-37.

³² M.A. Ünal, *a.g.e*, s. 248-249.

³³ A. Saydam, “Tanzimat Devri Reformları”, s. 267. Bkz. S. F. Torun, *aynı tez*, s. 42-43.

³⁴ Üstüne alma, yüklenme anlamlarına gelmektedir. Bkz. Ferit Develioğlu, “*Osmanlı-Türkçe Ansiklopedik Lûgat (Eski ve Yeni Harfleriyle)*”, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 2015, s. 200.

³⁵ Ş.Sami, *a.g.e*, s. 1453.

şeyhülislam'ın devlet ve hükümet merkezinde gördüğü işleri temsil etmesi anlamına geliyordu.

Yaygın bir şekilde uygulamaya konamamış olan *Nahiye* ise Tanzimattan sonraki anlamı ile coğrafi bir sınırlamayı ifade etmesi bakımından belli bir köyler ve mezrâ'lar grubunu temsilen kazânın bir alt birimi olarak ifade edilmektedir.³⁶ Daha çok kazâdan küçük idari birimler için kullanılmışsa da kazâ-nahiye birimleri biri askeri diğer hukûki anlamda birbirini tamamlayıcı özellik gösteriyordu. Kazâ bölgesi içerisinde askeri ünite durumunda bulunan nahiyeler XV. ve XVI. yüzyıllarda bazen vilâyetin eş anlamlısı olarak geçer bazen da vilâyetten daha geniş bir bölgeyi tanımlardı. Fakat XVII. ve XVIII. yüzyıllarda nahiye, tımar sisteminin önemini kaybetmesiyle kazâların alt birimi olarak ön plana çıkmış 1864 Vilâyet Nizamnâmesi ile birkaç köyün toplanması ile meydana gelen ve kazâlara bağlanarak idare edilen yerler şeklinde tanımlanmıştır. Daha etraflı bir düzenleme ise 1871 Nizamnâmesi ile gerçekleşmiştir.³⁷

Bu nizamnâme ve düzenlemelerle birlikte Osmanlı merkezi ve yerel yönetimlerde değişiklikler yaşandığı, klasik dönemden uzaklaşarak zaman içerisinde sancak-kazâ veya kazâ-nahiye statülerinde değişimler yaşandığını söylemek de mümkündür.³⁸ Tanzimattan sonraki anlamıyla netlik kazanan nahiyenin önceki anlamından farklı olarak kazanın bir alt birimi olduğu gerçeğine oturmuş olduğunu yerleşim yerlerinin bu kimlikle anıldığında görmek mümkündür. Sivas'ın güney batısında bulunan ve bir hüküm tezkiresi ile “*İlbeyli Kadısı*” hitabı ile kaza statüsü kazanmış olan İlbeyli'nin 1867 Vilâyet-i Umumiye Nizamnâmesi ile lagvedilerek nahiye haline geldiğini söyleyebiliriz.³⁹

Kâdı'nın yardımcısı dediğimiz nâibin de bu nahiye denilen yerleşim yerlerine vekâleten atanan kişiler olması bakımından yine aynı Nizamnâme ile bu

³⁶ M.A. Ünal, *a.g.e.*, s. 253-254.

³⁷ İlhan Şahin, “Nahiye”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.32, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2006, s. 306-308.

³⁸ Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi'nde “*Sivas Eyaletine bağlı Amasya, Karahisar-ı Şarki ve Tokad sancakları ile Amasya, Gümüşhacıköy, Havza Köprü, Ladik, Mecidözü, Merzifon Alucra, Hamidiye, Karahisar-ı Şarki, Koyulhisar, Suşehri, Aziziye, Bünyan-ı Hamid, Darende, Divriği Gürün, Hafik, Kangal, Tenos, Yıldızeli, Zara, Erbaa, Niksar, Tokad, Zile kazâlarına ait hükümler bulunmaktadır.*” Bkz. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, İstanbul, 2010, s. 39.

³⁹ Kemâlettin Kuzucu, “Osmanlı Döneminde Sivas İlbeylileri ve İlbeyli Kazâsı”, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 2004, s. 174-181.

düzenlemeye dâhil olmuş kimselerdir. Kâdı nâibinin yönettiği bir yerleşim birimi olarak beş yüz kişiden fazla nüfuslu köy ve çiftlikler artık bir nahiyeye olarak düzenlenmiş oluyordu.⁴⁰ Nahiyenin bir parçası olan karye⁴¹ de bugünkü bilinen adıyla köylere (kurâ) denmektedir.

Günümüze kadar varlığını sürdüren bir diğer teşkilât da Muhtarlık müessesesi olmuş, II. Mahmud döneminde ihdâs edilen ve Osmanlı Devleti'nde “*Kethüda*”, “*İhtiyar*”, ve bazen de “*Muhtar*” denilen kimselerin nahiyeye ve köyü temsilen yaptıkları görevleriyle hükümet ve halk arasındaki ilişkiyi kuvvetlendirmesi bakımından dikkate değer tutulmuştur.⁴² Defterde sıklıkla geçen muhtarlıklar Tanzimat'tan hemen önce kurulmuş ve mahallenin mutlak sorumluluğunu üstlenecek güvenilir kimselerden seçilen birinci ve ikinci muhtar olarak belirlenirdi.⁴³

Eyalet yönetiminden vilâyet düzenlemesine geçişi öngören olayların ne tür düzenlemeleri gerektirdiği, XIX. yüzyılın ikinci yarısına etki eden unsurları ile değerlendirilirken bunun önce bir mecburiyetten sonra bir ihtiyaçtan ileri gelmiş olabileceğini düşünebiliriz. Bu yüzyıl ıslahat ve düzenleme çalışmalarının sıklıkla yapıldığı bir dönem olup ortaya çıkan sorunların geleneksel yöntemlerle giderilemeyeceğinin altını çizen fermanlar, kanûnlar ve nizâm-nâmeler birbiri ardına yayınlanmaktaydı.⁴⁴

Tanzimat ve Islahat Fermanları'nın öngördüğü yeniliklerin ülke yönetiminde yürürlüğe konması ile istenen başarıların netlik kazanamaması ülke içinde Müslim ve Gayrimüslim topluluklar üzerinde etki yaratan çıkar gruplarını ve dışarıda Doğu

⁴⁰ Mehmet Seyitdanlıoğlu, “Yerel Yönetim Metinleri VI, 1871 Vilâyet Nizam-nâmesi ve Getirdikleri”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, C.5, Sayı:5, Eylül 1996, s. 90.

⁴¹ Kurâ, Karye: Köylüler; karye-i mezkûre muhtarı şeklinde ifade edilmiş olan açıklamaları sözlüklere dayandırabiliriz. Bkz. Ş.Sami, *a.g.e*, s. 1068.

⁴² M. Çadircı, *a.g.e*, s. 38-39.

⁴³ A. Saydam, “Tanzimat Devri Reformları”, s. 268. Bkz. BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 45/60, 68/85, 69/86, 73/87.

⁴⁴ Tanzimat'ın ilânından itibaren on yıllık süre içerisinde istenen başarıya ulaşılammış olup eyalet idaresinde, vergilerin toplanmasında ve diğer pek çok işlerde aksaklıklar yaşanmaya devam etmiştir. 1849 düzenlemesi ile Eyâlet Meclisleri kurulmuş, Vâli, Defterdar, Kâimmakâm ve Kazâ Müdürlüklerinin görevleri yeniden belirlenmiştir. Yargı, mâliye ve taşra yönetimindeki usulsüzlükler daha da alevlendiğinden Ali ve Fuad Paşalar eyâletlerde “ Teftiş Heyetleri” ve “İmar Meclisleri” kurarak yatıştırıcı tedbirlere başvurmuşlardır. “Vilâyet Usulü” konusu Mithat Paşa ile paylaşılarak bir komisyon kurulmuş ve komisyonca kabul edilen 1864 Vilâyet Nizam-nâmesiyle Tanzimat ile başlatılan hareketin devam etmesi için taşra yönetiminde ilk sistemli düzenleme amaçlanmıştır. Bkz. Selda Kılıç, “1864 Vilâyet Nizam-nâmesinin Tuna Vilâyetinde Uygulanması ve Mithat Paşa”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, 2005, Cilt:24, Sayı: 37, s. 101-104.

Sorunu'nu gündemde tutmaya çalışan Avrupa Devletlerinin hareket alanını genişletiyordu. Ortadoğu ile Balkanları birbirinden çok da uzak tutmadıklarını ilişkilendirecek olursak 1861 Lübnan Nizamnâmesi Avrupalı devletlerin Osmanlı vilâyetlerinde görmeyi arzuladıkları bir düzenleme olduğundan Suriyedeki karışıklıkların Nis eyaletinde de ciddi boyutlara ulaşacağı endişesiyle 1863 yılı sonlarına doğru Ali ve Fuat Paşalar eyaletlerde ıslahat yapmayı uygun gördüler. 1864'de yayınlanan yeni bir nizâmname ile vâililiğine Mithat Paşa'nın atandığı Tuna Vilâyeti adı ile geniş bir bölgeyi kapsayan yeni bir eyalet kuruldu.⁴⁵

1864 düzenlemesinin bütün ülkede uygulanması gerektiği düşüncesi ile 1867 yılında Osmanlı Avrupası'nda on vilâyet, kırkdört sancak, Anadolu'da on altı vilâyet yetmişdört sancak ve Afrika topraklarında bir vilâyet ve beş sancak oluşturulmuştu. Bu düzenleme 22 Ocak 1871'de yürürlüğe girmiş ve "*İdare-i Umumiye-i Vilâyet Nizâmname*"⁴⁶ adını alarak 1913 yılında İttihat ve Terakki tarafından çıkarılan geçici kânûna kadar geçerliliğini korumuştur.⁴⁷

Bu nizamname ile vilâyet, liva (sancak), kazâ, nahiye ve köy yönetimi ayrıntılı bir şekilde belirtilmekte idi. Vâli muavinliği de ilk defa tesis edilmiş olmasıyla birlikte yönetimde vâli, vilâyet merkezinin başında bulunacaktı. Liva denilen sancak biriminde mutasarrıf, kazâ yönetiminde kâimmakâm, nahiyelerde nahiye müdürleri denilen memurlar ile köy yönetimi de muhtarlar idaresinde yürütülen birimler olarak tasnif edilmiştir. Yine bu nizamname ile vilâyet umumi meclisleri oluşturulmuş, liva, kazâ ve köylerde oluşturulacak meclisler bölge halkını temsilen seçilen Müslim ve Gayrimüslim üyelerin katılımıyla oluşturulmuştur. Yerel yönetimin bir unsuru olan belediye örgütleri de ülkenin bütün vilâyetlerinde yani vâli, mutasarrıf ve kâimmakâmın bulunduğu her merkezde belediye daire meclisleri kurulacak ve memurlar arasından seçilen bir meclis reisi vasıtasıyla kentin yönetimi bu kişilerce sağlanmaya çalışılacaktı.⁴⁸ 36 numaralı Sivas Ahkâm defterinde sıklıkla geçen "*Mahall-i Meclisi*" denilen bir karar organının varlığı

⁴⁵ M. Çadırcı, *a.g.e*, s 249-251. Fuad Paşa ve Mithat Paşa'nın birlikte hazırladığı nizamnamede Fransız mülki teşkilâtı örnek alınmış olup ilk örneğinin Tuna Vilâyeti'nin oluşturduğu nizamname 1867'de Ali Paşa'nın sadaretinde bütün vilâyetleri kapsayan bir yolla devam etmiştir. Bkz. Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, C.V, Türk Tarih Kurumu Basımevi (TTK), Ankara, 1989, s. 154-156.

⁴⁶ M. Çadırcı, *a.g.e*, s. 251.

⁴⁷ M. Gençoğlu, *a.g.m*, s. 35.

⁴⁸ M. Seyitdanlıoğlu, *a.g.m*, s. 90.

bölgesel meclislerin varlığı ve işleyişleri husûsunda muhteva kısmında daha net ifadeler vermemizi sağlayacaktır.

2. XIX. YÜZYILDA SİVAS EYALETİ'NİN İDARİ ve TOPLUM YAPISI

2.1. Sivas Eyaleti'nin İdari Yapısı

Sivas, bulunduğu coğrafyanın etkisiyle askeri, idari, dini ve sosyo-ekonomik açıdan stratejik yapısını önemli bir basamağa taşıyan bir merkezdir.⁴⁹ Sahip olduğu bu fiziki konumu ile Baharat yolu ve Mezopotamya-Karadeniz arasındaki ticaret yolu⁵⁰ sayesinde tarihe katkı sağlamayı başarmıştır. Timur istilasını saymazsak Anadolu Selçuklu, Eretna ve Kadı Burhanettin Devletleri'nin katkıları ile Osmanlı Devletinde de önemli bir idari konuma gelmiştir. XVI. yüzyılın ilk çeyreğinden Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar geçen sürede bu idari konumunu sürdüren Sivas, üretim açısından olmasa da bir eyalet merkezi olarak⁵¹ Anadolu şehirleri içerisinde beş ahi zaviyesine⁵² ev sahipliği yapmış farklı etnik grupların iskânına sahne olmuş bir şehirdir. Sosyal ve kültürel özelliğine zamanla ticari canlılığı da ekleyerek Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar önemli eyalet merkezi olmuştur.⁵³ Bu özelliği ile yönetimle ilgili fonksiyonları kapsayan bir beylik sarayına da sahip bulunmaktadır.⁵⁴

Daha önce de belirtildiği gibi Tanzimat'ın hemen öncesinde Sivas (Merkez), Amasya, Çorum, Canik, Divriği, Bozok ve Arapgir sancaklarından oluşmaktadır.⁵⁵ Bu defterde ise Kızılırmak havzası üzerinde yer alan Amasya, Bozok, Mamüretü'l-aziz, Kengiri, Aziziye ve Karahisar-ı Şarki sancaklarını içine alan bölgede Sivas kazâ

⁴⁹ Gülpınar Akbulut, "Sivas Şehri'nin Tarihi Coğrafyası", *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık, 2009, Cilt: 35, Sayı:2, s. 214.

⁵⁰ Ömer Demirel, "Sivas", *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.37, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2009, s. 278.

⁵¹ S.Sönmez, *aynı tez*, s. 1.

⁵² Ahi zaviyeleri, şehirler, köyler ve uçlarda büyük bir nüfuza sahip 14. yüzyıldan itibaren esnaf birlikleri şeklinde Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda faaliyet gösteren zümrelerdir. Sosyo-ekonomik, kültürel ve demografik özelliklerin şekillenmesinde etkin rol üstlenmişlerdir. Bkz. Ö. Demirel, *Osmanlı Dönemi Sivas Şehri –Makaleler*, s. 94.

⁵³ Ö. Demirel, "Sivas", s. 279-280.

⁵⁴ "Evliya Çelebi'nin Paşa Sarayı olarak tabir ettiği Sivas Beylerbeyi veya Vâlilerin oturduğu sarayın Kale-i Atik'te yani Paşa Hisarında bulunduğu bilinmektedir. Günümüzdeki vilâyet binâsıyla aynı mekanı paylaşması da muhtemeldir." Bkz. Ö. Demirel, *Osmanlı Dönemi Sivas Şehri –Makaleler*, s. 39.

⁵⁵ S.Sönmez, *aynı tez*, s. 15.

merkezi de dâhil Tokat, Arapgir, Divriği, Kal'acık, Tozanlu, Gürün, Darende, Osmancık, Mecidözü, Eğin, Vezirköprü, Kilmugad, Suşehri ve Yıldızeli de adı geçen sancaklara bağlı kazâlardan oluşan yönetim birimleridir. 1863 tarihinden sonra yapılan bu kayıtların Tanzimat öncesinden farkı ise sancak olarak geçen Çorum, Divriği ve Arapgir'in kazâ statüsünde görünüyor olmasıdır.

XIX. yüzyılla birlikte Osmanlı taşra idaresinde yaşanan düzensizlikler nedeniyle daha köklü bir yapılanmaya ihtiyaç duyulmuş, III. Selim ve II. Mahmud döneminde kurumlarda yeni düzenlemelere gidilmiştir. Düzenlemelerin etkileri Abdülmecid'in saltanatı döneminde gerçekleşen fermanlardan başka Abdülaziz ile taşra yönetiminde büyük etkisi olan 1867 ve 1871 Vilâyet Nizamnâmeleri'nden olumlu sonuçlar alınması amaçlanmıştır.⁵⁶ Fakat burada adı geçen sancak ve kazaların vilayet yönetimi ile idari statülerinde bir değişim yaşanıp yaşanmadığı tespit edilirken Vilayet Nizamnamesinden olumlu sonuçlar alındığı kanısına varılmak yeterli olmayabilir.

2.1.1. Hükümlerin Yazıldığı Makamlar

Defterimizin muhteva kısmında daha net açıklanacağı üzere hükümlerde merkezi idarenin taşradaki temsilcileri, sahip oldukları elcablara göre idari, askeri ve adli yetkileri ellerinde tutan eyalet vâlisi, sancak mutasarrıfı, sancak kâimmakâmı, kazâ nâibi ve müftisi gibi ünvanlara sahip kimselerden oluşmaktadır. Hükümlerin giriş kısmında şikâyetin hangi görevliye gönderildiği hiyerarşik düzen gözetilerek yazılmaktadır. İlk olarak eyalet vâlisi ile ona bağlı sancak mutasarrıfı ve kâimmakâmı sonrasında da nâib ve müftiye hitaben yazılabilmekte ve tek bir makama yazılıyor ise ki bu da sadece kazâ nâibi ve müftisi olabilmekte idi.

2.1.2. Hükümlerin Yazıldığı Eyalet, Vilâyet, Sancak ve Kazâlar

2. 1.2.1. 1867 Vilâyet Nizamnâmesi öncesi

36 numaralı Sivas Ahkâm Defteri bu eyalete ait son defter olup sadece Sivas eyaleti ve onun sancak ve kazâlarına yazılan hükümlerden oluşmadığını 1867 Vilâyet Nizamnâmesinin yayınlandığı tarihe kadar ilk adıyla bilinen Harput'un da bir eyalet merkezi olduğu mevcûdiyeti ile Arapgir, Diyarbakır ve Eğin'in bu eyalete bağlı kazâ merkezleri olduğu hükümlerde yer almaktadır.

---

⁵⁶ M. Gençoğlu, *a.g.m*, s.32.

Her bir eyalete ait bir defter mevcûdiyeti olsaydı Harput Eyaleti de Eyalet Ahkâm Defterleri Tarihsel ve Sayısal Dağılımı tablosu içinde yerini bulabilirdi. Bununla beraber bu defterde Harput Eyaletine ait 10 hüküm bulunmakta ve yanlışlıkla yani sehven yazılma durumunu da düşürsek Harput'un bir eyalet olarak daha önce hangi ahkâm defterine yazılmış olduğu gerçeğine bakmakla anlaşılabilceğini söyleyebiliriz.

Deftere yanlışlıkla yazılmış olması kâtiplerin coğrafya bilgilerindeki eksikliklerden veya şikâyeti yapanın yanlış ibrâzı gerçeğine dayandırılacaksa şikâyeti yapanın hangi köy ve kazâyâ bağlı olduğunun dile getirmesi dışında o köy ve kazânın hangi sancak ve eyalete bağlı olduğu bilgisi sadece katipleri bağlamaktadır. Şu durumda kâtipler tarafından yapılacak bir yanlışlık ile sancak olarak bilinen bir yer eyalet olarak kaydedilmiş veya eyalet olarak bilinen bir yer de sancak olarak kaydedilmiş olabilir. Harput Eyaleti'nin tarihi geçmişine bakacak olursak; Harput 1516 tarihinden itibaren XIX. yüzyıl ortalarına kadar Diyarbakır Eyaletine bağlı bir sancak olarak kalmıştır. 20 Eylül 1845 tarihli bir fermanla Harput'a bağlı bütün kazâlar ile Maden-i Hümâyûn ayrı bir mutasarrıflık hâline getirilmiş ve 1 Nisan 1846 tarihinde ise Harput müstakil bir eyalet hâline getirilerek vâliliğine Yakup Paşa tayin edilmiştir.⁵⁷

Hitap kısmında kendisine bağlı bir sancak belirtilmemiş olan bu müstakil eyalete ait Arapgir, Diyarbakır ve Eğin kazaları yer almaktadır. Bu kazalara ait 10 hüküm sayısı da tablo üzerinde gösterilmiştir.

Tablo 1: Harput Eyaleti'ne Bağlı Kazâlar

H-1280-1284/M-1863-1867	
Kazâlar	Hüküm Sayısı
Arapgir	8
Diyarbakır	1
Eğın	1
Toplam	10

Kaynak: BOA, A, DVNS.AHK.SS.d, 36

⁵⁷ Salih Akyel, "XIX. Yüzyılda Harput Sancağının Demografik Yapısı Üzerine Bir Değerlendirme", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi (TAD)*, C.34/S. 57, 2015, s. 202-203.

Tablo 2: Sivas Eyaleti'ne Bağlı Sancak ve Kazâlar

H-1280-1284/M-1863-1867		
Eyalet/ Sancaklar	Kazâlar	Hüküm Sayısı
Amasya Sancağı	Amasya	1
	İskilip	1
Aziziye Sancağı	Darende	1
	Gürün	1
Bozok/ Kengiri Sancakları	Kal'acık	1
Sivas Eyaleti/ Sivas Kazâsı	Koçgiri	1
Sivas Eyaleti/Sivas Sancağı	Divriği	1
Sivas Eyaleti	Tozanlu	1
	Mecidözü	1
	Osmancık	2
	Sivas	5
	Tokad	6
	Divriği	4
	Darende	1
	Gürün	2
Toplam		29

Kaynak: BOA, A, DVNS.AHK.SS.d, 36

Sivas eyaletine ait 29 hüküm ile Harput eyaletine ait hükümler de dahil ilk 39 hüküm Evası-1 Receb H-1280/M-1863 ile 3 Safer H-1284/M-1867 tarihleri arasında kapsamaktadır.

2.1.2.2. 1867 Vilâyet Nizamnâmesi Sonrası

1863-1867 tarihleri arasında sadece Sivas ve Harput'tan eyalet olarak bahsedilmiş ve 1867 tarihi itibarıyla de vilâyet tabiri ilk defa 40. hükümde dile getirilerek Sivas, Diyarbakır, Kastamonu ve Ankara "*Sivas Eyaleti*" denilen bölgenin yeni vilâyet merkezleri olmuşlardır. Fakat bu defterde Ankara ve

Kastamonu'ya ait birer hüküm bulunması bu iki vilâyete ait hükümlerin yanlışlıkla yazılmış olabileceğini mümkün kılmaktadır.

Diyarbakır vilâyetine ait 17 hüküm bulunması ise bu hükümlerin yanlışlıkla yazılmadığını ve vilâyete ait vilâyet diye bir idari statünün de olamayacağı gerçeğinden hareketle Harput eyaleti gerçeğiyle benzer bir durumun yaşandığını söyleyebiliriz.

Tablo 3: Sivas Vilâyetine Bağlı Sancak ve Kazâlar

Sivas Vilâyeti		
Yıl	Sancak	Kazâ
12 Ağustos 1867		Divriği
5 Şubat 1868		Divriği
8 Mart 1868		Divriği
13 Aralık 1868		Diyarbakır
15 Aralık 1868		Divriği
3 Ocak 1869		Tokad
25 Mayıs 1869	Amasya	Vezirköprü
23 Ağustos 1869		Gürün
5 Haziran 1870		Divriği
13 Mart 1872		Divriği
28 Haziran 1872		Kangal
22 Ağustos 1872		Divriği
14 Aralık 1872		Divriği
14 Ocak 1872	Amasya	Merzifon
24 Ocak 1872		Divriği
7 Mart 1873	Karahisar-ı Şarki	Suşehri
7 Mayıs 1873		Kilmugad
5 Haziran 1873		Kilmugad
8 Temmuz 1874		Tokad
22 Kasım 1874		Divriği
6 Ekim 1875		Divriği
23 Nisan 1876		Divriği
4 Eylül 1876		Divriği
4 Mart 1878		Divriği
15 Nisan 1878		Divriği
21 Temmuz 1878		Divriği
3 Ağustos 1879		Divriği
9 Ekim 1906		Tokad
9 Ekim 1906		Tokad
4 Kasım 1908		Yıldızeli
1 Mayıs 1874		Divriği

Kaynak: BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36

Tabloda Amasya sancağına ait Merzifon ve Vezirköprü kazâları ile Karahisar-ı Şarki sancağına ait Şuşehri kazâsı yer almaktadır. Sivas Vilâyetine ait Kangal ve Yıldızeli'nden başka 19'u Divriği, 4'ü Tokat, 2'si Kilmugad kazâlarından müteşekkil toplam 31 hüküm bulunmaktadır.

Tablo 4: Diyarbakır Vilâyeti'ne Bağlı Sancak ve Kazâlar

Diyarbakır Vilâyeti		
Yıl	Sancak	Kazâ
24 Ekim 1867	Mamüretü'l-aziz	Eğın
Aralık 1868	Mamüretü'l-aziz	Eğın
9 Haziran 1868	Mamüretü'l-aziz	Arapgir
27 Haziran 1868	Mamüretü'l-aziz	Arapgir
15 Eylül 1868	Mamüretü'l-aziz	Arapgir
23 Ekim 1868	Mamüretü'l-aziz	Arapgir
28 Ağustos 1868	Mamüretü'l-aziz	Arapgir
6 Nisan 1871	Mamüretü'l-aziz	Arapgir
27 Nisan 1871	Mamüretü'l-aziz	Eğın
31 Temmuz 1872	Mamüretü'l-aziz	Eğın
1 Eylül 1872	Mamüretü'l-aziz	Eğın
16 Mayıs 1874	Mamüretü'l-aziz	Arapgir
16 Mayıs 1874	Mamüretü'l-aziz	Arapgir
9 Eylül 1874		Arapgir
21 Eylül 1875	Mamüretü'l-aziz	Arapgir
25 Nisan 1877	Mamüretü'l-aziz	Arapgir
18 Ekim 1878	Mamüretü'l-aziz	Eğın

Kaynak: BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36

Bu tabloda ise Ma'müretü'l-aziz sancağına bağlı Arapgir kazâsına ait 11 ve Eğın kazâsına ait 6 hüküm yer almaktadır. Diyarbakır vilâyet statüsüyle bu deftere kaydedilmiştir.

Tablo 5: Kastamonu Vilâyeti'ne Bağlı Sancak ve Kazâlar

Kastamonu Vilâyeti		
Yıl	Sancak	Kazâ
14 Aralık 1868	Kengiri	İskilip

Kaynak: BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36

Tablo 6: Ankara Vilâyeti'ne Bağlı Sancak ve Kazâlar

Ankara Vilâyeti		
Yıl	Sancak	Kazâ
24 Nisan 1870	Bozok	Çorum

Kaynak: BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36

Vilayet statüsü kazanmış Kastamonu ve Ankara'ya ait sadece birer hüküm bulunmaktadır.

Tablolarda köy ve mezralara yer verilmemiş ve sadece hükümlerin giriş bölümünde yer alan eyalet ve vilâyete bağlı sancak, kazâ ve nahiyelerin statüsünde yaşanmış olabilecek değişimlerin olup olmadığı ile Vilâyet Nizamnâmesinin etkisi gözetilmek istenmiştir. Bu nedenle H/11 Rebiü'l-ahir 1285- M/ 12 Ağustos 1867 tarihli 40. hükümde ilk defa vilâyet kavramı kullanılmış ve bu tarihten sonraki 51 hükümde eyalet kavramına yer verilmemiş olduğu görülmektedir.

Bu defterde ilk defa bahsedilen Kangal'ın⁵⁸ H/21 Rebiü'l-ahir 1289-M/ 28 Haziran 1872 tarihi ile Sivas vilâyetine bağlı bir kazâ merkezi olduğunu bunun vilâyet sisteminin getirdiği bir süreç ile mi gerçekleştiğini yoksa öncesinde bu idari birime girmiş olduğu gerçeği söz konusu muydu bunu bu defter kapsamında anlamak güçleşmektedir. 1844 Temettuat tahrîrlerinde kazâ merkezi olarak kaydedildiği ancak XIX. asrın sonları ile XX. asrın başlarında Kangal'ın, ona bağlı köylerde inşa edilen camilerin vakfiyelerinde Sivas'a bağlı bir nahiye olarak geçtiği ifadesi yaklaşım olarak kazâ ve nahiye tabirlerinin tam olarak oturmadığı düşüncesinin hâkim

⁵⁸ BOA, A, DVNS.AHK.SS.d, 36, 46/62.

olabilmesine bağlanabilir.⁵⁹ Fakat bölgesel yönetimde özellikle XVI. yüzyıldan itibaren coğrafi bir bütünlüğü bulunan nahiyenin kâdının yetki alanına dâhil olması ile bir veya birkaç nahiyenin kazâ şeklinde bir coğrafi esasa kavuştuğu düşünülürse birbirinin yerine kullanılabilen iki kavram olduğuna da dikkat edilebilir.⁶⁰ .

Küçük yerleşim birimlerinin durumları da uzun süre sabit kalamıyordu. Yani Osmanlı taşra yönetiminde köy ve mezra diye kastedilen bölgeler bir eyalet veya kazâyâ bağlı iken bir takım değişikliklerle başka bir sancak veya kazâyâ bağlanabilmekteydiler. Bu değişkenlik sadece köy ve mezzalar için geçerli olmayıp nahiyelerin de 19. yüzyıldaki yeniliklerden etkilenmiş bir birim olduğunu nahiyenin tanımını yaptığımız sırada bahsetmiştik. Sivas eyaletinde veya vilayetinde yer alan yerel birimlerden nahiyeyi tanımlarken verilen örnek üzerinden devam ettiğimizde yaşanan değişimi daha iyi anlayabiliriz. Kemalettin Kuzucu'nun çalışmasında 1734 yılında Sivas'ın güneybatısında yaşayan İlbeyliler aşiretinin adını taşıyan bir kazâ merkezi teşkil edilmiş olduğundan ve 19.yüzyılın ikinci yarısına kadar da bu statüsünü koruyarak mâli bakımdan Sivas eyaletine bağlı Tokad voyvodalığının nezaretinde bulunduğu ifade edilir. Fakat giderek zayıflatılmış ve nizamnâme ile birlikte lağvedilmiş olan İlbeyli kazâsının Emlâk, Kilmugad ve Tonus kazâ müdürlükleri ile birleştirilerek Akviran köyü merkez olmak üzere Tonus kazâsına bağlandığından⁶¹ bahsedilmiştir. Bununla beraber bu defterde Kilmugad dışında adı geçen diğer kazâlara ait bir şikâyet unvanı bulunmamaktadır.

Sivas Ahkâm Defterinde şikâyetin bir köy veya nahiyeden yapıldığını başka bir boyuta taşıdığımızda o idari birimin hangi kazâ, sancak ve eyalete bağlı olduğu hiyerarşik düzende verilirken meselenin sadece yerel yöneticilerden kimi bağlayacağı durumuyla da ilişkilendirilmemelidir. Mesela bu ahkâm defterinde sıkça geçen Vartan karyesinin, Divriği kazâsına bağlı Hekme nahiyesinin bir köyü⁶² konumunda olduğu gerçeğini Osmanlı coğrafyasında tek bir Vartan karyesi olamayacağı gerçeğine oturtmak gerekmektedir. Bayburt ve Karahisar-ı şarki

⁵⁹ Gâlip Eken, "19 Yüzyılda Kangal Kazâsı' nın Sosyo Ekonomik Yapısına Dair", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 23, 2008, s. 265-266.

⁶⁰ Tuncer Baykara, " Kazâ", *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.25, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2002, s. 119-120.

⁶¹ K. Kuzucu, "a,g,m", 173-181.

⁶² Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, "Osmanlı Yer Adları": II, " Anadolu, Karaman, Rum, Diyarbakır, Arap ve Zulkadriye Eyaletleri (1530-1556) (Şam ve Halep dâhil)", Ankara, 2013, s. 1395.

kazâlarında da aynı isme sahip köyler mevcuttur. Bayburttan bahsedilmese de Karahisar-ı Şarki 1867 Vilâyet Nizamnâmesi ile artık Sivas vilâyetinin bir sancağı konumuna getirilmiştir.⁶³

2.2. Sivas Eyâleti'nin Toplum Yapısı

Toplum, birbirini tamamlayan bir denge ve idea içinde bulunan bir yapıyı kapsamaktadır. Çok dinli ve çok kültürlü olan bu yapının Ahkâm Defterlerine yansıdığı kadarıyla yönetilen kesimi iş, meslek ve ünvanlarıyla tanıma fırsatı yarattığı mümkün görünmektedir.

Sivas'ın toplum yapısını bu defter üzerinden incelediğimizde en çok zikredilen müslüman erkek isimleri Mehmed, Mustafa, Ali, Hasan, Hüseyin, Ömer, Osman, Ahmet, İbrahim, İsmail, Süleyman, Abdullah, Yusuf, Halil, Veli ve Bekir olmuştur. Ayrıca her yörede duyulmamış nadir isimlerden olan Adıgüzel, Gülabi ve Şefiktaş Erdi gibi isimler de bu defterde mevcuttur. En çok zikredilen Gayrimüslim erkek isimleri ise Karabet, Agop, Serkiz, Ohannes, Mugırdıç, Manok, Haçatur, Toros, Kirkor Mardiros, Artin, Nikos, Petro ve Bogos olmuştur.

Kadınlarla ilgi hükümler fazla olmasa da Fatma, Hatice, Elif, Rukiye gibi birkaç müslüman isim ile sıkça geçen isim Ayşe olmuştur.

---

⁶³ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 52/69. Bkz. A.Açikel, "Rûm Eyaleti", s. 225-226.

Tablo 7: Hükümlerde Sıkça Geçen Müslim ve Gayrimüslim Erkek İsimleri

Hükümlerde Sıkça Geçen Müslim ve Gayrimüslim Erkek İsimleri			
Müslim	Geçtiği Hüküm Sayısı	Gayrimüslim	Geçtiği Hüküm Sayısı
Mehmet	56	Karabet	11
Ali	32	Agop	9
Mustafa	30	Toros	7
Hüseyin	20	Kirkor	6
Hasan	15	Ohannes	6
İbrahim	15	Haçatur	5
Osman	13	Artin	5
Ahmet	12	Nikos	5
Ömer	11	Mardiros	5
Halil	8	Serkiz	4
Veli	6	Manok	4
Abdullah	5	Mugırdıç	3
Yusuf	5	Petro	3
İsmail	5	Vartan	2
Süleyman	5	Bogos	2
Toplam	238	Toplam	76

Kaynak: BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36

Müslüman tebadan yapılan şikâyetlerin daha fazla olması Sivas ve Sivas'a bağlı idari birimlerde nüfusun müslüman unsurca ağırlık kazandığı fikrini doğurabilir. Ayrıca Gayrimüslim erkeklerde Murat ve kadınlarda Sultan ve Melike isimlerine rastlanmış olması her iki kesim tarafından bu isimlerin benimsenmiş olduğunu göstermektedir. Fakat yukarıda adı geçen müslüman erkek isimleri arasında Murat isminin müslüman teba tarafından çok da yaygınlık kazanmadığı söz konusudur. Öyle ki geçtiği iki hüküm içinden sadece 69. hükümde yer almış olması dikkat çekici olmuştur.

Defterde el-Hac, es-Seyyid ve eş-Şeyh ünvanları yer almakla birlikte bunlar dışında kişilerin kendilerine özgü ünvanlarının varlığı ve çokluğu da mevcuttur.

Tablo 8: Kişiyeye Özgü Ünvanlar

Kişiyeye Özgü Ünvanlar	
Müslim Ünvanları	Gayri müslim Ünvanları
Tataroğlu Mahmud	Gücek Keşioğlu Bogos
Tataroğlu Ebubekir	Kızgancioğlu Ohannes
Tatar Mehmet	Köse Ohannes
Kara Mehmet	
Koca Mehmet	
Kara Mahmut	
Kara Hâtil	
Kara Veli	
Gür Ali	
Beyaz Ali	
Topal Ali	
Karagöz oğulları	
Çelebizade es-Seyyid Osman	
Hafız Mehmet Ali	
Karayıanoğlu Mustafa	
Lazoğlu Osman	
Köse Süleyman	
Arap Ahmet	
Tehneçi İbrahim	
Taşcızade Hacı İbrahim	
Kâdızade Mustafa	
Türkmenoğlu Ali	
Tiryakioğlu Hüseyin	
Aslan Kethüdaoğlu Süleyman	
Devecioğlu Mehmet	
Kara Caferoğlu Hacı	
Genkuloğlu Veliyyüddin	
Monlaoğlu Mahmut	
Zenci Hacı Fatma	
Devecioğlu Mehmet	
Pir Eyüp Oğlu	
Sülüşü Hafidi Mehmet	
Doğancioğlu İsmail	
Şıracioğlu Hacı Mehmet	

Kaynak: BOA, A, DVNS.AHK.SS.d, 36

90 hüküm içinde 57'si Müslim'in, 14'ü Gayri müslimin, 19'u da hem Müslim hem de Gayri müslimin dâhil olduğu meselelerdir. Yukarıdaki tabloda her iki kesimin yer aldığı hüküm sayısı ile sahip oldukları ünvanlar arasında bir kıyas yapıldığında müslüman tebanın ünvanları daha çok benimsemiş bir toplum olduğu söylenebilir.

Yapılan şikâyetlerde mîras, vakıf, borç-alacak ve mülkiyet meselelerinde insanların kısmen ya da tamamen ne işle iştigal olduğunu netleştirmek zor gibi görünse de sadece mülkiyet esaslı hükümlerde çiftçilik, hayvancılık, değirmen ve mer'a ile ilgili şikâyetlerden iktisadi hayatın tarım sektörüne bağlı olduğunu ve %62.22'sinin de bu gruba dâhil olduğunu söyleyebiliriz. Bunun dışında esnafılık kavramı içinde yer alabilecek bir hükümde şirket kurulduğu ve ortaklardan birinin vefâtı ile diğerinin de şirket hesabının terekeden düşülmediği meselesine dikkat çekildiğinde %1.1 lik bir değeri kapsamaktadır. Bu yargıya 3. bölümde yer alan defterin muhtevası ile hükümlerin konularına göre tasnif ve dağılımlarının yer aldığı tablo 12 ve 13'den varabiliriz.

II. BÖLÜM

1. OSMANLI DEVLETİ'NDE DİVAN TEŞKİLATI

1.1. Divan

Türkçe'ye Arapça ve ve Farsça'dan girmiş bir kelime olan divan, bir kurul ve toplantı yeri anlamlarına gelmektedir.⁶⁴ Bu kurul, merkeziyetçilik esasıyla yönetilen Osmanlı Devleti'nde de mevcut olup bizzat padişah başkanlığında birinci derecede devlet işlerini görüşmek üzere toplanan ve kendisinden önceki Selçuklu, İlhanlı ve diğer Türk devletlerinin örnek alınmasıyla son gelişmiş halini de yine bu dönemde tamamlayan Divan-ı Hümâyûndur.⁶⁵

Orhan Bey zamanından itibaren bulunduğu bilinen ve II. Murat döneminde sağlam bir alt yapı ve sıkı teşkilât kuralları ile zenginleştirilmiş olan Divan-ı Hümâyûn kânûnnâme ve anayasal süreçle mu'teber bir kimlik kazanma yolunda Fatih Sultan Mehmed'le birlikte zirve yapmıştır. Ancak XVII. yüzyılın sonlarından II. Mahmud'un merkezi teşkilâttaki reformlarına kadar geçen zamanda toplantı sıklığında ve etkinliğinde bir zayıflama görülmüş ve yerini farklı divanlara bırakmıştır. Ayrıca II. Mahmud döneminde kabine sisteminin sözkonusu olmasıyla da meşveret yeteneğini kaybetmiş olan Divan-ı Hümâyûn, hiçbir hukûki ve siyasi fonksiyonu bulunmamasına rağmen devletin sonuna kadar sembolik bir durumda kalmayı da başarmıştır.⁶⁶ Divanın sembolik bir durumda kalmasına etki eden süreç sadrazam başkanlığında şeyhülislam, kazâsker ve diğer ileri gelen kimselerce toplanan "*Meclis-i Meşveret*" ve "*Meclis-i Şura*" denilen ve padişah onayıyla da birer karar organı halini alan yapıların yerini almasıyla oluşmuştur. Danışma meclisi niteliğinden öteye geçmeyen bu toplantılara resmi bir kimlik kazandırmak için 24 Mart 1838'de "*Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye*" denilen bir karar ve yargı organının oluşturulması uygun görülmüştür.⁶⁷

Gerçekten Divan'ın hukûki ve siyasi bir fonksiyonu kalmamış mıydı diye düşünürken bu defterde sıklıkla bahsedilen Divan-ı Hümâyûn'u yine bu defter

⁶⁴ Ahmet Mumcu, "Divân-ı Hümâyûn", *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 9, İstanbul, 1994, s. 430.

⁶⁵ Y. Halaçoğlu, *a.g.e.*, s. 8.

⁶⁶ A. Mumcu, "Divan-ı Hümâyûn", s. 431.

⁶⁷ M. Çadircı, *a.g.e.*, s.186.

kapsamında bulunan Sultan Abdülaziz ve Sultan II. Abdülhamid döneminde değerlendirmek daha yerinde olacaktır. Özellikle borç-alacak meselelerinde sıkca adı geçen Divan-ı Hümâyûn'un bir müracaat merkezi olması ve Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'nin ise bir karar merkezi olarak temyiz görevi üstlenmesi 1868'e kadar sürmüştür.

Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye, modern yüksek yargı sisteminin gelişiminde etki sâhibi olmuş fakat kurumların yapılandırılması süreci devam ettiğinden 10 Mayıs 1868'de *Şura-yı Devlet*⁶⁸ ve *Divân-ı Ahkâm-ı Adliye* olmak üzere iki kısma ayrılarak daha belirgin bir taksime kavuşturulmuştur. Temel değişim ve ihtiyaçların arkası kesilmediğinden 23 Aralık 1876'da *Meşrutiyet*'in ilânı ve *Kânûn-i Esasi*'nin de yürürlüğe girmesi ile yasama yetkisini kaybetse de devletin yıkılışına kadar yüksek yargı organı olmayı sürdürmüştür.⁶⁹

1.2. Osmanlı Adalet Sistemi

Devlet ve hükümet sisteminin temel prensibi olan adalet, halkın şikâyetlerini doğrudan doğruya hükümdara sunabilmesi ve onun emri ile haksızlıkların giderilmesi demektir.⁷⁰ Hangi din ve millete mensub olursa olsun, hangi meslek ve tabakadan bulunursa bulunsun kadın ve erkek herkese açık olan Divan, adalet prensibininin yerinde uygulandığı, şikâyet ve da'vâların görüşülüp karara bağlandığı bir karar organı idi.⁷¹ Bu karar organında sadece padişahın değil onun yetki vermiş olduğu makam ve bu makama bağlı dairelerin de padişah adına şikâyetleri değerlendirip hüküm verdikleri bilinmektedir. Defterde bulunan her hükmün baş kısmında yerel görevlilerin unvanları zikredildikten sonra hitap cümlesinin

---

⁶⁸ Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'nin geçirdiği değişimlerin son halkasını teşkil eden ve günümüzde Danıştay'a denk gelen bu teşkilât, Sultan Abdülaziz zamanında Ali Paşa'nın teşebbüsleri üzerine, adliye ve mülkiye işlerinin birbirinden tamamen ayrılması amacıyla 11 Zi'l-kade 1284/ 5 Mart 1868 tarihli bir ferman ile kurulmuştur. İdari yargının ilk defa resmen müstakill bir biçimde ulaşılmış şekli Şûrâ-yı Devlet ile görülmüş olub 8 Zi'l-hicce 1284/ 1 Nisan 1868 tarihli irade ve aynı tarihte çıkan Şûrâ-yı Devlet Nizamnamesi ile kuruluşunu tamamlamıştır. Bkz. Mehmet Canatar, "Şûrâ-yı Devlet Teşkilâtı ve Tarihi Gelişimi Üzerine Bazı Tespitler", *İlmi Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarihi İncelemeleri*, 5 (1997), s. 107-109.

⁶⁹ Mehmet Seyitdanlıoğlu, "Tanzimat Döneminde Yüksek Yargı ve Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye (1838-1876)", (Edit. H.İncalcık-B.Ari-S.Asiantaş), *Adalet Kitabı*, Ankara, Adalet Bakanlığı Yayını, 2007, s. 215-216.

⁷⁰ Halil İncalcık, "Şikâyet Hakkı: Arz-ı Hâl ve Arz-ı Mazhar'lar", *Osmanlı Araştırmaları VII-VIII*, İstanbul, 1988, s. 33.

⁷¹ Y. Halaçoğlu, *a,g,e*, s. 9.

sonundaki “...*hüküm ki*” ifadesi padişahın gözetiminde yapıldığı algısını oluşturmaktadır.

1.2.1. Ahkâm Defterleri

1.2.1.1. Ahkâm Defterleri'nin Tarihsel Süreci

“*Ahkâm*” hükmün çoğulu olup padişah buyruğu anlamına gelmektedir.⁷² Osmanlı merkez ve taşra teşkilâtı arasındaki koordinasyon sayesinde toplum ve devlet arasındaki siyasi, sosyal ve ekonomik bağların gelişip şekillendiğini anlatan bu belgeler, Divan-ı Hümâyûndan çıkan hükümlerin kaydına mahsûs olarak Padişah adına hazırlanmış fermanlardır.⁷³ Fakat hükümler bizzat padişah tarafından değil de onun yetki vermiş olduğu daireler tarafından hazırlanıyordu.⁷⁴

Sosyal ve ekonomik etkenlerin ağırlıkta olduğu meselelerde halkın kendi aralarında veya yöneticilerle yaşadıkları problemlere çözüm üretilmesi için mahalli kâdılarca yanlış hüküm verilmiş ise hukûksal bir boşluk oluşmaması adına Şikâyet Ahkâm Defterleri bu konuda önemli bir arşiv kaynağı oluyordu. Hüküm, kânûnnâme ve nizam içerikli her karar bir müracaat merkezi olan Divan-ı Hümâyûn'u bağladığından bu defterlere kaydetmiştir.⁷⁵ Birdenbire oluşmamış olan bu defterlerin hangi süreç ve ihtiyaç sonrası meydana gelmiş olduğuna bürokrasideki ihtisaslaşma ile değişim ve çeşitliliklerin birbirini tamamlamasına bağlanabilir.

Merkeze yapılan şikâyetlerin artması defterlerde ihtisaslaşma yoluna gidilmesine sebebiyet verdiği için 1649 yılından itibaren sadece birinci ve ikinci derecede iç ve dış siyasetle ilgili meseleleri ihtiva eden kayıtlar mühimme defterlerine kaydedilmeye devam etmiştir.⁷⁶ Ancak öncesinde durum bu defterlerin daha geniş bir sorumluluğa sahip olduğuna işaret etmektedir. Divan-ı Hümâyûnun düzenli toplandığı dönemlerde devlet ve taşra teşkilatı arasındaki ilişki ve çalışma usulü ile imar, iskân, askeri, iktisadi meselelerin mevcûdiyeti ve yine stratejik ve dış

⁷² Halil Sahillioğlu, “*Ahkâm*”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 1, İstanbul, 1988, s. 551.

⁷³ M. Sertoğlu, *a.g.e.*, s. 10.

⁷⁴ R. Günay, *a.g.m.*, s. 12.

⁷⁵ Sibel Pekdoğan, *19 Numaralı Sivas Ahkâm Defteri'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (s.1-60)*, Gazi Osmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Tokat, 2014, s. 9.

⁷⁶R. Günay, *a.g.m.*, s. 15.

münasebetlerin de dâhil olduğu bir kayıt sistemine sahip olmasıydı.⁷⁷ Adı geçen tarihte muhtevasında daralma yoluna gidilerek imparatorluğun tamamını kapsamakta olan idari ve adli meseleler ise artık mühimme defterlerinin bir parçası olmaktan çıkmış ve XVII. yüzyılda şikâyet defterleri için ehemmiyet kesb edilmiştir. Bu yüzyılda görülen şikâyet defterleri serisi “*ahkâm-ı şikâyet defterleri*” adıyla 1058-1229 (1648-1814) yılları arasında tutulmuş ve tasnife açık 208 defterden oluşmaktadır.⁷⁸ Fakat Beylikçi Kalemî tarafından hazırlanmakta olan Şikâyet Defterlerinin de yine aynı kalem tarafından hazırlanan Mühimme Defterleri ile benzerlik arz eden yanları bulunmaktadır. Bunda defterin ebadı ve türü ile kaydedilen hükümlerin düzenlenme şekli söz konusu olup arasındaki farkı anlamak için resmi kayıt ve içeriğe bakılması gerekmektedir.⁷⁹ Bu defterler önceleri kronolojik sıraya göre yazılmakta iken 1742 yılında tasnif edilerek kendi aralarında bölünmeleri ile Ahkâm Defterleri olarak eyaletlere göre taksim edilmiş ve pratik bir arşivleme yolu seçilmiştir.⁸⁰

Şikâyet defterlerinin bir devamı olan bu defterler isimde sadeleşme yolunu tercih ederek II. Meşrutiyete kadar sadece ahkâm adını kullanmayı sürdürmüştür. Adana, Anadolı, Bosna, Cezayir ve Rakka, Diyarbakır, Erzurum, Haleb, İstanbul, Karaman, Maraş, Mora, Özi ve Silistre, Rumeli, Sivas, Şam-ı Şerîf ve Trabzon’ dan oluşan 16 eyalet ile ilgili 544 adet defterden oluşmaktadır.⁸¹

---

⁷⁷ R. Günay, *a.g.m.*, s. 13.

⁷⁸ H. Sahillioğlu, “Ahkâm”, s. 551.

⁷⁹ S. Pekdoğan, *aymî tez.*, s. 10.

⁸⁰ Nahide Şimşir, “Ahkâm Defterlerinin Tarihi Kıymeti ve 107 No’lu Anadolu Ahkâm Defterindeki İzmirle İlgili Hükümler”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, S. IX, İzmir 1994, s. 360.

⁸¹ “Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi,” s. 23-41.

Tablo 9: Eyalet Ahkâm Defterleri Tarihsel ve Sayısal Dağılımı

Defterin Adı	Defterin Adedi	Başlangıç Tarihi	Bitiş Tarihi	Kapsadığı Yıl
Adana	9	H.1155/M.1742	H.1295/M.1878	H:140/M:136
Anadolu	185	H.1155/M.1742	H.1306/M.1889	H:151/M:147
Bosna	9	H.1155/M.1742	H.1285/M.1867	H:130/M:125
Cezayir ve Rakka	25	H.1159/M. 1746	H.1308/M.1891	H:149/M:145
Diyarbakır	9	H.1155/M.1742	H.1292/M.1875	H:137/M:133
Erzurum	19	H.1155/M.1742	H.1296/M.1879	H:141/M:137
Halep	9	H.1155/M.1742	H.1266/M.1850	H:111/M:108
İstanbul	26	H.1155/M.1742	H.1328/M.1910	H:173/M:168
Karaman	39	H.1155/M.1742	H.1295/M.1878	H:140/M:136
Maraş	6	H.1155/M.1742	H.1294/M.1877	H:139/M:135
Mora	21	H.1128/M.1716	H.1255/M.1840	H:127/M:124
Özi-Silistre	49	H.1155/M.1742	H.1294/M.1877	H:139/M:135
Rumeli	85	H.1155/M.1742	H.1326/M.1908	H:171/M:166
Sivas	36	H.1155/M.1742	H.1326/M.1908	H:171/M:166
Şam-ı Şerif	9	H. 1155/M. 1742	H.1326/M.1908	H:171/M:166
Trabzon	8	H.1155/M.1742	H.1329/M.1911	H:174/M:169

Kaynak: “Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi”, s. 23-41.

Mora Eyaleti Ahkâm Defterleri serisine 26 yıl önce başlamış olmasına rağmen Yunanistan'nın kaybedilmiş olmasından dolayı yine erken tamamlamış ve Cezayir de diğer eyaletlere göre 4 yıl geç başlamıştır. Bitiş tarihleri farklılık gösteren bu defterlerde en uzun süreyle tutulana ise Trabzon Ahkâm Defteri olmuştur. Ayrıca hicri ve milâdi başlangıç ve bitiş tarihleri birlikte verilmiş olduğu için kapsadıkları yıllar da hicri ve milâdi olarak verilmiştir. Ortaya çıkan bu 3 veya 4 yıllık zaman farkında ise hicri takvimin ay yılı esaslı olup 354 güne, milâdi takvimin ise güneş

esaslı olarak 365 gün 6 saate denk gelmesi 11 gün eksik olan hicri takvimin daha az gün ile daha fazla yılı kapsadığını ortaya koymaktadır.

1.2.1.2. Ahkâm Defterleri'nde Tarih ve Yazı Çeşidi

Ahkâm Defterlerinde tarih yazımında tam tarihli yani gün/ay/yıl içerikli bir kayıt sistemi olmayıp *evâil*, *evâsıt* ve *evâhir* gibi onar günlük tarih aralığı verilmekteydi. Yazı türü olarak da *Divani*⁸² kullanılmış fakat arşiv belgelerindeki yazıların tam olarak divani olmadığı *kırma* veya *hurda* denilen yazı şekilleriyle de yazıldığı belirtilmektedir.⁸³

1.2.2. Sivas Ahkâm Defterleri

Osmanlı Arşivinde Bâb-ı Âsafi Divân-ı Hümâyûn Sicilleri Sivas Ahkâm Defterleri A. {DVNS.AHK.SS.d} koduyla kayıtlıdır.⁸⁴

36 adet defterden oluşmakta olan Sivas Ahkâm Defterleri 1742 yılında tutulmaya başlanmış ve 1908 yılında son bulmuştur.

---

⁸² Terim olarak padişah'ın iradelerini emirlerini buyruklarını yazmak için kullanılan yazı demektir. Osmanlı Devleti'nin resmi yazısı olup ferman, berat, nâme, ahidnâme, sebab-i tahrîr hükümleri, mühimme, şikâyet ve ahkâm defterleri gibi Divan-ı Hümâyûn'da tutulan kayıtlar divani hat ile yazılırdı. Bkz. Vahap Yıldız, "Osmanlı'da Yazı Çeşitleri", *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Yıl:17, Sayı 28, Temmuz-Aralık 2012, s. 60.

⁸³ Kübra Dursun, *1. Numaralı Sivas Ahkâm Defterinde Yer Alan Vakıf Davâlarının Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Gazi Osmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Tokat, 2015, s. 9-10.

⁸⁴ BOA, A, DVNS.AHK.SS.d, 36. Bkz. "Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi", s.(39-40).

Tablo 10: Sivas Ahkâm Defterleri'nin Tarihsel Dağılımı

Sivas Ahkâm Defterleri			
Sıra No	Hicri	Milâdi	Sayfa Adedi
1	C.1155-C.1157	1742-1744	291
2	C.1157-M.1160	1744-1747	476
3	M.1160-S.1163	1747-1750	380
4	S.1163-M.1166	1750-1752	297
5	M.1166-N.1166	1752-1753	328
6	N.1168-Ra.1171	1755-1757	366
7	R.1171-R.1173	1757-1760	377
8	S.1173-Ra.1175	1760-1761	285
9	S.1175-Ra.1177	1761-1763	379
10	R.1177-Ra.1179	1763-1765	293
11	Ra.1179-M.1181	1765-1767	275
12	M.1181-M.1189	1767-1775	339
13	B.1189-Ş.1192	1775-1778	399
14	Ş.1192-Ra.1194	1778-1780	189
15	Ra.1194-B.1195	1780-1781	196
16	B.1195-Za.1197	1781-1783	251
17	Za.1197-Z.1200	1783-1786	397
18	Z.1200-R.1208	1786-1793	352
19	L.1209-C.1211	1795-1796	191
20	C.1211-C.1217	1796-1803	295
21	L.1217-Za.1219	1803-1805	191
22	L.1219-Ş.1224	1805-1809	328
23	Ş.1224-C.1227	1809-1812	242
24	M.1228-M.1230	1813-1814	117
25	M.1230-Ş.1232	1814-1817	196
26	B.1232-R.1235	1817-1820	253
27	R.1235-B.1237	1820-1822	287
28	B.1237-Ş.1241	1822-1826	290
29	Za.1241-R.1246	1826-1830	294
30	Ra.1246-S.1250	1830-1834	299
31	S.1250-Ra.1252	1834-1836	199
32	Ra.1252-Ş.1258	1836-1842	296
33	Ş.1258-M.1264	1842-1847	188
34	M.1264-Z.1270	1847-1854	191
35	M.1271-C.1280	1854-1863	199
36	C.1280-L.1326	1863-1908	199

Kaynak: Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi, 2010, s. 39-40.

Sivas Merkez sancağı dışında Amasya, Bozok, Çorum, Canik, Kengiri, Karahisar-ı Şarki, Mamüretü'l-aziz ve Aziziye sancakları ve Tokad kazâsı ile Eğin, Arapgir ve Divriği, Suşehri, Vezirköprü, Merzifon, Kilmugad, Yıldızeli, Kangal, Gürün, Darende, Gümüşhacıköy, Havza, Köprü, Ladik, Mecidözü, Alucra, Hamidiye, Koyulhisar, Aziziye, Bünyan-ı Hamid, Hafik, Tenos, Zara, Erbaa, Niksar

ve Zile kazâlarına ait hükümler Sivas Ahkâm Defterleri muhtevasına girmektedir.⁸⁵ Sivas'ın bütün defterlerinde yani 166 yıllık bir zaman diliminde kazâ-nahiye statüsünde yaşanmış olabilecek değişimler ile Vilâyet Nizamnâmesi öncesi ve sonrasını da dikkate alarak Tablo:1,2,3,4,5,6,' yı hatırlamamızda fayda vardır.

---

⁸⁵ “Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi, 2010, s. 39.

III. BÖLÜM

1. 36 NUMARALI SİVAS AHKÂM DEFTERİ

1.1. Defterin Muhtevası

1.1.1. Defterin Şekil Tanıtımı

36 Numaralı Sivas Ahkâm Defteri, 50x17 cm. ebentında olup ilk iki sayfası boş, üçüncü sayfasında kapak kayıdı H-1280/M-1863 tarihinde başlayıp hilâl görünümlü çiçekli bir daire içinde sülüs yazı ile Defter-i Sivas min evasıt-ı cemaziye'l-âhir-i sene 1280 ilâ sene [13] yazmakta olup numarası 36 olarak belirtilmektedir. Yine üç sayfalık bir boşluktan sonra ise yedinci sayfasında; “*Bi-ismihi sübhânehu ve te’âlâ*”⁸⁶ ifadesi en üst kısımda yer alıp biraz aşağıda yazı boyutu fazlaca büyük olan sülüs yazıyla “*Haza defter-i eyâlet-i Sivas*” ifadesi ile defterin nereye ait olduğu belirtilir. Sonra “*der-zaman sadr-ı sudûri’l vüzera Hazret-i Muhammed Fuad Paşa*⁸⁷ ve *Nâzır-ı Umûr-ı Hâriciye Hazret-i Muhammed Emin Ali Paşa*⁸⁸ *yesserallahu mâ yurid ve mâyeşa hü mâ*” ifadesi ile de dönemin Sadrazam ve Hariciye Nazırına dua edilmektedir. Duanın bitiminde defterin başlangıç tarihi *el-vaki’ fi evâsıt-ı şehri-i cemaziyel-âhir sene 1280*⁸⁹ yer almaktadır.

H/Evasıt-ı Receb 1280-M/ Aralık1863 tarihli ilk hüküm de yine bu sayfada başlayıp H/14 Şaban 1296-M/3 Ağustos 1879 tarihine kadar toplamda 87 hüküm mevcûd bulunmaktadır. Bu tarihten sonra da 28 yıllık bir boşluk söz konusu olmuş ve H/20 Şaban 1324-M/ 9 Ekim 1906 tarihinde tek bir kayıt yapılmış tekrar 2 yıllık

⁸⁶ Yüce Allah’ın adıyla

⁸⁷ Meşhur şair İzzet Molla’nın oğlu olan Türk asıllı Keçecizade Faud Paşa, Sultan Abdülaziz döneminin önemli devlet adamlarından birisidir. H.1276 (M.1860)’ da Hariciye Nazırı olarak Suriye ve Lübnan Vak’alarına memur tayin edilmiş olmasından sonra başarısından dolayı sadarete hak kazanmıştır. Avrupa müdahalesini zararsız hale getirip Suriye’yi kurtarmakla neticelenen bu vazifesinden sonra H. 1278 (M.1861) tarihinde Hariciye Nezaretine Ali Paşa’nın getirilmesi ile sadarete tayin edilmiştir. İki kez sadarete hak kazanmış olan Paşa toplamda 4 sene 1 ay 14 gün bu görevi ifâ etmiştir. Hariciye Nazırı iken ve Sadrazam Ali Paşa’nın Girit seyahatinde Sadaret Kâimmakâmlığında bulunduğu sırada H.1285 (M-1869) Fransa’nın Nis şehrinde 54 yaşında vefât etmiştir. Bkz. İsmail Hamdi Danişmend, “*İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*”, C.V, Doğu Yayınevi, İstanbul, 2011, s. 99.

⁸⁸ Mehmed Emin Ali Paşa, Sultan Abdülaziz dönemini önemli ölçüde etkilemiş bir diğer devlet adamıdır. 1869 yılında Fuad Paşa’nın vefâtına kadar bu ikili Sadrazam ve Hariciye Nazırlığı görevini nöbetleşe yürüttüler. İlk kez 38 yaşında sadrazam olmuş ve beş kez bu göreve getirilmiştir. Toplamda 8 sene 3 ay 15 gün süren sadareti H.1287 (M.1871) yılında vefâtı ile 57 yaşında son bulmuştur. Bkz. İ.H.Danişmend, *a.g.e.*, s. 99-100.

⁸⁹ “Sivas eyaletine ait olan defterde Muhammed Fuad Paşa Sadrazamlığı ve Dışişleri Bakanlığı Muhammed Emin Âli Paşa zamanında, Allah onların istediğini ve arzu ettiğini kolaylaştırsın vuku’ bulduğu 1863 senesinin cemaziyelahirinin ortasında başlamaktadır.” olarak tercüme edilebilir.

bir boşluktan sonra da H/9 Şevval 1326-M/4 Kasım 1909 tarihinde yapılan kayıt ile bu son defterin son hükmü de 76. sayfada neticelenmiş görünmektedir. Fakat kronolojiye uymayan bir durumla H/14 Rebiü'l-evvel 1291-M/ 1 Mayıs 1874 tarihli bir kayıt ise 121 sayfalık bir boşluktan sonra 197. sayfaya kaydedilmiştir. Bu defterin sahip olduğu boş sayfalar ile toplamda 199 sayfadan oluştuğu görünmektedir.

1.1.2. Defterin İçerik Tanıtımı

Bu ahkâm defterinde “... *kazâsı nâib ve müftisine müdir-i kazâ vücûh-ı memlekete zide mecdühümâya hüküm ki*”⁹⁰ gibi birden fazla hitap makamı bulunmaktadır. Ayrıca hükmün giriş bölümünde gönderildiği eyalet veya vilâyet belirtmek suretiyle makam ve o makama bağlı kişinin elkabı tam olarak yazılıp şahsına dua cümlesi zikredilmektedir. “*Mülhakâtıyla Sivas eyâleti vâlisi birinci rütbe-i mecîdi nişân’u zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim Mehmed Paşa iclâlehûya...*”⁹¹ veya “*Mîrmîrân-ı Kirâmımdan Sivas eyâleti mutasarrıfı Ahmed Paşa dâme ikbâlîhu Sivas kazâsı nâib ve müftisi ve zide ilmihümâya...*”⁹² gibi hitaplarla hiyerarşik bir düzen takip edilerek hükme muhatab olan şahıs ve şahısların adları yazıldıktan sonra “...*a’zâ-yı meclis-i memlekete dâme mecdühümâya...*”⁹³ veya “...*vücûh-ı memlekete hüküm ki*”⁹⁴ gibi yüceltme ifadeleri ile Memleket Meclisi üyelerine hitap edilmektedir.

İkinci kısımda şikâyetin yapıldığı mahal ile şikâyeti yapan kişinin kim olduğu ve gerekçesi belirtmek suretiyle ve varsa sahip olduğu bir tapu senedi de dâhil Divan-ı Hümâyûn’a talebini sunmaktadır. Burada sadece bir başvuru merkezi olan Divan, konunun çözümünü üstlenmek yerine meseleyi ya Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye’ye ya da Mahall-i Meclisi Şer’ e intikal ettirerek tenbih ve durumun tetkiki ile merkezin ortaya koyduğu yöntemin yerel yönetimler tarafından neticelenmesi istenmektedir. Yerel yönetimde bulunan kişiler Vâli-i Müşâr, Kâimmakâm, Mutasarrıf, Müfti, Nâib ve sa’ir yetkili kişilerden oluşup birden fazla kişiye yazılması olay ve olayların daha fazla makamı ilgilendirirerek meselenin çözümünün dikkate alınmasına kolaylık sağlanmaktadır. Yeterli olunmadığı noktalarda müftülük

⁹⁰ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36/ 12/9.

⁹¹ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 8/2.

⁹² BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 18/20.

⁹³ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 9/5.

⁹⁴ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 10/6.

makamından alınacak emir ile Anadolu Kadi-askerine havâle edilerek netice bulması son çare olarak düşünülmüştür. Hükümün son bulunduğu yerde kaydı yapan kişinin ismi ve sol tarafında da kaydın tutulduğu tarih bulunmaktadır.⁹⁵

Defterde sayfa numaraları sabit iken hükümlere numara verilmemiştir; fakat hükümlerin hangi hüküm olduğunu anlatabilmek için de buldukları sıralamaya göre numara verilmiştir. İlk sayfaları boş olması sebebiyle 7. sayfadaki ilk hükme (S.7/1) numarasının verilmiş olması gibi.

Kaydımızın başladığı tarihten tam bir buçuk yıl sonra hüküm tarihlerinde *evâil*, *evâsıt* ve *evâhir* (ilk, orta ve son) kavramlarının yerini artık o günün sayısal karşılığı olan tam tarihli bir kayıt sistemine geçilmiştir. Gün/Ay/Yıl yazılmaya başlanarak konuyla ilgili bir düzenleme yapılmış olmalı ki Mehmet Rüştü Paşa'nın H/12 Muharrem 1283-M/27 Mayıs 1866 tarihinde sadarete gelmesi ile birlikte yılın ilk kaydı H/21 Muharrem 1283-M/5 Haziran 1866 tarihiyle atılmış görünmektedir.

36 Numaralı Sivas Ahkâm Defterinin muhtevasına bakıldığında Sivas eyâleti denilen bölgenin merkez sancağı Sivas olmakla birlikte bu defterde Harput bir eyâlet merkezi olarak görünmekte ve sadece bu eyâlete bağlı Arapgir, Diyarbakır ve Eğin kazâları sıkça dile getirilmektedir. 1867 Vilâyet nizamnâmesiyle eyalet kavramı terk edilerek vilâyet sistemine geçilmiş H/Evasıt-ı Receb 1280-M/ Aralık 1863 tarihli 1. hükümde Diyarbakır bir kazâ merkezi olarak Harput eyaletine bağlı iken ve yine H/25 Cemaziye'l-âhir 1284-M/ 24 Ekim 1867 tarihli 41. hükümde ilk defa Diyarbakır'dan vilâyet olarak bahsedilmiştir.⁹⁶ Aradan geçen 3 yıllık zaman diliminden sonra Harput eyaletinin de artık Diyarbakır vilâyetine bağlı Ma'muretü'l-aziz sancağı olduğunu H/11 Rebiü'l-ahir 1294-M/25 Nisan 1877 tarihli Arapgir kazâsına ait son hüküm⁹⁷ ile ifade edilmiş olduğunu söyleyebiliriz. Arapgir ve Eğin kazâlarının hem bu belgede hem de yakın tarihli belgelerde bu sancağa bağlı kazâlar olduğu anlaşılmakta iken Ahmet Aksın ve Erdal Karakaş'a ait "Nüfus İcmâl Defterine Göre 19. Yüzyıl'da Arapgir" isimli makalede Arapgir'in 1876 tarihine kadar Harput eyaletinin Harput sancağına bağlı bir kazâ merkezi olduğunu ve bu

⁹⁵ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 7/1.

⁹⁶ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 32/41.

⁹⁷ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 63/82.

tarikle birlikte Mamüretü'l-Aziz sancağının kurulması ile bu sancağa bağlandığı⁹⁸ ileri sürülmüştür. 1867' de Vilâyet-i Umumiye Nizamnâmesi bütün imparatorluğu kapsayacak şekilde yaygınlaşmış ise Harput'un 1876 yılına kadar eyalet olarak kalması düşündürücü ve bununla birlikte defalarca zikredilmiş olmasından ötürü Mamüretül-Aziz zaten on yıl öncesinde bir sancak statüsüne sahip olduğunu bu defterde göstermiştir.

Nizamnâme ile yaşanan bir değişiklik de defterin kapsamına giren bölge sayısında ya da vilâyet sayısında artış olmasıdır. 57. hükümde ilk defa Ankara'dan bir vilâyet olarak bahsedilmesiyle⁹⁹ Çorum, Bozok sancağına bağlı bir kaza merkezi olarak görünmektedir. Daha önce Amasya sancağına bağlı olan İskilip de 48. hüküm ile Kastamonu vilâyeti'nin Kengiri sancağına bağlanmış bir kazâ merkezi olarak yer almıştır.¹⁰⁰

1867 tarihinden sonra Ankara ve Kastamonu'ya ait birer hüküm bulunması kâtipler tarafından bu deftere yanlışlıkla kaydedilmiş olduğu fikrini mümkün kılmakla birlikte bunun bir yanlışlık olmayıp vilâyetlerin gerçekten Vilâyet Nizamnâmesiyle 36. Numaralı Sivas Ahkâm Defteri'nin coğrafi sınırlarına girecek şekilde yazılmış olduğu fikrini de mümkün kılmaktadır.

---

⁹⁸ Ahmet Aksın, Erdal Karakaş; "Nüfus İcmâl Defterine Göre 19. Yüzyılda Arapgir", *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, 13 (2015), s. 95.

⁹⁹ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 43/57.

¹⁰⁰ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 36/48.

1.2. Hükümlerin Tarihlerle Göre Dağılımı

Tablo 11: Hükümlerin Tarihlerle Göre Dağılımı

Tarih	Sayfa Numarası	Hüküm Adedi	
Evasıt-ı Receb-Evahir-i Zi'l-ka'de 1280	Aralık 1863- (Nisan-Mayıs) 1864	7-10	6
Evail-i Safer-Evasıt-ı Zi'l-ka'de 1281	Temmuz-Nisan 1864	11-18	13
Evasıt-ı Rebiü'l-ahir-Evasıt-ı Zi'l-ka'de 1282	Ağustos- (Nisan-Mart) 1865	19-24	9
21 Muharrem-16 Zi'l-ka'de 1283	5 Haziran-1866-22 Mart 1867	25-29	9
13 Muharrem- 14 Zi'l-ka'de 1284	17 Mayıs 1867- 8 Mart 1868	30-34	7
17 Safer -14 Ramazan 1285	9 Haziran 1868- 3 Ocak 1869	35-39	8
13 Safer- 20 Cemaziye'l-evvel 1286	25 Mayıs 1869-28 Ağustos 1869	40-42	4
22 Muharrem- 5 Rebiü'l-evvel 1287	24 Nisan-5 Haziran 1870	43	2
15 Muharrem-6 Safer 1288	6 Nisan-27 Nisan 1871	44-45	2
3 Muharrem -25 Zi'l-ka'de1289	13 Mart 1872-24 Ocak 1872	46-51	8
7 Muharrem-4 Cemaziye'l-evvel 1290	7 Mart -30 Haziran 1873	52-54	4
29 Rebiü'l-evvel-12 Şevval 1291	16 Mayıs-22 Kasım 1874	54-58	5
20 Şaban -6 Ramazan 1292	21 Eylül- 6 Ekim 1875	58-59	2
28 Rebiü'l-evvel-24 Şaban 1293	23 Nisan -14 Eylül 1876	60-62	2
11 Rebiü'l-ahir 1294	25 Nisan 1877	63	1
29 Safer- 21 Şevval 1295	4 Mart-18 Ekim 1878	65-69	4
4 Şaban 1296	3 Ağustos 1879	73	1
20 Şaban 1324	9 Ekim 1906	75	1
9 Şevval 1326	4 Kasım	76	1
14 Rebiü'l-evvel 1291	1 Mayıs 1874	197	1
Toplam			90

Kaynak: BOA, A, DVNS.AHK.SS.d, 36

Şikâyet defterlerinin tarihleri kronolojiden sapmayacak bir özellikle kaydediliyor ise de 36. sayfada bulunan 48 numaralı hüküm, 17 Şaban 1284 tarihiyle kaydedilmiş ve 35. sayfada bulunan 47 numaralı 27 Cemaziye'l-evvel 1285 tarihli hükümden sonra yazılmıştır. Tabloda böyle bir kaydı tarih bazında yansıtmak kolay olmadığından sayfa ve hüküm numaralarına uymak suretiyle ifade etmek daha doğru bir tutum olmuştur. Kronolojik bir sapmanın sözkonusu olduğu bir diğer durum ise 197. sayfadaki son hükümün 14 Rebiü'l-evvel 1291 tarihli olmasına rağmen' 9

Şevval 1326 tarihli 89. hükmün dahi sonuna kaydedilmeyip 121 sayfalık bir boşluk sonrasında yer almış olmasıdır.

1.3. Hükümlerin Konularına Göre Değerlendirilmesi

Daha önce yapılmış yakın tarihli ve özellikle I. Abdülhamid, III. Selim, II. Mahmud ve Abdülmecid dönemlerini kapsayan ahkâm çalışmâlarında yer alan iltizam dağılımı, mâl gasbı, vergi toplanması, eşkiyalık, tımar ve mukataa¹⁰¹ gibi birçok konuya bu defterde rastlanmamaktadır.

1.3.1. Hükümlerin Konularına Göre Tasnifi

Tablo 12: Hükümlerin Konularına Göre Tasnifi

Konular	Belge Numaraları
Mîras ile İlgili Hükümler	1, 2, 3, 27, 28, 45, 55, 60, 63, 65, 86
Borç- Alacak Meseleleri İle İlgili Hükümler	4, 8, 9, 10, 11, 13, 15, 22, 29, 30, 34, 35, 36, 40, 42, 43, 44, 54,
Mülkiyet Hakları İle İlgili Hükümler	5, 6, 7, 12, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 31, 32, 33, 37, 38, 41, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 64, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 87, 90
Vakıf Hakları İle Hükümler	39, 75, 88, 89

Kaynak: BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36

¹⁰¹ Bkz. S. Pekdoğan, *aynı tez*, Bkz. Yasin Kozak, *V ve VI numaralı Maraş Ahkâm Defterlerinde Maraş'a Gönderilen Hükümler*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, Haziran, 2005, Bkz. Canan Kuş, *1780-1784 Tarihli ve Numaralı Halep Ahkâm Defteri (1-53) Transkripsiyon ve Değerlendirme*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 2008, Bkz. Feride Haliloğlu, *8 Numaralı Şam-ı Şerif Ahkâm Defterine Göre Şam Bölgesinde Ekonomik ve Sosyal Hayat (1839-1843)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı İktisat Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011.

1.3.2. Hükümlerin Konularına Göre Dağılımları

Tablo 13: Hükümlerin Konularına Göre Dağılımları

Konular	Belge Adedi	Yüzde %
Mîras ile İlgili Hükümler	12	13.333
Borç- Alacak Meseleleri İle İlgili Hükümler	18	20
Mülkiyet Hakları İle İlgili Hükümler	56	62.222
Vakıf Hakları İle İlgili Hükümler	4	4.444
Toplam	90	100

Kaynak: BOA, A, DVNS.AHK.SS.d, 36

Bu hükümlerde anlaşmazlığın ya da ihtilâfin önüne geçmek için sadece şikayette bulunan kişiyi bağlayan bir karar almak yerine her iki tarafın da yüzleştirildiği bir ortamda Mahallinde meclisce mahkeme edilerek neticelenmesi istenmiştir. Bu durumu “*marifet-i şer’*”, “*ber-nehc-i şer’-i terâfu’ ve ihkâk-ı hakk*”, “*meclisce şer’an ve kânûnen*”, “*mahkeme-i şer’iyeleri*” ya da en çok telaffuz edilen “*...hin-i terâfu’de inde’ş-şer’-i ve’l-meclis-i tebyin ve tahkik eylediği sûretde men’u def’i ettirilmesi...*” gibi ifadelerle haksız bir kararın önüne geçilmeye çalışıldığını ve bu sayede mahalinde yapılacak araştırma ile duruşma esası gözetilerek idari birimlerin konuya dikkat kesilmesi sağlanmıştır. Neticenin olumlu sonuçlar verip tahkîkâtın hızlı bir şekilde gerçekleşmesi istenen hükümler mülkiyet esaslı meseleleri kapsıyor olup Kânûnnâme-i Arâzi’nin taşıdığı maddelerle neticeye ulaşılması istenmiştir.

Müdahalenin nasıl yapıldığı da daha çok “*... hilâf-ı şer’-i şerîf fuzûli müdâhaleden hâli olmadığı...*” “*...fuzûli zabt idüb gadr eylediği beyânıyla...*” gibi ifadeler mülkiyet ile ilgili hükümleri kapsarken, “*...nisf hisse-i şâyi’ası bi gayr-ı hakk fuzûli zabt ve vaz’-ı yed etmeleriyle...*” ifadesi de mîras ile ilgili hükümleri içermektedir. Çok daha farklı bir durumu kapsayan borç-alacak meselelerinde müdahaleden bahsedilmese de borcun alacaklılarca niçin tahsil edilemediğini “*...meblağ-ı mezbûreyi def’aten edâya kudretleri yoğiken...*” ifadesi ile anlatılmaktadır.

1.3.2.1. Mîras ile İlgili Hükümler

Mîrâs, ölenin hısımlarına veya kanûnen verilmesi gereken kimseye bıraktığı mâl, mülk, para¹⁰²benzeri eşyaların toplamını içermektedir. Müftülük veya Anadolu Kadi-askerliği kurumları iki önemli başvuru merkezi olmuş ve mîras meselelerinde Divan-ı Hümâyûn'a dilekçe edilerek neticelenmesi istenen toplamda 12 hüküm bu defterde bulunmaktadır.¹⁰³

Kişi kendisine mîras kaldığında yaşının küçük olması sebebiyle başkalarınca el konulan hissesini reşit olduğunda talep etmesine rağmen alamamış olmasından ötürü¹⁰⁴ veya yaşının küçük olması ile birlikte mîras malının borca karşılık gasp edilmesinden¹⁰⁵ doğan anlaşmazlıklar en yaygın meseleler olmuştur. "...hüccet-i mezkûr ile bir kıt'a mazbata..." ve "...hüccet-i mezkûre ile muvâfık idüğü cânib-i fetvâhaneden işâret kılınmış olmağla..." ifadesiyle hisse sâhibi kişi o dönem yaşının küçük olmasından dolayı alamadığı hakkını buluşa erince ispat etmek amacıyla bu belgeleri elinde tutmaktadır. Erişkin olub da da'vâsına sahip çıkmasında müftü tarafından verilen şer'î hükmün büyük etkisi olmuştur. "...bi'l-veresü's-şer'i on beş sene geçmediği inde's-şer'i ve'l-meclis-i tebyin¹⁰⁶ ve tahkik..." veya "...ihkâk-ı hakk..." ifadeleri ile mîrasçı olarak aradan on beş sene geçmediği ve durumun da mahalinde meclis-i şer' ile görülmesi gerektiği belirtilmiştir. Bununla ilgili bir hükümde Tokad kazâsının Yaşmeydan Mahallesinde oturan Gayrimüslim tebadan Murad, babası Musis'in 400 dönümlük bağçesinin vefât edene kadar elinde bulunduğunu iddia etmektedir. Kendisi babası vefât ettiğinde bir yaşında olub diğer kardeşlerinin de reşit olmaması sebebiyle söz konusu bağçeye ammizâdeleri Karabet ve Kigoruk'un vekil tayin edildiğini ve şimdiye kadar onların idaresinde bulunduğunu belirtmiştir. Murad, reşit olmam hâlinde müşterek arâziden payıma düşenin şahsıma verilmeyerek hisse sâhibi olduğum yerden el çekmeleri talebidir diye da'vâ etmiştir. Karabet ve Kigoruk cevaben Musis'in sağlığında Misak oğlu

¹⁰² F. Develioğlu, *a.g.e*, s. 758.

¹⁰³ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 7/ 1, 8/2, 8/3, 22/27, 23/28, 34/45, 41/55, 45/ 60, 47/63, 49/65, 69/86.

¹⁰⁴ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 34/45.

¹⁰⁵ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 8/2, 8/3, 22/27.

¹⁰⁶ Meydana çıkarma, belli etme; açıktan açığa anlatma anlamlarına gelir. F. Develioğlu, *a.g.e*, s. 1223." *tebyin ve tahkik*" ve "*tebeyyün ve mütehakkık*" ifadeleri birçok hükümde sıklıkla dile getirilmiştir.

Agobcan'a borcu olduğu için vekâlet verdiğini ve 1257 senesinde 77 bin kuruşa bizimle karındaşımız olan Avadise bağçenin üç'te birini sattığını söylemişlerdir. Avadis'in oğlu Agob'un da yaşının küçük olması sebebiyle annesine satışı için izin verilmiş olduğundan Agob'un hissesine düşen bizim ve el koyma hakkımız vardır demektedirler. Ancak Murad'ın hissesinden el çekmeleri gerektiği şeriat ile tenbih olunmuş ve fetvâhane ile sabit olunduğu üzere süratle neticelenmesi istenmiştir. Kayıt tarihi milâdi Ocak 1864 olan bu hüküm ¹⁰⁷ 22. sayfada bulunan 27. hükümle aynı olup kayıt tarihi milâdi Mart 1866 olarak görünmektedir. Meselenin çözülememiş olduğu düşünülebilir fakat birebir aynı yazılması çözülememiş olması için yeterli bir gerekçe midir yoksa yanlışlık mıdır aradaki farka dikkat çekmek gerekmektedir. Öyle ki ilk hükmün 1864 tarihindeki başvuru dilekçesi ile emir alınmak suretiyle fetvâhaneye havâle edilmiş olması ikincisinin ise 1866 tarihi ile Anadolu Kadi-askeri¹⁰⁸ Mevlânâ Mustafa Asım Efendi'ye havâle edilmiş olması ifade edilebilir bir durumdur. Bu tür durumlarda her iki kurumun da başvuru mercii olduğu anlaşılmıştır.

Sadece yaşın küçük olmasına bakılmaksızın bile “*bi gayr-ı hakk ve fuzûli zabt etmek*” ifadesiyle yapılan bir şikâyetde Arapgir kazâsında oturan ve 38 yıl önce vefât etmiş olan Tatos'un mîrasında yaşanan paylaşımında mevrûs olan eşi Anna'nın da 33 yıl önce vefât etmiş olması ile geride bıraktıkları Ohannes, Minas ile kız evlâdı Lüsyen'e kalan mîrasta anlaşmazlık yaşanmıştır. Hisselerden doğan anlaşmazlığın Lüsyen'in kendisine kalan mîrası alamadan ölmesi üzerine evlatlarından Karabet, Mardiros, Serkiz ve Fulvarne'nin hak sâhibi olarak yapmış oldukları şikâyette anlatılmaktadır. Lüsyen 17 yıl önce vefât etmiş olmasına rağmen sağlığında menzil ve bağçeden hissesine düşen 5000 kuruş kıymet kendisine verilmiş ve karındaşları Ohannes ve Minas'ın oğlu Mardiros tarafından bu bedel karşılığında hissesi satın alınmıştır. Bunu yine Lüsyen'in sağlığında tapu senedi ile belgelendirdikleri ileri sürülmüştür. ¹⁰⁹

¹⁰⁷ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 8/3, 22/27.

¹⁰⁸ Kâdı-askerler, Divân-ı Hümâyûn'da ya da sadrazam divanında temyiz davâlarına bakarlardı. Adalet sisteminde temyiz görevi yüksek rütbeli kâdılar olan Rumeli ve Anadolu Kâdı-askerlerine aitti. Bkz. M. Seyitdanlıoğlu *a.g.m.*, s. 209.

¹⁰⁹ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 7/1.

Borca karşılık mîrasa ya da mîrasın bir kısmına el koyma meselesi dışında alacaklı kişilerin talebi üzerine borcunun terekeden düşürülmesi kanûni yollarla başvurulmuş bir hakk iken sonrasında kalan verâsenin taksiminde yaşanan sıkıntılar da ayrıca çözüm gerektiren meseleler olmuştur.¹¹⁰ Bunlardan birisi de meselenin sadece borç olmayıp terekeden borcun düşürülmesi ile kalan tutarın tamamının diğer aile bireylerince niçin alınamayışı da yapılan şikayetler arasındadır. “...*ber-mantuk hüccet-i mezkûre vasiyet-i mezkûresinde mahir olarak...*” ifadesi ile bu vesikada geçen mührün geçerli olduğu ve borç dışında kalan tutarın da terekeden düşürülmesinde bu mühürün esas alanacağı ifade edilmiştir. Bununla ilgili bir hükümde 1285 senesi Saferi'nin yirmi beşinci günü tarihiyle Eğin kazâsı nâibi es-Seyyid Mehmed Said Efendi'nin imza ve sathıyla “*bâ-hüccet-i şer'îye*” verilmiştir. Adı geçen kazâda bulunan Aşağı Mahalle sakanlarından Ermen'i milletinden Alıncak oğlu Agob veled-i Serkiz veled-i Atam'ın *meclis-i şer'*¹¹¹de ve yine aynı kazâda bulunan Köybaşı Mahallesinde Nikos veled-i Kirkor ile yüzleştirilmesi istenmiştir. Merkûm Agob'un vefâtı ile borçlu olduğu insanlara ödemesi gereken borcun ve masrafların meblağ üzerinden düşürülüp kalan terekесinin üçte biri ile Şihne Cami-i Şerif civarındaki Dere Caddesi olarak bilinen kaldırımları ve Köybaşı'ndaki çeşmenin tamîri ile masrafları yapıp diğer üçte birlik tutarın da vasi muhtarı vasıtasıyla fakir insanların tasarrufuna taksim olunması istenmiştir. Sonraki üçte birlik kalan tutarın da merkûm Nikos'un vasi muhtarı olarak tayini ile terekенin mîrasçılar arasında taksimine karar verilmiştir. Hüccette belirtilmesine rağmen Agob'un verâset sâhibi büyük oğlu Ohannes ile küçük oğulları Serkiz ve Atam babalarından kalan mîrasın yeniden yazılması ile mahallinde yeniden mahkeme edilmesi Nikos tarafından dilekçe edilmiştir. Kâdı-asker es-Seyyid Mehmed Necib Efendi'ye havâle edilmesine rağmen vesikada merkûm Agob'un imzası bulunduğu için verâset sâhibi oğulların karşı koymalarına rağmen vesikada olanın esas kabul edilmesi ile meselenin tahkiki ve Mahallinde neticelenmesi istenmiştir.¹¹² 47. sayfada bulunan 63. hüküm Milâdi 4 Temmuz 1872 tarihli ve 49.sayfada bulunan 65. hüküm de Milâdi 1 Eylül 1872 tarihli olup bu hükümle tamamen aynı yazılmışlardır.

¹¹⁰ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 45/60, 47/63, 49/65.

¹¹¹ Şeyhülislam kapısında veya kâdılarının yanında kânûn hükmü alınmak üzere yapılan toplantıdır. Bkz. F. Develioğlu, *a,g,e*, s. 688.

¹¹² BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 45/60, 47/63, 49/65.

Borcun terekeden düşürülmesi meselesi borç-alacak meselesi kapsamına giren ve kanûni yollara başvurulduğunda ödenmesi mümkün olan bir yol iken şirket hesabının da terekeden düşürülmesi benzerlik gösteren bir durumdur. İlgili hükümde Gürün kazâsında oturan Vartuar veled-i Maran ile Mikam oğlu Bezdiyan 1284 senesinde şirket kurarak ortak olmuşlardır. Bezdiyan'ın vefâtı ile terekesi oğulları Manok, Karabet ve Toros' a kalmış olmasına rağmen şirket hesabının terekeden düşürülmesi gerektiği halde bunu yapmamaları Vartuar tarafından şikâyet edilmesine sebep olmuştur. Anadolu Kadi-askerine havâle edilen bu durum, şirket hesabının terekeden icra ile alınarak Vartuar'a verilmesi hükmüne bağlanmıştır.¹¹³

1.3.2.2. Borç-Alacak Meseleleri İle İlgili Hükümler

“*Dâyin*” borç veren alacaklı kimse olub¹¹⁴ “*deyn*” ise talep ettiği alacağı yani borçlunun borcu demektir.¹¹⁵ Kişilerin alacaklarını borçlulardan talep etmesi ve borçluların da ödemekte zorluk çıkartmaları ile tahsilin gerçekleşmemesi neticesiyle şikâyet edilen yaygın meseleler olmuşlardır. Bu konuda Divan-ı Hümâyûn'a dilekçe edilerek neticelenmesi istenen 18 hüküm bulunmaktadır.¹¹⁶

Hükümlerin hemen hepsinde “... *dâyinleri muvecehesinde inde's-şer'-i ve'l meclis tebyin...*” ve “...*usûl ve kâideye tatbiken meclis-i memleketde rû'yet olunmak ...*”¹¹⁷ ifadeleriyle şikâyet üzerine iddiaların doğru olup olmadığı mahalinde ve meclisce açığa çıkarılarak şahısların mahkeme edilip yüzleştirilmeleri esasıyla neticelenmesi istenmiştir.

Meselenin çözümünde alacaklılarca yapılan baskılarda devlet desteğine ihtiyaç duyulmuş olduğu anlaşılıp borçlu şahıs veya şahısların borçlarını bir seferde ödemeye kudreti olmayıp alacaklıların da bir defada almaya talebi olsa da alamamaları göz önüne alınarak “...*taksit ve murâbaha hakkında iki yüz altmış sekiz senesi evâsıt-ı cemaziye'l-âhiresinde te'sis kılınub evâmîr-i âliyye memâlik-i mahrusama neşr' ve i'lân kılınmış olan nizâm...*” gereği ve yayınlanan tarih neticesinde alacaklılara taksit ile birlikte karı gözetilerek tahsil edebildikleri bir

¹¹³ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 41/55.

¹¹⁴ F. Develioğlu, *a.g.e*, s. 192.

¹¹⁵ F. Develioğlu, *a.g.e*, s. 207.

¹¹⁶ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 9/4, 12/8, 12/9, 12/10, 13/11, 13/13, 15/15, 19/22, 24/29, 24/30, 27/34, 28/35, 28/36, 31/40, 33/42, 33/43, 34/44, 41/54.

¹¹⁷ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 9/4, 12/8, 12/9, 12/10, 13/11, 13/13, 15/15, 19/22, 24/29, 24/30, 27/34, 28/35, 28/36, 31/40, 33/42, 33/43, 34/44, 41/54.

ödeme şekli sunulmuştur. Yayınlanan bu tarih 18 hükümün hepsinde yer alıp alacaklı kimselerin tahsil işlemlerinde kolaylık sunması bakımından dikkat çekici bir yöntem olmuştur.¹¹⁸

Her türlü meselede olduğu gibi Gayrimüslim tebâ'dan borcunu tahsil edemeyen kimseler de şikâyetle bulunabilmekte ve şikâyet edilen ister Müslüman ister Gayrimüslim olsun kendi aralarındaki bu tür meseleler rahatlıkla Divan-ı Hümâyûn'a dilekçe edilebilirdi. Sivas kazâ merkezinden Abdurahman ve İsmail isimli şahısların Minabet isimli kişiye 53,000 kuruş borcu olub talep edilmesine rağmen ödenemeyişi Divan-ı Hümâyûn'a şikâyet edilerek dilekçe edilmiştir.¹¹⁹ Bir başka hükümde Divriği kazâsında oturan Mugırdıç'ın Mehmed'e 2400, Arif'e 1000, Emin'e 2200, Süleyman'a 500, Hacı Hasan'a 1000, diğer Emin'e 400, diğer Mehmed'e 300 ve Gayrimüslim tebâ'dan Toros'a 3000, Vartan'a 1500, Kirkor'a 1000 ve Herez'e 500 kadar borcu olub toplamda 13.800 kuruş kendisinden talep edilmişse de ödemeye iktidarı olmadığı sebebiyle benzer bir şekilde bu mesele de şikâyet edilmiştir.¹²⁰

H/15 Cemaziye'l-evvel 1286-M/ 23 Ağustos 1869 tarihli 54. hüküm sonrasında Sivas Ahkâm Defteri için artık borç-alacak meselesine dair bir kayıt yapılmamıştır.

1.3.2.3. Mülkiyet Hakları ile İlgili Hükümler

Mülkiyet hakları ile ilgili hükümlerde şahıs veya şahısların sâhib-i arz memuru vasıtasıyla kullanım haklarına sahip oldukları, tarla, ev, bağ, bağçe, çiftlik ve değirmenleriyle diğer mülklerini gösterir tapu senetleri mevcut olmasına rağmen kim oldukları da açıkça belirtilen başka şahıs ve şahıslarca el koymak suretiyle müdahalede bulunulduğunun sıkça yer aldığı hükümlerdir. Ayrıca tasarruf olunan ya da intikal edilen mîri arâziye izinsiz ve kanûnsuz yapılan her müdahale, konusu itibariyle bir kanûn maddesini kapsamakta ve hükümlerde bu maddelere açıkça yer verilmektedir.¹²¹

¹¹⁸ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 9/4, 12/8, 12/9, 12/10, 13/11, 13/13, 15/15, 19/22, 24/29, 24/30, 27/34, 28/35, 28/36, 31/40, 33/42, 33/43, 34/44, 41/54.

¹¹⁹ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 12/8.

¹²⁰ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 13/11.

¹²¹ Bu defterde hükümlerde geçen Kânûnnâme-i Arâzi'nin 11, 13, 39, 54, 55, 68, 71, 73, 82, 85, 97, 99, 103, 116, 124. maddeleri yer almaktadır.

Şikâyetle bulunanlar sadece şahıs veya şahıslar olmayıp müstakil veya müşterek olarak hayvanların otlatılmasına tahsis edilmiş bir mer‘a yeri ile kadîmi su meselesinde “*karye ahâlisi*” ifadesine rastlanmaktadır ki bu da şikâyetin bir grup ve zümre tarafından yapıldığını göstermektedir.¹²² Benzer şekilde “*ahâli-i Müslime* ve *Gayri müslime*”¹²³ ve “*ahâli-i merkûme*”¹²⁴ ifadelerinden de şikâyetin toplu olarak yapıldığı bilgisine ulaşılabilir. Bu tür meselelerle ilgili Divan-ı Hümâyûn’a dilekçe edilerek neticelenmesi istenen 56 hüküm bulunmaktadır.

Mîri arâzinin tasarrufu noktasında yapılanın da müdahale olmayıp kanûni bir hak olduğunu sıkça geçen tefviz, ferağ ve tefevvüz kavramlarının içeriklerinde görmek mümkündür. Tefviz, menfaat mülkiyeti anlamına gelip bedel karşılığında öşre mukabil kullanma yetkisini kapsadığından sâhib-i arz memurunun izniyle tapu senedi ile elde edilen bir yetkidir. Kişi aldığı yetkiyle bir kiracı olmuş iken sâhib-i arz memurunun izniyle de tasarruf hakkını kiraya verebilmekte ki buna da ferağ denir. Tasarruf hakkının satın alınmasına ise tefevvüz denmektedir.¹²⁵ O halde “...yedlerine ma‘mûlin-bih sened verilmiş ise müdahale eylemeleri hasebi’l-kanûn yolunda olub eğer böyle olmayub da zikir olunan tarlaları...” ifadesi ile haksız bir müdahale ile zabt eylemiş oldukları söz konusu ise meseleye tarafsız ve kanûna uygun bakılmasına özen gösterilmiştir.

Şikâyet konusu mülkün hangi yoldan kazanıldığı şikâyet belirtilmeden hemen önce ifade edilmiştir. “...eben-an-cedd ma‘mûlün-bih tapu senedi ile...”¹²⁶, veya sadece babadan intikal etmeyerek “...ma‘mûlün-bih tapu senedi ile...”¹²⁷, “...bâ-hüccet-i şer‘iyye mülkiyet üzere mutasarrıf olduğu...”¹²⁸ ifadeleri ile şikâyetle bulunan kişi haklılığını bu tapu senedi vasıtasıyla kanûni hak sâhibi olduğunu ve yükümlülüklerini yerine getirdiğini isbat etmek için dilekçesinde bunu belirtmek durumundadır. Bununla ilgili bir hükümde ; “*Hatice nâm Hatun Sivas kazâsı*

¹²² BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 27/33, 29/37, 30/38, 57/76, 58/77, 62/81, 63/82.

¹²³ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 46/61.

¹²⁴ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 58/78.

¹²⁵ Hâilil Cin-Ahmet Akgündüz, *Türk Hukuk Tarihi*, Osmanlı Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 2011, s. 690-691.

¹²⁶ Babadan büyük babadan, dededen, kuşaktan kuşağa geçerek hükmü geçerli olan tapu demektir. Dedem babam mesleği veya dedem babam ekmeği şeklindeki iddialarla yani nesebi bağlılıkla tevcih olundukları belirtilmektedir. Ömer Demirel, *Osmanlı Vakıf-Şehir İlişkisine Bir Örnek: Sivas Şehir Hayatında Vakıfların Rolü*, Türk Tarih Kurumu (TTK), Ankara, 2000, s. 129.

¹²⁷ Hükmü geçerli yürürlükte olan tapu demektir.

¹²⁸ Şeriat yoluyla alınan vesika ile tasarruf sâhibi olma demektir.

toprağında vaki' eben-an-cedd ma'mûlün-bih tapu senedi ile mutasarrıf olduğu ma'lûmetü'l-hudud tarlalarını zabt ve beher sene tarafından zirâ'at ve oşürin edâ olunagelüb ...” ifadesinde bu şekilde anlatılmıştır.¹²⁹ Tapu senedine dayandırılmadan hak iddia edilen meselelerde ise “kadîmü'l-eyyâmdan berü” veya benzer ifadelerle “mahsûs ve müstakill kadîmi yerler”, “kadîmden berü âle-tarikü'l-münâvebe”, “muğâyir-i kadîm” “hark-ı kadîm ile kadîmü'l-eyyâmdan berü” gibi terimler eskiden beri ne amaçla ve nasıl faâliyet yürüttüklerine dair açıklayıcı olmuştur.

Aynı hüküm üzerinden devam edecek olursak şikâyet sâhibi kişinin idaresi altında olan tarlalar üzerinde yükümlülüklerini yerine getirmediği yani ziraat edilmeyip üç sene boş bırakıldığı ve talep edilmediği halde sâhib-i arz memuru tarafından müzayede ile başka birisine senet karşılığı verilmiş olmasının kanûni bir durum olduğu üzerinde durulmuştur. Öyle ki hükümde “...kanûn-ı münifin altmış sekizinci maddesinde mûnderic olub münâza'un-fiha olan tarlaları mezbûre Hatice Hatun tarafından zabt olunur iken zirâ'at olunmayub iâre ve icâr dahi etdirmeyüb üç sene ale't-tevâli bilâ-makbûz hâli bırakub müceddeden tefevvüza dahi talebi olmadığından merkûm Abdullah Behcet bi'l-müzâyede sâhib-i arz me'mûru tarafından tapuyu misliyle almış ve yedine ma'mûlün-bih sened verilmiş ise zabt eylemesi hasebi'l-kanûn yolunda olub...”¹³⁰ ifadesi buna bir örnektir. Sonrasında tarlaların üç sene boş bırakılması mutasarrıf olarak yükümlülüklerin yerine getirilememiş olduğuna gerekçe olduğundan sâhibi arz memuru tarafından açık artırmaya çıkarılması mümkün görünen bir sebep olmuştur. Durumun doğruluğunun mahalinde tahkik edilmesi üzerine karar verilmiş ve Kanûn-ı Münif'in 68. maddesine¹³¹ aykırı olup olmadığı göz önüne alınarak taraflardan hangisine verilmesi gerektiği de meclisin kararına bırakılmıştır.

Diğer kanûn maddeleri ve içeriklerini özetleyecek olursak; öncelikle bu defterde Kanûn-ı Münif veya Arâzi-i Kanûnnâme-i Hümâyûn'¹³²dan sıkça

¹²⁹ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 11/7.

¹³⁰ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 11/7.

¹³¹ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 11/7, 16/18, 19/23, 35/46, 39/52, 43/58, 44/59, 46/62, 48/64, 49/66, 52/69, 52/70, 54/73, 65/83, 66/84.

¹³² XVIII. Yüzyılda ayanlar devlete ait toprakların çoğunu idareleri altına almış ve XIX. yüzyılın başlarına kadar süren bu etkileri II. Mahmud ile son bulmuştur. Tanzimat ile birlikte tımar sistemi kaldırılmış ve toprakta mülkleşme başlamıştır. Bkz. M.A. Ünal, *a,g,e*, s.153. Milli bir vafsa sahip

bahsedildiğini konunun muhatabı olan maddelerin de bu kanûnlar çerçevesinde neticelenmek istendiği bilinmelidir. Aynı kanûn maddesi veya maddeleri için her iki kanûn ismi de kullanılmış olduğundan farklı kanûnlarmış gibi algılanmamalıdır. Bu kanûnlar mülkiyet ile ilgili hükümleri bağlarken mîras, borç-alacak ve vakıf ile ilgili hükümleri içermemektedir.

Tasarruf sâhibi kişinin vefâtı ile hissesinin varsa oğul ve kız evlâdına eşit paylaşılması veya bunlardan sadece biri olduğunda bile yalnız birine intikal edilmesine ve eşi hamile olsa bile bu hakkın sabit olduğu Kanûn-ı Münif'in. 54.maddesi¹³³nde belirtilmiştir. “... *mutasarrıf ve mutasarrıflardan biri fevt oldukda uhdesinde olan arâzi erkek ve kız evlâdına gerek arâzinin olduğu mahallde bulunsunlar ve gerek diyâr-ı âharda olsunlar meccanen bilâ-bedel müsâviyen intikal eyler yalnız erkek veyahud yalnız kız evlâdı olur ise kezâlik bilâ bedel müstakillen intikal ider ve arâzi mutasarrıflarından biri fevt olub da zevcesi hâmile olduğu halde ol arâzi-i memâlik zuhuruna kadr-i tevkîf olunur deyü...*” belirtilmiştir. Buna rağmen başka kişilerce bu hissenin haksız yere idare altına alınması sonucu ve buna ilaveten eğer on sene boyunca aralıksız boş bırakılmış olduğu meydana çıkarsa üç sene içerisinde sâhib-i arz memuru tarafından mutasarrıfın hakkı varislerine intikal

---

olarak 1858 yılında Ahmet Cevdet Paşa başkanlığında bir komisyon tarafından hazırlanan Arâzi Kanunnâmesi mîri topraklar ve gayr-i sahih vakıfların düzenlenmesi amacıyla çıkartılmıştır. A. Saydam, “*a.g.e*”, ss, 273. Yeni esaslara bağlanarak tasnif edilen bu toprak sisteminde her türlü tasarruf hakkı sâhibine ait olan mülk topraklar, “*arâzi-i memlûke*” olarak isimlendirilmiştir. Şahısların üzerinde mutlak mülkiyet hakkına sahip oldukları topraklardır. Bkz. Halil Cin, *Osmanlı Toprak Düzeni ve Bu Düzenin Bozulması*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1978, s. 11. Ayrıca hiç kimsenin rızasına hacet olmaksızın satılabilen, vakıf, vasiyet ve bağ-bağçenin ihdası ile binâ inşa edilebilen yerlerdir. Mülkiyeti devlete ait olub tasarrufu şahıslara bırakılan mîri topraklar ise, “*arâzi-i emiriyye* veya *arâzi-i memleket*” olarak bilinip tefviz işlemi ile gayr-i menkûlün tasarruf hakkının devredilmesi işlemine denmektedir. Sâhib-i arzın izni ile belli bedel karşılığında sahip olduğu arâzi üzerine dilediğini ekebilir, geçiş hakkına engel olabilir, kiralayabilir ve başkasına ferağ edebilir. Mutasarrıf tarlasını satmak, hibe etmek, vakf etmek veya vasiyet etmek haklarına sahip olduğu gibi üç sene boş bırakılması, ölü gömülemeyeceği, ağaç dikilip bağ-bağçe yapılamayacağı ve yeniden binâ inşa edilmeyeceği gibi ba’zı işleri yapması da memurun iznine bağlanmıştır. Vergi geliri dini, ilmi ve sosyal kurumlara tahsis edilen vakıf topraklar “*arâzi-i mevkûfe*” olarak iki kısımda isimlendirilmiştir. Mülk olub mâlikleri tarafından vakfedilen arâzilere “*arâzi-i mevkûfe-i sahihe*”, devlet başkanının yahut yetkili kıldığı makamın beytûlmala ait mîri arâziden bir kısmının gelirinin hayır cihetine tahsis edilmesi işlemine ise “*arâzi-i mevkûfe-i gayr-i sahihe*” denmektedir. Hiç kimseye ait olmayan köy ve kasaba halkı tarafından ortak kullanılan mer’â, meydan, yol vs gibi kamuya terk edilmiş topraklara “*arâzi-i metrûke*” ile ekilip biçilemeyen hiçbir işe yaramayan topraklara ise “*arâzi-i mevât*” denmektedir. Beş kısma ayrılmış olan bu arâzilerden ölü bir arâzinin ihya edilerek mülk ve mîri arâzi hâline getirilebilmesi de mümkündür. Bkz. H. Cin, “*a.g.e*”, s. 42-45. Bkz. Abdurrahman Yazıcı, “Arâzi Kanunnâmesi (1274/1858) ve İntikal Kanûnlarıyla İslam Mîras Hukûkunun Mukayesesi”, *EKEV Akademi Dergisi*, Yıl:18, Sayı:60 (Yaz 2014), s. 457-461. Bkz. Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü 1*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayını, İstanbul, 1993, s. 74-76.

¹³³ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 17/19, 19/21, 25/32, 32/41.

olmayarak müzâyede talebine tekrar sunulacağından bahsedilir. Bu da aynı hüküm içinde geçen Kanûnnâme-i Arâzi'nin 71. maddesinde yer almaktadır. “...*bilâ gadr on sene ale't-tevâli ta'til olunduğu tebeyyün ve mütehakkık olan yerlerin mutasarrıfı üç sene tamamında me'mûru tarafından âhire virilmeksizin evlâdını yahûd bâbası veya anasını terk iderek fevt oldukda ol yerler onlara meccânen intikal itmeyüb ol yerlerin mutasarrıfı hakk-ı intikale na'il varisleri olmayarak fevt olduğu halde tapu bi'l-müzâyede talebine ihâle kılınur...*”¹³⁴ diye ifade olunmaktadır ki bu da sadece bir hükümde dile getirilmiştir. Bu ekilebilen bir arâzi olduğu gibi otu biçilebilen bir arâzi de olacağından bununla ilgili yine sadece bir hükümde “... *bâ-tapu tasarruf olunan ve kadîmi öşür usûl olunagelen çayır bilâ gadr üç sene ale't-tevâli otu biçilmeyüb ve öşri virilmeyüb ta'til olunur ise müstahıkk tapu olur deyü...*” ifadesi Kanûnnâme-i Arâzi'nin 85. maddesi yer almaktadır. Yani eskiden beri öşür olunan çayır üç sene aralıksız boş bırakılarak otu biçilmeyip ve öşri yerine getirilmez ise başkalarına hak edilmiş olacağı belirtilmiştir.¹³⁵

Arâzi kapsamında ekilen ve biçilebilen bir tasarruf hakkı yer aldığı gibi suyun kullanım hakkının da olduğu hükümler de yer almaktadır. Şahsın mutasarrıfı olduğu menzilde bulunan su için tasarruf hakkının kendisinde olduğunu arâzi meselesinde olduğu gibi bir tapu senedi ile ispatlaması mümkün olmadığından “*kadîmü'l-eyyâmdan berü*” ifadesi gerekçe olarak sunulmuştur. Bu ifadeden başka “*kadîmden beri ale-tarikü'l-münâvebe*”, “*muğâyir-i kadîm*” “*hark-ı kadîm ile kadîmü'l-eyyâmdan berü*” ispat içerikli diğer ifadelerdir. Başka şahıs ve şahıslarca gereksiz müdahale ile hark¹³⁶ açılarak su çekilmeye çalışıldığına yönelik yapılan şikâyetlerle birlikte hark-ı kadîmin bir usul dâhilinde olduğu ve bunun başka kişilerce bozulabildiğinden de bahsedilmektedir. İhlâlin sadece hark açmaya dayalı olmadığı var olan müstakil bir suyun tasarrufuna başka şahısların veya köylerin yaptıkları müdahaleler nedeniyle şikâyet edilmiş oldukları görünmektedir. Buna rağmen her iki durumda da içme ve sulama hakkının söylenen mahalde eskiden beri olduğu gibi

¹³⁴ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 32/41.

¹³⁵ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 35/47.

¹³⁶ Hark(ark) , 1.yarıp yırtma, yırtılma.2.su akacak yarık anlamlarına gelir. Bkz. F. Develioğlu, *a.g.e.*, s.382. Bir kimsenin izinsiz ve kanûnsuz bir biçimde başka birisinin tarlasından hark (ark) açarak su elde etmesi suç olabildiği gibi açılan yarık nedeniyle toprağın ve mahsûlün bozulup telef olması zarar boyutunu artırdığından bu şekil müdahaleler problem yaratabilyordu. Bkz. Zafer Karademir, “Osmanlı Sosyo-Ekonomik Yaşamında Su:18. Yüzyıl Eyalet-i Rûm Örneği”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXIX/1, 2014, s. 192.

devam etmesine yönelik “...*hakk-ı şürb ve saka*¹³⁷ ve *mecrâ’ı nizâ’ında ancak teâmül-i kadîm i’tibâr olunur deyü...*”¹³⁸ ifadesiyle alınacak tedbirlerin Kanûnnâme-i Arâzi’nin 124. maddesi bağlamında netice bulması istenmektedir.

“*Babalarından intikalen ber-vech-i iştirâk*” ile tasarruf hakkına sahip kişinin mesleği ve yokluğu bağlamında yarattığı etkiyi görmek için “... *diyâr-ı âharda olarak bi’l-fi’l ve bi’z-zât hizmet-i askeriyede istihdâm olunmakda olan asâkir-i şâhânenin uhdelerinde olan arâzi gerek müste’ciren ve müstebidd yedlerinde bulunsun âhiren ve ale-hakk terk ve ta’til olunsun mîrâsları ta’yin itmedikçe ber-vechile sahik tapu olamaz şayed ol arâzi-i âhire verilmiş olur ise tekmil-i müddet ve hizmet iderek memleketden avdetlerinde arâzilerini her kimin yedinde bulurlar ise alurlar deyü...*” ifadesi ile bu durumdan nasıl istifade edildiğini iki hükümde görmekteyiz. Müşterek olarak tasarruf hakkına sahip kardeş veya kardeşlerden birinin kendi hissesiyle beraber kardeşinin hissesini de onun askerlik mesleğini icra etmesinden istifade ederek başka kişi veya kişilere tasarrufunu devretmesi bir anlaşmazlık yaratmaktadır. Bu sadece kardeşin kardeşe yaptığı bir müdahale de olmayıp kişinin askerlik mesleği ile yokluğu başka kişilerce fırsat unsuru olması için yeterli bir sebep olmuştur. Kanûnnâme-i Arâzi’nin 73. maddesi¹³⁹ gözetilerek karar verilmesi istenmekte iken buna ilâve olarak başka kişilerin müdahalesinde arâzinin boş bırakılması bir bahane unsuru olacaksa adı geçen madde 68. madde ile birlikte uygulanmaktadır.¹⁴⁰

Mülkiyet haklarıyla ilgili diğer hükümlerde de konularına göre kanûn maddeleri dayanak gösterilmiştir. Şikâyet unsuru olan konu üzerinden değerlendirilmeye alınan ve toprak hükûkunun bir gereği olan ve kanûnda yer alan bir başka hükümde babadan intikal eden bir tasarruf hakkından sonra evlattan baba ve anneye tasarruf hakkının geçebileceğine yönelik bir kanûn maddesi bulunduğu dur. “...*Dîvân-ı Hümayûnum kaleminden kanûn ve muktezâsı suâl olundukda arâziye-i mîrîyye ve mevkûfe mutasarrıf ve mutasarrıflarından bilâ veled vefât edenlerin arâzisi babası var ise [babasına] yoğise analığı ve vâlidesine ber-*

¹³⁷ Hakk-ı şürb ve saka, içme ve sulama hakkı anlamına gelirken; saka ise su veren su dağıtan anlamına gelir. F. Develioğlu, *a,g,e*, s. 1069-1070.

¹³⁸ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 9/5, 20/24, 20/25, 29/37, 30/38, 36/48, 46/61.

¹³⁹ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 16/17, 44/59, 50/67.

¹⁴⁰ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 44/59.

*minvâl-i sâbık meccanen intikal eder deyü kanûn-ı münîfin elli beşinci maddesinde mûnderic olub...*¹⁴¹ ifadesi ile Kanûn-ı Münifi'nin 55. maddesine dayalı hüküm verilmiştir. Yine bu kanûn maddesinin yer aldığı bir başka hükümde benzer bir olay sözkonusu olmasına rağmen “...tapu senedi virilmiş olduğu defterhane-i âmîremden yazılmış...” “...bilâ-ma'lûm mukabilinde me'mûru izniyle âhire ferağ-ı mutebere-i kat'î ile ferağ olduktan sonra ferağından rücu' idemez...” ifadesinin yer alması da Kanûnnâme-i Arâzi'nin 39. maddesine göre hüküm verilmesini gerekli kılmış ve mîri arâzinin tasarruf hakkından vazgeçmiş bir kişinin ferağ akdinin kurulmasında devletçe görevlendirilmiş bir memurun izni sözkonusu olduğu halde bu ferağdan dönebileceğine yöneliktir.¹⁴²

Bir kimse mutasarrıfı olduğu arâziyi borcuna karşılık başka kişilere rehin olarak vermiş ve borcu ödemesi halinde arâziyi talep etmesine rağmen kendisine verilmeyerek haksız yere idarelerinde tutmaya devam etmiş olan kimselerin yarattığı meseleler de mevcuttur. Mîri veya mevkûfe arâzi borca karşılık rehin olarak verilemez fakat dainine memuru vasıtasıyla verilmişse borcunu tamamen ödediği zaman geri alabileceği aksi bir durumda ise alınamayacağı Kanûnnâme-i Arâzi'nin 116. maddesinde “...arâzi-i mîrîyye ve mevkûfa rehn olunamaz fakat bir kimse mutasarrıf olduğu arâziyi deyni mukâbilinde dâinine me'muru ma'rifetiyle her ne zaman deynini edâ eylerse kendüsünüñ hakk-ı istirdâdı olmak ma'nâsına ferağ bi'l-vekâle ile fâriğ olduğu halde gerek müddet ta'yîn olunsun ve gerek olunmasun deynini edâ itmedikçe ol arâzi-i istirdâd edemez ve deynini tamamen edâ eyledikde arâzisini geriye alabilür deyü...” ifade edilmiş tek hükümdür.¹⁴³

Borca karşılık mülkiyetin sâhib-i arz me'mûrunun izni olmaksızın rehin olarak verildiği veya verildiği iddiası¹⁴⁴ da iki hükümde yer alıp çözümünde içerdiği konu dikkate alınarak karara bağlanması istenmiştir. Arâzi-i mîrîyye veya mevkûfanın memur izni olmaksızın rehin olamayacağı açıkça belirtilmişse de kanûn maddesinin devreye girmesinde memur izni gözetilmiş olabilir. Bunlardan 51. hükümde Divriği kazâsının İmamoğlu Mahallesinde oturan Karayilanoğlu Mustafa'nın Kara Mahmudoğlu Mehmed'e 24.500 kuruş borcu bulunduğu ve eşi

¹⁴¹ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 10/6, 37/49.

¹⁴² BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 37/49.

¹⁴³ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 14/14.

¹⁴⁴ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 39/51, 42/56

Zeynep Hatun'a ait mülk, bağçe ve eşyaları onun iznini alarak rehin olarak vermiş olmasıdır. Bir süre sonra borcunu ödemediği halde Kara Mahmudoğlu Mehmed'in vefâtı ile mülk, bağçe ve eşyalar geri alınamadığından Zeynep Hatun tarafından şikâyet edilmiştir. Kara Mahmudoğlu'nun eşi ve çocukları da kendilerine mîras kaldığı iddiasında bulunarak inkâr yoluna başvurmuşlardır. Bir diğeri de 56. hüküm olup borca karşılık tarlayı rehin olarak verildiği iddiası yer almaktadır. Alaşitren karyesinden Ömer'in vefâtı ile tarlaları oğulları Ahmed ve Hasan'a intikal etmiştir. Tarlaların Ömer'in hayatında ve onun tasarrufunda olduğu sabit iken Süleyman isimli şahıs babası Mustafa'ya Ömer'in borcu bulunduğu ve borcuna karşılık da tarlanın rehin olarak verildiği iddiasında bulunmuştur. Ahmed'e ait olan tarlaların iadesi için borcun ödenmesi gerektiğini ve ne vakit öderler ise alabileceklerini belirtmiş; fakat borca karşılık arâziyi rehin tutmak memurun izni olmaksızın yapılmış olduğundan kanûna aykırı bulunmuştur. Süleyman'ın müdahaleden uzak tutulması için de 250 kuruş borcun Ömer'in terekesinden düşürülmesi kararına varılması istenmiştir.

Arâzi tasarrufuna yönelik bir başka hükümde “...*bâ-tapu tasarruf olunan arz-ı mîri üzerine ihdas kılınmış olan mülk değirman ve ağıl ve mandıra ve ebniye-i sâire harab olub eser-i binâ kalmadıktan sonra ol ebniyenin biri müstahikk tapu ebniye haric taleb olur ise...*” “...*âhire virilir*” ifadesi tasarruf olunan mîri arâzide yer alan her türlü mülk ve sâir binânın kira bedeli biçilmiş olarak yerine getiriliyorsa tasarruf hakkı kişinin elinden alınamamaktadır. Bu binâlar yıkılmış olub binâ harici tapu talebi söz konusu olması halinde başkasına verilmesi ile netice bulacağına da açıklık getirilmiştir. “...*fakat bu makul yerler mukaddemâ li-ebeveynden ya evlâddan intikal idüb veyahud sa'ir suretle ebniye sâhibinin uhde vü tasarrufunda bulunub da icâren maktû'ası cânib-i mîrîyye edâ olunmakda ise ol yerler ebniye sâhibi yedinden alınâmaz ve tasarrufuna mümâna 'at kılınmaz deyü...*” ifadesi ile kiraya verilmiş bir arâzinin anne, baba ve kardeşten intikal etmesi ve binâ sâhibinin tasarrufu ile kira bedelinin onun elinden alınamayacağı da Kanûnnâme-i Arâzi'nin 82. maddesinde yer almaktadır.¹⁴⁵

Mîri arâzinin tasarruf hakkına sahip bir kimsenin dinlendirmeye bıraktığı arâzisinden kendisinin dışında hak sâhibi olamayan başka kişilerin hangi koşullarda

¹⁴⁵BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 38/50.

faydalanabileceğiyle ilgili iki kanûn maddesinin yer aldığı tek bir hükümde “...bâ-
 tapu tasarrufu olunan tarlalardan arâzinin derece-i kabiline göre dinlendirmek için
 alıkonulan tarlada hâsıl olan otdan yalnız tarla sâhibi intifâ‘ idüb ol tarlaya ahirini
 duhulden ve hayvanâtını idhâl ve ra‘yden men‘ idebilür.” Dinlendirmeye bırakılan
 bir tarlada hâsıl olan ottan sâhibi menfaatlenmekte iken başka kişilerin hayvanlarının
 otlatılmasına ve o tarladan geçip gidilmesine izin verilmeyebilir. “...ve bir kimse bâ-
 tapu mutasarrıfı olduğu arâzisinden âhirini bi-gayr-ı hakk mürûrdan men‘ idebilür
 fakat kadîmi ol arâziden hakk-ı mürûru var ise men‘ idemez deyü...” eskiden o
 arâziden geçme hakkı bulunanlara engel olunmayacağı da Kanûnnâme-i Arâzi’nin
 11. ve 13. maddelerinde açıklık getirilmiştir.

Kanûnnâme-i Arâzi’nin temellendiği başka hükümlerde şikâyet sâhibi bir
 şahıs ise “...mahsûs ve müstakill...” veya karyelerce tasarruf edilen bir mer‘a yeri ise
 yapılan şikâyette “ mine’l-kadîm mahsûs ve müşterek...” ifadelerine rastlanmaktadır.
 “kadîmü’l-eyyâm berü veya kadîmü’l-ez-zemandan berü” vurgusu ile eskiden beri
 koyun ve diğer da’varların otlatılıp otundan ve suyundan faydalanıldığı bunun da
 yine ihlal edilip bir mer‘a yeri iken tarlaya veya çeşitli binâların, bağ ve bağçelerin
 konuşlandırıldığı bir alana dönüştürüldüğünden sıklıkla bahsedilir. Bu durum
 “...mine’l-kadîm mahsûs olan mer‘âda yalnız ol karye ahâlisi hayvanâtını ra‘y ider
 ve âhir karye ahâlisi ol mer‘âya hayvanât süremez iki veya üç ya daha ziyâde karye
 ahâlisi yanına mine’l-kadîm müşterek olan mer‘a her kangı karyenin hududu
 dâhilinde bulunur ise bulunsun ol karyeler ahâlisi hayvanlarını müştereken ra‘y
 itdirüb yekdigeri ra‘yden men‘ idemezler...” bir karyenin tasarrufunda olan mer‘a
 yeri müstakil olmakla birlikte birkaç karyenin tasarrufunda olduğu zaman hangi
 karye hududunda olduğuna bakılmaksızın karyelerce müşterek otlatılıp biri diğerini
 bu hakktan alı koyamaz denmektedir. “...mahsûs olan kadîmi mer‘a yerler alınub
 satılamaz ve üzerine mandıra ve ağıl ve ebniye-i sa’ire ihdas olunamaz ve kürum ve
 eşcar garsıyla bağ ve bağçe ittihaz kılınamaz ebniye ve eşcar ihdâs ve gars iden olur
 ise...” diye devam eden bir açıklamada ise mer‘a yerinin tahsis edilen şekliyle
 sadece mer‘a olarak kullanılacağı ve başka bir amaca hizmet edemeyeceği üzerinde
 durulmuştur. “...arâzi-i mezrûa¹⁴⁶ misüllü hiçbir kimesne tarafından sökilüb zirâ’at

¹⁴⁶ “Ekin ekilegelen yerler anlamına geldiği” Bkz. M.Z. Pakalın, “a.g.e”, s. 77. Bkz. BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 27/33, 57/76, 58/77, 58/78, 59/79, 60/80, 62/81, 63/82. hükümlerinde sıkça

ve hirasete izin ve ruhsat virilmez ve zirâ'at iden olur ise men' olunub her ne vakt olsa mer'a olmak üzere ibkâ' kılınur deyü..." ifadesiyle Kanûnnâme-i Arâzi'nin 97. maddesinde telaffuz edilmiştir.¹⁴⁷ Bununla ilgili başka bir kanûn maddesi mer'a husûsundaki anlaşmazlıklarda elzem bir özellik taşıyor ve söz konusu arâzi, uzaklığı da düşünülerek yapı itibariyle sınırları belli, işlenmemiş ölü bir arâzi ise tarla açılması için ruhsat verilebiliyordu. Bu da şöyle ifade edilmiş olub "...kasaba ve karyeden ba'id bulunan köhne ve taşlık ve kıraç ve pir nallık ve ( ) gibi hâli muhad arâzi mevât olub bu ma'kûl yerlerde me'mûrunun izniyle müceddeden yer açub tarla ittihaz idebilir..." ifadesiyle tekrarında, tahrîr edilerek me'mûrundan izin alındığı halde buna rağmen işletilmeyip de terk edilirse elinden alınacağı "...bilâ gadr sahih üç sene ale-hâkk terk eder ise âhire virülür..." diye belirtiyordu. Tarlanın işletilmesi halinde ihale ile tapu senedine dönüştürüleceği devamında belirtiren bir durum olub "... eğer bu makûl yerlerden ya da ruhsat açub da tarla ittihaz iden olursa almış olduğu mülk tapusu misli kendüsünden alınarak uhdesine bi't-tefviz tapu senedi virilür deyü..." alınan tedbirler 103. maddede dile getirilmiştir.¹⁴⁸ Bununla beraber aksi bir durumda söz konusu olup işletilen bir tarla iken mer'a yerine dönüştürülmeye çalışıldığı durumlarıyla da karşılaşılmış, boş bırakılmak suretiyle mer'a yerine dönüştüğü iddiası hükmün 68. madde bağlamında da değerlendirilmesine sebebiyet verilmiştir.¹⁴⁹

Çiftlik¹⁵⁰ ve mer'alarda yalnız mutasarrıfın hayvanâtını otlatabileceği bunun dışındakilere yine engel olma hakkına onun sahip olduğu Kanûnnâme-i Arâzi'nin 99. maddesinde belirtilmiştir. Çiftlik ve mer'alar için öşür ile beraber icâr da alınabileceği de bu kanûn maddesinde yer almaktadır.¹⁵¹

Mülkiyet ile ilgili hükümlerde hepsinde dile getirilmemekle birlikte çözüm unsuru olarak sıkca dile getirilen 15 çeşit arâzi kanûnnâmesinin yer aldığı mevcuttur.

---

kullanılan bu tabir ile bir mer'a yerinin sökülüp ziraate açılmayacağıın Kanûnnâme-i Arâzi'nin 97. maddesi ile teminat altına alınması sağlanmıştır.

¹⁴⁷ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 27/33, 57/76, 58/77, 58/78, 59/79, 60/80, 62/81, 63/82.

¹⁴⁸ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 43/57.

¹⁴⁹ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 65/83, 66/84.

¹⁵⁰ Çiftlik tımar sistemi dâhilindeki mîri arâzi kapsamında yapılan tahrîr ile bağ ve bağçelerden ayrı tutularak belli büyüklükte parçalar halinde üzerinde ziraat yapılan yer demektir. Bkz. M.A. Ünal, a,g,e, s. 154.

¹⁵¹ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 53/71.

Bunların dışındaki hükümlerde¹⁵² meselenin çözümsüz kalacağı emaresine rastlanmamaktadır. “...*fuzûli zabt ve fuzûli müdahale*...” ifadeleri ile arâzi-i mîriyye veya mevkûfenin haksız yere başkalarınınca idare altına alındığı meselesi bir kanûn maddesine dayanmamış ise de kanûn-ı münifi takbit ederek öncelikle meşihat dairesinden gelen emr vasıtasıyla ve daha sonra meselenin sürüncemede kalması halinde tedbir amaçlı olarak Anadolu Kadi-askerine havale edilerek çözüm bulunması istenmektedir.

1.3.2.4. Vakıf Hakları ile İlgili Hükümler

Çeşitli kelime anlamları bulunan vakıf,¹⁵³ terim itibariyle kişilerin kendilerine ait menkul ve gayrimenkul mallarını veya nakit paralarını dini ve içtimai amaç uğruna ba'zı şartlar tayin ederek bağışlamaları olarak tanımlanabilir.¹⁵⁴ Bu iş için vakfiye senedi almış olan vakıf sâhibi vakfın kapsadığı şarta¹⁵⁵ göre kendi akrabalarından müteveli ve müteveli heyeti seçebilirdi.¹⁵⁶ Konuyla ilgili 39. hükümde “*ber vech-i meşrûta*”¹⁵⁷ ve 75. hükümde “*ber vech-i câili şer'an*”¹⁵⁸ ifadelerinden hangi şart üzerine tayin edildiği belirtildikten sonra mütevellisi ve vakıf üzerinden bulunduğu talep dile getirilmiştir. Ayrıca bir arâzinin ve gayrimenkulün vakfedilmesi için herşeyden önce mülk olması ve vakıf yapacak kişinin de mülkiyet sâhibi olarak yetişkin, akli iradeye ve kanûni ehliyete sahip, hür ve borçlu olmaması gerekmektedir.¹⁵⁹

¹⁵² BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 13/12,15/16, 18/20, 21/26, 25/31, 40/53, 54/72, 55/74, 68/85, 73/87,197/90.

¹⁵³ Vakıf (1) duran, ayakta duran; (2) Arafatda vakıfda duran; (3) bir işe vakıf mâlûmatı olan. Bkz. Ş, Sami, *a,g,e*, s. 1484. Ayrıca mevcut olan karşılıklı dayanışma ve başkalarına iyilik yapma duygusunu hukûki statüye kavuşturan, süreklilik gözeterek tüzel kişiliğini koruyan sosyal bir müessesedir. Bkz. İlhan Akbulut, “Vakıf Kurumu, Mahiyeti ve Gelişimi”, *Vakıflar Dergisi*, Sayı XXX, Ankara, 2007, s. 63.

¹⁵⁴ M. A. Ünal, *a,g,e*, s. 256.

¹⁵⁵ Vakıf şartları: Vakfedilen mâl ve mülkün icar ve işletme biçimi ve süresi, elde edilen vakıf gelirinin hangi alanlarda nasıl kullanılacağı, vakıf görevlilerine ve mensuplarına ödenecek ücret ve tahsisatı belirtir. Bkz. Hasan Yüksel, “Vakfiye”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 42, İstanbul, 2012, s. 469.

¹⁵⁶ Abdullah Saydam, *Osmanlı Medeniyeti Tarihi*, Derya Kiyabevi, Trabzon, 1999, s. 227. Vakıf gelirlerinin toplanması, vakıf mütevellilerinin ve cabilerin görevleri arasında yer almaktadır. Bkz. Ö. Demirel, Sivas Şehir Hayatında Vakıfların Rolü, s. 108.

¹⁵⁷ İlk sâhibi tarafından satılmamak şartıyla mîrasçılara bırakılmış olan ev, tarla gibi gayrimenkul demektir. Bkz. F.Develioğlu, *a,g,e*, s. 733.

¹⁵⁸ Vakfa tayin edilen aile bireylerince beraber işletilmesi ve beraber tasarruf edilmesi ile evlâdından evlâdına intikal etmesi şartı bu defterde açıkca dile getirilmiştir. Bkz. BOA, A, DVNS.AHK.SS.d, 36, 56/75.

¹⁵⁹ M. A. Ünal, *a,g,e*, s. 259.

Bu defterde 4 adet vakıf meselesi mevcuttur ki şikâyet unsuru yerine daha çok yenilenmesi gereken arâzinin “ölü ve inkâ” olduğu ifadesinden hareketle “...harab ve bi-tâb olub mücedded suretiyle ta'mîr ve termime muhtac vakf-ı mezbûr...” un “...ezyed ve evfer el-hâletü-hâzihi ma'mûr bulunan bir bâb mülk menzili ile istibdâli...” nin daha bayındır olan bir başka arâzi veya mülk ile değişiminin talebi üzerine vakfın mütevellisi¹⁶⁰ tarafından öncelikle meşihat dairesine başvurulur. Müftilikten alınan hüccet-i şer'iyenin verilmesi ile sağlanan iznin Evkâf-ı Hümâyûn¹⁶¹ muhasebesine havale edilerek kararlaştırılması ve yapılacak değişimin de mahalinde neticelenmesi nâibden istenmektedir.¹⁶²

Daha önce vakıf olan bir arâzi veya menzilin satışı ile mülk haline getirilmesi 75. hükümde yer bulmuş ve bu da hududları belli bir menzilin vakıf olarak ve vakfın siciline belli şartlar tayin edilerek bağışlandığı meselesinin ihlal edilmesiyle sonuçlanmıştır. Nöbetleşe ve beraber tasarruf edilmesi gerektiği yazıldığı ve evlâdından evlâdına¹⁶³ beraber yapması şart koşulmuş iken vakıf mütevellisinin vefâtı ile evlatlara intikal eden menzilin evlatların da vefâtı ile vakfın ne şekilde tasarruf edildiği veya edilemediği üzerinden yapılan bir şikâyet dile getirilmiştir. Baba Sülüscü Hüseyin'den oğulları Mustafa ve Arif'e intikal eden vakıf menzilinün yine bu kişilerin de vefâtı ile Mustafa'nın hissesi eşi Ayşe Hatun'a ve Arif'in hissesi de oğlu Hüseyin'e intikal etmiştir. Adı geçen menzilin Mustafa'ya intikal ettiği

¹⁶⁰ Birinin yerine geçen veya vakıf işlerini yürütmekle görevli olan idari ve mâli her türlü sorumluluğu üzerine alan kişilere müteve'li denmektedir. Bkz. F.Develioğlu, *a.g.e*, s. 922. 1826 yılında Evkâf Nezareti'nin kuruluşuna kadar vakıfların idare şekli vakıflar tarafından idare edilen şartlara göre yapılmaktadır. Sivas vakıfları için müteveli haricinde kısmen kâdı, nâzır ve taşrada evkâf müdürlüklerinin kurulmasından sonra evkâf müdürü bu organizasyon içinde söz sâhibi olmuştur. Bkz. Ö.Demirel, *Osmanlı Dönemi Sivas Şehri –Makaleler*, s. 191.

¹⁶¹ 1826 yılında II. Mahmud tarafından vakıfların idaresi için bu kurum ihdas edilmiş ve Evkâf-ı Hümâyûn Nezaretine bağlı vakıflara ilişkin da'vâların görülmesi, vakıfların denetlenmesi ve vakıf mülklerinin onarılması için Evkâf-ı Hümâyûn Müfettişliği kurulmuştur. Bu nezaretin taşra teşkilâtı ise 1835 yılında Anadolu ve Rumeli Vilâyetlerine atanan evkâf müdürleri tayin edilerek oluşturulmuştur. 1863 tarihli Evkâf Nizamnamesinin 40. maddesine göre şeri hükümlere göre gerekli şartlara sahip olan vakıfların mallarına ilişkin mahkeme ilâm ve mazbatasının hükümdarın onayına sunulmasından sonra istibdâlin gerçekleştirilebileceği kabul edildi. “İstibdal için vakıf mülkünün gelir getiremez durumda olması ya da giderinin gelirinden fazla olması, vâkîfi tamîr ve eski hâline getirebilmek için başka gelir kaynağının bulunmaması, satışın müteveli yakınlarına, borçlu ve alacaklılara yapılmaması, yeni alınacak akarın eski akarın bulunduğu daha aşağıda olan bir yerde bulunmaması şartları aranmakta ve kâdının izni ve en son Sultanın onayı gerekmektedir.” Bkz. Elif Genca, “Osmanlı Hukûkunda Vakıfların Denetimi (Evkâf-ı Hümâyûn Nezareti)”, *İÜHFİM*, C. LXXII, S.1, 2014, s. 545-551

¹⁶² BOA, A, DVNS.AHK.SS.d, 36, 31/39, 75/88, 76/89.

¹⁶³ Sivas şehrinde kurulan vakıflardan önemli bir kısmının evlâda meşrûat vakıf olması, görevlilerin doğrudan doğruya aile üyeleri arasından seçilmesine sebep olmuştur. Bkz. Ö.Demirel, *Sivas Şehir Hayatında Vakıfların Rolü*, s. 128.

sırada Mehmed ve Fatma'nın yaşları küçük olduğundan Ayşe Hatun vasi tayin edilmiştir. 1256 senesi yani 30 yıl öncesinde Mustafa'nın izin ve imzasıyla iki parça hücceti şer'iyye (vesika) ile menzilin geçen zamanda yıkılmaya yüz tuttuğu Mehmed ve Fatma'nın yaşları küçük olduğu bu dönemde tamîr gerektiren bu yere tamîre iktidarları olmadığı dile getirilmiştir. Hüseyin hissesini satmak istediğinden ve 5000 kuruş da Mehmed'in müvekkilesi anneye verilmek üzere belli bir bedel karşılığında ihaleye çıkartılması amaçlanmıştır. Mülkü üzerine alan “...*Köse Ohannes veled-i Petro bir bâb hanesine dahi iştirâk ederek menzil-i mezkûre ilâve ve ta'mîr ve müceddeden tahtani iki bâb oda ve bir kiler ve bir ekşihâne ve bir ahur ve bir samanlık ve bir mağaza ve fevkani dört bâb oda binâ ve inşa' idüb şer'ân mülki ve arsası dahi maktu'an mezkûre ile dâhil ve havza-i tasarrufi*¹⁶⁴ *olub otuz seneden mütecâviz bilâ-nizâ' zabt u tasarrufundadır deyü...*” ifadesi ile Mehmed bu iddiasını inkâr edilmiş olursa isbatı muktedir fakat talebi mülk olduğundan şahadeti kabul olmayarak muhalefetine karşı çıkılmış ve annesi tarafından şikâyet edilmiştir. Cânib-i fetvâ-hânedan alınan izin ve hududları belli olan yerin meclisce tahkik edilip gereken üzerinden hareket edilmesine karar verilmiştir.¹⁶⁵

¹⁶⁴ Havza-i tasarruf, dahil kelimesiyle aynı anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.

¹⁶⁵ BOA, A. DVNS.AHK.SS.d, 36, 56/75.

IV. BÖLÜM

1. HÜKÜMLERİN ÖZETLERİ

Sayfa / Hüküm Numarası	Konusu	Hükümlerin Özetleri
S.7/1	Mîras	Arapgir kazâsında şikâyetin yapılmasından 38 yıl önce vefât etmiş olan Tatos'un mîrası erkek evlâdları Ohannes, Minas ve kız evlâdı Lüsyen'e kalmıştır. Hissenin taksiminde haksızlık yapıldığı iddiası üzerine Lüsyen'in çocukları Mardiros, Serkiz ve Fulvarne annelerinin hissesinin verilmediği iddiasında bulunmuşlardır. Buna karşılık Ohannes ve Minas'ın oğlu Mardiros 5000 kuruş bedel karşılığında Lüsyen'in hissesini onun sağlığında satın aldıklarını belgelemeye çalışmışlardır. Evasıt-ı Receb 1280 tarihinde yazılan hüküm ile mahkeme edilerek neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.8/2	Mîras	Tokad'ın Komanat nahiyesine bağlı Bula karyesinde oturan gayri müslim tebendan Murad, bâbası Musis'den kalan bağçeden hissesine düşenin şahsına verilmesi üzerine şikâyette bulunmuştur. Babası vefât ettiğinde yaşı küçük olduğundan amcaoğulları Karabet ve Kigoruk hissesine el koymuşlardır. Söz konusu hissenin Murad'a verilmesi üzerine Evasıt-ı Şa'ban 1280 tarihinde yazılan hüküm ile mahkeme edilip neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.8/3	Mîras	Tokad'ın Yaşmeydan Mahallesinde oturan Murad, babası Musis'in vefâtı sırasında kardeşlerinin reşit olmaması ve kendisinin de bir yaşında olması sebebiyle 400 dönüme tekabül eden bağçeye Karabet ve Kigoruk tayin edilmişlerdir. Murad payına düşen yerden el çekmeleri talebi ile meseleyi dava etmiştir. Fakat bu kişiler Musis'in sağlığında Ağobcan'a borcu olduğu için ona vekâlet verdiğini bağçenin üç'te birini

		77 bin kuruşa bizim kardeşimiz olan Avadis'e sattığını iddia ederek bağçenin kendi hakları olduğunda ısrar etmişlerdir. Evasıt-ı Şa'ban 1280 tarihli hüküm ile mahkeme edilerek neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.9/4	Borç- alacak	Mugırdıç, Manok ve Haçatur'un Divriği kazâsında oturan Arif'e, Adıgüzel'e, Hacı Hasan'a, Mehmed'e, Hacı İbrahim'e, Baha'ya, Emin'e, diğer Hacı İbrahim'e, Uzun Osman'a, Ali'ye, Gayrimüslim teba'dan Toros'a, diğer Toros'a ve Simon'a toplamda 36.000 kuruş borçları olub bir defada ödemeye güçlerinin olmadığından alacaklıların da bir defa da almaya talebi olsa da alamadıkları neticesiyle şikâyet edilmiştir. 1268 tarihli taksit ve kâr payı gözetilen nizam üzerinden ödenmesine ve Evail-i Şevval 1280 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.9/5	Mülkiyet	Amasya kazâsında oturan eş-Şeyh Molla Arif kendisinin istifade ettiği sudan Ömer Hasan ve Mehmed isimli kimselerin hark açarak su çekmeye çalıştıkları iddiası üzerine şikâyet etmiştir. Müdahalede haklı olmadıkları ve eş-Şeyh Molla Arif'in hakkının verilmesi ile eski düzene çevrilmesi için Kanûnnâme-i Arâzi'nin 124. maddesi gözetilerek netice bulması istenmiştir. Evail-i Şevval 1280 tarihinde Amasya sancağına yazılan hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir
S.10/6	Mülkiyet	Arapgir kazâsına bağlı Ersük karyesinde oturan Hacı Mustafa'nın vefâtı ile tasarrufunda olan tarla oğulları Süleyman ve Ahmed'e intikal etmiştir. Kardeşi Ahmed de vefât etmiş ve onun da geride bıraktığı ailesi olmadığından hissesi Süleyman'ın tasarrufuna geçmiştir. Oğlu Mustafa'nın da vefâtı ile tek hak sâhibi olan Süleyman, tarlasına Ahmed isimli bir başka kişinin müdahalede bulunması üzerine şikayette bulunmuştur. Kanûnnâme-i Arâzi'nin 55. maddesi

		gözetilerek Evahir-i Cemaziye'l-evvel 1280 tarihinde yazılmış hüküm ile meclisce araştırılarak neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.11/7	Mülkiyet	Sivas kazâsında oturan Hatice Hatun babasından kalan tarlalarına Abdullah Behcet isimli şahsın hark açmak suretiyle su çekmeye çalıştığı iddiası ile şikâyette bulunmuştur. Hatice Hatun'un arâziyi boş bırakmak suretiyle Kanûnnâme-i Arâzi'nin 68. maddesini ihlal edip etmediği de araştırılarak Abdullah Behcet'in haksız müdahalesine de engel olunarak Eva'il-i Safer 1281 tarihinde yazılan hüküm ile durumun yeni bir senetle neticelenip İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.12/8	Borç- alacak	Abdurahman ve İsmail isimli şahısların Sivas kazâsı teba'sından Minabet'e 53.000 kuruş borçları olup bir defada ödemeye güçleri olmadığından alacaklı Minabet'in de bir defada almaya talebi olsa da alamadığı neticesiyle durum şikayet edilmiştir. Adı geçen meblağ, para ve eşya gibi beylik mâlların sayılarak kayıt altına alınması istenmiştir. Borcun 1268 tarihli taksit ve kar payı gözetilen nizam üzerinden ödenmesine ve Evahir-i Safer 1281 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.12/9	Borç- alacak	Mehmed isimli şahsın Arapgir kazâsında oturan Ahmed'e, Bilâl'e, Yusuf'a, Halid'e, Hüseyin ve zevcesi Havva Hatun'a toplamda 14.899 kuruş borcu olup borçlarını ödemeye gücü olmayıp alacaklıların da bir defa da almaya talebi olsa da alamadıkları beyanıyla şikâyet edilmiştir. Borcun 1268 tarihli taksit ve kar payı gözetilen nizam üzerinden ödenmesi ve Evail-i Rebiü'l-evvel 1281 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.

S.12/10	Borç- alacak	Osman isimli şahsın İskilip kazâsında oturan Hasan'a, Hacı Muhsin'e, Hacı Ali'ye, Hacı Esad ve Mehmed Said'e toplamda 92.000 kuruş borcu olup bir defada ödemeye gücü olmadığından alacaklıların da bir defa da almaya talebi olsa da alamadığı beyanıyla durum şikâyet edilmiştir. Borcun 1268 tarihli taksit ve kar payı gözetilen nizam üzerinden ödenmesine ve Evail-i Rebiü'l-evvel 1281 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.13/11	Borç- alacak	Mugırdıç isimli şahsın Divriği kazâsında oturan Mehmed'e, Arif'e, Emin'e, Süleyman'a, Hacı Hasan'a, diğer Emin'e, diğer Mehmed'e, Gayrimüslim teba'dan Toros'a, Vartan'a, Kirkor'a ve Harez'e toplamda 12.850 kuruş borcu olup borçlarını ödemeye gücü olmayıp alacaklıların da bir defa da almaya talebi olsa da alamadıkları beyanıyla şikâyet edilmiştir. Borcun 1268 tarihli taksit ve kâr payı gözetilen nizam üzerinden ödenmesine ve Evail-i Cemaziye'l-evvel 1281 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.13/12	Mülkiyet	Kal'acık kazâsında oturan bir menzil ile ağaç ve üzüm bağlarının mutasarrıfı İbrahim iken aynı kazâda oturan Mehmed'in menzile İbrahim'in bağçeye ve Kasım'ın da adı geçen bağa el koydukları mutasarrıf İbrahim tarafından şikâyet edilmiştir. Evasıt-ı Cemaziye'l-evvel 1281 tarihinde Bozok sancağına yazılan hüküm ile zabt edileli on beş sene geçmemesi üzerine durumun meclisce araştırılıp şahısların mahkemede yüzleştirilmeleri ile menzil, bağ ve bağçenin İbrahim'e verilerek neticelenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.13/13	Borç- alacak	Arapgir kazâsında oturan es-Seyyid el-Hac Mehmed isimli şahsın Hüseyin, Mustafa, Yusuf, Hallac Mehmed, İzzet, diğer Mustafa, İbrahim ve Emin'e toplamda 76.000 kuruş borcu olup bir defada ödemeye gücü olmayıp alacaklıların da

		bir defada almaya talebi olsa da alamadıkları beyanıyla şikâyet edilmiştir Meblağın sayılarak kayıt altına alınması ile 1268 tarihli taksit ve kar payı gözetilen nizam üzerinden ödenmesine ve Evasıt-ı Cemaziye'l-evvel 1281 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.14/14	Mülkiyet	Arapgir kazâsında oturan es-Seyyid Mehmed, Köhne Arapgir karyesinde 3000 kuruş borcuna karşılık tarlalarını Hüseyin ve Mustafa isimli şahıslara rehin olarak vermiştir. Es-Seyyid Mehmed bir süre sonra borcunu ödemiş ve tarlaları talep etmiş ise de vermeye yanaşmadıkları beyanıyla şikâyet etmiştir. Mîri arâzi ve mevkûfa rehin olarak verilemez fakat her ne zaman borcunu öderse geri alabileceği Kanûnnâme-i Arâzi'nin 116. maddesinde belirtilmiş olmasına rağmen bu durum Hüseyin ve Mustafa tarafından ihlal edilmiştir. Evahir-i Cemaziye'l-evvel 1281 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.15/15	Borç- alacak	Sivas'ın Koçgir kazâsında oturan Kigoruk, Kabriel ve Mugırdıç isimli şahısların Hâlil'e, Mustafa'ya, Ahmed'e ve Alaaddin'e Gayrimüslim teba'dan Neşan'a, diğer Neşan'a, Kirkor'a, Mahparsun'a, Arakel'e, Agob'a, Adon'a, Ohannes'e, Mactor'a, Kabriel'e, Hacik'e, Serkiz'e, Haçar'a, Avakim'e ve Tekfur'a toplamda 48.400 kuruş borçları olub bir defada ödemeye güçleri olmadığından alacaklıların da bir defa da almaya talebi olsa da alamadıkları gerekçesiyle durum şikâyet edilmiştir. Borcun 1268 tarihli taksit ve kar payı gözetilen nizam üzerinden ödenmesine ve Evail-i Cemaziye'l-ahir 1281 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.15/16	Mülkiyet	Arapgir kazâsına bağlı Bağlıca karyesinde oturan Hacı Mehmed mutasarrıfı olduğu tarlasını [1]280 (Milâdi 1863) senesinde 2 bin kuruş karşılığında Mehmed isimli kişiye ihale ile devretmiştir. Mehmet verilen tapu senedi ile zirâat ve öşri

		yerine getirilen bu tarlalara aynı kazâda bulunan Mehmed ve Ali isimli kişilerin gereksiz müdahalesi üzerine şikâyet etmiştir. Mehmed ve Ali sâhib-i arz vasıtasıyla tarlanın kendi tasarruflarına verildiğini iddia etseler de Evail-i Receb 1281 tarihli bu hüküm ile durumun meclisce araştırılarak İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.16/17	Mülkiyet	Arapgir kazâsına bağlı Sezge Mahalllesinde oturan Hüseyin'in vefâtı ile tarlaları oğulları Mehmed, Hüseyin ve kızları Zeynep ve Nefise'ye intikal etmiştir. Mehmed askerlik mesleğini icra ettiğinden kardeşi Hüseyin onun hissesini Hacı Mehmed isimli kişiye vermiştir. Mehmed sonradan askerden ayrılarak Hacı Mehmed'den hakkını talep etmişse de vermeye yanaşmadığı için şikâyet edilmiştir. Kişinin askerlik mesleği nedeniyle yokluğu fırsat bilinerek hissesi başkalarına devredilmişse Kanûnnâme-i Arâzinin 73. maddesi gözetilerek karara bağlanmalıdır. Evail-i Receb 1281 tarihli hüküm ile Mehmed'in hakkının verilmesi ve neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.16/18	Mülkiyet	Tozanlı kazâsına bağlı Atiye karyesinde oturan Mehmed ve Ali isimli şahısların tasarrufunda bulunan tarlalara Mehmed, diğer Mehmed ve Ali isimli kişiler müdahalede bulduklarından şikâyet etmişlerdir. Mehmed ve Ali'nin tarlaları boş bıraktığı iddiasıyla yeniden ihale ile başkasına devredilebileceği üzerinde de durulmuş ve Kanûnnâme-i Arâzi'nin 68. maddesi gözetilerek karara bağlanması istenmiştir. Evahir-i Receb 1281 tarihinde yazılan hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.17/19	Mülkiyet	Divriği kazâsına bağlı Kızılcaviran karyesinde oturan Mehmed'in vefâtı ile tarlaları oğulları İsmail, Halil ve Hüseyin'e 200 kuruş bedel ile intikal etmesine rağmen Vartan karyesinde oturan Halil, Musa ve Hasan'ın tarlalara müdahaleleri üzerine şikâyet edilmiştir. Kanûnnâme-i

		Arâzi'nin 54. maddesine göre hissenin oğul ve kız evlâdlarına eşit paylaştırıldığı ve sadece biri olduğunda bile yalnız ona intikal etmesi de gözetilmiştir. Evasıt-ı Zi'l-ka'de 1281 tarihli hüküm ile Halil, Musa ve Hasan'ın tarlalardan el çekip İsmail, Halil ve Hüseyin'e verilmesi ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.18/20	Mülkiyet	Sivas kazâsı Bengiler Mahalllesinde oturan Zenci Hacı Fatma Hatun mülkiyeti olan menziline aynı kazâda oturan Hacı Nebi'nin gereksiz müdahalede bulunması üzerine şikâyet ederek Hacı Mehmed isimli kimseyi de nasıb ta'yin etmiştir. Geçen sene rebü'l-ahirinde yazılmış ve şimdiye kadar duruma engel olunamadığı beyanıyla mahkeme edilmesine Evasıt-ı Rebiül-evvel 1281 tarihli hüküm ile mahallinde araştırılarak neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.18/21	Mülkiyet	Gürün kazâsına bağlı Gibün karyesinde oturan Koca Mehmed, kardeşleri Ali ve Mehmed Aziz ile tarlaları ortak olarak tasarruf etmekte iken vefât etmiş ve hissesi oğul Sadık'a kalmıştır. Sadık'ın yaşça küçük olması sebebiyle amcaları onun hissesini kendi hisseleriyle beraber Müfti Hacı Ali'ye ihale ile devretmişlerdir. Sadık yetişkinliğe ulaştığında hissesini talep edip de alamadığından durumu şikâyet etmiştir. Kanûnnâme-i Arâzi'nin 54. maddesinde hissenin oğul ve kız evlatlarına eşit paylaştırıldığı ve sadece biri olduğunda bile yalnız ona intikal etmesi gözetilmiştir. Sadık'ın hissesinin adı geçen kişilerden alınıp Evail-i Rebiü'l-evvel 1282 tarihli hüküm ile lazım gelenin yapılması istenmiştir.
S.19/22	Borç- alacak	Hacı Ali ve Mehmed isimli şahısların Darende kazâsında oturan Hacı İbrahim'e, Rıfat'a, Musa'ya, Abdullah'a, Hilmi'ye, Hacı Mehmed'e, Mehmed'e, Cemile Hatun'a ve Emine Hatun'a toplamda 21.970 kuruş borcu olub bir defada ödemeye güçleri olmayıp alacaklıların da bir

		defada almaya talebi olsa da alamadıkları beyanıyla şikâyet edilmiştir. Borcun 1268 tarihli taksit ve kar payı gözetilen nizam üzerinden ödenmesine ve Evasıt-ı Rebiü'l-ahir 1282 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.19/23	Borç- alacak	Mehmed isimli kişi Tokad kazâsında mutasarrıfı olduğu yerleri 1750 kuruş bedel ile aynı kazâda oturan Osman isimli kişiye devretmiştir. Tarlaların Mustafa, Hüseyin, diğer Hüseyin ve İsmail isimli kişilerce haksız yere müdahaleye maruz kaldığı Osman tarafından şikâyet edilmiştir. Osman'ın tarlaları boş bıraktığı iddiası ile Kanûnnâme-i Arâzi'nin 68. maddesine göre yeniden ihale ile başkasına devredilebileceği üzerinde durulmuş ve adı geçen şahıslar da müdahaleden uzak tutularak Eva'il-i Cemaziye'l-evvel 1282 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenir.
S.20/24	Mülkiyet	Osmancık kazâsında Ev Çayırı demekle bilinen sudan eskiden beri Koyunbaba zaviyesi vakfının bağ ve bağçesi için istifade edilirken kasabada oturanların bağ ve bağçeleri de bu sudan nöbetleşe istifade etmekteydiler. İsmail, Mehmed ve Ali isimli kişiler kendileri istifade edemediklerinden adı geçen suyun vakfın bağ ve bağçelerine akıtılmasını haksız müdahaledir deyü şikâyet etmişlerdir. Ali, İsmail ve Mehmed bu suyun kendilerine ait olduğunu iddia etmeleri ile içme ve sulama hakkının eskiden beri yapılageldiği üzere devam etmesi için Eva'il-i Cemaziye'l-evvel 1282 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.20/25	Mülkiyet	Osmancık Kazâsında Koyunbaba zaviyesinin kendine ait suyuna yabancı kişilerin müdahale etmesi ile kendi tarlalarına akıtmaları eş-Şeyh İlyas ve eş-Şeyh Mustafa tarafından şikâyet edilmiştir. Eskiden beri vakfa ait olan suyu İbrahim, Feyzullah ve Mehmed kendi arâzilerine akıtmışlardır. Suyun aslında Koyunbaba zaviyesine ait olmadığını iddia etmeleri üzerine meselenin Kanûnnâme-i

		Arâzi'nin 124. maddesine göre yine eskisi gibi icra ettirilmesine karar verilmiştir. Evail-i Cemaziyel-evvel 1282 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.21/26	Mülkiyet	Mecidözü kazâsına bağlı Kışlacık karyesindeki tarlalar sâhibi tarafından boş bırakılmış ve 1268 senesi Şa'banı'nın yirmi üçüncü günü 300 kuruş bedel ile Ömer'e ihale ile devredilmiştir. Ali ve Süleyman isimli kişilerin haksız müdahalesi de Ömer tarafından şikâyet edilmiş ve 1266 senesi verilen emir ile şu ana kadar mahkeme olunmadığı husûsu da dikkate alınarak Evahir-i Cemaziye'l-evvel 1282 tarihli hüküm ile mahkeme edilerek neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.22/27	Miras	Tokad'ın Yaşmeydan Mahallesinde oturan Murad, babası Musis'in vefâtı sırasında kardeşlerinin reşit olmaması ve kendisinin de bir yaşında olması sebebiyle 400 dönüme tekabül eden bağçeye Karabet ve Kigoruk tayin edilmişlerdir. Murad payına düşen yerden el çekmeleri talebi ile meseleyi dava etmiş olmasına rağmen bu kişiler Musis'in sağlığında Ağobcan'a borcu olduğu için ona vekâlet verdiğini ve bağçenin de üç'te birini 77 bin kuruşa bizim kardeşimiz olan Avadis'e sattığını iddia ederek bağçenin kendi hakları olduğunu ileri sürmüşlerdir. Murat'ın hissesinden el çekmeleri gerektiği Fetvâhânedenden verilen emr ile sabit olmasına rağmen Karabet ve Kigoruk kardeşlerin mahkemeye gitmeyerek duruşmadan uzak durmaları nedeniyle durumun tekrar dilekçe edilmesine sebep olmuştur. Anadolu Kadî-askeri Mevlânâ Mustafa Asım Efendi'ye havale edilerek Evâhir-i Şevval 1282 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.

S.23/28	Miras	<p>Eğin kasabası Aşağı Mahallede oturan Canikoğlu Mikadis'in vefât etmesi üzerine hissesi eşi Sultan Hanım ve kızı Melike ile birlikte ammileri Ohannes'e kalmıştır. Fakat Ohannes'in vefâtıyla da hissesi ortakları Agob ve Nikgos'a kalmıştır. Nikgos'un da vefâtı ile Sultan ile Melike'den her biri vefât edenlerin terekelerini Agob ile aralarında taksim etmiş olmalarına rağmen Agob'a kalan hisseyi onun yerine üzerlerine almış olmaları dava edilmiştir. Sultan ve Melike Agob ile yaptıkları muhasebede taksimin adil yapıldığını iddia ederek aralarından gelişen bütün davalardan temyize çıkarak Agob'un hissesini koruduklarını vekil tayin ettikleri Marik oğlu Markos vasıtasıyla belirtmişlerdir. Agob'un şikâyetinde ısrar etmesi üzerine durum Anadolu Kadi-askerine havâle edilmiş ve Evasıt-ı Zi'l-kade 1282 tarihli hüküm ile mahkeme yoluyla neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.</p>
S.24/29	Borç- alacak	<p>Toros'un Divriği kazâsında oturan Hafız ve zevcesine, Kasım'a, Emin'e, Mustafa'ya, diğer Mustafa'ya, diğer Emin'e, Kigoruk'a, Gayrimüslim tebadan Vartan'a, Kirkor'a, Karabet'e, diğer Vartan'a, Haçatur'a ve Atmîr'e ve toplamda 29.710 kuruş borcu olup bir defada ödemeye güçleri olmayıp alacaklıların da bir defada almaya talebi olsa da alamadıkları gerekçesiyle şikâyet edilmiştir. Borcun 1268 tarihli taksit ve kâr payı gözetilen nizam ile mahkeme edilerek 21 Muharrem 1283 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.</p>
S.24/30	Borç- alacak	<p>Agob'un Arapgir kazâsında oturan Ömer'e, Hasan'a, Gayrimüslim tebadan Serkiz'e ve diğerlerine, Köse'ye, diğer Serkiz'e, diğer Köse'ye ve ( ) kadına ve toplamda 9.440 kuruş borcu olup bir defada ödemeye güçleri olmayıp alacaklıların da bir defada almaya talebi olsa da alamadıkları gerekçesiyle şikâyet edilmiştir. Borcun 1268 tarihli taksit ve kâr payı gözetilen nizam üzerinden mahkeme edilerek 3 Safer</p>

		1283 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.25/31	Miras	Sivas kazâsında oturan Hüseyin'in vefâtı ile sahibi olduğu bir ev, eşya ve parası eşi Hacı Fatma Hatun ile kardeşinin oğulları Mîr Mustafa ve Mîr Süleyman'a kalmış olmasına rağmen Fatma Hatun kardeşlere kalan hisseyi kendi hissesine katarak üzerine almıştır. Kardeşlerin meseleyi şikâyet etmesi üzerine hissenin Mustafa ve Süleyman'a verilmesi için 19 Safer 1283 tarihli hüküm ile mahkeme edilerek neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.25/32	Mülkiyet	Gürün kazâsına bağlı Gibün karyesinde oturan Sadık, babası Koca Mehmet'in kardeşleri Ali ve Mehmed Aziz ile birlikte bir tarlayı işletmekte iken vefât ettiğini ve kendi hissesine ise yaşı küçük olması sebebiyle ammileri tarafından el koyulduğunu iddia etmiştir. Hatta ammileri kendi hisseleriyle beraber Sadık'ın hissesini de Hacı Ali isimli kişiye ihale ile devretmişlerdir. Sadık yetişkinliğe ulaşp hakkını Hacı Ali'den talep etmiş olmasına rağmen alamadığından şikâyette bulunmuştur. Sadık dedesi Alaaddin ibn Abdullah'ın mîrasından da hak sâhibi olduğunu dile getirerek Osmanzade Ömer bağçesi denilen yer için de ammi ve ammioğullarını dava etmiştir. Tasarruf sâhibi kişinin vefâtı ile hissesinin oğul ve kızına intikal edebileceği Kanûnnâme-i Arâzi'nin 54. maddesinde yer alıp mahallinde mahkeme edilip 12 Rebiü'l-evvel 1283 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.26/1/32/ 1	Miras	Sivas Eyaleti Aziziye sancağı Gürün kazâsına bağlı Gibün karyesinde oturan Sadık şu an 30 yaşında olup babası Koca Mehmet'ten kalan hissesini bazı kişilerin şahadetleriyle temyize çıkarmıştır. El-Hac Ali ise hissenin kendisine Ali ve

		Abdülaziz kardeşlerin verdiği Sadık'ın ise davasında sessiz kalıp duyurmadığını ve aradan 15 sene geçtikten sonra dile getirip dava ettiğini iddia etmiştir. El-Hac Ali söz konusu hissenin Sadık'a ait olduğunu inkâr etmekte devam etmiş olduğundan meselenin çözümü için fetvâhaneden alınan emir ve fermana başvurulmuştur. 27 Rebiü'l-evvel 1283 tarihli hüküm ile netice bulması istenmiştir.
S.27/33	Mülkiyet	Arapgir kazâsına bağlı Hayniye karyesi ahâlisinin koyun ve sair davalarının otlatıldığı kendilerine ait mera yeri iken Arif oğlu diye bilinen birisinin müdahalesi sebebiyle şikâyet edilmiştir. Aynı mera yerine 1226 ve 1264 senelerinde de benzer şikâyetlerle müdahalede bulunduğu ve bu defa Hacı Yusuf ve Hacı Orfos Hatun müdahalede bulunmuş olduğu sabit görülmüştür. İki ya da üç karye ahâlisi için müşterek olan bir yerden birinin diğerini alıkoymayacağı ve mera olan bir yerin mera olarak kalması gerektiği ile Kanûnnâme-i Arâzi'nin 97. maddesinin gözetilmesi istenmiştir. Müdahalenin haksız olup olmadığı ile 12 Rebiü'l-ahir 1283 tarihli hüküm ile mahallinde mahkeme edilerek neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.27/34	Borç- alacak	Karabet isimli kişinin Tokad kazâsında oturan Kirkor'a, Kigoruk'a, Oseb'e, Vartan'a, Karabet'e, Sezar'a, Ohan'a, Nibos oğlunun hemşiresine, Andon'a, diğer Ohan'a, Manabec oğlu kızlarına, Artin'e, Mıgır'a, diğer Kirkor'a, Bogos'a, Nikos'a, Evakim'e, Save'ye, Manok'a ve Toto Fadyen'e toplamda 80.981 kuruş borcu olup bir defada ödemeye güçleri olmayıp alacaklıların da bir defada almaya talebi olsa da alamadıkları için şikâyet edilmiştir. Borcun 1268 tarihli taksit ve kâr payı gözetilen nizam üzerinden mahkeme edilerek 7 Şaban 1283 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.

S.28/35	Borç- alacak	<p>Sâlih isimli kişinin Tokad kazâsında oturan Gür Ali'ye, Behçet'e, Çavuş'a, İbrahim'e, Mehmed'e, diğer Ali'ye, Bekir'e, diğer Âli'ye, Hasan'a, Kara Mehmed'e, diğer Ali'ye, vefât etmiş olan Ömer'in veresesine ve Gayrimüslim teba'dan Artin'e ve Romi'ye toplamda 19.825 buçuk kuruş borcu olup bir defada ödemeye güçleri olmayıp alacaklıların da bir defada almaya talebi olsa da alamadıkları beyanıyla şikâyet edilmiştir. Borcun 1268 tarihli taksit ve kâr payı gözetilen nizam üzerinden ödenmesine ve Evail-i Ramazan 1283 tarihli hüküm ile mahkeme edilerek neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.</p>
S.28/36	Borç- alacak	<p>Nikos isimli kişinin Divriği kazâsında oturan Yakub'a, Ahmed'e, Mustafa'ya, diğer Mustafa'ya, İbrahim'e, Hüseyin ile Hacı Hasan'a, diğer Mustafa'ya ve Gayrimüslim teba'dan Agob'a, Serkiz'e, Haçatur'a, Vartan'a, Kazâd'a, diğer Haçatur'a, Malkof'a, Aram'a, Toros'a, Matos'a, Kirkor'a, Lukab'a, diğer Vartan'a, İsadur'a ve diğer Kirkor'a toplamda 60.680 kuruş borcu olup bir defada ödemeye güçleri olmayıp alacaklıların da bir defada almaya talebi olsa da alamadıkları için şikâyet edilmiştir. Borcun 1268 tarihli taksit ve kâr payı gözetilen nizam üzerinden ödenmesine 28 Şevval 1283 tarihli hüküm ile mahkeme edilerek neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.</p>
S.29/37	Mülkiyet	<p>Divriği kazâsına bağlı Didek karyesi ahali Decile deresinden istifade etmekte iken Ürük karyesi ahalisinin müdahalesine maruz kalmıştır. Terek karyesi ahalisinin de aynı karyeye müdahalede bulunması ile içme ve sulama hakkının eskisi gibi icra ettirilmesi için Kanûnnâme-i Arâzi'nin 124. maddesi gözetilerek 16 Zil-kade 1283 tarihli hüküm ile mahallinde mahkeme edilerek neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.</p>

S.30/38	Mülkiyet	<p>Darende kazâsına bağlı Heyük Eteği karyesi ahalisi Taş Pınarı, Budad (Yudad) Pınarı, Uca Pınarı, Derindere Pınarı ve Güz Pınarlarından akıtılan su ile tarla, bağ ve bağçelerini sulamakta iken Esudi ve Beybağı karyesi ahâlisinin müdahalesiyle şikâyet edilmiştir. Mübaşir tayini ile her kimin aleyhinde dava açılıp düşmanlık meydana gelir ise masrafların ödetilmesine karar verilmiştir. İçme ve sulama hakkının eskisi gibi icra ettirilmesi için Kanûnnâme-i Arâzi'nin 124. maddesi gözetilerek 13 Muharrem 1284 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.</p>
S.31/39	Vakıf	<p>Sivas kazâsı Mahallesinden Kırçuk ( )'de bulunan vakıf, hayrat sâhibi Çiftçi Ali, Vahide Hatun ve İbrahim isimli kişilerce ilk sâhibi tarafından satılmamak şartıyla mîrasçılara bırakılmıştır. Mehmet ibn Hüseyin vakıf işlerinden sorumlu harap ve bi-tab yani yıkılmaya yüz tutmuş olan vakfın Mustafa ibn Osman'a ait Hacı Zahid Mahallesinden daha bayındır bir mülk ile değiştirilmesini istemiştir. Durumun Hatt-ı Hümâyûn ve Evkâf-ı Hümâyûn muhasebesine iletilmesi ile Evkâf-ı Hümâyûn Nazırı es-Seyyid Abdülmecid Efendi'ye havale edilmiştir. 3 Safer 1284 tarihli hüküm ile netice bulması istenmiştir.</p>
S.31/40	Borç- alacak	<p>Hüseyin, Musa ve Veli isimli kişilerin Divriği kazâsında oturan Mustafa'ya, Yusuf'a, İbrahim'a, Mehmed'e, diğer Mustafa'ya ve Hacı isimli kişilere, Emin'e, diğer Mehmed'e, Abdullah'a ve Ömer'e toplamda 38.555 kuruş borcu olup bir defada ödemeye güçleri olmayıp alacaklıların da bir defada almaya talebi olsa da alamadıkları için şikâyet edilmiştir. Borcun 1268 tarihli taksit ve kâr payı gözetilen nizam üzerinden mahkeme edilerek 11 Rebiü'l-ahir 1284 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.</p>

S.32/41	Mülkiyet	Eğin kazâsına bağlı Şirzu karyesinde oturan Petro'nun vefâtı ile tasarrufunda olan tarlalar oğlu Marko'ya intikal etmiştir. Petro'ya 1278 senesinde tapu senedi verilmiş olmasına rağmen Bigor isimli kişinin müdahalesi söz konusu olmuştur. Kişinin vefâtı ile hissesinin oğul ve kız evladına intikal edebileceği Kanûnnâme-i Arâzi'nin 54. maddesi ile on sene boş bırakılan bir arâzinin de mutasarrıfının varislerine bırakılmayacağı Kanûnnâme-i Arâzi'nin 71. maddesi gözetilerek karar verilmesi istenmiştir. 25 Cemaziye'l-evvel 1284 tarihli hüküm ile mahallinde mahkeme edilerek neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.33/42	Borç- alacak	Salih isimli kişi Eğin kazâsında oturan Mehmed'e ve Gayrimüslim teba'dan Artin'e, Nikos'a ve toplamda 12.250 kuruş borcu olup bir defada ödemeye güçleri olmayıp alacaklıların da bir defada almaya talebi olsa da alamadıkları beyanıyla şikâyet edilmiştir. Borcun 1268 tarihli taksit ve kâr payı gözetilen nizam üzerinden mahkeme edilerek Şaban 1284 tarihli hüküm ile netice bulup İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.33/43	Borç- alacak	Ali ve Halil isimli kişilerin Divriği kazâsında oturan Abdullah'a, Ali'ye, diğer Ali'ye, Yusuf'a, Said'e, Mehmed'e, Süleyman'a, Adıgüzel'e, Hafız'a, diğer Hafız'a, Hasan'a, Çavuş'a, Hacı Ömer'e ve Mustafa'ya toplamda 13.077 kuruş borcu olup bir defada ödemeye güçleri olmayıp alacaklıların da bir defada almaya talebi olsa da alamadıkları için şikâyet edilmiştir. Borcun 1268 tarihli taksit ve kâr payı gözetilen nizam üzerinden ödenmesi ile 11 Şevval 1284 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.34/44	Borç- alacak	Gülabi, İbrahim, Zülfü, Veli ve Ali isimli şahısların Divriği kazâsında oturan Adıgüzel'e, Hüseyin'e, Arif'e, Mehmed'e, Hacı Hüseyin'e, Bekir'e, diğer Bekir'e, diğer Mehmed'e, Ali'ye, Hacı Mustafa'ya, diğer Mehmed'e,

		Osman'a, Ebubekir'e, diğer Mehmed'e, Mustafa'ya, Said'e, diğer Mehmed'e, Veli'ye, diğer Hüseyin'e, diğer Mehmed'e, Hafız'a, diğer Bekir'e, Bilal Havacc'a, diğer Said'e, diğer Hüseyin'e ve Gayrimüslim teba'dan Agob'a, diğer Agob'a, Bagarik'e ve Sarakim'e toplamda 11.152 kuruş borcu olup bir defada ödemeye güçleri olmayıp alacaklıların da bir defada almaya talebi olsa da alamadıkları için şikâyet edilmiştir. Borcun 1268 tarihli taksit ve kâr payı gözetilen nizam üzerinden ödenmesi ile 14 Zi'l-ka'de 1284 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.34/45	Miras	Arapgir kazâsının Beğciye Mahallesinde oturan Evla Beğoğlu Hasan Tahsin'in terekesi eşi Ayşe Hatun, Kızı Nefise ve oğlu Mustafa arasında taksim edilememiştir. Nefise Hatun hissesinin kardeşi Mustafa tarafından el koyulduğunu iddia etmiş ve Hasan isimli kişiyi de vekil tayin etmiştir. Durum Anadolu Kadi-askeri es-Seyyid Hasan Hayrullah Efendiye havâle edilerek 17 Safer 1285 tarihli hüküm ile mahallinde mahkeme edilip neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.35/46	Mülkiyet	Arapgir kazâsında Büyük Tarla denilen 5 ölçek tohum alabilen arâzi ile Bedre karyesinde 16 ölçek tohum alabilen arâzi Ayşe Hatun'a oğlu Hasan'ın vefâtı ile intikal etmiştir. 7500 kuruş bedel ile 1280 senesinde tapu senedi verildiği sabit iken Mustafa isimli kişinin müdahalesi ile şikâyet edilmiştir. Mustafa'nın da tarlaların boş bırakıldığı iddiasında bulunması üzerine yeniden ihale ile başkasına devredilebileceği söz konusu olmuştur. Kanûnnâme-i Arâzi'nin 68. maddesi gözetilerek karar verilmesi istendiğinden durum Anadolu Kadi-askeri Hasan Hayrullah Efendi'ye havâle edilmiş 6 Rebiü'l-evvel 1285 tarihli hüküm ile mahallinde mahkeme edilerek neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.

S.35/47	Mülkiyet	<p>Arapgir kazâsına bağlı Alaşitren karyesinde oturan Tatar Mehmet'in mutasarrıfı olduğu çayıra Ergü karyesinden Hüseyin, Ömer, Emin ve Şerîf isimli kişilerin müdahaleleri ile şikâyet edilmiştir. Adı geçen kişilerin sâhib-i arz memurundan tapu senedi aldıkları iddiası üzerine müdahalede haklı olup olmadıklarına bakılarak Kanûnnâme-i Arâzi'nin 85. maddesi gözetilerek netice bulması istenmiştir.</p>
S.36/48	Mülkiyet	<p>İskilip kazâsının Meydan Mahallesiinde Çelebizade es-Seyyid Osman, Göseği, Ölüdere ve Ali Efendioğlu değirmenleri mutasarrıflarını eski düzeni ihlal etmek iddiasıyla şikâyet etmiştir. Yazıcı değirmenine akıtılan su eskidenberi Çifte değirmeni ile sırasıyla Ölüdere, Göseği ve Ali Efendioğlu değirmenlerine akıtılması gerekirken herbiri daha önce kurulmuş harkı bozup kendi değirmenlerine akıtmaya başlamışlardır. Suyun evvela Yazıcı ve Çifte değirmenlerine sonra da eski düzen ile Osman değirmenine akıtılmasına karar verilmişler ise de müdahaleden geri durmamaları üzerine İskilip Nâibine şikâyet edilmişlerdir. Kanûnnâme-i Arâzi'nin 124. maddesi gözetilerek 17 Şaban 1284 tarihli hüküm ile netice bulması istenmiştir.</p>
S.37/49	Mülkiyet	<p>Arapgir kazâsında Büyük Tarla denilen 5 ölçek tohum alabilen tarla ile Bedre karyesinde 16 ölçek tohum alabilen tarlalar Hacı Hasan'ın tasarrufunda iken vefâtı ile Büyük Tarla zevcesi Rukiye Hatun'a Bedre karyesindeki tarla ise oğulları Mustafa ve Hasan Tahsin'e intikal etmiştir. Mustafa hissesini Hasan Tahsin'e devretmiş ve Hasan Tahsin ile oğullarının vefâtı ile de Bedre karyesindeki tarlanın tamamı Hasan Tahsin'in zevcesi Ayşe Hatun'a intikal etmiştir. Rukiye Hatun'un vefâtı ile de Büyük Tarla Mustafa'ya intikal etmiştir. 7500 kuruş bedel ile 1280 senesinde Ayşe Hatun'a tapu senedi verildiği sabit iken Anadolu Kadi-askeri es-Seyyid Hasan Hayrullah Efendiye durum havâle edilmiştir. Arâzinin</p>

		<p>mutasarrıfı vefât ettiğinde hissesinin evlâdına yoksa anne ve babasına intikal edebileceği Kanûnnâme-i Arâzi'nin 39. ve 55. maddelerinde belirtilmiştir. Meselenin 6 Recep 1285 tarihli hüküm ile mahkeme edilerek netice bulması istenmiştir.</p>
S.38/50	Mülkiyet	<p>Askerlik mesleğini yürüten Yüzbaşı Ahmed ile Hafız Mehmed Ali, Komanat karyesinde işlettikleri arâziye Ahmed ve İbrahim isimli kişilerin müdahalesi üzerine şikâyet etmişlerdir. Resmi tapu olduğu sürece müdahalede haklı olunabileceği ile mülk üzerinde mandıra, ağıl ve diğer binaların arâzi talep olursa verilebileceği fakat bina sahibinin binasının elinden alamayacağı Kanûnnâme-i Arâzi'nin 82. maddesinde yer almıştır. 27 Şaban 1285 tarihli hüküm ile mahallinde mahkeme edilerek neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.</p>
S.39/51	Mülkiyet	<p>Divriği kazâsının İmamoğlu Mahallesiinde oturan Kara Mahmud oğlu Mehmet'in vefât etmeden önce Karayılanoğlu Mustafa'dan 24.500 kuruş alacağı bulunmaktadır. Ödemeye gücü bulunmadığından zevcesi Zeynep Hatun'a ait onun rızası ile mülk, bağçesi ve eşyasını 1272 senesinde rehin olarak vermiştir. Borç ödendiği halde rehin olarak verilen mülk, bağçe ve eşyalar teslim edilmeden Kara Mahmud oğlu Mehmet vefât etmiş ve bu yüzden ailesi mülk ve eşyaların mîras olarak kaldığı iddiasında bulunmuşlardır. Zeynep Hatun meseleyi şikâyet etmiş ve durum Anadolu Kadi-askeri Mevlânâ es-Seyyid Hasan Hayrullah Efendi'ye havâle edilerek 29 Şaban 1285 tarihli hüküm ile mahkeme edilerek neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.</p>
S.39/52	Mülkiyet	<p>Osmanlı tebensından Karabet ve Ermiyan, Tokad kazâsına bağlı Gergoros karyesinde işlettikleri tarlaya aynı kazâda oturan Karabet ve Tomahyan'ın müdahalesi ile şikâyet etmiştir. 200 kuruş bedel ile 1278 senesinde Karabet ve Ermiyan'a tapu senedi verilmişken tarlanın boş bırakılması</p>

		iddiası üzerine Kanûnnâme-i Arâzi'nin 68. maddesine göre yeniden ihale ile başkasına devredilebileceği üzerinde de durulmuştur. 14 Ramazan 1285 tarihli hüküm ile mahallinde mahkeme edilerek neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.40/53	Mülkiyet	Vezirköprü kazâsında oturan el-Hac Mustafa yüz yirmi baş koyun ve keçisini bir bedel karşılığında merada otlatılması için Yağanözü karyesi ahâlisinden Davut oğlu Halil'e teslim etmiştir. Koyun ve keçisini 2 sene mer'ada otlatması ve hasıl olan fûru'larıyla sairesini el-Hac Mustafa kendisine verilmesini istemiştir. Malın kullanılmasından doğan menfaatle alınacak paranın fetvâhânededen alınan belge ile sabit olduğu bilinmesine rağmen Halil ve Mustafa şikâyette bulunmuştur. Anadolu Kadi-askeri Mevlânâ Mehmed Nuri Efendi'ye havâle edilerek mahkeme yoluyla 13 Safer 1286 tarihli hüküm ile netice bularak İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.41/54		Agya isimli kişi Gürün kazâsında oturan Mustafa'ya, Hasan ve zevcesine, Hacı Ahmed'e, Bekçioğlu Hacı'ya, Eyüb'e, Ömer'e, Mahmud'a, İsmail'e, diğer Mustafa'ya, Hacı Osman'a, Abdullah'a, Ahmed'e, İbrahim'e, Ali'ye, Şakir'e ve Gayrimüslim teba'dan Mugırdıç'a, Malkon'a ve Kabriel'e toplamda 11,930 kuruş borcu olup bir defada ödemeye güçleri olmayıp alacaklıların da bir defada almaya talebi olsa da alamadıkları beyanıyla şikâyet edilmiştir. Borcun 1268 tarihli taksit ve kâr payı gözetilen nizam üzerinden ödenmesi ile mahkeme edilerek 15 Cemaziye'l-evvel 1286 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.41/55	Miras	Gürün kazâsında oturan Ermeni milletinden Vartuar oğlu Maran ile aynı teba'dan Mikam oğlu Bezdiyan 1284 senesinde şirket kurarak ortak olmuşlardır. Vefât eden Bezdiyan'ın terekesi oğulları Manok, Karabet ve Toros'a

		<p>kalmış olmasına rağmen bu kişilerin şirketin hesabını terekeden ayrı tutmaları sebebiyle Vartuar tarafından şikâyet edilmiştir. Anadolu Kadi-askeri Mevlana Mehmed Nuri Efendiye havale edilen meselenin 15 Cemaziye'l-evvel 1286 tarihli hüküm ile Manok, Karabet ve Toros'a kalan terekeden şirket hesabının icra ile alınarak Vartuar'a verilmesi yönünde netice bulması istenmiştir.</p>
S.42/56	Mülkiyet	<p>Ahmed isimli kişi Alaşitren karyesinde işlettiği tarlasına Süleyman isimli kişinin müdahalesi sebebiyle şikâyet etmiştir. 1276 senesinde Ahmet ve kardeşi Hasan babaları Ömer'in vefâtı ile tapu senedi almış olmalarına rağmen Süleyman'ın müdahalesine engel olamamışlardır. Tarlaların Ömer'in hayatında ve onun tasarrufunda olduğu sabit iken Süleyman babası Mustafa'ya Ömer'in borcu olduğunu ve borcuna karşılık rehin olarak verdiği iddiasında bulunmuştur. Süleyman'ın 250 kuruş alacağı Ömer'in terekesinden düşürülerek verilmesine ve Süleyman'ın müdahaleden uzak tutulması için 20 Cemaziye'l-evvel 1286 tarihli hüküm ile iş görülmesi kararlaştırılmıştır.</p>
S.43/57	Mülkiyet	<p>Çorum kazâsına bağlı Saz, Aksu ve Torunlar karyeleri ahâlisi koyun ve sair davarlarını otlattıkları kendilerine ait mer'a yerlerine Sarpın karyesi ahâlisinden Halil, Himmet, Hasan, Memiş ve Mehmed isimli kişilerin müdahaleleri sebebiyle şikâyet edilmiştir. Bir mera yeri iken üzerine tarla, ağıl, mandıra ve bina inşa edilemeyeceği ve sadece mera olarak kalabileceği Kanûnnâme-i Arâzi'nin 97. maddesinde sabit iken bir tarlanın da mer'a alanına dönüştürülemeyeceği Kanûnnâme-i Arâzi'nin 103. maddesinde mevcuttur. Müdahalede bulunan kişilerin mera yerini memur izniyle tarlaya çevirmiş oldukları iddiasında bulunmaları üzerine karyelere ait mera yerlerinden el çekmeleri 22 Muharrem 1287 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi</p>

		istenmiştir.
S.43/58	Mülkiyet	<p>Kızılcaviran karyesi ahalisinden Mehmed Kadri bin Mehmed'e 34 seneden beri babasının idaresinde olan tarlaları kendisine intikal etmişken borç senedi karşılığında Hacı Hasan, Musa bin Hasan ve Musa bin Ali'ye sâhib-i arz memuruna vergilerini ödemeleri hâlinde ziraat etmeleri için verdiği ileri sürmektedir. Bu kişiler iki seneden beri ziraatten el çekip faydalanmadıklarını söylemelerine rağmen iki adet borç senedi ile dava edilmişlerdir. Sorgulandıklarında idareleri altında ziraat edip öşürlerini verdikleri iddiasını inkâr etmeleri üzerine Mehmed Kadri Kızılcaviran karyesinden birkaç kişinin şahadetleriyle şer' yoluyla uyarılmaları için tekrar şikâyet etmiştir. Tarlanın boş bırakılması iddiası da yer alarak Kanûnnâme-i Arâzi'nin 68. maddesine göre yeniden ihale ile başkasına devredilebileceği üzerinde de durulmuştur. Durum Anadolu Kadi-askeri Mevlana es-Seyyid Ahmed Aziz Efendi'ye havâle edilerek 5 Rebiü'l-evvel 1287 tarihli hüküm ile adı geçen kişilerin müdahaleden uzak tutulmasına karar verilmiştir.</p>
S.44/59		<p>Tophane-i Amîrem tabur çavuşlarından Mehmed Çavuş ile kardeşleri Süleyman ve Ali Arapgir kazâsına bağlı Sucayin karyesinde babalarından 1285 senesinde kendilerine kalan tarlayı ziraat etmekte iken Mehmed Çavuş'un askerlik vazifesinde bulunduğu sırada aynı karyede bulunan Sadık oğlu Ali'nin tarlaya müdahalesi Mehmed Çavuş, Süleyman ve Ali kardeşlerce şikâyet edilmiştir. Tarlanın boş bırakılması iddiası üzerine Kanûnnâme-i Arâzi'nin 68 maddesine göre yeniden ihale ile başkasına devredilebileceği üzerinde durulmuş olması ile birlikte tasarruf hakkı devredilmeyip</p>

		sadece kişinin askerlik mesleğinden dolayı yokluğunun fırsat bilinerek arâzisine müdahale edilmesinden doğan anlaşmazlıklarda da 73. maddenin dikkate alınması istenmiştir. 15 Muharrem 1288 tarihli hüküm ile tarlanın Mehmet Çavuş ve kardeşlerine verilmesi ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.45/60	Miras	<p>Eğın kazâsında oturan Agob'un vefâtı ile borçlu olduğu insanların olduğu ve borç masraflarının terekeden düşürülmesi istenmiştir. Terekesinin üçte biri ile Şihne Cami-i Şerîf civarındaki Dere Caddesi olarak bilinen kaldırımların ve Köybaşında vaki' çeşmenin tamîri ile masrafları yapıp diğer üçte birlik tutarın da fakir insanların tasarrufuna taksim olunması istenmiştir. Sonraki üçte birlik kalan tutarın da merkûm Nikos'un vasi muhtarı olarak tayini ile terekenin mîrasçilâr arasında taksimine karar verilmiştir. Hücette belirtilmesine rağmen Agob'un verâset sahibi büyük oğlu Ohannes ile küçük oğulları Serkiz ve Atam mîrasın yeniden yazılmasını istemişlerdir. Durum Kâdı-asker es-Seyyid Mehmed Necib Efendi'ye havâle edilmiş ve vesikada merkûm Agob'un imzası bulunduğu halde verâset sâhibi oğulları karşı çıkmışlardır. Vesikada olanın esas kabul edilmesi ile mahkeme edilerek neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.</p> <p>(47. sayfada bulunan 63. hüküm Milâdi 4 Temmuz 1872 tarihli ve 49.sayfada bulunan 65. hüküm de Milâdi 1 Eylül 1872 tarihli olup bu hükümlerle tamamen aynı yazılmışlardır.)</p>
S.46/61	Mülkiyet	Divriği kazâsına bağlı Arşun karyesinde eskiden beri karyenin Müslüm ve Gayrimüslim tebanın tarlaları için sulama hakkını eşit koşullarda sürdürmekte iken Gayrimüslimden yabancı kişiler tarafından kadîme aykırı olarak müdahale edilmiştir. Suyun aktığı yerden alınıp

		Gayrimüslimin ekili arâzilerine akıtılmasına sebep oldukları için şikâyet edilmiştir. İçme ve sulama hakkının eskiden olduğu gibi akıtılması için Kanûnnâme-i Arâzinin 124. maddesine göre karar verilmesi istenmiştir. Sadece Gayrimüslime ait sular olmadığı için eski düzene itibar edilerek müdahaleden uzak tutulmaları istenmiştir. 3 Muharrem 1289 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.46/62	Mülkiyet	Haydar isimli kişi, Kangal kazâsına bağlı Kavak karyesinde ziraat ettiği tarlasına Abdurrahman isimli kişinin müdahalesiyle şikâyet etmiştir. Tarlanın boş bırakılması iddiası üzerine Kanûnnâme-i Arâzi'nin 68. maddesine göre yeniden ihale ile başkasına devredilebileceği üzerinde durulmuştur. Abdurrahman'ın sâhib-i arz memurundan resmi tapu alıp almadığı da dikkate alınarak 21 Rebiü'l-ahir 1289 tarihli hüküm ile netice bulup İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.48/64	Mülkiyet	Ali, Mehmed, İsmail ve diğer Ali, Divriği kazâsına bağlı Ahi karyesinde ziraat ettikleri tarlalarına Hazekrek karyesi ahâlisinin karyemize ait mera yeridir diye müdahalede bulunmaları üzerine şikâyet etmiştir. Tarlanın boş bırakılması iddiası üzerine Kanûnnâme-i Arâzi'nin 68. maddesine göre yeniden ihale ile başkasına devredilebileceği ile Hazekrek karyesi ahâlisine ait bir mera yeri olup olmadığı da araştırılarak aksi durumda müdahaleden uzak tutulmaları için 17 Cemaziye'l-ahir 1289 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.49/66	Mülkiyet	Toros, Sirob ve Karabet, Kömek karyesi toprağında ziraat ettikleri tarlalarına Vartan karyesinde Halil, Veli ve Hüseyin isimli şahısların müdahaleleri sebebiyle şikâyet etmişlerdir. Tarlanın boş bırakılması iddiası üzerine Kanûnnâme-i Arâzi'nin 68 maddesine göre yeniden ihale ile

		<p>başkasına devredilebileceği ve Halil, Veli ve Hüseyin'e tapu senedi verildiği iddiası da araştırılarak aksi bir durumda müdahaleden uzak tutularak 13 Şevval 1289 tarihli hüküm ile neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.</p>
S.50/67	Mülkiyet	<p>Askerlik vazifesi ile Cavuş Atbaşılığı rütbesinde bulunan Alazoğulları Osman ve Ali, Merzifon Kazâsına bağlı Bulak karyesinde valideleri Safiye Hatun'dan 2.500 kuruş bedel karşılığında tapu senedi almış olmalarına rağmen Şıracıoğlu Hacı Mehmet ile oğulları İbrahim ve Hafız Mehmet 1282 senesinde babanız Mehmet'ten satın aldık diye müdahalede bulduklarını belirtmişlerdir. Osman ve Ali vazifelerini bırakıp arâziyi talep ettikleri halde vermemeleri üzerine şikâyet etmişlerdir. Askerlik mesleğinin icra ettirilmesiyle kişinin yokluğunun fırsat bilinerek başka kişilerce tasarruf hakkının gasp edilmesi Kanûnnâme-i Arâzi'nin 73. maddesinde yer almaktadır. 15 Zi'l-ka'de 1289 tarihli hüküm gereği mahkeme edilerek neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.</p>
S.51/68	Mülkiyet	<p>Ömer, Osman, Mehmed, Yusuf, Hurşid ve İsmail isimli kişiler Divriği kazâsına bağlı Üruk karyesinde koyun ve diğer davarlarını otlattıkları tarlalarına Gemhu karyesi'nin müdahalede bulunduğunu iddia etmişlerdir. Gemhu karyesi ahalisi ise tarlaların kendi hayvanlarına ait mera yeri olduğunu ileri sürerek iddiayı red etmişlerdir. Adı geçen kişilerin şikâyetleri üzerine hâsıl olan ottan sadece tarla sâhibinin istifade edebileceği ile Gemhu karyesi ahâlisinin hayvanlarını tarlaya süremeyeceği Kanûnnâme-i Arâzi'nin 11. ve 13. maddeleri gözetilerek karara varılması istenmiştir. 25 Zi'l-ka'de 1289 tarihli hüküm ile mahkeme edilerek neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.</p>

S.52/69	Mülkiyet	Arap Ahmed oğlu Hüseyin isimli kişi Suşehri kazâsına bağlı Ödemiş karyesinde ziraat ettikleri tarlalara Ayaz karyesinde oturan Salih, Osman, Tubet ve Murat isimli kişilerin müdahalesiyle şikâyet etmiştir. 1286 tarihli tapu senedi bulunmasına rağmen tarlanın mutasarrıflarca boş bırakıldığı iddiası ile Kanûnnâme-i Arâzi'nin 68. maddesi gereği yeniden ihale ile başkasına devredilmesine kararı verilmiştir. Başkalarınca müdahaleden uzak tutulması ile 7 Muharrem 1290 tarihli hüküm ile mahallinde mahkeme edilerek neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.52/70	Mülkiyet	İbrahim, Ali, İsmail, Musa ve diğer Ali isimli kişiler Kilmugad kazâsına bağlı Zaimüddin karyesinde ziraat ettikleri tarlalarına aynı kazâda bulunan Mehmet, Ali, Hüseyin ile Andonaki ve Dimitri'nin müdahalesiyle şikâyetle bulunmuşlardır. Tarlanın mutasarrıflarınca boş bırakıldığı iddiası Kanûnnâme-i Arâzi'nin 68. maddesine göre yeniden ihale ile başkasına devredilebileceği hükmüne bağlanması istenmiştir. 9 Rabiü'l-evvel 1290 tarihli hüküm ile müdahaleden uzak tutulmaları için mahallinde mahkeme edilerek neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.53/71	Mülkiyet	İbrahim, Ali, İsmail, Musa ve diğer Ali'nin Kilmugad kazâsına bağlı Zaimüddin karyesinde bulunan çiftlikleri hayvanlarının otlatılmasına ayrılmış mera yerleri iken Mehmed, Ali, Hüseyin ile Andonaki ve Dimitri bizim tasarrufumuzda olan arazimiz diye müdahalede bulunmuşlardır. Koyun ve diğer davarların otlatıldığı bir mera yeri iken tarla, bağ, bağçe ve binâ inşa edilemeyeceği ve sadece mer'a olarak kalacağı Kanûnnâme-i Arâzi'nin 97. maddesinde belirtilmiştir. 8 Rebiülahir 1290 tarihli hüküm ile mahallinde mahkeme edilerek yeni bir sened verilmesi üzerine neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.

S.54/72	Mülkiyet	Müsbar oğlu İsadurek Yıldızeli kazâsına bağlı Tavra karyesinde bir değirmenin mutasarrıfı iken yine aynı kazâda oturan Abdurrahman ve Mehmed isimli kişilerin müdahalesi İsadurek tarafından şikâyet edilmiştir. Müdahaleden uzak tutulması için 4 Cemaziyel-evvel 1290 tarihli hüküm ile mahallinde mahkeme edilerek neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.54/73	Mülkiyet	Arapgir kazâsına bağlı Şepik karyesinde oturan Hacı Mahmud ve Osman'ın işlettikleri çiftliğe Artinoğlu Mardiros'un müdahalede bulunması şikâyet sebebi olmuştur. Çiftliğin mutasarrıflarca boş bırakıldığı iddiası ile Kanûnnâme-i Arâzi'nin 68. maddesi gereği yeniden ihale ile başkasına devredilmesine kararı verilmiştir. 29 Rebiü'l-evvel 1291 tarihli bu hüküm ile mahallinde mahkeme edilerek neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.55/74	Mülkiyet	Arapgir kazâsına bağlı Şepik karyesinde oturan Hacı Mahmud ve Osman Begler mutasarrıfı oldukları üzüm bağlarına aynı karyede oturan Artin oğlu Mardiros tarafından müdahale edildiği iddiasıyla mutasarrıflar tarafından şikâyet edilmiştir. Müdahaleden uzak tutulması için 29 Rebiü'l-evvel 1291 tarihli bu hüküm mahallinde mahkeme edilerek neticenin istanbul'a bildirilmesi istenmiştir.
S.56/75	Vakıf	Tokad'da Minçe Mahallesiinde bir menzilin vakıf işlerine bakma işi ve gelirlerinin Taşcızade Hacı İbrahim'e verilmesi ile ortak olarak dedesine ve dedesinin vefâtından evlâdının evlâdına beraber yapması şart koşulmuştu. Vakfın siciline nöbetleşe ve beraber tasarruf edilmesi gerektiği yazılmış iken Sülüscü Hüseyin'in elindeki bu menzil onun vefâtı ile oğulları Mustafa ve Arif'e intikal etmiştir. Mustafa ve Arif'in de vefâtları ile Mustafa'nın hissesi eşi Ayşe Hatun'a ve Arif'in hissesi de oğlu Hüseyin'e intikal etmiştir. Adı geçen menzilin Mustafa'ya intikal ettiği sırada Mehmed

		<p>ve Fatma'nın yaşlarının küçük olması sebebiyle Ayşe Hatun vasi tayin edilmiştir. 1256 senesi yani 30 yıl öncesinde Mustafa'nın izin ve imzasıyla menzilin yıkılmaya yüz tuttuğu ve tamîre iktidarları olmadığı anlaşılmıştır. Hüseyin hissesini satmak istediğinden belli bir bedel karşılığında ihaleye çıkartılmış ve Köse Ohannes oğlu Petro üzerine almıştır. 5000 kuruş da Mehmed'in annesine verildiği halde 30 seneden beri idaresi altında tasarruf ettiğini iddia eden Mehmed bu iddiasını inkâr edilmiş olursa şahadeti kabul olmayarak talebi temlik olduğundan muhalefetine karşı çıkarılarak annesi tarafından şikâyet edilmiştir. Fetva-haneden alınan izin ve 23 Cemaziye'l-evvel/[1]291 tarihli hüküm ile meclisce tahkik edilip gerekenin yapılması istenmiştir.</p>
S.57/ 76	Mülkiyet	<p>Arapgir kazâsına bağlı Çepit karyesi toprağı koyun ve diğer hayvanlarının otlatıldığı kendilerine ait mera yerleri iken Arif oğlu diye bilinen kişinin müdahalesi ile bir tarlaya dönüştürülmesi üzerine şikâyet edilmiştir. 1226 ve 1264'te yapılan şikâyetleri 1283 tarihinde Hacı Yusuf ile Hacı Orfos Hatun'un müdahalesi de takip etmiştir. Eskiden beri bir mera yeri olduğu sabit iken aynı kazâda bulunan Kâdı Recep oğlu Hacı diye bilinen kişinin müdahalesi de şikâyet edilmiştir. Koyun ve diğer davarların otlatıldığı bir mera yeri iken tarla, bağ, bağçe ve bina inşa edilemeyeceği ve sadece mera olarak kalacağı Kanûnnâme-i Arâzi'nin 97. maddesinde yer almaktadır. Tapu senedi verildiği iddiası da araştırılarak aksi bir durumda müdahaleden uzak tutulmasına 27 Recep 1291 tarihi hüküm ile mahallinde araştırılıp aleyhte açılan bir dava ile mahkeme edilerek neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.</p> <p>(Not: hk.33, hk.76 ve hk.78 birbiriyle aynı gibi görünen hükümler olup 33. hükümde Çepit yerine Hayniye karyesi denmiş ve 1283 tarihinde netice bulması istenmiştir.</p>

		<p>Hacı Yusuf ve Hacı Orfos Hatun'un müdahalesinden başka Kadi Recep oğlu Hacı'nın müdahalesiyle 76. hükümde tekrar gündeme gelen mera yeri için meselenin 1291 tarihinde netice bulması istenmiştir. 78. hükümde ise Şahinler Mahallesi Kâdızaade Hacı Mustafa'nın da müdahalesiyle üçüncü kez gündeme gelen aynı mera yeri bu defa 1292 tarihli hüküm ile Anadolu Kadi-askeri'ne havale edilmek netice bulması istenmiştir.)</p>
S.58/77	Mülkiyet	<p>Divriği kazâsına bağlı Kürtdereli karyesi toprağında eskiden beri koyun ve diğer davarların otlatıldığı kendilerine ait mera yeri iken Güzili karyesinde oturan Derviş ve Ömer Çavuş isimli kişilerin müdahalesi ile Kürtdereli ahâlisi tarafından şikâyet edilmişlerdir. Bir mer'anın iki ya da üç karye ahâlisi için müşterek olabileceği, birinin diğerini bundan alıkoyamayacağı ve sadece bir mera olarak kalabileceği ile Kanûnnâme-i Arâzi'nin 97. maddesi gözetilerek karara bağlanması istenmiştir. Adı geçen kişilerin bir tapu senedi ile müdahalelerinde mahsur görülmediği gibi aksi bir durum var ise şer yoluyla çözümlenmesine ve 12 Şevval 1291 tarihli hüküm ile eski düzene itibar olunarak neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.</p>
S.58/78		<p>Arapgir kazâsına bağlı Çepit karyesi toprağı koyun ve diğer hayvanlarının otlatıldığı kendilerine ait mera yerleri iken Arif oğlu diye bilinen kişinin müdahalesi ile bir tarlaya dönüştürülmesi üzerine şikâyet edilmiştir. 1226 ve 1264'te yapılan şikâyetleri 1283 tarihinde Hacı Yusuf ile Hacı Orfos Hatun'un müdahalesi de takip etmiştir. Eskiden beri bir mera yeri olduğu sabit olmasına rağmen müdahalede bulunan başka kimseler de olmuş ve aynı kazâda bulunan Kâdı Recep oğlu Hacı diye bilinen kişinin müdahalesi de diğer bir şikâyet sebebi olmuştur. Ayrıca Arapgir kazâsının Şahinler Mahallesi oturan Kâdızaade Hacı Mustafa isimli kişinin</p>

		<p>arâziyi idaresine alıp değiştirmeye çalıştığı da Şikâyet edilmiştir. Bir meranın iki ya da üç karye ahâlisi için müşterek olabileceği, birinin diğerini bundan alıkoyamayacağı ve sadece bir mer'a olarak kalabileceğini belirtilen Kanûnnâme-i Arâzi'nin 97. maddesine göre karara bağlanması istenmiştir. Mesele Anadolu Kadi-askeri Mevlânâ es-Seyyid Hüseyin Agâh Efendi'ye havâle edilmiş, Hacı Mustafa'nın müdahaleden uzak tutulması ile 20 şaban 1292 tarihli hüküm ile mahallinde araştırılıp mahkeme edilerek neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.</p>
S.59/79	Mülkiyet	<p>Divriği kazâsına bağlı Hekme nahiyesinin Bahtiyar karyesinde Doğancioğlu İsmail'den tasarruf hakkını satın aldıkları ve 1275 senesinden beri babalarından kalan arâziyi ziraat etmekte olan Mehmed ve Abidin tarafından aynı karyede bulunan Tataroğlu Mahmud, Ahmed, Ali ve diğer Tataroğlu Ebubekir ve Ahacık oğlu Abdullah'ın söz konusu yerin karye ahalisinin hayvanlarına ayrılmış bir mera yeri olduğu iddiasında bulunmaları sebebiyle Şikâyet edilmişlerdir. Bir mer'anın iki ya da üç kariye ahali için müşterek olabileceği, birinin diğerini bundan alıkoyamayacağı ve sadece bir mera olarak kalabileceğini belirtilen Kanûnnâme-i Arâzi'nin 97. maddesine göre karara bağlanması istenmiştir. Durumun Anadolu Kadi-askeri Mevlânâ es-Seyyid Hüseyin Agâh Efendi'ye havâle edilerek 6 Ramazan 1292 tarihli hüküm ile kanûn üzere iş görölüp neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.</p>
S.60/80	Mülkiyet	<p>Divriği kazâsına bağlı Hekme nahiyesinin Bahtiyar karyesinde Doğancioğlu İsmailden tasarruf hakkını satın aldıkları ve 1275 senesinden beri bâbalarından kalan arâziyi ziraat etmekte olan Mehmed ve Abidin tarafından aynı karyede bulunan Tataroğlu Mahmud, Ahmed, Ali ve diğer Tataroğlu Ebubekir ve Ahacık oğlu Abdullah'ın söz konusu</p>

		<p>yerin karye ahâlisinin hayvanlarına ayrılmış bir mer'a yeri olduğu iddiasında bulunmaları sebebiyle şikâyet edilmişlerdir. Bir mer'anın iki ya da üç karye ahâlisi için müşterek olabileceği, birinin diğerini bundan alıkoyamayacağı ve sadece bir mera olarak kalabileceği belirtilen Kanûnnâme-i Arâzi'nin 97. maddesine göre karara bağlanması istenmiştir. Ancak Şefiktaş Erdi diye bilinen kişinin şahitlik etmesiyle eskiden beri mera yeri olarak otundan ve suyundan hayvanların istifade ettiğini ancak Abidin'in meranın bitişiğinde bulunan tarlasını meranın bir kısmını içine alacak şekilde genişlettiğini belirtmiştir. Abidin ise kardeşi Mehmed ile ortak olarak babadan kalan tarlanın meranın hududunda bulunduğunu ve eskiden beri mera olduğunu inkâr etmiştir. Ürük, Sigikafiri, Sususzviran ve Karasar karyelerinden bazı kimseler de mera yeri olduğu hususunda şahitlik etmişlerdir. 28 Rebiü'l-evvel 1293 tarihli hüküm ile mahallinde araştırılıp mahkeme edilerek Abidin'in el çekmesi ve eskisi gibi mera yeri olarak terk ve teslimine karar verilmiştir.</p>
S.62/81	Mülkiyet	<p>Divriği kazâsına bağlı Pingen karyesi toprağında koyun ve diğer davarların otlatıldığı kendilerine ait mera yeri iken Haraçoğlu Osman, Lazoğlu diğer Osman, Mamo, Bekir ve Ebuhan isimli kişilerin mera yerlerine hane inşa edip bir kısmını da ziraat etmek suretiyle müdahale etmeleri karye ahâlisi tarafından şikâyet edilmiştir. Bir meranın iki ya da üç karye ahâlisi için müşterek olabileceği, birinin diğerini bundan alıkoyamayacağı ve sadece bir mera olarak kalabileceği ile Kanûnnâme-i Arâzi'nin 97. maddesi gözetilerek karara bağlanması istenmiştir. Adı geçen kişilerin bir tapu senedi ile müdahalelerinde mahsur görülmediği gibi aksi bir durumda 24 Şaban 1299 tarihli hüküm ile eski düzene itibar olunarak neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.</p>

S.63/82	Mülkiyet	<p>Arapgir kazâsına bağlı Hinge karyesinin koyun ve diğer davarları ile Taryenikbat karyesi toprağında bulunan mera yerini İslabece karyesiyle müşterek olarak kullanmakta iken İslabece karyesi ahâlisi bizim mera yerimizdir diye müdahalede bulunduğundan şikâyet edilmiştir. Hinge karyesinin de aslında bize ait mera yeridir demesi üzerine İslabece karyesince şikâyet edilmiştir. Taraflarca müdahale ve ta'arruzun vuku bulunduğu ve kariyelerden birinin diğerini şikâyeti ve şikâyet edilenin de şikâyet edeni şikâyet etmesi üzerine mesele araştırılıp sual olunmaya bırakılmıştır. Mera yerinin haksız müdahaleden uzak tutulması için dava edilmiştir. Bunun üzerine Taryenikbat karyesine ait mera yeri olduğu ile Hinge ve Taryenikbat karyeleri arasında davalı bulunan kişiler Taryenikbat karyesi ahâlisi arasında ortak bir mer'a olduğuna şahitlik eden kişilerin şer yoluyla uyarılması istenmiştir. Bir meranın iki ya da üç kariye ahâlisi için müşterek olabileceği, birinin diğerini bundan alıkoyamayacağı ve sadece bir mera olarak kalabileceği ile Kanûnnâme-i Arâzi'nin 97 maddesi gözetilerek karara bağlanması istenmiştir. Meselenin denetlenip netice bulmasına 11 Rebiü'l-ahir 1294 tarihli hüküm ile ta'arruzdan uzak tutularak iş görülmesine karar verilmiştir.</p>
S.65/83	Mülkiyet	<p>Divriği kazâsına bağlı Göresebit karyesinde Susuzylı adlı mahalde boş bir arâzide eskiden beri karyeye ait yük, davar ve diğer hayvanların otlatıldığı bir mera yeridir. Mehmed, Azil, Bogos, Agob ve Haçatur'un müvekkilleri Mehmed bin Mustafa ile beraber meranın bir miktarını kanûna aykırı olarak tarlaya çevirmiş olmaları ile Göresebit karyesi ahâlisinin hayvanlarına mahsûs mera yeri olduğunu da inkâr etmişlerdir. Mera olarak kalması iddiasında bulunan Bekir, Ömer Kethüda, Ohannes, Ağya, Sihak ve Mankasar'ın meralarında asla menfaatleri bulunmayan Vartan, Haba,</p>

		<p>Üçpınar, Susuzviran, Beginik ve Beşiktaş karyelerinden bazı kişilerin şahadetleriyle Göresebit karyesi ahalisinin hayvanlarına ait mera yerleri olduğuna dair şahadet ederiz demektedirler. Tarlanın mutasarrıflarca boş bırakıldığı iddiası da gözetilerek Kanûnnâme-i Arâzi'nin 68. maddesi gereği yeniden ihale ile başkasına devredilmesine kara verilmiştir. Ayrıca bir mer'anın iki ya da üç kariye ahalisi için müşterek olabileceği, birinin diğerini bundan alıkoyamayacağı ve sadece bir meraa olarak kalabileceği ile Kanûnnâme-i Arâzi'nin 97. maddesinin de gözetilmesi istenmiştir. Durum Anadolu Kadi-askeri Mevlana es-Seyyd Mehmed Dürri Efendi'ye havâle olunarak şer yoluyla çözülmesi ve Arşuşebit karyesinin meraya müdahalesi ile şer' yoluyla haksız olan tarafın müdahaleden uzak tutulmasına 29 Safer 1295 tarihli hüküm ile araştırılıp neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.</p>
S.66/84		<p>Divriği kazâsına bağlı Göresebit karyesinde Susuzyıl adlı mahalde boş bir arâzide eskiden beri karyeye ait yük, davar ve diğer hayvanların otlatıldığı bir mera yeridir. Mehmed, Azil, Bogos, Agob ve Haçatur müvekkileri Mehmed bin Mustafa ile meranın bir miktarını kanûna aykırı olarak tarlaya çevirmiş oldukları anlaşılmış ve Göresebit karyesi ahalisinin hayvanlarına mahsûs mera yeri olduğunu da inkâr etmişlerdir. Mera olarak kalması iddiasında bulunan Bekir, Ömer Kethüda, Ohannes, Ağya, Sihak ve Mankasar'ın meralarında asla menfaatleri bulunmayan Vartan, Haba, Üçpınar, Susuzviran, Beginik ve Beşiktaş karyelerinden bazı kişilerin şahadetleriyle Göresebit karyesi ahalisinin hayvanlarına ait mera yerleri olduğuna dair şahadet ederiz demektedirler. Tarlanın mutasarrıflarca boş bırakıldığı iddiası da gözetilerek Kanûnnâme-i Arâzi'nin 68. maddesi gereği yeniden ihale ile başkasına devredilmesine kara verilmiştir.</p>

		<p>Ayrıca bir meranın iki ya da üç karye ahâlisi için müşterek olabileceği, birinin diğerini bundan alıkoymayacağı ve sadece bir mera olarak kalabileceği ile Kanûnnâme-i Arâzi'nin 97. maddesinin de gözetilmesi istenmiştir. Durum Anadolu Kadi-askeri Mevlana es-Seyyid Mehmed Dürri Efendi'ye havale olunarak şer yoluyla çözülmesi ve haksız olan tarafın uzak tutulmasına karar verilmişken Göresebit karyesi ahâlisi verilen emri gizli tutarak henüz mahkeme olunmadığına dikkat çekilerek Arşuşebit karyesi tarafından şikâyet edilmiştir. 12 Rebiü'l-ahir 1295 tarihli hüküm ile araştırılıp neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.</p> <p>(Not: 83. hükümde dile getirilen mesele 84. hükümde yeni bir şikâyetle tekrar vuku bulmuştur.)</p>
S.68/85		<p>Kızılcaviran karyesi ahâlisinden Mehmed Kadri bin Mehmed'e 34 seneden beri bâbasının idaresinde olan tarlaları kendisine intikal etmişken borç senedi karşılığında Hacı Hasan, Musa bin Hasan ve Musa bin Ali'ye sâhib-i arz memuruna vergilerini ödemeleri halinde ziraat etmeleri için verdiğini ileri sürmektedir. Bu kişiler iki seneden beri ziraatten el çekip faydalanmadıklarını söylemelerine rağmen iki adet borç senedi ile dava edilmişlerdir. Sorgulandıklarında idareleri altında ziraat edip öşürlerini verdikleri iddiasını inkâr etmeleri üzerine Mehmed Kadri Kızılcaviran karyesinden birkaç kişinin şahadetleriyle şer' yoluyla uyarılmaları için tekrar şikâyet etmiştir. Vartan karyesinden Veliyyüddin, Hüseyin, Mehmet, Mustafa ve Molla Musa'nın Ballı Kaya'da bulunan tarlalara müdahalelerinin devam etmesi üzerine Anadolu Kadi-askeri es- Seyyid Efendi'ye havale olunmuştur. 21 Receb 1295 tarihli hüküm ile karar verilmesi istenmiştir.</p>
S.69/86	Miras	<p>Eğın kazâsına bağlı Şirzaekrek karyesinde İsmail Hakkı bin Süleyman'ın veraseti eşi Fatma Hatun ile baba bir kız kardeşi olup kendisinden önce vefât eden Hanife Hatun ile</p>

	<p>Süleyman'ın oğulları Mehmed ve Ahmed'e intikal etmiştir. Bazı kişilerin şahadetleriyle mîrasın taksiminde 8 sehimden 2 sehim Fatma Hatun'a 6 sehim ise Mehmed ve Ahmed'e verilmesi kararına varılmışken Mehmed tarafından dava edilip şahit gösterilerek emlak, eşya, akar ve hayvanların yazılması istemiştir. Şirzaekrek karyesinde mülk, bağ, bağçe, hayvan ahır, tarla, mişelik gibi gayrimenkul ile menkul veresinin varislere bırakıldığı ve Fatma Hatun'un ise bunlara el koyduğu iddiasının araştırılması istenmiş ve vekili el-Hac Hüseyin'in uyarılması istenmiştir. El-Hac Hüseyin cevabında İsmail Hakkı'nın sıhhatinde elinde olan menzil, bağçeler ve değirmeni 22.105 kuruş bedel ile Fatma Hatun'a sattığını buna rağmen İsmail'in terekesinin vefâtından önce yazıldığını iddia etmiştir. Şirzaekrek karyesinden bazı kişilerin şahadetleri ile temyize çıkarılması ve İsmail'e ait yerlerin teslimine karar verilmiştir. Mesele fetvâhânedен alınan emr ile Anadolu Kadi-askeri es-Seyyid Mehmed Dürri Efendi'ye havâle olunarak mahkeme edilip 21 Şevval 1295 tarihli hüküm ile netice bulması istenmiştir.</p>
S.73/87	<p>Kızılcaviran karyesi ahalisinden Mehmed Kadri bin Mehmed'e 34 seneden beri babasının idaresinde olan tarlaları kendisine intikal etmişken borç senedi karşılığında Hacı Hasan, Musa bin Hasan ve Musa bin Ali'ye sahib-i arz memuruna vergilerini ödemeleri hâlinde ziraat etmeleri için verdiğini ileri sürmektedir. Bu kişiler iki seneden beri ziraatten el çekip faydalanmadıklarını söylemelerine rağmen iki adet borç senedi ile dava edilmişlerdir. Sorgulandıklarında idareleri altında ziraat edip öşürlerini verdikleri iddiasını inkâr etmeleri üzerine Mehmed Kadri Kızılcaviran karyesinden birkaç kişinin şahadetleriyle şer' yoluyla uyarılmaları için tekrar şikayet etmiştir. Vartan karyesinden Veliyyüddin, Hüseyin, Mehmet, Mustafa ve Molla Musa'nın Ballı Kaya'da</p>

		<p>bulunan tarlalara müdahalelerinin devam etmesi üzerine Anadolu Kadi-askeri es-Seyyid Mehmet Dürri Efendi'ye havâle olunması ile yeniden sorgulanması istenmiştir. Veliyyüddin, Hüseyin, Mehmed, Mustafa Kethüda ve Molla Musa'nın el çekmeleri ile arazinin Kadri tarafından idare edilip ziraat olunmasına ve bildiriye uymayan, kanûna aykırı müdahale ve taarruzlar için ilmü haber verilmiştir. Ermutak karyesi hududunda Ballı Kaya denen tarlaların 40 seneden beri babadan oğula intikâli ile ziraat edildiğini 14 sene evvel sâhib-i arz memuru Tevfik Bey'in 8 kişiye kiraya verdiği ve mutasarrıfı oldukları tarlaları Kadriye de ihale ile kiraya vermiş olduklarını belirtmiştir. 1288 senesi Cemaziye'l-âhiresinin yirmi beşinci gününde tapu senedi verilmiş ve mesele Anadolu Kadi-askeri Mevlana Halil Efendi'ye havale edilmiştir. 14 Şaban 1296 tarihli hüküm Mahallinde araştırılarak mahkeme edilmesine ve neticenin İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.</p> <p>(Not: 58. 85. ve 87. hükümlerde dile getirilen mesele aynı olup çözülememiş olduğundan yeni dilekçeler ve yeni şahitlerle konunun uzaması ve tekrar tekrar Kadi-askere havale edilerek netice bulması istenmiştir.)</p>
S.75/88	Vakıf	<p>Tokad'da Akdeğirmen Müslim Mahallesinden Ayşe Hanım'ın satın almış olduğu bir dönüm bağçenin vakıf olarak geçen zamanda harap olduğunu aynı kasabanın Kidas Mahallesinde Hacı Hasan Himi Efendi'nin tasarrufu altında bulunan iki dönüm bağı ile vakfını değiştirmek için Evkâf-ı Hümâyûn'a başvurmuştur. Şura-yı Devlet tarafından verilen karar ile hilâfet dairesinden verilen buyruk ve Evkâf-ı Hümâyûn müfettişliğine yazılan ferman üzerinden cihat kalemine bildirilmiştir.</p> <p>(20 Şaban 1324 tarihinde yazılan bu hüküm 76. Sayfa da aynı tarihle tekrar yazılmıştır. Farklı el yazısına sâhib bu</p>

		iki hükümden ilki Esat isimli kişi tarafından yazılmışken ikincisinde kim tarafından yazıldığı belli değildir.)
S.76/89	Vakıf	Tokad'da Akdeğirmen Müslim Mahallesinden Ayşe Hanım'ın satın almış olduğu bir dönüm bağçenin vakıf olarak geçen zamanda harap olduğunu aynı kasabanın Kidas Mahallesinde Hacı Hasan Himi Efendi'nin tasarrufu altında bulunan iki dönüm bağı ile vakfını değiştirmek için Evkâf-ı Hümâyûn'a başvurmuştur. Şura-yı Devlet tarafından verilen karar ile hilâfet dairesinden verilen buyruk ve Evkâf-ı Hümâyûn müfettişliğine yazılan ferman üzerinden cihat kalemine bildirilmiştir.
S.197/90	Mülkiyet	13 Zi'l-kade [1]/ 291 tarihi ve 171 adedi Sivas Vilâyetine yazılan resmi mektup suretinin çıkarılması 14 Rebiü'l-evvel 1291 Ficaroğlu Kadri'nin Divriği kazâsına bağlı Vartan karyesinde tasarrufunda bulunan tarlalara müdahaleden dolayı yapılan araştırmada mesele Divan-ı Ahkâm-ı Adliyyeye havale olunmuştur. Hacı Hasan, Halil, Musa ve İsmail'in imzalarıyla durumun bildirilmesi ile zikir olunan tarlalarda Kadri'nin iki defa hakkı ispat edilmiştir. Tapu senedine rağmen anlatılanlar arasında bir zıtlık olduğu için durumun araştırılarak Meclis-i Tetkikat'a başvurulması ile Şeyhülislama bildirilmiştir. Tarlaların Kadri Ağa'nın elinde bulunması için 23 Rebiü'l-evvel 1290 tarihiyle beyan edilmiş, davalı ile şer' yoluyla çözülmesi istenmiştir.

2. HÜKÜMLERİN TRANKRİPSİYONU

SİVAS AHKÂM DEFTERİ

KOD: A.{DVNS.AHK:SS.d

SIRA NU: 00036

Bi-ismihi subhânehu ve te'âlâ

Haza defter-i eyâlet-i Sivas der-zaman sadr-ı sudûrû'l-vüzera Hazret-i Muhammed Fuad Paşa ve Nâzır-ı Umûr-ı Hariciye Hazret-i Muhammed Emin Âli Paşa yeserrallahu mâ yuridu mâyeşa' hüma el vaki' fi evâsıt-ı şehr-i cemaziye'l-âhiresinden sene /[1]280

S.7/1

Mülhakâtıyla Harput eyâleti vâlisi olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim El-Hac İzzet Paşa iclâlehûya Arapgir kazâsı nâib ve müftisine ve müdür-i kazâ ve vücûh-ı memlekete ki

Arapgir kasabası ahâlisinden olub bundan otuz sekiz sene mukaddem fevt olan teba'-yı Devleti Âliyyemden Hatez oğlu Tatos veled-i Atam'ın verâseti zevce-i metrûkesi Anna bint-i diğeri Atam ile sülbî kebir oğulları Ohannes ve Minas ve sülbîye kebir kızı Lüsyene münhasıra ba'dehû zevce-i merkûme Anna dahi otuz üç sene mukaddem fevt olub verâseti sadrı kebir oğulları merkûmân Ohannes ve Minas ve sadriye kebir kızı merkûme Lüsyene münhasıra ba'dehû merkûme Lüsyen dahi bundan on yedi sene mukaddem fevt olub verâseti sadrı kebir oğulları Karabet ve Mardiros ve Serkiz ve sadriye kebir kızı Fulvarne ba'de'l-inhisâr kasaba-i mezkûrede vaki' ma'lûmetü'l- hudûd ve'l-müştemilât bir bâb mülk menzil ve bağçe ve menzil ü derûnunda mevcûda bâ-defter-i müfredât eşya-i mütenevvia-i ma'lûme müteveffâ ol merkûm Tatos'un hayatında ilâ el-vefâtü yedinde emvâl ve emlakı olub fevt oldukda verâse-i münhasırası olan zevcesi merkûme ile evlâd-ı merkûmun Ohannes ve Minas ve Lüsyene mes'ele-i mîrâsları vechile mevrûs olub ba'dehû zevce-i merkûmenin dahi fevtiyle menzil ve bağçe ve eşya-i ma'lûme-i mezkûrdan arsa-i mülki olduğu semeni hisse-i şâyi'ası yine evlâd-ı merkûmun Ohannes ve Minas ve Lüsyen mevrûs oldukdan sonra ancak müteveffât-ı merkûme Lüsyen sağlığında ve sıhhatinde menzil ve bağçe-i mezkûr ile sâ'ir bâ-defter-i müfredât eşya

ve evânî-i nühâsi-i ma'lûmeden bi-hükmi'l münâsahatü's şer'iyye hisse-i irsiye-i şer'iyyesini beş bin kuruş semeni medfû' makbûlüne karındaşı merkûm Ohannes ile merkûm Minas'ın oğlu Mardiros ale'l-iştirâk ale's-seviye bi-safkatü'l vahide bâ-hüccet-i bey' ü teslim anlar dahi ber-vech-i muharrer iştirâ' ve temellük ve teslim ve kabûl idüb hatta merkûm Lüsyen sağlığında tarih-i ruminin bin sekiz yüz kırkinci senesi duhûl eden sadâretinin on beşinci günü ebeveyni ma-vefâyat-ı merkûmânın kalîl' ü kesir celil' ü hakir bi'l cümle ism-i mâl ıtlak olunur terekelerini hukûk-ı mîrâsı müte'allıkk âmme-i da'vâdan merkûmân Ohannes ve Minas'ın zimmetlerini ibrâz sahih-i şer'i ile tapularını hâvî ibrâ vü ıskat idüb hatta müteveffât merkûme Lüsyen'nin sağlığında ibrâen mezkûru nâtik tarih-i mezkûr ile müverrah bir kıt'a senedi dahi merkûmânın yedlerine i'tâ etmişken müteveffât merkûme Lüsiyenin evlâdı merkûmun Karabet ve Mardiros ve Serkiz ve Fulvarne menzil ve bağçe-i mezkûrlar ile eşya ve evânî-i nühhâsi meblağ-ı mezkûreye el-yevmi fuzûli müdahaleden hâli olmadıklarından bahisle merkûmun Karabet ve Mardiros ve Serkiz ve Fulvarne bi-vech-i vaki' olan müdahalelerinin men'û def'i bâbında emr-i şerîfim sudûru merkûmân Ohannes ve Minas taraflarından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve husûs-ı mezbûr bi'l fi'il Anadolu Kadi-askeri olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan a'lemü'l-fâdıl Mevlânâ es-Seyyid Mehmed İmâdü'd-din Abidin Efendi edâma'llâhu teâlâ fezâilehuya lede'l-havâle husûs-ı mezbûr mahallinde bi'l-muvâcehe ber-nehc-i şer'i terâfu'de tahkik eder mevaddan olduğuna binâen ber vefk-i istid'â mahallinde terâfu' hâvî emr-i şerîfim ısdârı râiyye men'ût idüğü i'lâm eylemiş olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz ma'rifetiniz ile terafeyni mahallinde meclis-i memlekete ihzâr ve mevlânâ-i müşârün-ileyhim i'lâmı mücebince mahallinden bi'l-muvâcehe nehç-i şer'i terâfu' şerîf'den ve ihkâk-ı hakkı mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Lebib

Fi Evâsıt-ı Receb/[1]280 (Aralık sonu 1863)

Husûs-ı mezbûr zımmında mu'ahhıran emr-i âliye yazılmıştır. Evâsıt-ı Şevval/[1]282 (Şubat'ın sonu 1866)

S.8/2

Mülhakâtıyla Sivas eyâleti vâlisi birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim Mehmed Paşa iclâlehûya Tokad kazâsı nâib ve müftisine ve müdür-i kazâ ve vücûh-ı memlekete dâme mecdühûmâya hüküm ki

Devlet-i Âliyyem teba'sından Murat'ın babası Musis bundan fevt oldukda Tokad kazâsına muzâf Komanat nahiyesine tâ'bi' Bula karyesinde kâin mülkiyet üzere mutasarrıfı olduğu eşcarı mevcûd bir kıt'a bağçesi bi'l-veresü's-şer'i merkûm Murad ile diğer oğlu Agob ve kızları Anna ve Yireb ve zevcesi Soryuk'a intikal edüb emr-i âli ma-fariz olmağla beyne'l-verese tevzi' ve taksim olunmuş ise de merkûm Murad olvakitde sagîr bulunduğunda ammizâdeleri kazâ-yı mezbûr sakinlerinden ve teba'-yı Devlet-i Âliyyemden Karabet ve Kigoruk bağçe-i mezkûreden hissesini hilâf-ı şer'-i şerîf fuzûli zabt etmeleriyle şimdi merkûm Murad erişüb bâliğ ve da'vâya kâdir olarak babası müteveffâ-yı merkûmun müstakıll bağçe-i mezkûreden hissesini huzur-ı şer'de da'vâ idüb zabt u tasarruf iderek mahsûl-i müstehlekini merkûmân Karabet ve Kigoruk'tan talep eyledikde virme-yüb gadr-i dâiyesinde oldukları beyânıyla mahallinde şer'le rû'yet ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emir-i şerîfim sudûr-ı merkûm Murad tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â ve niyâz ve bir kıt'a hüccet ve mazbata dahi takdîm ve ibrâz olunmuş ve hüccet-i mezkûr mâlî usulüne muvâfık idüğü cânib-i fetvâhânededen işaret kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz ma'rifetiniz ile tarafeyni mahall-i meclis-i memlekete ihzâr ve bi'l-muvâcehe ber nehc-i şer'i terâfu' ederek husûs-ı mezbûr inhâ olunduğu üzere olduğu merkûm Murad erişüb bâliğ ve da'vâya kâdir oldukdan sonra bi'l-veresü's-şer'i on beş sene geçmediği inde's- şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik ve hüccet-i mezkûre mazmûnı dahi tebeyyün idüğü suretde babası müteveffâ-yı merkûmun müstakıll bağçe-i mezkûr mahsûlünden merkûm Murad'ın hissesine isâbet iden mahsûl müşterek her ne ise ba'de's- sübût hüküm edüb merkûm Murad'a alıvirilüb icrâ-yı şer'-i şerîf ve ihkâk-ı hakka mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Lebib

Fi Evail-i Şa'ban / [1]280 (Ocak'ın ortası 1864)

Bu husûsa dair mu'ahhiran emr-i âliye yazılmıştır. Evasıt-ı Şevval/[1]282 (Şubat'ın sonu 1866)

S.8/3

Mülhakâtıyla Sivas eyâleti vâlisi olup birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim Mehmed Paşa iclâlehûya Tokad kazâsı nâib ve müftisine ve müdür-i kazâ ve vücûh-ı memlekete dâme mecdühûmâya hüküm ki

Tokad [kazâsı] Mahallâtından Yaşmeydan mahallesinde mütemekkin iken bin iki yüz elli altı senesi havâlinde fevt olan teba'-yı Devlet-i Âliyyemden Musis veled-i Malkon'un verâseti zevce-i metrûkesi Soryuk bint-i Kokas ile sülbî oğulları mukaddemâ sagîrler ve halîk-i kebirler Murad ve Agob ve sülbîye kızları mukaddemâ sagîreler ve halîke-i kebirleriyle verase-i münhasıra ve tashih-i mes'ele-i mîrasları kırk sekiz sehinden olup sehim-i mezkûreden altı sehim zevce-i merkûmeye on dört sehinden cem'an yirmi sekiz sehim oğulları merkûmâna verilmiş sehinden cem'an on dört sehim kızları merkûmâna elbeyân-ı tahkikden sonra verese-i merkûmeden merkûm Murad mîras-ı mezkûre mahallinden ma'kûd meclis-i şer'î tastirde merkûm Murad'ın li-ebevyn ammioğulları olup zikr-i âti bir kıt'a mülk-i eşcarlar mevcûd bağçenin nısf hisse-i şâyi'a'sına vaz'-ı yedler ber-nehc-i şer'î tebeyyün ve mütehakkık olan teba'-yı Devlet-i Âliyyemden Karabet ve Kigoruk veled-i Kesyar muvâcehelerinde medine-i mezkûreye muzâf Komanat nahiyesine tabi' Bula karyesinde kâin bir taraftan Lâtifzade Ahmed ibn Hüseyin bağçesi ve bir taraftan Yamakoğlu Mustafa bin Abdullah tarlası ve bir taraftan Bula karyesine müşterisi tarik-i er taraftan tarik-i amm ile mahdûd-ı derûnunda ebniyyesini ma'lume'l-ma'li ( ) ve havza ve eşcarı müstemil tahminen dört yüz dönüm mikdarı ve bir kıt'a mülk bağçenin mûrisimiz babamız müteveffâ-i merkûmân sağlığında ile'l-fevt menkûlen yedinde ba'de vefât-nâmeyle verâse-i sa'iresi merkûmun bir tashih-i mezkûr mevrûs olup bâbamız müteveffâ merkûmân hayat ve vefâtında ben bir yaşında sagîr ve karındaşlarım merkûmun dahi sagîreler bulunmak ve merkûmân Karabet ve Kigoruk dahi ammioğulları olmak takdîmiyle merkûmân Karabet ve Kigoruk bağçe-i mezkûru bi'l-muayyene hıfz ve hirâset etmekte iken biz ba'de'l-bülûğ merkûmân Karabet ve Kigoruk bağçe-i mezkûru tamamen bana teslim itmeyüb el-hâletü hâzihi bağçe-i mezkûru nısf hisse-i şâyi'ası

bi'l-muayyene bi gayr-ı hakk fuzûli zabt ve vaz'-ı yed etmeleriyle su'âl olunub bağçe-i mezkûrun nısf hisse-i şâyi'a'sından bir tashih-i mezkûr hisse-i irsiye-i şer'iyemden keff-ı yed ve vechü'l-ifâsıyla bile teslime merkûmân Karabet ve Kigoruk'tan her birine tenbih olunmak matlûbumdur deyü da'vâ itdikde merkûmân Karabet ve Kigoruk dahi cevablarında bağçe-i mezkûr müddeî merkûmun babası müteveffâ merkûme Musis'in sağlığında menkûlen yedinde mülki olduğu bağçe-i mezkûrun nısf hisse-i şâyi'a'sına vaz'ul-yed oldukları her biri tav'an ikrâr ve i'tirâf idüb ancak müteveffâ merkûm Musis ke-zâlik sağlığında sarraf tâifesinden gaib inne'l-beled Misak oğlu Agobcan zimmetinde ma'lûme'l-mikdar deyni olduğundan ber-vech-i muharrer menkûlen mâlik olduğu bağçe-i mezkûru temin-i misliyle âzâde bey' u temini kabz ü ba'de'l-kabz makbûzunun alacağını istikab tarafından sarraf gaib merkûmu kabulüne mukarrine tevkil etmişti iken gaib-i merkûme Agobcan vekâlet-i mezkûreyi icrâ etmelerine merkûm Musis sene-i mezkûre havâline verâseti müddeî merkûm ile verese-i sâ'iresi merkûmun münhasıra olduğu halde ber-vech-i muharrer fevt olmuş ise de mücerred merkûm Agobcan vekâlet-i mezkûreye binâen bağçe-i mezkûre bin ikiyüz elli yedi senesi havâline der-âliyyemde ba'zı kimesne muvâcehelerinde yetmiş yedi bin kuruşa bizimle karındaşımız olub bundan akdem fevt olan Avadise sağlığında islasen bey' ü teslim eyledik de biz dahi ba'de'l-iştirâ ve teslim karındaşımız merkûm Avadis dahi ke-zâlik sağlığında bağçe-i mezkûrun nısf hisse-i şâyi'a'sını temin-i ma'lûm ve makbûzuna merkûm Agob için sagîri halinde anası zevce-i merkûmeye bey' ü teslim edüb biz dahi hissemizde bey' mezkûru mücîz olub bu vechile bağçe-i mezkûrun (s,9) nısf hisse-i şâyi'a'sı merkûm Agob'un nısf hisse-i şâyi'a'sı biz mülk-i menzilimiz olmak üzere bağçe-i mezkûrun nısf hisse-i şâyi'a'sına bi'l-muayyene bi hakk-ı vaz'-ı yed ideriz deyü ibrâz eyledikleri kelimeleri def'i men' cevab-ı şer'î olmadığı girdükde ba'de't-tefhim merkûmân Karabet ve Kigoruk'un ber-vech-i muharrer ikrâr ve i'tirâfları mücebince bağçe-i mezkûr deyü vaz'ul-yed oldukları nısf hisse-i şâyi'adan müddeî merkûm Murad'ın bir tashih-i mezkûr hisse-i irsiye-i şâyi'asından keff-i yed ve vechü'l-ikbale müddeî merkûm Murad'a teslime merkûmân Karabet ve Kigoruk kibel-i şer'den hüküm ve tenbih-i şer' olunduğu natık taraf-ı şer'den hüccet-i şer'iyeye i'tâ olunduğu beyânıyla ol bâbda emr-i şerîfim sudûru merkûm Murad tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â ve niyâz ve hüccet-i mezkûr ile bir kıt'a mazbata dahi takdîm ve ibrâz

kılınmış ve hüccet-i mezkûre ma'li usûlîne muvâfık idüğü cânib-i fetvâ-hâneden işaret olunmuş olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz husûs-ı mezbûr inhâ olunduğu üzere olduğu ve hüccet-i mezkûre me'mûrunu mahallinde meclis-i memleketden şer'an tebeyyün eylediği halde merkûm Murad'ın bağçe-i mezkûreden hissesine merkûmân tarafından bi vech-i mugayyer hüccet-i şer'îye dahl ü ta'arruz eylemesi husûsuna mübâderet eylemeniz bâbında.

Lebib

Fi Evâil-i Şa'ban/[1]280(Ocak'ın ortası 1864)

S.9/4

Divriği kazâsı nâib ve müftisine ve müdir-i kazâ vücûh-ı memlekete dâme mecdühûmâya hüküm ki

Teba'-yı Devlet-i Aliyyemden Mugırdıç ve Manok ve Haçatur Divriği kazâsı sakinlerinden Arif nâm kimesneye altı bin ve Adıgüzel'e bin dört yüz ve Hacı Hasan nâm kimesneye bin beş yüz ve Mehmed nâm kimesneye altı bin ve Hacı İbrahim nâm kimesneye bin iki yüz ve Baha nâm kimesneye bin yüz yetmiş ve Emin nâm kimesneye bin iki yüz ve diğer Hacı İbrahim nâm kimesneye iki bin dört yüz ve Uzun Osman nâm kimesneye iki bin dört yüz otuz ve Âli nâm kimesneye altı bin ve teba'-yı Devlet-i Âliyyemden Toros'a iki bin ve diğer Toros'a iki bin yedi yüz ve Simon'a iki bin kuruş deyinleri olub meblağ-ı mezbûreyi def'aten edâya kudretleri yoğiken dâyinleri merkûmun def'aten talebiyle tazyikinden hâli olmadıkları beyânıyla ol bâbda emr-i şerîfim sudûru merkûmun Mugırdıç ve Manok ve Haçatur taraflarından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş Divân-ı Hümâyûnum kalemi kuyûduna mürâca'ât ve muktezâsı su'âl olundukda bu makûl taksit ve murâbaha hakkında bâ-iradesine ta'til ve te'sis kılınan nizâm iki yüz altmış sekiz senesi evâsıt-ı cemaziye'l-âhiresinde bâ-evâmîr-i âliyye memâlîk-i mahrûsama ve neşr' ve i'lân olunmuş olduğundan husûs-ı mezbûr inhâ olunduğu üzere olduğu merkûmun def'aten edâ-yı deyne iktidarları olmadığı dâyinleri muvâcehesinde inde's-şer'î ve'l-meclis tebyin olduğu halde mahall-i sicilinde mukayyed mârru'z-zikir emr-i âlişânın mûnderic nizâm tatbiken meclis-i memleketde rû'yet olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ' eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki nâib ve müfti ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ber-minvâl-i muharrer merkûm def'aten edâ-yı deyne iktidarları olub olmadığı dâyinleri muvâcehesinde

mahallinde meclisce bi't-tahkik nihayet eylediği suretde nizâm-ı mezkûre tatbiken iktizâsının icrâsıyla keyfiyetinin der-saâdetime inhâ ve iş'ârına müsâra'ât ve hilâf-ı şer'-i şerîf mukayyed nizâm-ı hâl ve hareketten mücânebet eylemeniz bâbında

Rüşdi

Fi Evâil- Ramazan / [1]280 (Şubat'ın ortası 1864)

S.9/5

Rical-i Devlet-i Âliyyemden Amasya sancağı mutasarrıfı Ziya Bey dâme ulüvvuhuya ve Amasya kazâsı nâib ve müftisine a'zâ-yı meclis-i memlekete dâme mecdühûmâya hüküm ki

Amasya kazâsı sakinlerinden eş-Şeyh Arif zide mollasının kazâ-i mezbûrda vâki' mutasarrıf olduğu bir bâb menziline kadîmü'l-eyyâmdan berü cari olub şürb'ü intifâ' idegeldiği mahsûs ve müstakıll kadîmi suyunda âharun alakası olmayub dâhil olunmak icâb etmez iken bu esnada kazâ-yı mezbûr sakinlerinden Ömer ve Hasan ve Mehmed nâm kimesneler ol suya fuzûli müdahaleden hâli olmadıkları beyânıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru mûma-ileyh eş-Şeyh Arif tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve Dîvân-ı Hümâyûnum kaleminden kanûn ve muktezâsı su'âl olundukda hakk-ı şürb ve meccânen ganide ancak teâmül-i kadîme i'tibâr olunur ve bu kanûn-ı münîfin yüz yirmi dördüncü maddesinde münderic bulunduğuna binâen münâzaun-fiha olan su dâhil eden merkûmun Ömer ve Hasan ve Mehmed'in mahsûs ve müstakıll kadîmi suları olmayub fi'l-hakkika mûma-ileyhimin mutasarrıf olduğu menziline cari olub (s,10) şürb'ü intifâ' idegeldüğü mahsûs ve müstakıll kadîmi suyu iken merkûmün fuzûli müdahale eyledikleri inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde ol su kadîmden tahammülden ve tevcihîyle mûma-ileyhimin menziline cari olagelmîş ise ba'de's-sübût yine ol mahallden ve ol vechile kadîmi üzere icrâ ettirilmek için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki mutasarrıf ve nâib ve müftîsi ve sa'ir mûma-ileyhim şerr u nizâ'nda i'tibâr-ı kadîme olmağla münâzaun-fiha olan su dâhil eden merkûmun Ömer ve Hasan ve Mehmed'in husûsu müstakıll kadîmi suları olmayub fi'l-vaki' inhâ olunduğu üzere kadîmü'l-eyyâmdan berü mûma-ileyhimin menziline cari mahsûs ve müstakıll kadîmi suyu olduğu inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde ol su kadîmden tahammülden ve tevcihîyle cari olagelmîş ise ba'de's-sübût yine ol mahallden ve ol

tevcihle kadîmesi üzere icrâ ettirilmesi husûsuna mübâderet ve keyfiyetin kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında

Lebib

Fi Evâil-i Şevval / [1]280 (Mart'ın ortası 1864)

S.10/6

Mülhakâtıyla Harput vâlisi olup birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim el-Hac İzzet Paşa iclâlehûya ve Arapgir kazâsı nâib ve müftîsi müdür-i kazâ ve vücûhu memlekete hüküm ki

Süleyman nâm kimesnenin babası Hacı Mustafa nâm kimesne bundan akdem fevt oldukda Arapgir kazâsına ta'bi Alaşitren karyesi toprağında vaki' ma'mûlün-bih tapu senediyle mutasarrıf olduğu ma'lûmetü'l-hudud üç kıt'a tarlalar oğlu merkûm Süleyman ile diğerk oğlu Ahmed nâm kimesneye hasebi'l-kanûn meccanen ve müsâviyen intikal edüb zabt u iştirâken zirâ'at ve öşrin me'mûruna edâ idegelirler iken karındaşı merkûm Ahmed fevt oldukda oğlu ve kızı ve babası ve anası kalmayub ol yerlerden hissesi tapuya müstahikk ve hakk-ı tapu karındaşı merkûm Süleyman'ın olduğuna binâen bi-garaz erbâb-ı vükûfun takrir eyledikleri tapuyu misliyle alub yedine verilen ma'mûlün-bih tapu senedi mücebince zabt ve beher sene zirâ'at ve öşrin edâ idegelüriken merkûm Süleyman'a ol yerlerden hakk-ı tasarrufunu rızası ve sâhib-i arz ma'rifetiyle oğlu diğerk Mustafa nâm kimesneye ferağ ve tefviz ve merkûm dahi tefevvüz ve kabulü birle yedine verilen tapu senedi mücebince zabt u zirâ'at etmekde iken fevt oldukda ol yerler hasebi'l-kanûna meccanen babası merkûm Süleyman'a intikal defterhane-i amîrem cânibinden verilen tapu senedi mücebince kemâ-fi'l-evvel zabt ve beher sene zirâ'at ve öşrin edâ idegelüb dâhil olunmak icâb etmez iken karye-i merkûm sakinlerinden Ahmet nâm kimesne fuzûli müdahaleden hâli olmadığı beyanıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûr-ı merkûm Süleyman Efendi bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş defterhane-i amîrem kalemi kuyûdına mürâca'ât olundukda mârrü'l-beyân üç kıt'a tarlanın sene-i mutasarrıfı merkûm Ahmed'in bilâ veled fevtinden karındaşı merkûm Süleyman tapuları misliyle verildikten sonra merkûm Süleyman dahi rızasıyla oğlu merkûm Mustafa'ya birle mukabilinde ferağ ve tefviz etmiş ise de oğlu merkûm Mustafa'nın dahi bilâ veled vukû' vefâtına mebnî ber-müceb-i nizâm babası merkûm

Süleyman'a intikal etmiş uhdesine kuyûd ile iki yüz yetmiş dokuz senesi zi'l-kâ'de eş-Şerîfenin beşinci gününde tapu senedi verildiği mukayyed ve mastûr bulunmuş ve Dîvân-ı Hümâyûnum kaleminden kanûn ve muktezâsı su'âl olundukda arâziye-i mîriyye ve mevkûfe mutasarrıf ve mutasarrıflarından bilâ veled vefât edenlerin arâzisi babası varisi analığı vâlidesine ber-minvâl-i sâbık meccanen intikal eder deyü kanûn-ı münifin elli beşinci maddesinde mûnderic olub münâzaun-fiha olan üç kıt'a tarlaya merkûm Süleyman'ın babası merkûm Mustafa bâ-tapu mutasarrıfı iken fevt oldukda ol yerler hasebi'l-kanûn meccanen ve müsâviyen oğlu merkûm Süleyman ile diğer oğlu merkûm Ahmed'e intikal ederek müşâ' u müşterek mutasarrıflar iken karındaşı merkûm Ahmed fevt oldukda oğlu ve kızı ve babası ve anası kalmayub ol yerlerden hissesi tapuya müstahıkk ve hakk-ı kuyud karındaşı merkûm Süleyman'ın olduğuna binâen bi-garaz erbâb-ı vükûfun takrir eyledikleri tapuyu misliyle alub yedine verilen tapu senedi mûcebince zabt ve yedine zirâ'at ve öşrin edâ idegelüriken merkûm Süleyman ol yerlerden hakk-ı tasarrufu rızası sâhib-i arz ma'rifetiyle oğlu diğer merkûm Mustafa'ya ferağ ve tefviz ve merkûm dahi tefevvüz ve kabul birle yedine verilen tapu senedi mûcebince zabt u zirâ'at etmekde iken fevt oldukda ol yerler hasebi'l-kanûn meccanen babası merkûm Süleyman'a intikal edüb defterhâne-i âmîrem cânibinden verilen tapu senedi müvecceh kemâ-fi'l-evvel zabt ve beher sene zirâ'at ve öşrin edâ idegelür iken merkûm Ahmed fuzûli müdahale eylediğine mahall-i nizâ' üzerinde hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde'ş-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde men'u def'i olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ' eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâ'ir mûma-ileyhimsiz husûs-ı mezbûru şer'-i şerîf balade muharrer kanûn-ı münifi tatbik ederek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika merkûm Ahmed'in ol yerlere müdahale eylemesi kanûn-ı münîfin hilâfi bulunduğu mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru hazır olduğu halde hin-i terafû'de inde'ş-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde men'u def'i husûsuna mübâderet ve keyfiyetin kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Lebib

Fi Evâhir-i Zi'l-ka'de/[1]280(Nisan'ın sonu 1864)

S.11/7

Mülhakâtıyla Sivas eyâleti vâlisi olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişanını hâiz ve hâmil olan vezirim Mehmed Reşid Paşa iclâlehûya ve Sivas kazâsı nâib ve müftûsine ve a'zâ-yı meclis-i memleketde zide mecdühûmâyâ hüküm ki

Hatice nâm Hatun Sivas kazâsı toprağında vaki' eben-an-cedd ma'mûlûn-bih tapu senedi ile mutasarrıf olduğu ma'lûmetü'l-hudud tarlalarını zabt ve beher sene tarafından zirâ'at ve öşürin edâ olunagelüb âharun alakası yoğiken kazâ-i mezbûre sakinlerinden Abdullah Behcet nâm kimesne fuzûli zabt idüb gadr eylediği beyânıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûrı mezbûre Hatice Hatun tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş Divân-ı Hümâyûnum kaleminden kanûn ve muktezâsı su'âl olundukda derece-i kabiliyetine göre bir veya iki sene ve hasbe'l-mevâki' şâzz olarak daha ziyâdece mücerred dinlendirmek ve-yâhûd tarlayı su basub bir müddetden sonra su çekilerek zirâ'ate salâhiyyet kesb edinceye kadar ol tarlayı hâli bırakmağa lüzum görünmek esir olmak gibi a'zâr-ı sahîhaden beri tahkik etmeksizin bir tarlayı mutasarrıfı zirâ'at etmeyüb ve iâre veya icâr suretiyle dahi itdirmeyübde üç sene ale't-tevâli ta'til eder ise gerek arâzinin olduğu mahallde olsun ve gerek müddet-i sefer-i bâidü'l-vatan mahallde bulunsun ol tarla müstahıkk tapu olub mutasarrıf sâbika-i müceddeden tefevvüza taleb olur ise birle misliyle yeniden ana tefviz olunur taleb olmaz ise ol vakt bi'l-müzayede talebine ihâle kılınur deyü kanûn-ı münifin altmış sekizinci maddesinde mûnderic olub münâzaun-fîha olan tarlaları mezbûre Hatice Hatun tarafından zabt olunur iken zirâ'at olunmayub iâre ve icâr dahi etdirmeyüb üç sene ale't-tevâli bilâ-makbûz hâli kalub ol vechile müstahıkk tapu olarak birle misliyle müceddeden tefevvüza dahi talebi olmadığından merkûm Abdullah Behcet bi'l-müzayede sâhib-i arz me'mûru tarafından tapuyu misliyle almış ve yedine ma'mûlûn-bih sened verilmiş ise zabt eylemesi hasebi'l-kanûn yolunda olub eğer böyle olmayub da fi'l-hakika mezbûre Hatice Hatun ol yerlere eben-an-cedd ma'mûlûn-bih tapu senedi ile mutasarrıf olarak zabt ve beher sene zirâ'at ve öşri edâ olunagelür iken merkûm Abdullah Behcet fuzûli zabt eylediği ve zabt olunalı bilâ-gadr-i şer'î on sene geçmediği mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde'ş şer'î ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde ol yerler me'muru ma'rifetiyle mezbûre Hatice Hatun'a alıvirilüb yedinde olan tapu senedi mücebince zabt ve tarafından zirâ'at itdirmek ve ba'de't-terâfu'

arâzi-i mezkûre tarafından kangısına meclisce şer‘ân ve kanûnen hüküm olunur ise nizâm-ı mü‘essisine tatbikan senedât-ı cedidesinde istihsâli zımnında usûli vechile keyfinin bâmazbata cânib-i defterhane-i âmîreme inhâ ve iş‘ârına müsâra‘ât kılınmak için emr-i şerîfim i‘tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâ‘ir mûma-ileyhimsiz husûs-ı mezbûru şer‘-i şerîf bilâ-sene muharrer kanûn-ı münifi tatbik iderek ber-vech-i hakkaniyet-i rû‘yet birle fi‘l hakika merkûm Abdullah Behcet’in ol yerleri fuzûli zabt eylemesi kanûn-ı münifin hilâfi olduğu zabt olunalı bilâ-gadr-ı şer‘i on sene geçmediği mahall-i nizâ‘ üzerinde me‘mûru hazır olduğu halde hin-i terâfu‘de inde‘ş-şer‘i ve‘l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde ol yerler me‘mûru ma‘rifetiyle mezbûre Hatice Hatun’a alıvırilüb yedinde olan tapu senedi mûcebince zabt ve tarafından zirâ‘at etdirilmesi ve keyfinin kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme başka ve arâzi-i mezkûr şer‘ân ve kanûna kangı tarafı hüküm olunur ise mü‘essis olan nizâmına tatbiken senedât-ı cedide istihsâliçün usûli vechile defterhane-i âmîrem başka bâ-mazbata inhâ ve iş‘ârına müsâra‘ât eylemeniz bâbında.

Hazım

Fi Evail-i Safer / [1]281 (Temmuz’un başı 1864)

S.12/8

Mülhakâtıyla Sivas eyâleti vâlisi olup birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim Mehmed Reşid Paşa iclâlehûya ve Sivas kazâsı nâib ve müftisine ve a‘zâ-yı meclis-i memlekete hüküm ki

Abdurrahman ve İsmail’in Sivas kazâsı sakinlerinden ve teba‘-yı Devlet-i Âliyyemden Minabet’e elli üç bin kuruş deyinleri olup meblağ-ı mezbûreyi def‘aten edâya kudretleri yoğiken dâyni merkûm def‘ini talebiyle tazyikdan hâli olmadığı beyanıyla ol bâbda emr-i şerîfim sudûru merkûmân Abdurrahman ve İsmail taraflarından bu def‘a bâ-arz-ı hâli istid‘â olunmuş Divân-ı Hümâyûnum kalemi kuyûdına mürâca‘ât ve muktezâsı su‘âl olundukda taksit ve murâbaha hakkında iki yüz altmış sekiz senesi evâsıt-ı cemaziye‘l-âhiresinde te‘sis kılınub bâ-evâmîr-i âliyye memâlik-i mahrûsama neşr’ ve i‘lân kılınmış olan nizâm hakkında bunda Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyyem kararı ve müte‘allık olan irade-i seniyyem mûcebince ba‘zı usûl ve kaideyi hâvi râbiha-i matbû‘ dahi mukaddemce her tarafa neşr’ ve i‘lân kılınmış olduğundan husûs-ı mezbûr inhâ olunduğu üzere olduğu

merkûmânın def'aten edâ-yı deyne iktidarları olmadığı dâyinleri muvâcehesinde inde'ş-şer'î ve'l-meclis tebyin eylediği ve meblağ-ı mezbûre emvâl-i emrîyye dokunmadığı halde mahall-i sicilinde mukayyed zikir olunan emr-i âlişânda ile matbû' nizâm-nâmeyle tatbiken meclis-i memleketde rû'yet olunmak ve eğer meblağ-ı mezbûre emvâl-i emriyyeden ma'dûd ise keyfiyet-i bâ-i'lâm ve mazbata ve tahrîrât der-saâdetime inhâ ve iş'âr kılınmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ber-minvâl-i muharrer merkûmânın def'aten edâ-yı deyne iktidarları olup olmadığı ve meblağ-ı mezbûre emvâl-i emriyye dokunmadığını dâyini muvâcehesinde inde'ş-şer'î ve'l-meclis tebyin eylediği halde zikir olunan nizâmâta ve mu'ahhıran virilen karara tatbiken rû'yet ve eğer merkûmânın dâyinleri olan meblağ-ı mezbûre emvâl-i emriyyeden ma'dûd olduğu suretde keyfiyetin ba-i'lâm ve mazbata ve tahrîrât der-saâdetime inhâ ve iş'ârına müsâra'ât ve hilâf-ı şer'î şerif mukayyed nizâm-ı hâl ve hareketten mücânebet eylemeniz bâbında

Hüseyin

Fi Evâhir-i Safer / [1]281 (Temmuz'un sonu 1864)

S.12/9

Arapgir kazâsı nâib ve müftisine müdir-i kazâ vücûh-ı memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Mehmed nâm kimesnenin Arapgir kazâsı sakinlerinden Ahmed nâm kimesneye beş bin iki yüz ve Bilâl nâm kimesneye iki bin üç yüz otuz bir ve Yusuf nâm kimesneye bin yedi yüz ve Hâlid nâm kimesneye bin dört yüz kırk dokuz ve Hüseyin nâm kimesneye yedi yüz yirmi ve zevcesi Havva nâm Hatuna üç bin beş yüz kuruş dâyini olup meblağ-ı mezbûreyi def'aten edâya kudreti yoğiken dâyinleri merkûmun def'aten talebiyle tazyikden hâli olmadıkları beyânıyla olbâbda emr-i şerîfim sudûru merkûm Mehmed tarafına bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnum kalemi kuyûdına mürâca'ât ve muktezâsı su'âl oldukda taksit ve murabâha hakkında iki yüz altmış sekiz senesi evâsıt-ı cemaziye'l-âhiresinde te'sis kılınub bâ-evâmîr-i âliyyem memâlik-i mahrûsama ve neşr' ve i'lân kılınmış olan nizâm hakkında bunda Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyyem kararı ve müte'allık olan irade-i seniyyem mücebince ba'zı usûl ve kâ'ide-i hâvi râbiha-i

matbû‘ dahi mukaddemce her tarafa neşr’ ve i‘lân kılınmış olduğundan husûs-ı mezbûr inhâ olundığı üzere olduğu ve merkûmân def‘aten edâ-yı deyine iktidarı olmadığı dâyinleri muvecehesinde inde’s-şer‘i ve’l-meclis tebyin olduğu halde mahall-i sicilinde mukayyed mârru’z-zikir emr-i âlişan ile matbû‘ nizâm-nâmede muharrer usûl ve kâ‘ideye tatbiken meclis-i memleketde rû‘yet olunmak için emr-i şerîfim i’tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki nâib ve müfti ve sâ‘ir mûma-ileyhimsiz keyfiyet ma’lûmunuz oldukda ber-minvâl-i muharrer mekumun def‘aten edâ-yı deyine iktidarı olup olmadığı dâyinleri muvâcehesinde mahallinde meclisce bi’t-tahkîk tebyin eylediği zikir olunan nizâmata ve mu’ahhiran verilen karara tatbiken iktizâsının icrâsıyla keyfinin der-saâdetime inhâ ve iş‘ârına müsâra‘ât ve hilâf-ı şer‘-i şerif mukayyed nizâm-ı hâl ve hareketden mucânebet eylemeniz bâbında

Hüseyin

Fi Evail-i Rebiü’l-evvel/[1]281(Ağustos’un başı 1864)

S.12/10

Rical-i Devlet-i Âliyyemden Amasya sancağı mutasarrıfı olup ikinci rütbe-i nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan Ziya Bey dâme ulüvvuhu İskilip kazâsı nâib ve müftisine ve müdir-i kazâ ve vücûh-ı memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Osman nâm kimesnenin İskilip kazâsı sakinlerinden Hasan nâm kimesneye kırk bin ve Hacı Muhsin nâm kimesneye dört bin ve Hacı Âli nâm kimesneye on bin ve Hacı Esad nâm kimesneye yirmi bin ve Mehmed Said nâm kimesneye on sekiz bin kuruş dâyini olup meblağ-ı mezbûreyi def‘aten edâya kudreti yoğiken dâyinleri merkûmun def‘aten talebiyle tazyikden hâli olmadıkları beyânıyla ol bâbda emr-i şerîfim sudûrı merkûm Osman tarafından bu def‘a bâ-arz-ı hâl istid‘â olunmuş ve Divân-ı Hümayûnum kalemi kuyûdına mürâca‘ât ve muktezâsı su‘âl olundukda taksit ve murâbaha hakkında ikiyüz altmış sekiz senesi evâsıt-ı cemaziye’l-âhiresinde te’sis kılınub bâ-evâmîr-i âliyye memâlik-i mahrûsama ve neşr’ ve i‘lân kılınmış olan nizâm hakkında bunda Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyyem kararı ve müte‘allık olan emr irâde-i seniyyem mûcebince ba‘zı usûl ve kâide-i hâvi rabiha-i matbû‘ dahi mukaddemce her tarafa neşr’ ve i‘lân kılınmış olduğundan husûs-ı mezbûr inhâ olunduğu üzere olduğu ve merkûmun meblağ-ı mezbûreyi def‘aten edâ-yı deyine kudreti olmadığı dâyinleri muvâcehesinde inde’s-şer‘i ve’l-meclis tebeyyün ve

mütehakkık olduğu ve meblağ-ı mezkûre emvâl-i emriyyeye dokunmadığı halde mahall-i sicilinde mukayyed zikir olunan emr-i âlişan matbû' nizâm-nâmeyle tatbiken meclis-i memleketde rû'yet olunmak ve meblağ-ı mezbûre ve emvâl-i emriyyeden ma'dûd ise de keyfiyet bâ-i'lâm ve mazbata ve tahrîrât der-saâdetime inhâ ve iş'âr kılınmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki mutasarrıf ve nâib ve müfti ve sâ'ir mûma-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ber-vech-i muharrer merkûmun def'aten edâ-yı deyine iktidarı olup olmadığı dâyinleri muvâcehesinde mahallinde meclisce bi't-tahkik [ve] tebyin eylediği ve meblağ-ı matlûbe ve emvâl-i mîriyyeden ma'dûd ise keyfiyetin bâ-i'lâm bâ-mazbata ve tahrîrât der-saâdetime müsâra'ât ve hilâf-ı şer'-i şerif ve mukayyed nizâm-ı hâl ve hareketden mücânebet eylemeniz bâbında.

Lami' **Fi Evâil-i Cemaziye'l-evvel/[1]281**(Ekim'in başı 1864)

S.13/11

Mîrmîran-ı kirâmımdan Sivas eyâleti mutasarrıfı Ahmed Paşa dâme ikbâlehu Divriği kazâsı nâibi ve müftisi ve müdir-i kazâ ve vücûh-ı memlekete ki

Teba'-yı Devlet-i Âliyyemden Muğırđıç'ın Divriği kazâsı sakinlerinden Mehmed nâm kimesneye iki bin dört yüz elli Arif nâm kimesneye bin ve Emin nâm kimesneye bin iki yüz ve Süleyman nâm kimesneye beş yüz ve Hacı Hasan nâm kimesneye bin ve diğeri Emin nâm kimesneye dört yüz ve diğeri Mehmed nâm kimesneye üç yüz ve teba'-yı Devlet-i Âliyyemden Toros'a üç bin ve Vartan'a bin beş yüz ve Kırkor'a bin ve Herez'a beş yüz kuruş deyini olup meblâğ-ı mezbûreyi def'aten edâya kudreti yoğiken dâyinleri merkûmun def'aten talebiyle tazyikden hâli olmadıkları beyânıyla ol bâbda emr-i şerîfim sudûru merkûm Muğırđıç tarafına bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnum kaleminden muktezâsı su'âl olundukda taksit ve murâbaha hakkında iki yüz altmış sekiz senesi evâsıt-ı cemaziye'l-âhiresinde te'sis kılınub bâ-evâmîr-i âliyye memâlikî mahrûsama neşr' ve i'lân kılınmış olan nizâm hakkında bunda Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyyem kararı ve müte'allık olan irade-i seniyyem mücebince ba'zı usûl ve kaideyi hâvi râbiha-i matbû' dahi mukaddemce her tarafa neşr' ve i'lân kılınmış olduğundan husûs-ı mezbûr inhâ olunduğı üzere olduğu ve merkûmun def'aten edâ-yı deyine iktidarı olmadığı dâyinleri muvâcehesinde inde's-şer'-i ve'l meclis tebyin olduğu halde

mahall-i sicilinde mukayyed mârru'z-zikir emr-i âlişan ile matbû' nizâm-nâmeye tatbiken meclis-i memleketde rû'yet olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ' eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki mutasarrıf ve naîb ve müfti ve sa'ir mûma-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ber-minvâl-i muharrer merkûmun def'aten edâ-yı deyne iktidarı olup olmadığı dâyinleri muvâcehesinde mahallinde meclisce bi't-tahkik [ve] tebyin eylediği halde zikir olunan nizâm-nâme ve mu'ahhiran verilen karara tatbiken iktizâsının icrâsıyla keyfiyetin der-saâdetime inhâ ve iş'ârına müsâra'ât ve hilâf-ı şer'-i şerif ve mukayyed nizâm-ı hâl ve hareketden mücânebet eylemeniz bâbında

Kaşif **Fi Evail-i Cemaziye'levvel/[1]281**(Ekim'in başı 1864)

Şer'ân kayıd olmağla defter-i ( ) olmuştur.

S.13/12

Mülhakâtıyla Bozok sancağı mutasarrıfı olup ikinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim Ahmed Tevfik Paşa iclâlühûya rütbe-i sani mütehayyiza ashâbından Kengiri sancağı kâimmakâmı nişân-ı mezkûrun dördüncü rütbesini hâiz ve hâmil olan Mehmed Bey zide ulüvvuhuya Kal'acık kazâsı naîb ve müftisi zide ilmuhûmaya ve müdir-i kazâ vücûh-ı memlekete zide mecdühûmaya hüküm ki

İbrahim nâm kimesneye Kal'acık kazâsında kâin bâ-hüccet-i şer'iyeye mülkiyet üzere mutasarrıf olduğu bir bâb mülk menzil ve eşcâr ve kûrumu mevcûd bir kıt'a bağ ve bir kıt'a bağçesinde âharun alakası yoğiken zikir olunan menzili kazâ-yı mezbûr sakinlerinden Mehmed ve mârrü'l-beyân bağçeyi Hacı İbrahim ve mârru'z- zikir bağı Kasım oğlu küll-i yeminle Arif kimesne hilâf-ı şer'-i şerif fuzûli zabt itmeleriyle merkûm dahi zikir olunan menzil ve bağ ve bağçeyi merkûmun talep eyledikde virmeüyü gadr eyledikleri beyanıyla mahallinde şer'le rû'yet ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru merkûm İbrahim tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş olmağla siz ki mutasarrıf-ı müşâr ve kâimmakâm ve nâîb ve müfti ve sâ'ir mûma-ileyhimsiz ma'rifetiniz ile mahallinde meclis-i memlekete ihzâr ve ba-muvâcehe ber-nehc-i şer'-i terâfu' iderek husûs-ı mezbûr inhâ olundığı üzere olduğu ve emlâk-ı mezkûre zabt olunalı bilâ gadr-ı şer'î on beş sene geçmediği mahallinde meclis-i memlekete terâfu'larında inde's-şer'î ve'l-meclis tebyin ve

tahkik eylediği suretde merkûmunun hilâf-ı şer‘-i şerîf fuzûli zabt eyledikleri mârrü‘l-beyan menzil ve bağ ve bağçesine ba‘de’s-sübût hüküm edüb merkûm İbrahim’e alıvirilüb icrâ-yı şer‘i şerif ve ihkâk-ı hakka mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş‘ârına müsâra‘ât eylemeniz bâbında.

Hüseyin **Fi Evasıt-ı Cemaziye‘l-evvel/[1]281**(Ekim’in ortası 1864)

S.13/13

Mülhakâtıyla Harput vâlisi olup birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim El-Hac İzzet Paşa iclâlehûya ve Arapgir kazâsı naîb ve müftisi ve müdir-i kazâ ve vücûh-ı memlekete hüküm ki

Es-Seyyid el-Hac Mehmed nâm kimesnenin Arapgir kazâsı sakinlerinden Hüseyin nâm kimesneye yirmi bin ve Mustafa nâm kimesneye yirmi bin ve Yusuf nâm kimesneye on bin Hallac Mehmed nâm kimesneye sekiz bin ve İzzet nâm kimesneye dokuz bin ve diğer Mustafa nâm kimesneye üç bin ve İbrahim nâm kimesneye bin ve Emin nâm kimesneye beş bin kuruş deyni olup meblağ-ı mezbûreyi def‘aten edâya kudreti yoğiken dâyinleri merkûmdan def‘aten talebiyle tazyikinden hâli olmadıkları beyânıyla ol bâbda emr-i şerîfim sudûru merkûm es-Seyyid el-Hac Mehmed tarafından bu def‘a bâ-arz-ı hâl istid‘â olunmuş ve Divân-ı Hûmâyunum kalemi kuyûdına mürâca‘at ve muktezâsı su‘âl olundukda taksit ve murâbaha hakkında iki yüz altmış sekiz senesi evâsıt-ı cemaziye‘l-âhiresinde te’sis kılınub bâ-evâmîr-i âliyye memâlik-i mahrûsama ve neşr’ ve i‘lân kılınmış olan nizâm hakkında bunda Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyyem kararı ve müte‘allık olan irade-i seniyyem mücebince ba‘zı usûl ve kaideyi hâvi râbiha-i matbû‘ dahi mukaddemce her tarafa neşr’ ve i‘lân kılınmış olduğundan husûs-ı mezbûr inhâ olındığı üzere olduğu ve merkûmun def‘aten edâ-yı deyne iktidarı olmadığı dâyinleri muvâcehesinde inde’ş-şer‘i ve‘l-meclis tebyin ve mütehakkık olduğundan ve meblağ-ı matlûbe emvâl-i mîriyye dokunmadığı halde mahall-i sicilinde mukayyed mârrü‘z-zikir emr-i âlişan ile matbû‘ nizâm-nâme (s,14) tatbiken meclis-i memleketde rû‘yet olunmak ve merkûmun deyni olan meblağ-ı mezbûre emvâl-i mîriyyeden ma‘dûd ise keyfiyet ba-i‘lân ve mazbata ve der-saâdetime inhâ ve iş‘âr kılınmak için emr-i şerîfim i‘tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i

müşâr ve naîb ve müfti ve sa'ir mûma-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ber-minvâl-i muharrer merkûmun def'aten edâ-yı de yine iktidarı olup olmadığı dâyinleri muvâcehesinde mahallinde meclisce bi't-tahkik [ve] tebyin eylediği halde zikir olunan nizâmata ve mu'ahhıran virilen karara tatbiken rû'yet ve eğer meblağ-ı mezbûre emvâl-i mîriyyeden ma'dûd ise keyfiyetin bâ-i'lâm bâ-mazbata ve tahrîrât der-saâdetime inhâ ve iş'ârına müsâra'ât ve hilâf-ı şer'-i şerîf ve mukayyed nizâm-ı hâl ve hareketden mücânebet eylemeniz bâbında

Lebib **Fi Evasıt-ı Cemaziye'l-evvel/[1]281**(Ekim'in ortası 1864)

S.14/14

Mülhakâtıyla Harput vâlisi olup birinci rütbe-i mec'di nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim el-Hac İzzet Paşa iclâlehuya ve Arapgir kazâsı naîb ve müftisi ve müdir-i kazâ ve vücûh-ı memlekete hüküm ki

Es-Seyyid Mehmed nâm kimesne Arapgir kazâsına ta'bi köhne Arapgir karyesi toprağında vaki' ma'mûlün-bih tapu senediyle mutasarrıf olduğu ma'lûmetü'l-hudud tarlalarını üç bin kuruş deyni mukabilinde Hüseyin ve Mustafa nâm kimesnelere rehin itmekle şimdi merkûm es-Seyyid meblağ-ı mezbûru merkûmân ol yerler tarla-yı mezkûru merkûmân Hüseyin ve Mustafa'dan talep eyledikde virilmeyüb gadr eyledikleri beyânıyla kanûn üzere amel olunak bâbında emr-i şerîfim sudûru merkûm es-Seyyid Mehmed tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnum kaleminden kanûn ve muktezâsı su'âl olundukda arâzi-i mîriyye ve mevkûfa rehin olunamaz fakat bir kimse mutasarrıf olduğu arâziyi deyni mukabilinde dâinine me'muru ma'rifetiyle her ne zaman deynini edâ eylerse kendüye red etmek şedd talebiyle ve-yâhûd her ne zaman deynini edâ eyler ise kendüsünün hakk-ı istirdâdı olmak ma'nâsına ferağ bi'l-vekâle ile fâriğ olduğu halde gerek müddet ta'yîn olunsun ve gerek olunmasun deynini edâ itmedikçe ol arâziyi istirdâd edemez ve deynini tamamen edâ eyledikde arâzisini gerüye alabilür deyü kanûn-ı münifin yüz on altıncı maddesinde mûnderic olup münâzaun-fiha olan tarlaları merkûm es-Seyyid Mehmed ma'mûlün-bih tapu senediyle mutasarrıfı iken hakk-ı tasarrufunu rızası ve sâhib-i arz me'muru ma'rifetiyle merkûmân Hüseyin ve Mustafa'ya ferağ ve tefviz ve merkûmân dahi tefevvüz ve kabulü birle yedlerine ma'mûlün-bih sened verilmiş ise zabt eylemeleri

hasebi'l-kanûn yolunda olup eğer böyle olmayub da fi'l-hakika merkûm es-Seyyid Mehmed ol yerlere ma'mûlün-bih tapu senediyle mutasarrıf olduğu halde üç bin kuruş deyni mukabelesinde merkûmâna rehin etmekle şimdi merkûm es-Seyyid Mehmed meblağ-ı mezbûru merkûmâna edâyı birle tarlayı mezkûru merkûmândan talep eyledikde virmeüyübadr eyledikleri mahall-i niza' üzere me'muru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde'sş-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde bu makul arâzi-i mîriyyenin rehinini kanûn-ı mezkûrun hilâfı olduğundan deyni meblağ-ı mezbûr merkûmâna edâyı birle tarlayı mezkûru merkûm es-Seyyid Mehmed'e alıverilüb zabt u zirâ'at ittirilmek ve ba'de't-terâfu' arâzi-i mezkûre tarafından kangısına meclisce şer'an ve kanûnen hüküm olunur ise nizâm-ı müessisine tatbiken senedât-ı cedidesinin istihsâli zamanında usûl-i vechile keyfiyetin bâ-mazbata cânib-i defterhane-i âmîreme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât kılınmak için emr-i şerîfim i'tâsi iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve naîb ve müfti ve sa'ir mûma-ileyhimsiz husûs-ı mezbûru şer'-i şerîf balade muharrer kanûn-ı münifi tatbik iderek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika merkûmânın ol yerleri fuzûli zabt eylemeleri mahall-i nizâ' üzerinde me'muru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde'sş-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde deyn-i meblağ-ı mezbûr merkûmâna edâyı birle ol yerleri me'mûru ma'rifetiyle merkûm es-Seyyid Mehmed'e alıverilüb zabt u zirâ'at ettirilmesi ve keyfinin kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme başka ve arâzi-i mezkûre şer'an ve kanûnen kangı tarafa hüküm olunur ise müessisi nizâma tatbiken senedât-ı cedide istihsâli için usûl-i vechile defterhane-i başka bâ-mazbata inhâ ve iş'ârına müsâra'ât ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat eylemeniz bâbında.

Ziyâ **Fi Evahir-i Cemaziye'l-evvel/[1]281**(Ekim'in sonu 1864)

S.15/15

Mîr-mîran-ı kirâmımdan Sivas mutasarrıfı Ahmed Paşa dâme ikbâlehu dergâh-ı ma'lûm kapucu başılâlarından Koçgiri kâimmakâmı Mustafa Kamil Bey dâme mecdühûmâ Koçgir nâbine ve a'zâ-yı meclisi memlekete ki

Teba'-yı Devlet-i Aliyyemden Kigoruk ve Kabriel ve Mıgırdıç'ın Koçgir kazâsının sakinlerinden Halil nâm kimesneye üç bin ve Mustafa nâm kimesneye bin ve Ahmed nâm kimesneye bin ve Alaaddin nâm kimesneye bin ve teba'-yı Devlet-i

Âliyyemden Neşan'a on bin ve diğeri Neşan'a dört bin ve Kirkor'a bin ve Mahparsun'a üç bin ve Arakel'e iki bin ve Agob'a beş yüz ve Adon'a dört bin ve Ohannes'e iki bin Maccdor'a beş bin ve Kabriel'e üç bin yedi yüz ve Hacik'e iki bin ve Serkiz'e iki bin ve Haçar'a bin altı yüz ve Avakim'e bin ve Tekfur'a altı yüz kuruluş deyinleri olup meblağ-ı mezbûreyi def'aten edâya kudretleri yoğiken dâyinleri merkûmdan def'aten talebiyle tazyikden hâli olmadıkları beyânıyla ol bâbda emr-i şerîfim sudûru merkûmdan Kigoruk ve Kabriel ve Mığırđıç taraflarından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnum kalemi kuyûdına mürâcaât ve muktezâsı su'âl olundukda taksit ve murâbaha hakkında iki yüz altmış sekiz senesi evâsıt-ı cemaziye'l-âhiresinde te'sis kılınub bâ-evâmîr-i âliyye memâlik-i mahrûsama neşr' ve i'lân kılınmış olan nizâm hakkında bunda Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyyem kararı ve müte'allık olan arâzi-i seniyyem mücebince ba'zı usûl ve kâide-i hâvi râbiha-i matbû' dahi mukaddemce her tarafa neşr' ve i'lân kılınmış olduğundan husûs-ı mezbûrdan olduğu üzere olduğu ve merkûmunun def'aten edâ-yı deyne iktidarları olmadığı dâyinleri muvâcehesinde inde's-şer'i ve'l-meclis tebeyyün ve mütehakkık ve meblağ-ı matlûbe emvâl-i mîriyyeye dokunmadığı halde mahall-i sicilinden mârru'z-zikir emr-i âlişân ile matbû' nizâm-nâmeye tatbiken meclis-i memlekete rû'yet olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki kâimmakâm ve nâib ve sa'ir mûma-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ber-minvâl-i muharrer merkûmun def'aten edâ-yı deyne iktidarları olup olmadığı dâyinleri muvâcehesinde mahallinde meclisce bi't-tahkik tebyin eylediği meblağ-ı matlube emvâl-i mîriyyeye dokunmadığı halde zikir olunan nizâmata mu'ahhıran virilen karara tatbiken rû'yet ve zikir-i meblağ-ı mezkûre emvâl-i mîriyyeden ma'dûd ise keyfiyetin bâ-mazbata ve i'lâm dersaadetime inhâ ve iş'ârına müsâra'ât ve hilâf-ı şer'-i şerîf mukayyed nizâm-ı hâl ve hareketine mücânebet eylemeniz bâbında.

Ziyâ **Fi Evail-i Cemaziye'l-ahir/[1]281**(Kasım'ın başı 1864)

S.15/16

Mülhakâtıyla Harput vâlisi olup birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim El-Hac İzzet Paşa iclâlühuya ve Arapgir kazâsı nâib ve müftisine ve müdir-i kazâ ve vücûh-ı memlekete hüküm ki

Hacı Mehmed nâm kimesne Arapgir kazâsına ta'bi Bağlıca karyesi toprağında vaki' ma'mûlün-bih tapu senediyle mutasarrıf olduğu ma'lumetü'l- hudud bir kıt'a tarlası iken iki yüz seksen senesinde iki bin kuruş birle mukabilinde Mehmed nâm kimesneye ferağ ve tefviz ve merkûmlar dahi tefevvüz ve kabulî birle yedine verilen tapu senedi mûcebince zabt ve beher sene zirâ'at ve oşirin edâ idegelüb dâhil olunmak icâb etmez iken yine kazâ-i mezbûr sakinlerinden Mehmed ve Ali nâm kimesneler fuzûlî müdahaleden hâli olmadıkları beyanıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûr-ı merkûm Mehmed tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş Divân-ı Hümâyûnum kaleminden kanûn ve muktezâsı su'âl olundukda bir kimesnenin bâ-tapu mutasarrıfı olarak zabt ve beher sene zirâ'at ve oşirin edâ idegeldüğü arâzisini taraf-ı âhardan müdahale olunmak hilâf-ı kanûn olub münâzaun-fiha olan bir kıt'a tarlaya merkûm Hacı Mehmed bâ-tapu mutasarrıfı iken hakk-ı tasarrufunu rızâsı ve sâhib-i arz mâ'rifetiyle mukaddem tarih ile merkûmân Ali ve Mehmed'e ferağ ve tefviz ve ma'mûlün-bih sened verilmiş ise müdahale eylemeleri hasebi'l-kanûn yolunda eğer böyle olmayub da fi'l-hakika merkûm Hacı Mehmed ol yerlere mâ'mûlin-bih tapu senediyle mutasarrıf olduğu halde sene-i mezbûrda iki bin kuruş bedel mukabelesinde merkûm Mehmed'e ferağ ve tefviz ve merkûm dahi tefevvüz ve kabulî birle yedine verilen tapu senedi mûcebince zabt ve beher sene zirâ'at ve oşirin edâ idegelür iken merkûmân fuzûlî müdahale eyledikleri mahall-i nizâ' üzerinde me'muru hazır olduğu hin-i terâfu'de inde'sş-şer'î ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde men'u def'i ettirilmek için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâîb ve müftî ve sâir mûmâ-ileyhimsiz husûs-ı mezbûru şer'-i şerîf ve balade muharrer kanûn-ı münif tatbik iderek ber- vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l hakika merkûmân Mehmed ve Ali'nin ol yerlere müdahale itmeleri kanûn-ı münifin hilâfî idüğü mahall-i nizâ' üzerine me'mûru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde'sş-şer'î ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde men'u def'i itdirilmesi husûsuna mübâderet ve keyfiyetin kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında ferman âlişanıma sadr olmağla mazmûn-ı münifi üzere amel ve hareket eyleyesiniz.

Hazım

Fi Evail-i Receb/[1]281(Aralık'ın başı 1864)

S.16/17

Mülhakâtıyla Harput eyâleti vâlisi olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zîşânını hâiz ve hâmil olan vezirim El-Hac İzzet Paşa iclâlühuya ve Arapgir kazâsı nâib ve müftisine ve müdir-i kazâ ve vücûh-ı memlekete hüküm ki

Mehmed nâm kimesnenin babası Arapgir kazâsı Mahallâtından Sezge Mahallesi sakinlerinden Hüseyin nâm kimesne mahalle-i mezbûrda kâin ma'lumetü'l-hudud bir kıt'a tarlaya bâ tapu mutasarrıfiken fevtinden oğlu merkûm Mehmed ile diğeri oğlu Hüseyin ve kızları Zeyneb ve Nefise'ye âdiyyen ve müsaviyen intikal ederek uhde vü tasarruflarına kayıd bin iki yüz altmış yedi senesi zi'l-hiccetü's-şerîfesinin on dokuzuncu gününde defterhane-i âmîrem cânibinden verilen tapu senedi mücebince müşâ' u müşterek tasarruflar olarak zabt ve beher sene taraflarından zirâ'at ve öşri edâ oluna gelür iken merkûm Mehmed silk-i askeride bulunduğundan karındaşı merkûm Hüseyin babası yedlerinden kendü hissesini zabt 'adem-i kanâ'at birle merkûm Mehmed'in hissesini dahi fuzûli zabt ve kazâ-i mezbûr sakinlerinden Hacı Mehmed nâm kimesneye ferağ etmiş ve merkûm Mehmed mu'ahhiran silk-i askeriyeden ihraç ile varub babası yedlerinden hissesi zu'l-yed olan merkûm Hacı Mehmed'den talep eyledikde virme'yüb gadr eylediği beyânıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru merkûm Mehmed tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve defterhane-i âmîrem kuyûdına mürâca'ât ve Divân-ı Hümâyûnum kaleminden kanûn ve muktezâsı su'âl olundukda diyâr-ı âhârda olarak bi'l-fi'il ve bi'z-zât hizmet-i askeriyede istihdâm olunmakda olan asâkir-i şâhânenin uhdelerinde olan arâzi gerek müste'ciren ve müstebidd yedlerinde bulunsun âhîren ve âli-hakk terk ve ta'til olunsun mîrâsları ta'yin itmedikçe ber-vechile sahik tapu olamaz şayed ol arâzi-i âhîre verilmiş olur ise tekmil-i müddet ve hizmet iderek memleketden avdetlerinde arâzilerini her kimin yedinde bulurlar ise alurlar deyü kanûn-ı münifin yetmiş üçüncü maddesinde münderic olduğuna binâen münâzaun-fiha olan tarlalara merkûm Mehmed'in babası Hüseyin bâ-tapu mutasarrıfiken fevtinden oğlu merkûm Mehmed ile diğeri oğlu Hüseyin ve kızları Zeyneb ve Nefise'ye âdiyyen ve müsaviyen intikal ederek uhdelerine kayd bin iki yüz altmış yedi senesi zi'l-hiccetü's-şerîfesinin on dokuzuncu gününde defterhane-i âmîrem câniblerinden verilen tapu senedi mücebince müşâ' u müşterek tasarruflar olarak zabt ve beher sene taraflarından zirâ'at ve öşri edâ oluna gelür iken merkûm

Mehmed silk-i askeride bulunduğundan karındaşı merkûm Hüseyin babası yedlerinden kendü hissesini zabt 'adem-i kanâ'at birle merkûm Mehmed'in hissesi dahi fuzûli zabt ve merkûm Hacı Mehmed'e ferağ etmiş ve merkûm Mehmed mu'ahharen silk-i askeriden ihraç ile varub babası yedlerinden hissesi zu'l-yed olan merkûmdan taleb eyledikde virilmeyüb gadr eylediği mahall-i nizâ' üzerinde me'muru hazır olduğu halde hin-i terâfu'lere inde'ş-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde babasından müntakıll hissesini me'mûru mâ'rifetiyle zu'l-yed olan merkûmlardan merkûm Mehmed'e alıvirülüb zabt ve zirâ'at etdirilmek için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve naîb ve müfti ve sa'ir mûmâ-ileyhim şedd-i husûsuna mezbûru şer'-i şerîf ve balade muharrer kanûn-ı münife tatbik ederek ber- vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l hakika mârru'z-zikir tarlayı merkûm Hacı Mehmed'in zabt eylemesi bi-vechi ve hilâf-ı kanûn idüğü mahall-i niza' üzerinde me'muru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde'ş-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde babası yedlerinden hissesi me'muru ma'rifetiyle zu'l-yed olan merkûmun merkûm Mehmed'e alıvirilüb zabt u zirâ'at itdirülmesi husûsuna mübâderet ve keyfiyetin kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Hüseyin

Fi Evâil-i Receb /[1]281(Aralık'ın başı 1864)

S.16/18

Tozanlu kazâsı nâîb ve müdir-i kazâ vücûh-ı memlekete hüküm ki

Mehmed ve Âli nâm kimesneler Tozanlu kazâsına ta'bi Atiye karyesi toprağında vaki' ma'mûlün-bih tapu senediyle müşâ' u müşterek mutasarrıf olanlar ma'lumetü'l-hudud bir kıt'a tarlalarını zabt ve beher sene iştirâken zirâ'at ve oşrini edâ ide gelüb dâhil olunmak icâb etmez iken karye-i merkûme sakinlerinden Mehmed ve diğer Mehmed ve Âli nâm kimesneler fuzûli müdahaleden hâli olmadıkları beyânıyla kanûn üzere amel olunmak bâbından emr-i şerîfim sudûru merkûmân Mehmed ve Ali taraflarından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnum kaleminden kanûn ve muktezâsı su'âl olundukda arâzinin irade-i kabiliyetine göre bir veya iki sene hasbe'l-mevâkî' şazz olarak daha ziyâdece mücerred dinlendirmek veyahûd terviye su basub bir müddetden sonra su çekilerek

zirâ'ate salahiyet kesb edinceye kadar ol tarlayı hâli bırakmağa lüzum görünmedikçe esir olmak gibi a'zâr-ı sahiheden berü tahkik itmeksizin bir tarlayı mutasarrıfı zirâ'at etmeyüb iâre veya icâr suretiyle dahi itdirmeyüb de üç sene ale't-tevâli tatil ider ise gerek arâzinin olduğu mahallde olsun gerek müddet-i sefer baîdü'l-vatan mahallde ol tarla müstahıkk olub mutasarrıfı sabıka müceddeden tefevvüza taleb olur ise bilâ misliyle yeniden ana tefviz olunur taleb olmaz ise ol vakt bi'l-müzayede talebine ihale kılınur deyü kanûn-ı münifin (s,17) altmış sekizinci maddesinde münderic olub münâzaun-fih olan bir kıt'a tarlayı merkûmân Mehmed ve Ali zabt ederler iken zirâ'at etmeyüb üç sene ale't-tevâli ba'de'l-bâliğ boz ve hâli bırakub müstahıkk tapu olarak bilâ misliyle müceddeden tefevvüzuna dahi tâlib olmadıklarından merkûmân Mehmed ve diğer Mehmed ve Ali bi'l-müzayede sâhib-i arz me'muru tarafından resmi tapu ile almış ve yedlerine ma'mûlün-bih sened verilmiş ise de müdahale eylemeleri hasebi'l-kanûn yolunda olub eğer böyle olmayub da fi'l-hakika merkûmân Mehmed ve Ali ol tarlaya ma'mûlün-bih tapu senediyle müşâ' u müşterek mutasarrıflar olarak zabt ve beher sene iştirâken zirâ'at ve öşrini edâ idegelürler iken merkûmân fuzûli müdahale eyledikleri mahall-i nizâ' üzerinde me'muru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde'ş-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde men'u def'i etdirilmek için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki nâib ve sâir mûma-ileyhimsiz husûsu mezbûr şer'-i şerîf balade muharrer kanûn-ı münifi tatbik ederek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika merkûmunun ol tarlada müdahale itmeleri kanûn-ı münifin hilâfi olduğu mahall-i nizâ' üzerinde me'muru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde'ş-şer'i ve'l-meclis tebyin eylediği suretde men'u def'i itdirilmesi husûsuna mübâderet ve keyfiyetin kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere der-bâr-ı şevket-karar-ı mülûkâneme müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Necati

Fi Evâhir-i Receb /[1]281(Aralık'ın sonu 1864)

S.17/19

Mîrmîran-ı Kirâmımdan Sivas sancağı mutasarrıfı Ahmed Paşa dâme ikbâlûhu ve Divriği kazâsı nâib ve müftisi ve müdir-i kazâ ve vücûh-ı memlekete hüküm ki

Mehmed nâm kimesnenin Divriği kazâsına ta'bi Kızılcaviran karyesi toprağında vaki' ma'mûlün-bih tapu senediyle mutasarrıf olduğu ma'lûmetü'l- hudud bir kıt'a tarlalarını zabt iden zirâ'at ve öşrini edâ idegelür iken fevt oldukda ol yerler hasebi'l-kanûn meccanen oğulları İsmail ve Halil ve Hüseyin nâm kimesnelere intikal etmiş ve merkûmun dahi harac-ı intikâlini me'muruna edâ iden iş bu sene-i mübareke recebinin beşinci gününde ve defterhane-i âmîrem cânibinden verilen tapu senedi mücebince mutasarrıf olarak iştirâk zabt u zirâ'at etmek üzereler iken civarda vaki' Vartan karyesi sakinlerinden Hâlil ve Musa ve Hasan nâm kimesneler fuzûli zabt edüb gadr eyledikleri beyânıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru merkûm İsmail ve Halil ve Hüseyin taraflarından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve defterhane-i amîrem kalemi kuyûdına mürâca'ât kanûn ve muktezâsı su'âl olundukda zikir olunan Kızılcaviran karyesinde ma'lume'l-hudud yedi keyl tohum isti'âb ider bir kıt'a tarlanın mutasarrıfı fevt olub hasebi'l-kanûn oğulları merkûmun İsmail ve Hâlil ve Hüseyin iki yüz kuruş kıymet-i mahmiyesiyle adiyen ve müsaviyen intikâl iderek merkûmunun uhde vü tasarruflarına kaydı bilâ zabt u tasarruflarını mübeyyen iş bu sene-i recebinin beşinci gününde tapu senedi virildiği arâzi-i mîriyye ve mevkûfe mutasarrıf ve mutasarrıflarından biri fevt oldukda uhdesinde olan arâzi erkek ve kız evlâdına gerek arâzinin olduğu mahalde bulunsunlar ve gerek diyâr-ı âharda bulunsunlar meccanen bilâ bedel müsaviyen intikal eyler yalnız erkek veyahûd yalnız kız evlâdı olur ise kezâlik bilâ bedel müstakillen intikal ider arâzi mutasarrıflarından biri fevt olub da zevcesi hamile bulunduğu ol arâzi-i memâlik zuhuruna kadr-i tevkif olunur ve bu kanûn-ı münifin elli dördüncü maddesinde mûnderic olduğuna ve münâzaun-fiha olan bir kıt'a tarlaya merkûmun İsmail ve Halil ve Hüseyin babalarından müntakıl ma'mûlün-bih tapu senediyle iştirâken mutasarrıflar olarak zabt ve beher sene zirâ'at ve öşrin edâ idegelürler iken merkûmun Halil ve Musa ve Hasan fuzûli zabt idüb gadr eyledikleri mahall-i nizâ' üzerinde me'muru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde'sş-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde ol yerler me'mûru ma'rifetiyle merkûmun alıvirilüb iştirâken zabt ve taraflarından zirâ'at etdirilmek için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki mutasarrıf ve nâib ve müfti ve sâ'ir mûma-ileyhimsiz husûsu mezbûru şer'-i şerîf ve balade muharrer kanûn-ı münife tatbik iderek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika

merkûmunun ol yerleri fuzûli zabt eyledikleri mahall-i nizâ‘ üzerinde me‘mûru hazır olduğu halde hin-i terâfu‘de inde’ş-şer‘i ve’l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde ol yerler me‘mûru ma‘rifetiyle merkûmun İsmail ve Halil ve Hüseyin alıverilüb zabt ve iştirâken zirâ‘at ettirilmesi husûsuna mübâderet husûsu mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin kaydı bilâ sene şerh verilmek üzere der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş‘ârına müsâra‘ât eylemeniz bâbında.

Hüseyin **Fi Evâsıt-ı Zi’l-ka‘de / [1]281** (Nisan’ın ortası 1865)

S.18/20

Mîrmîran-ı Kirâmımdan Sivas eyaleti mutasarrıfı Ahmed Paşa dâme ikbâlûhu ve Sivas kazâsı nâib ve müftisi ve zide ilmihûmaya ve a‘zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmaya hüküm ki

Zenci Hacı Fatma nâm Hatunun Sivas kazâsı Mahallâtından Bengiler Mahallesinde kâin bâ-hüccet-i şer‘iye mülkiyet üzere mutasarrıf olduğu bir bâb menziline âharun alakası yoğiken ecâ nibden yine kazâ-yı mezbûr sakinlerinden Hacı Nebi nâm kimesne fuzûli müdahaleden hâli olmadığı ve tarafından Hacı Mehmed nâm kimesneyi bâ-hüccet-i şer‘iye vekil-i nasıb ve ta‘yin itmiş idüğüne binâen mümânaat-ı vak‘anın men‘ zamanında mezbûre tarafından mukaddemâ bâ-arz-ı hâl inhâ olduğuna mebni sene-i sâbıka rebiü’l-âhirinde vekâlet-i mutlakam cânibinden tastir kılınmış ise de ile’l-ân mümânaat-ı vak‘a men‘ olunamadığı beyânıyla mahallinde şer‘le rû‘yet olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru mezbûre Hacı Fatma Hatun tarafından bu def‘a dahi bâ-arz-ı hâl istid‘â olmağla siz ki mutasarrıf ve nâib ve müfti ve sâ’ir mümâ-ileyhimsiz ma‘rifetiniz ile merkûmu mahallinde meclis-i memlekete ihzâr ve vekil-i merkûm ile bi’l-muvâcehe ber nehc-i şer‘-i terâfu‘ iderek husûs-ı mezbûr inhâ olduğuna üzere olduğu ve mümânaat-ı vak‘a bu vechi ve hilâf-ı şer‘-i şerîf idüğü mahallinde ber nehc-i şer‘-i terâfu‘lerinde tebyin ve tahkik eylediği halde merkûmun bu vechi vak‘i olan müdahalesinin ma‘rifeti şer‘le men‘u def‘i husûsuna mübâderet ve keyfiyetin kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş‘ârına müsâra‘ât eylemeniz bâbında.

Hüseyin **Fi Evâsıt-ı Rebiü’l-evvel/[1]282** (Ağustos’un başı 1865)

S.18/21

Mîrmîran-ı Kirâmımdan Sivas eyâleti mutasarrıfı Ahmed Paşa dâme ikbâlehu ve Gürün kazâsı nâib ve müftisi ve müdir-i kazâ ve vücuh-ı memlekete ki

Sadık nâm kimesnenin babası Koca Mehmed nâm kimesne Gürün kazâsına ta'bi Gibün karyesi toprağında vaki' ma'lumetü'l-hudud bir kıt'a tarlayı karındaşları Ali ve Mehmed Aziz nâm kimesneler ile müşâ' u müşterek mutasarrıflar olarak zabt ve beher sene iştirâken zirâ'at ve oşürin edâ idegelür iken merkûm Koca Mehmed fevt oldukda ol yerlerden hissesi hasebi'l-kanûn meccanen oğlu merkûm Sadıka intikâl idüb ancak merkûm Sadık ol vakte sagîr bulunduğundan ammileri merkûmân ol yerlerden hisselerini zabt 'adem-i kana'at birle merkûm Sadık'ın hissesi dahi hilâf-ı kanûn fuzûli zabt ve kendü hisseleriyle ma'nen kazâ-i mezbûr müftisi Hacı Ali zide ilmühuya ferağ ve tefviz etmeleriyle şimdi merkûm Sadık erişüb bâliğ zabt u tasarrufa kadir olarak babasından müntakıl hissesini zu'l-yed olan Hacı Aliden eyledikde virilmeyüb gadr eylediği beyanıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru merkûm Sadık tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnum kaleminden kanûn ve muktezâsı su'âl olundukda arâzi-i mîriyye ve mevkûfe mutasarrıf ve mutasarrıflarından biri fevt oldukda uhdesinde olan arâzi erkek ve kız evlâdına gerek arâzinin olduğu mahalde bulunsunlar ve gerek diyâr-ı âharda olsunlar meccanen bilâ-bedel müsaviyen intikâl eyler yalnız erkek veyahud yalnız kız evlâdı olur ise kezâlik bilâ bedel müstakillen intikal ider ve arâzi mutasarrıflarından biri fevt olub da zevcesi hamile olduğu halde ol arâzi-i memâlik zuhuruna kadr-i tevkif olunur deyü kanûn-ı münifin elli dördüncü maddesinde münderic olub husûs-ı mezbûrun mahallinde terâfu' şer'-i şerîf olunmalarıçün bi'l-fi'il şeyhülislam ve müfti'l-enâm olub murassa' nişan'u âli-şân ile birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânlarını hâiz ve hâmil olan a'lemü'l-ulema'il-mütebahhirin efdalü'l-fudalâi'l-mütevverri'in yenbû' el-fazl u ( ) Mevlânâ Ömer Hüsâmü'd-din Efendi edâma'llâhu te'âlâ fezâilehûya tarafından işâret kılınmış münâzaun-fiha bir kıt'a tarlaya merkûm Sadık'ın babası merkûm Koca Mehmed karındaşları merkûmân Ali ve Mehmed Aziz ile müşâ'u müşterek mutasarrıflar iken babası merkûm Koca Mehmed ol yerlerden hissesi hâl-i hayatında hakk-ı tasarrufunu rızası ve sâhib-i arz me'muru ma'rifetiyle karındaşları merkûmâna ferağ ve tefviz ve merkûmân dahi tefevvüz kabulü birle yedlerine virilen tapu senedi mucibince mutasarrıf

olduklarından sonra hakk-ı tasarruflarını rızaları ve sâhib-i arz me'mûru ma'rifetiyle mûmâ-ileyh el-Hac Ali'ye ferağ ve tefviz ve mûmâ-ileyhim dahi tefevvüz ve kabulü birle yedine ma'mûlün-bih sened virilmiş ise mûmâ-ileyhimin ol yerleri zabt eylemesi hasebi'l-kanûn yolunda olub eğer böyle olmayub da fi'l-hakika ol tarlaya merkûm Sadık'ın babası merkûm Koca Mehmed karındaşları merkûmân ile müşâ' u müşterek mutasarrıflar olarak zabt ve beher sene iştirâken zirâ'at ve oşrin edâ idegelür iken merkûm Koca Mehmed fevt oldukda ol yerlerden hissesi hasebi'l-kanûna meccanen oğlu merkûm Sadık'a intikâl idüb ancak merkûm Sadık ol vaktde sagîr bulunduğundan ammileri merkûmân ol yerlerden hisselerini zabt 'adem-i kana'at birle merkûm Sadık'ın hissesini dahi kendü hisseleriyle ma'nen mûmâ-ileyh ferağ ve tefviz etmeleriyle şimdi merkûm erişüb bâliğ zabt ve tasarrufa kadir olarak babasından müntakıll hissesi zu'l-yed olan mûmâ-ileyhden taleb eyledikde virmeyüb gadr eylediği ve zabt olunalı ba'de't-terâfu' bilâ-garaz-ı şer' on sene geçmediği halde hin-i terâfu'de inde'ş-şer'i ve'l-meclis (s,19) tebyin ve tahkik eylediği suretde merkûm Sadık'ın hissesi zu'l-yed olan mûmâ-ileyhden merkûm Sadık'a alıvirilüb iştirâken zabt u zirâ'at etdirilmek ve ba'de't-terâfu' arâzi-i mezkûre tarafından kangısına meclisce şer'an ve kanûnen hüküm olunur ise nizâm mü'essisine tatbiken senedât-ı cedidesinin istihsâli zımında usûl-i vechile keyfiyet bâ-mazbata cânib-i defterhane-i amîreme inhâ iş'ârına müsâra'ât kılınmak için emr-i şerîfim iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki mutasarrıf ve nâib ve müfti ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz husûs-ı mezbûru şer'-i şerîf ve balade muharrer kanûn-ı münife tatbik eylediği ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika mûmâ-ileyh el-Hac Ali'nin ol yerleri zabt eylediği mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde'ş-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği ba'de't-terâfu' bilâ-garez-i şer' on sene geçmediği suretde merkûm Sadık'ın babasından müntakıll hissesi zu'l-yed olan mûmâ-ileyhimden merkûm Sadık'a alıvirilüb zabt u zirâ'at itdirilmesi ve keyfinin kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına başka arâzi-i mezkûre şer'an ve kanûnen kangı tarafa hüküm olunur ise müessisi olan nizâmına tevkifan senedât-ı cedidenin istihsâliçün usûl-i vechile defterhane-i amîreme başka bâ-mazbata inhâ ve iş'ârına müsâra'ât ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat eylemeniz bâbında fermân âlişanım sadr olmağla mazmûn-ı münifi üzere amel ve hareket eyleyesiniz.

Lebib **Fi Evâil-i Rebiü'l-ahir/[1]282** (Ağustos'un sonu 1865)

S.19/22

Darende kazâsı nâib ve müftisine ve müdir-i kazâ ve vücûh-ı memlekete ki

Hacı Ali ve Mehmed nâm kimesneler Darende kazâsı sakinlerinden Hacı İbrahim nâm kimesneye dört bin yüz altmış ve Rıfat nâm kimesneye altı bin sekiz yüz ve Musa nâm kimesneye beş bin Abdullah nâm kimesneye iki yüz on Hilmi nâm kimesneye bin ve Hacı Mehmed nâm kimesneye dört yüz ve diğer Mehmed nâm kimesneye bin beş yüz Cemile nâm Hatuna dört yüz ve Emine nâm Hatuna iki bin beş yüz kuruş deyinleri olub meblağ-ı mezbûreyi def'aten edâya kudretleri yoğiken dayinleri merkûmun def'aten talebiyle tazyikiden hâli olmadıkları beyanıyla olbâbda emr-i şerîfim sudûru merkûmân Hacı Ali ve Mehmed taraflarından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnum kalemi kuyûdına mürâca'ât ve muktezâsı su'âl olundukda taksit ve murâbaha hakkında iki yüz altmış sekiz senesi evâsıt-ı cemaziye'l-âhiresinde te'sis kılınub evâmîr-i âliyye neşr' ve i'lân kılınmış olan nizâm hakkında bunda Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyyem kararı ve müte'allık olan irade-i seniyyem mücebince ba'zı usûl ve kaideyi hâvi râbiha-i matbû' dahi mukaddemce her tarafa neşr' ve i'lân kılınmış olduğundan husûs-ı mezbûr inhâ bulunduğu üzere olduğu ve merkûmânın def'aten edâ-yı edâyı deyne iktidarları olmadığı dayinleri muvâcehesinde inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin olduğu halde mahall-i sicilinde mukayyed mârru'z-zikir emr-i âlişan ile matbû' nizâm-nâmeden tatbiken meclis-i memlekete rû'yet olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lumunuz olundukda ber-minvâl-i muharrer merkûmânın def'aten edâ-yı deyne iktidarları olub olmadıkları dayinleri muvâcehesinde mahallinde meclisce bi't-tahkik sabit eylediği halde zikir olunan nizâmata ve mu'ahhiran verilen karara tatbiken iktizâsının icrâsıyla keyfinin ve der-sââdetime inhâ ve iş'ârına müsâra'ât ve hilâf-ı şer'-i şerîf mu'teber nizâm-ı hâl ve hareketden mücânebet eylemeniz bâbında.

Fi Evasıt-ı Rebiü'l-ahir / [1]282 (Eylül'ün başı 1865)

S.19/23

Mîrmîran-ı Kirâmımdan Sivas Eyâleti mutasarrıfı Ahmed Paşa dâme ikbâlehu ve Tokad kazâsı nâib ve müftisi ve müdir-i kazâ ve vücuh-ı memlekete ki

Mehmed nâm kimesne Tokad kazâsı toprağında vaki' mutasarrıf olduğu ma'lumetü'l-hudud tarlalarını Hasan rızasıyla bin yedi yüz elli kuruş bilâ-mukabilinde kazâ-i mezbûr sakinlerinden Osman nâm kimesneye ferağ ve tefviz ve merkûmdan tefevvüz ve tefriğ kabulü birle iki yüz altmış yedi senesi rebû'l-evvelinin onuncu gününde defterhane-i âmîrem câniblerinden verilen tapu senedi mûcebince zabt ve beher sene zirâ'at ve öşürin edâ idegelüb dâhil olunmak icâb etmez iken icâbından Mustafa ve Hüseyin ve diğer Hüseyin ve İsmail nâm kimesneler fuzûli müdahaleden hâli olmadıkları beyanıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru merkûm Osman tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve defterhane-i âmîrem kalemi kuyûdına mürâca'ât ve Divân-ı Hümâyûnum kaleminden kanûn ve muktezâsı su'âl olundukda zikir olunan tarla ve merkûm Mehmed'in ferağından ve merkûm Osman uhde vü tasarrufuna kayıd ile tapu senedi virildiği mukayyed ve mastûr bulunmuş ve arâzinin derece-i kabiline göre bir veya iki sene ve hasbe'l-mevâki' şâzz olarak daha ziyâdece mücerred dinlendirmek veyahûd tarla su basub bir müddetden sonra su çekilerek zirâ'ate salahiyet kesb edinceye kadar ol tarlayı hâli bırakmağa lüzum görünmek ve esir olmak gibi a'zâr-ı sahiheden berü tahkik itmeksizin bir tarlayı mutasarrıfı zirâ'at etmeyüb iâre veya icâr suretiyle dahi itdirmeyüb üç sene ale't-tevâli ta'til eder ise gerek arâzinin olduğu mahallde olsun ve gerek müddet sefer-i baid olan mahallde bulunsun ol tarla müstahıkk tapu olub mutasarrıf-ı sabıka müceddeden tefevvüzuna talep olur ise birle misliyle yeniden ona tefviz olunur talep olmaz ise ol vakt bi'l-müzâyede talebine ihâle kılınur deyü kanûn-ı münifin altmış sekizinci maddesinde mûnderic olub münâzaun-fiha olan tarlaları merkûm Osman zabt ider iken zirâ'at itmeyüb iâre ve icâr dahi itdirmeyüb de üç sene ale't-tevâli bilâ mani' boz ve hâli bırakub müstahıkk tapu olarak birle misliyle müceddeden tefevvüzuna dahi talep (s, 20) olmadığından merkûmun Mustafa ve Hüseyin ve diğer Hüseyin ve İsmâil bi'l-müzâyede me'mûrundan resmi tapu ile alınmış ve yedlerine ma'mûlün-bih tapu senedi verilmiş ise müdahale eylemeleri hasebi'l-kanûn yolunda olub eğer böyle olmayub da fi'l-hakika zikir olunan tarlaları mutasarrıf-ı sâbıka merkûm Mehmed [ve] Hasan rızasıyla bin yedi yüz elli kuruş

birle mukabilinde merkûm Osman ferağ ve tefviz ve merkûm Osmanda tefevvüz ve tefriğ birle sene-i mezbûre rebîü'l-evvelinin onuncu gününde defterhane-i âmîrem cânibinden virilen tapu senedi mucibince zabt ve beher sene zirâ'at ve öşrin edâ idegelür iken merkûmun fuzûli müdahale eyledikleri mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru hazır olduğu halde hin-i terâfu'nda inde'sş-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde men'u def'i olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ' eylediği kalem-i mezbûrlardan başka başka tahrîr kılınmış olmağla siz ki mutasarrıf ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz husûs-ı mezbûr şer'-i şerîf ve balade muharrer kanûn-ı münife tatbik ederek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika merkûmunun ol yerlere müdahale eylemeleri kanûn-ı münifin hilâfi eylediği mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru hazır olduğu halde halde hin-i terâfu'de inde'sş şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde men'u def'i husûsuna mübâderet ve keyfiyetin kaydı bilâ-sene şerh virilmek üzere der-bâr-ı şevket-karâr mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında fermân.

Süha **Fi Evâil-i Cemaziye'l-evvel** / [1]282 (Eylül'ün sonu 1865)

S.20/24

Osmancık kazâsı naîb ve müftisine ve müdir-i kazâ ve ve vücûh-ı memlekete ki

Osmancık kazâsında medfun kutbü'l-ârifin Koyunbaba kudsîside el-azizin kasaba-yı mezkûrda vaki' Ev Çayırı suyu demekle ma'rûf sudan zaviye-i mezbûre vakfı olan bağ ve bağçe ile kasaba-yı mezbûre ahâlisi bağ ve bağçelerini kadîmden berü âle-tarikü'l-münavebe saka ve intifâ' idegelür iken kasaba-yı mezbûre sakinlerinden ma'lûmu'l-esami kimesne fuzûli müdahaleden hâli olmadıkları mukaddemâ bâ-arz-ı hâl lede'l-inhâ el-istid'â mahallinde şer'le görülmek bâbında iki yüz yirmi iki senesi evâhir-i şevvâlinde başka ve ba'dehû te'kîdî hâvi iki yüz otuz senesi evâsıt-ı zi'l-ka'desinde başka sadr olan evâmîr-i âliyye Divân-ı Hümâyûnuma mukayyed olub el-hâletü hâzihi vakf-ı mezbûrun evlâdiyyet ve meşrûtiyyet üzere zaviyedârlar olan el-Hac Hafız Ahmed Nimeti ve Hafız Mehmed Said ve Ömer Fevzi ve Ali Rıza salahamen südde-i saâdetime takdîm eyledikleri bir kıt'a arz-ı hâllerinde kasaba-yı mezbûrede vaki' Ev Çayırı suyu dimekle ma'rûf zaviye mezbûre vakfı olan bağ ve bağçe ile kasaba-yı mezbûre ahâlisi bağ ve bağçeleri kadîminden berü

âle-tarikü'l-münavebe saka ve intifâ' idegelürler iken kasaba-yı mezbûre sakinlerinden İsmâil ve Mehmed ve Ali nâm kimesneler ol suyu bizim bağlarımız tamam ol müddiyet zaviye-i mezbûre vakfı olan bağ ve bağçelere cereyan etdirmeniz deyü fuzûli müdahaleden hâli olmadıkları beyânıyla mahallinde şer'le rû'yet ve kadîmesi üzere icrâ etdirilmek bâbında emr-i şerîfim sudûrunu istid'â itmeleriyle Divân-ı Hümâyûnum mahfûz kuyûd-ı ahkâm-ı tetebbu' itdirildikde ber-vech-i muharrer zikir olunan tarihlerde evâmîr-i âliyye virildiği mukayyed ve mastûr bulunmuş ve kanûn su'âl olundukda hakk-ı şürb [ve] saka mecrâ' nizâ'ında ancak teâmül-i kadîmi i'tibâr olunur deyü kanûn-ı münifin yüz yirmi dördüncü maddesinde münderic bulunmuş olmağla siz ki nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz münâzaun-fiha olan su merkûmun Ali ve İsmâil ve Mehmed'in bağ ve bağçelerine cari mahsûs ve müstakıll kadîmi suları olub fi'l-vâki' Ev Çayırı dimekle ma'rûf sudan Koyunbaba zaviye vakfı olan tarla ve bağ ve bağçe ile kasaba-yı mezbûre ahâlisi bağ ve bağçelerin kadîmden berü âle-tarikü'l-münavebe saka ve intifâ' idegelürler iken merkûm ol suyu bizim bağlarımız tamam ol müddiyet zaviye-i mezbûre vakfı olan bağ ve bağçelere cereyan itdirmeniz deyü fuzûli müdahale eyledikleri inde'ş-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde ol su kadîmden tahammülden ve tevcihiyile zaviye-i mezbûrenin bağ ve bağçelerine münâvebeten cari olagelmış ba'de's-sübût yine ol mahallden ve ol vechile kadîmesi üzere icra itdirilmesi husûsuna mübâderet ve keyfiyetin kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Sâdık **Fi Evâil-i Cemaziye'l-evvel** / [1]282 (Eylül'ün sonu 1865)

S.20/25

Osmancık kazâsı nâib ve müftisine ve müdir-i kazâ ve ve vücûh-ı memlekete ki

Osmancıkda medfûn Koyunbaba zaviyesi vakfının kasaba-yı mezkûre toprağında vâki' değirmanına kadîmü'l-eyyâmdan berü cari mahsûs ve müstakıll kadîmi suyuna ecânibden ba'zı kimesne taraflarından ol suyu mecrâ'ı kadîmden ihrac kendü tarlalarına icrâ ile değirmanlarının ta'tiline bâis-i bâdî oldukları eş-Şeyh İlyas ve eş-Şeyh Mustafa tarafından mukaddemâ bâ-arz-ı hâl inhâ olunduğuna binâen iki yüz otuz dokuz senesi evasıt-ı şevvâlinde ba'dehû tecrîden iki yüz elli altı senesi

evasıt-ı recebinde başka sular olan evâmîr-i âliyye Divân-ı Hümâyûnumda mukayyed olub el-hâletü-hâzihi el-Hâc Hâfız Ahmed Nimeti ve Hâfız Mehmed Said ve Ömer Fevzi ve Ali Rıza zide salahamen südde-i saâdetime takdîm eyledikleri bir kıt'a arz-ı hâllerinde vakf-ı mezbûrun kasaba-yı mezbûre toprağında vâki' değirmanı kadîmü'l-eyyâmdan berü cari mahsûs ve müstakıll kadîmi suyuna ecânibden İbrahim ve Feyzullah ve Mehmed nâm kimesneler muğâyir-i emr-i âlî kemâ-fi's-sâbık müdahaleden hâli olmadıkları beyânıyla ol bâbda emr-i şerîfim sudûrunu ve istid'â etmeleriyle Divân-ı Hümâyûnum kalemi kuyûdına mürâca'ât ve kanûn ve muktezâsı su'âl olundukda hakk-ı şürb ve saka mecrâ' nizâ'ında ancak teâmül-i kadîmi i'tibârıyla (s,21) olunur deyü kanûn-ı münifin yüz yirmi dördüncü maddesinde münderic bulunduğuna binâen münâzaun-fiha olan merkûmun İbrahim ve Feyzullah ve Mehmed'in tarlalarına kadîmden berü cereyan edüb mevrûatlarını saka ve intifâ' idegeldikleri mahsûs ve müstakıll sular olumayub fi'l-vâki' ol su kadîmden berü Koyunbaba zaviyesi değirmanına cereyan idegelmişken merkûmlar ol suyu mecrâ-yı kadîmden ihraç ve kendü tarlalarını icrâ eyledikleri mahallinde meclis-i memleketde terâfu'larında inde's-şer'î ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği surette ol su kadîmden tahammülden ve tevcihiyle değirman mevrûre cereyan idegelmiş ise ba'de's-sübût yine ol mahalden ve ol vechile kadîmesi üzere icrâ itdirilmek için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış ve ber-vech-i muharrer tarih-i mezbûrdan emr-i şerîfe virildiği mukayyed ve mastûr bulunmuş olmağla siz ki nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz münâzaun-fiha olan su merkûmların kadîmü'l-eyyâmdan berü tarlalarına cereyan ve mevrûatlarını saka ve intifâ' idegelmiş olmayub fi'l-vâki' ol su kadîmden berü Koyunbaba zaviyesi değirmanı cereyan idegelmişken merkûmlar ol suyu icrâ-yı kadîminden ihraç ve kendü tarlalarına icrâ itdirdikleri mahallinde meclis-i memlekete tebyin ve tahkik eylediği halde bu makûle su nizâ'ında ancak i'tibârı kadîme olmağla ol su kadîmden tahammülden ve tevcihle değirman mevrûre cereyan idegelmiş ise ba'de's-sübût yine ol mahalden ve ol vechile kadîmi üzere icrâ itdirilmesi husûsuna mübâderet ve keyfiyetin kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere der-bâr-ı şevket-karâr mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Ferhat

Fi Evâil-i Cemaziye'l-evvel / [1]282 (Eylül'ün sonu 1865)

S.21/26

Mîrmîran-ı Kiramımdan Sivas Eyâleti mutasarrıfı Ahmed Paşa dâme ikbâlehu ve Mecidözü kazâsı nâibine ve müdir-i kazâ ve vücûh-ı memlekete mecdühûmâyâ hüküm ki

Mecidözü kazâsına tâ'bi Kışlacık karyesi toprağında vaki' ma'lûmetü'l-hudud tarlaları bilâ sâhib-i hâne muattal olduğundan iki yüz altmış sekiz senesi şa'bânının yirmi üçüncü gününde üç yüz kuruş bedel ile karye-i merkûme sakinlerinden Ömer nâm kimesne uhdesine ihâle olunarak defterhane-i âmîrem cânibinden virilen tapu senedi mücebince sene-i mezbûreden berü zabt ve beher sene zirâ'at ve öşrin edâ idegelüb dâhil olunmak icâb etmez iken ecâ nibden Ali ve Süleyman nâm kimesneler müdahaleden hâli olmadıkları merkûm Ömer tarafından mukaddemâ bâ-arz-ı hâl inhâ olduğuna defterhane-i âmîrem kalemi kuyûdına mürâca'ât ve Divân-ı Hümâyûnum kaleminden kanûn ve muktezâsı su'âl olundukda on keyl tohum isti'âb ider mezkûr tarlalar merkûm Ömer'in sene-i mezbûreden uhdesine kayıd ile tapu senedi virildiği ve bilâ sâhib-i boz ve hâne kalan yerler sâhib-i arz me'mûru tarafından resmi tapu ile âhire virüb zabt u zirâ'at itdirilmek muvâfik kanûn olub münâzaun-fihâ olan on keyl tohum isti'âb ider tarlaya merkûm Süleyman ve Ali ve bâ-tapu mutasarrıflar ise müdahale eylemeleri hasebi'l-kanûn yolunda olub eğer böyle olmayub da fi'l-hakika zikir olunan tarlalardan sâhib-i hâne ve muattal olduğundan tarih-i mezbûrda üç yüz kuruş bedel ile merkûm Ömer uhdesine ihâle olunarak defterhane-i âmîrem cânibinden virilen tapu senedi mucibince sene-i mezbûreden berü zabt ve beher sene zirâ'at ve öşrin edâ idegelür iken merkûm Ali ve Süleyman bi vechi fuzûli müdahale eyledikleri mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde's-şer'î ve'l-meclis tebyin eylediği suretde men'u def'i olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan başka başka tahrîr kılındığına binâen ve kanûn üzere amel olunmak bâbında iki yüz yetmiş altı senesi evâhir-i zi'l-kâ'desinde bir kıt'a emr-i şerîfim sadr olunmuş ise de ile'l-an terâfu' olunamadığı beyânıyla mukaddemâ sadr olan emr-i âli mücebince amel olunmak bâbında te'kîdî hâvi emr-i şerîfim sudûru merkûm Ömer tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve ber-vech-i muharrer tarih merkûma emr-i şerîfim virildiği kuyûdun müsteban olmuş olmağla siz ki mutasarrıf ve nâib ve sâir mûmâ-ileyhimsiz husûs-ı mezbûru şer'-i şerîf ve balade muharrer kanûn-ı münife

tatbik ederek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika merkûmân Ali ve Süleyman'ın ol yerlere müdahale eylemeleri bi-vechi hilâf-ı kanûn idüğü mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru hazır olduğu halde hin-i terâfu' de inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde müdahale-i vaka'nın ma'rifet-i şer'le men'u def'i husûsuna mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin kaydı bilâ-sene şerh virilmek üzere der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Hüseyin **Fi Evâhir-i Cemaziye'l-evvel** / [1]282 (Ekim'in ortası 1865)

S.22/27

Mülhakâtıyla Sivas Eyâleti mutasarrıfı olup mecâdi nişân-ı zişânının ikinci rütbesini haiz ve hamil olan Ali Rıza Paşa iclâlehuya ve Tokad kazâsı naîb ve müftisi zide ilmuhûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Tokad kazâsı Mahallâtından Yaşmeydan Mahallesiinde mütemekkin iken bin iki yüz elli altı senesi havâlinde fevt olan teba'-yı Devlet-i Aliyyemden Musis veled-i Malkon'un verâseti zevce-i metrûkesi Soryuk bint-i Kokas ile sülbî oğulları mukaddemâ sagîrler ve halîk-i kebirler Murad ve Agob ve sülbîye kızları mukaddemâ sağıreler ve halîke-i kebirerler Yireb ve Anna'ya münhasıra ve tashih-i mesele-i mîrâsları kırk sekiz sehinden olup sehimi mezkûreden altı sehimi zevce-i merkûmeye on dört sehinden cem'an yirmi sekiz sehimi oğulları merkûmâna ve yedişer sehinden cem'an on dört sehimi kızları merkûmân icâbını tahkikinden sonra verâse-i merkûmeden merkûm Murad verâse-i mezkûre meclisinde ma'kûd meclis-i şer' hatırdan merkûm Murad li-ebeveyn ammioğulları olup zikr-i âti bir kıt'a mülk eşcarı mevsûl bağçenin nısf hisse-i şâyi'asına vaz'-ı yedleri ber-nehc-i şer'i tebeyyün ve mütehakkık olan teba'-yı Devlet-i Aliyyemden Karabet ve Kigoruk veled-i Kesyar muvâcehelerine medine-i mezbûreye muzâf Komanat nahiyesine tâbi' Bula karyesinde kâin bir taraftan Lâtifzade Ahmed bin Hüseyin bağçesi ve bir tarafına Yamakoğlu Mustafa bin Abdullah tarlası ve bir taraftan mezkûr Bula karyesine muttasıl tarîk-i âmm ile mahdûd derûnunda ebniyye-i ma'lûme ve mâliyet ve devlet ve eşcarı müstemil tahminen dört yüz dönüm mikdarı mâlik olduğu bağçe mûrisimiz babamız müteveffâ merkûmun sağlığında ile'l-fevt müstakillen yedine mülki

ba'dehû vefât-nâmeyle verâse-i sa'iresi merkûmun bir tashih-i mezkûr mûris olub babamız müteveffâ merkûmun hin-i vefâtında biri bir yaşında sagîr karındaşlarımız merkûmân dahi sagîreler bulunmak ve merkûmun Karabet ve Kigoruk dahi ammi oğulları olmak takririyle merkûmân ve Karabet ve Kigoruk bağçe-i mezkûru bâ-hin-i hıfz ve hırsat itmekde iken ba'de'l-bülüğ merkûmân Karabet ve Kigoruk bağçe-i mezkûru tamamen bize teslim etmeyüb el-hâletü hâzihi bağçe-i mezkûrun nısf hisse-i şâyi'asına ba'de'l-kabz fuzûli zabt ve vaz'ul-yed etmeleriyle su'âl olunub bağçe-i mezkûrun nısf hisse-i şâyi'asından bir tashih-i mezkûr hisse-i verese-i şer'iyemden keff-i yed ve vechi ve ifâsiyla bana teslim merkûmân Karabet ve Kigorukdan her birine tenbih olunmak matlûbumdur deyü da'vâ itdükde merkûmân Karabet ve Kigoruk dahi cevablarında bağçe-i mezkûr müddei merkûmunun babası müteveffâ merkûm Musis'in sağlığında yedine mülk olduğu ve bağçe-i mezkûrun nısf hisse-i şâyi'asına vaz'-ı yed olduklarını her biri tav'an ikrâr ve i'tiraf idüb ancak müteveffâ merkûm Musis kezâlik sağlığında evrak-ı tâifesinden gaib inne'l-beled Misak oğlu Agobcan zımında ma'lûmel-mikdarı deyni olduğundan ber-vech-i muharrer menkulen mülk olduğu bağçe-i mezkûru temin misliyle âhire bey'ü temini kabz'u ba'de'l-kabz makbûzdan hususu olduğunu istikab tarafından sarraf-ı gaib merkûmu kabulüne mukarrine tevkil itmişdi lakin gaib merkûm Agobcan vekâlet-i mezkûreyi icrâ itmeden merkûm Musis sene-i mezkûre havâlinde verâseti müddei merkûm ile verâse-i sa'iresi merkûmdan münhasıra olduğu halde ber-vech-i muharrer fevt olmuş ise de mücerred merkûm Agobcan vekâlet-i mezkûreye binâen bağçe-i mezkûru bin iki yüz elli yedi senesi havâlinde der-âliyyeden ba'zı kimesne muvâcehelerine yetmiş yedi bin kuruş bizimle karındaşımız olub bundan akdem fevt olan Avadis sağlığında islâs-ı bey ü teslim eylediğinde biz dahi ba'de'l-iştirâk ve mâ teslim ve karındaşımız merkûm Avadis dahi kezâlik sağlığında bağçe-i mezkûrun nısf hisse-i şâyi'ası temini i ma'lûm ve makbûline merkûm Agob için sagîri hâlinde anası zevce-i merkûmeye bey ü teslim idüb biz dahi hissemizde bey'-i mezkûru mucîz olub bu vechile bağçe-i mezkûrun nısf hisse-i şâyi'ası merkûm Agob'un ve nısf hisse-i şâyi'ası bizim mülk-i müşterikimiz olmak üzere bağçe-i mezkûrun nısf hisse-i şâyi'asına bâ-hüccet-i şer'ie vaz'-ı yed ideriz deyü ibrâz eyledikleri kelâmları def'a sâlih cevab-ı şer' olmadıği kendülere ba'de't-tefhim merkûmân Karabet ve Kigoruk'un ber-vech-i muharrer ikrar ve i'tirâfları mücebince bağçe-i mezbûrdan vaz'-ı yed oldukları nısf

hisse-i şâyi'adan müddei merkûm Murad'ın bir tashih-i mezkûr hisse-i verase-i şâyi'asından keff-i yed ve vechü'l-ikbale müddei merkûm Murad'a teslimi merkûmân Karabet ve Kigoruk kibel-i şer'den hüküm ve tenbih-i şer' olduğuna nâtik taraf-ı şer'idan hüccet-i şer'îye i'tâ olduğunu merkûm Murad tarafından mukaddemâ bâ-arz-ı hâl istid'â ve niyâz ve zikir olunan hüccet ile bir kıt'a mazbata takdîm ve ibrâz kılınmış ve hüccet-i mezkûrda mâli husûline muvâfık idüğü cânib-i fetvâ-hâneden işâret kılınmış olduğundan husûs-ı mezbûr inhâ olunduğu üzere olduğu ve hüccet-i mezkûre mazmûn mahâlinde meclis-i memlekete şer'an tebeyyün olduğu halde merkûm Murad'ın bağçe-i mezkûreden hissesi merkûmân tarafından bi vechi ve muğayyer hüccet-i şer'îye dâhil'u tâ'arruz itdirilmemek bâbında bin iki yüz seksen bir senesi evâil-i şa'bânında ve merkûm Murad'ın babası merkûm Musis bundan akdem fevt oldukda zikir olunan Bula karyesinde kâin mülkiyet üzere mutasarrıf olduğu eşcarı mevcûd bir kıt'a bağçesi bi'l-veresü's şer'î merkûm Murad ile diğer oğlu Agob ve kızları Anna ve Yireb ve zevcesi Soryuk 'a intikal idüb beyne'l-verase tevzî' ve taksim olmuş ise de merkûm Murad olvakt sagîr bulunduğundan ammizâdeler merkûmân Karabet ve Kigoruk bağçe-i mezkûrdan hissesi hilâf-ı şer'-i şerîf fuzûli zabt itmeleriyle merkûm Murad erişüb bâliğ ve Agobla Karabet olarak babası müteveffâ merkûmdan müntakıl bağçe-i mezkûrdan hissesi huzur-ı şer'de da'vâ ve olvehile zabt u tasarruf iderek fakat mahsûl-i müstehlikini merkûmân Karabet ve Kigorukdan talep eyledik de virmeyüb gadr-ı dâiyesinde oldukları (s,23) merkûm Murad tarafından kezâlik mukaddemâ vaki' olan istid'â üzerine mahallinde şer'le zirâ'at ihkâk-ı hakk olunmak bâbında tarih-i merkûma başka başka iki kıt'a emr-i şerîfim sudûr etmiş olmayub el-hâletü hâzihi merkûm Murad'ın südde-i saâdetime takdîm eylediği arz-ı hâline merkûm Murad li-ecli't-terâfu' mahalline gitmiş ise de merkûm Karabet bir takrîb der-saâdetime yazılmış merkûm Kigoruk dahi karındaşı merkûm Karabet'in der-saâdetime bulunduğu verâsesiyle murâfa'adan imtinâ' itmek de bulunmuş olduğundan bahisle mahsûl-i müstehlik hakkında merkûmân ile mahallinde terâfu' şer'-i şerîf ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında te'kîdî hâvi emr-i şerîfim sudûrunu istid'â etmiş ve Divân-ı Hümâyûnum kalemi kuyûdına mürâca'ât oldukda ber-vech-i muharrer zikir olunan tarihte iki kıt'a emr-i şerîfime virildiği mukayyed ve mastûr bulunmuş olub husûs-ı mezbûr Anadolu Kadî-askeri olub mecîdi nişan-ı zişanının birinci rütbesini hâiz ve

hâmil olan a'lemü'l-fadıl Mevlânâ Mustafa Âsım Efendi edâma'llâhu te'âlâ fezâilehûya lede'l-havâle zikir olunan mahsûl-i müstehlik husûsu şer'an terâfu' muhtaç olduğundan merkûm Murad merkûmân Karabet ve Kigoruk ile mahallinde ber nehc-i şer'î bi'l-muvâcehe terâfu' ve ihkâk-ı hakk mübâderet olunması zımında ber-vefk-i istid'â te'kîdî hâvi emr-i şerîfime ısdâr ve merkûm Murad yedine i'tâ olunması irade-i âliyyeme men'ût idüğünü i'lâm etmekle mahsûl-i müstehlik hakkında ber-vech-i muharrer sudûr etmiş olan mezkûr emr-i şerîfimin te'kîdîni hâvi Divân-ı Hümâyûnumdan iş bu emr-i şerîfime ısdâr olunmuşdur siz ki mutasarrıf-ı müşâr ve nâîb ve müfti ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz ma'rifetiniz ile tarafeyni mahallinde meclis-i memlekere ihzâr ve mevlânâ-i müşârün-ileyhimin i'lâmı mûcebince bi'l-muvâcehe ber-nehc-i şer'î terâfu' iderek husûs-ı mezbûr inhâ olundığı üzere olduğu ve merkûm Murad ider deyüb bâliğ ve bi'l-muvâcehe kadir oldukdan sonra bilâ gadr-i şer'î on beş sene geçmediği inde'ş-şer'î ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği halde bağçe-i mezkûrdan merkûm Murad'ın hissesine isabet iden mahsûl-i müstehlik her ne ise ba'de's-sübût hüküm idüb merkûmândan merkûm Murad'a alıvırilüb icrâ-yi şer'î şerîf ve ihkâk-ı hakka mübâderet husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin kaydı bilâ-sene şerh virilmek üzere bâ-i'lâm ve mazbata der-saâdetime inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Rüşdi

Fi Evâhir-i Şevval /[1]282 (Mart'ın ortası 1866)

S.23/28

Mülhakâtıyla Harput eyâleti vâlisi olub mecîdi nişân-ı zişânının birinci rütbesini hâiz ve hâmil olan vezirim el-Hac İzzet Paşa iclalehûya ve Eğin kazâsı nâîb ve müftisi zide ilmihûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Eğin kasabası Mahallâtında Aşağı Mahalle sakinlerinden ve teba'-yı Devlet-i Aliyyemden olub bundan akdem vefât eden Canikoğlu Mikadis Ohannes veled-i Nikgos veled-i Atam'ın verâseti zevce-i metrûkesi Sultan bint-i Bakdisar ile sülbî kebir oğulları Mardiros ve Artin ve Hayin vefâtında sagîre ve hâlik-i kebir ve sülbîye kızı Melikeye münhasıra kable'l-kısme ile merkûm Artin dahi fevt olub verâseti Anası merkûme Sultan ile er ve kız karındaşları merkûmân Mardiros ve Melikeye münhasıra kable'l-kısme ile merkûm Mardiros dahi fevt olub verâseti anası

merkûm Sultan ile kız karındaşı Melike ve li-ebeveyn ammileri ve müteveffâ ol merkûm Ohannes'in şeriki Agob ve Karabet veled-i merkûm Nikgos'a münhasıra oldukdan sonra zevce-i merkûme Sultan ile bint-i merkûme Melike'den her biri müteveffun merkûmunun terekelerini merkûm Agob ile beyinlerinde taksim ve her biri bi't-tarîkî'l-münâsaha hisse-i irsiyelerini merkûm Agob'dan tamamen ahz ü kabz itmişler iken mu'ahhiran husûs-ı mezkûr için merkûm Agob'dan bi'd-def'ât da'vâya tasaddi iderek gerek mütevaffun merkûmunun terekelerinin ve gerek merkûm ile beyinlerinde cereyan iden muâmelat-ı sâirenin hesaplarını merkûm Agob ile rû'yet eylediklerinde muhasebe-i sâbıklarında sehv ve galat olmadığı ve mezkûr terekelerin taksimi dahi kısmet-i âdile ile olduğu zâhir ve ihtirâm olundukdan sonra mütevaffun merkûmunun bi'l-cümle terekelerinden hisse-i irsiye mutâlebesine ve muhasebe-i mezkûrelerine sehv ve galat vuku'na ve bi'l-cümle husûs-ı mezkûre ve tarih-i hücceti mezkûreye gelince beyinlerinde cereyan iden cemî' hukûk-ı şer'îye müte'allık amme-i da'vâ ve kâffe-i mutâlebesinden merkûm Agob'un zimmetini ibrâ-i âmm sahîh-i şer'î ile kabulini hâvi ibrâ vü ıskat eylediklerini merkûmân Sultan ve Melike'nin vekil-i şer'iyeleri olan Marik oğlu Markos huzûr-ı şer'de takrir eylediğini nâtik bin iki yüz seksen senesi zi'l-hiccetü'ş-şerîfenin yedinci günü tarihiyle müverrah Eğin kazâsı nâib-i sâbık Ömer Fehim zide ilmuhû tarafından bir kıt'a hüccet-i şer'îye i'tâ olunmuşken merkûmân Sultan ve Melike yine husûs-ı mezkûru merkûm Agob'dan tekrar da'vâya tasaddî ile merkûm Agob bâ-gadr-ı dâiyesinde oldukları beyânıyla merkûmânın bi-vechi vaki' olan müdahalelerinin men'u def'i olunması bâbaında emr-i şerîfim sudûru merkûm Agob tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â ve hüccet-i mezkûrenin muhâzî sûreti takdîm ve ibrâz olunmuş ve mâil-i takrir ve tasdik mezkûrları beyândan ibâret idüğü cânib-i fetvâ-hânedan işâret kılınmış olub husûs-ı mezbûr sâbıka Anadolu Kadi-askeri olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânımı hâiz ve hâmil olan 'â'lemü'l-ulemâi'l-mütebahhirin efdalü'l-fudalâi'l-mütevverri'in Mevlânâ Mustafa Asım Efendi edâma'llâhu te'âlâ fezâilehûya lede'l-havâle merkûmân Sultan ve Melike merkûm Agob'dan husûs-ı mezkûr hakkında da'vâya kıyam eyledikleri hâlinde tarafeyn bi'l-muvâcehe terâfu' itdirilerek tedkikat-ı şer'îye icrâsıyla husûs-ı mezkûr ber-nehc-i şer'-i şerîf fasl'u ismi mütevaffik mevlânâ olduğundan terâfu' hâvi emr-i şerîfim ısdâr-ı irâde-i âliyyeden men'ût idüğünü i'lâm eylemiş olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti

ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda husûs-ı mezbûr hakkında mezbûrtan Sultan ve Melike tarafından i'lâmı kıyam olunduğı halde mârifetiniz ile (s,24) tarafeyn mahallinde meclis-i memlekete ihzâr mevlânâ-i müşârün-ileyh mûcebince bi'l-muvâcehe terâfu' olunarak tedkikat-ı şer'iyenin icrasıyla husûs-ı mezkûrun ber nehc-i şer'-i şerîf fasl'u ismi husûsuna mübâderet ve husûs-ı mezbûr zımında ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh virilmek üzere der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme bâ-i'lâm ve mazbata ve tahrîrat inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Ziyâ

Fi Evâsıt-ı Zi'l-ka'de/[1]282(Nsan'ın başı1865)

Der zaman sadr-ı sudûrü'l-vüzera Hazret-i Mehmed Rüşdi Paşa ve Nazır-ı Umur-u Hariciye cânib-i müşârün-ileyh **Fi 12 Muharrem /[1]283** (27 Mayıs 1866)

S.24/29

Divriği kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Teba'-yı Devlet-i Aliyyemden Toros'un Divriği kazâsı sakinlerinden Hafız nâm kimesneye üç bin altı yüz ve merkûm Hafız'ın zevcesine dokuz [yüz] ve Kasım nâm kimesneye bin yüz ve Emin nâm kimesneye bin yüz elli ve Mustafa nâm kimesneye beş yüz ve diğeri Mustafa nâm kimesneye beş bin ve diğeri Emin nâm kimesneye altı yüz ve teba'-yı Devlet-i Âliyyemden Kigoruk'a iki bin beş yüz ve Vartan'a bin sekiz yüz altmış ve Kirkor'a altı yüz ve Karabet'e on bin ve diğeri Vartan'a dokuz yüz ve Haçatur'a beş yüz ve Atmir'ye beş yüz kuruş deyni olup meblağ-ı mezbûreyi def'aten edâya kudreti yoğiken dâyinleri merkûmun def'aten talebiyle tazyikiden hâli olmadıkları beyânıyla ol bâbda emr-i şerîfim sudûru Toros tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmak ve Divân-ı Hümâyûn'um kaleminden muktezâsı su'âl olundukda taksit ve murâbaha hakkında te'sis kılınub iki yüz altmış sekiz senesi evâsıt-ı cemaziye'l-âhiresinde bâ-evâmîr-i âliyye memâlik-i mahrûsama neşr' ve i'lân kılınmış olan nizâm hakkında bunda Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyyem kararı ve müte'allık olan irade-i seniyyem mûcebince ba'zı usûl ve kaideyi hâvi râbiha-i matbû' dahi mukaddemce her tarafa neşr' ve i'lân kılınmış olduğundan husûs-ı mezbûr inhâ olunduğı üzere olduğu ve merkûmun def'aten edâ-yı deyne iktidârları olmadığı dâyinleri muvâcehesinde inde's-şer'i ve'l-meclis tebeyyün ve

mütehakkık olduğu halde mahall-i sicilinde mukayyed mârru'z-zikir emr-i âlişan ile matbûa nizâm-nâmeye tatbiken meclis-i memlekete rû'yet olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ber minvâl-i muharrer merkûm Toros'un meblağ-ı mezbûreyi def'aten edâya iktidarı olup olmadığı dâyinleri merkûmun muvâcehelerinde mahallinde meclisce bi't-tahkik tebyin olduğu halde zikir olunan nizâm ve karara tatbiken iktizâsının icrâsıyla keyfinin der-saâdetime inhâ ve iş'ârına müsâra'ât ve hilâf-ı şer'-i şerîf ve mukayyed nizâm-ı hâl ve hareketden mücânebet eylemeniz bâbında.

Rüşdü

Fi 21 Muharrem /[1]283 (5 Haziran 1866)

S.24/30

Mülhakâtıyla Harput Eyâleti vâlisi olup birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim el-Hac İzzet Paşa iclâlehuya ve Arapgir kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Teba'-yı Devlet-i Aliyyemden Agob'un Arapgir kazâsı sakinlerinden Ömer nâm kimesneye sekiz yüz ve Hasan nâm kimesneye üç yüz kırk beş ve teba'-yı Devlet-i Aliyyemden Serkiz'e bin iki yüz yirmi beş ve ba'dehû sa'ire bin yüz ve Köse'ye altı yüz yirmi ve diğer Serkiz'e bin üç yüz ve diğer Köse'ye bin elli ve ( ) kâdına üç bin kuruş deyini olup meblağ-ı mezbûreyi def'aten edâya kudreti yoğiken dâyinleri merkûmân def'aten talebiyle tazyikden hâli olmadıkları beyânıyla ol bâbda emr-i şerîfim sudûr-ı merkûm Agob tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnum kaleminden muktezâsı su'âl olundukda bu makûl taksit ve murâbaha hakkında iki yüz altmış sekiz senesi evâil-i cemaziye'l-âhiresinde te'sis kılınub bâ-evâmîr-i âliyye memâliki mahrûsama neşr' ve i'lân kılınmış olan nizâm hakkında Meclis-i Vâlâ-yı Âhkam-ı Adliyyem kararı ve müte'allık olan irade-i seniyye-i mülûkânem mücebince ba'zı usûl ve kaideyi hâvi râbiha-i matbû' dahi mukaddemce her tarafa neşr' ve i'lân kılınmış olduğu kabulen müsteban olduğundan husûs-ı mezbûr inhâ olduğu üzere olduğu ve merkûmun def'aten edâ-yı deyne iktidarı olmadığı dâyinleri müvacehesinde inde's-şer'i ve'l-meclis tebeyyün ve mütehakkık olduğu halde (s,25) mahall-i sicilinde mukayyed mârru'z-zikir emr-i

âlişân ile matbû‘ nizâm-nâmede muharrer usûl ve kaideye tatbiken meclis-i memlekete rû‘yet olunmak için emr-i şerîfim i‘tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma‘lûmunuz oldukda ber-minvâl-i muharrer merkûm Agob’un meblağ-ı mezbûreyi def‘aten edâya kudreti olub olmadığı dâyinleri merkûmun muvâcehelerinde mahallinde meclisce bi‘t-tahkik tebyin ve tahkik eylediği halde zikir olunan nizâm ve usûl ve tatbikan iktizâsının icrâsıyla keyfiyetinin dersâdetime inhâ ve iş‘ârına müsâra‘ât ve hilâf-ı şer‘-i şerîf ve mukayyed nizâm-ı hâl ve hareketden mücanebet eylemeniz bâbında fermân âlişanım sadr olmağla mazmûn-ı münifi üzere amel ve hareket eyleyesiniz.

Rüşdü

Fi 3 Safer / [1]283 (17 Haziran 1866)

S.25/31

Mülhakâtıyla Sivas eyâleti mutasarrıfı olub ikinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim Ali Rıza Paşa iclâlehuya ve Sivas kazâsı nâib ve müftisi zide ilmuhûma ve müdir-i kazâ ve a‘zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Sivas kazâsı sakinlerinden Hüseyin nâm kimesne bundan akdem fevt oldukda Sivas kasabasında kâin bâ-hüccet-i ser‘iyye mülkiyet üzere mutasarrıf olduğu bir bâb menzili ile bi‘l-cümle emvâl ü eşya ve nukudu bi‘l veresü’ş-şer‘i zevcesi Hacı Fatma Hatun ile li-ebeveyn er karındaşı oğulları Mîr Mustafa ve Mîr Süleyman’a intikal etmiş ise de mezbûre kendü hisse-i irsiyesini ahz ve zabt ‘adem-i kanâ‘at birle Mîr merkûmânın hisselerini dahi hilâf-ı şer‘-i şerîf fuzûli zabt idüb gadr eylediği beyânıyla mahallinde şer‘iyle rû‘yet ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru Mîr merkûmân tarafından bu def‘a bâ-arz-ı hâl istid‘â olunmuş olmağla siz ki mutasarrıf-ı müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz ma‘rifetiniz ile tarafeyni mahallinde meclis-i memlekete ihzâr ve bi‘l-muvâcehe ber nehc-i şer‘-i terâfu‘ iderek husûs-ı mezbûr inhâ olunduğu üzere olduğu bilâ-gadr-i şer‘i on beş sene geçmediği inde’ş-şer‘i ve‘l-meclis tebyin ve tahkik eylediği halde mezbûrunun hilâf-ı şer‘-i şerîf zabt eylemiş olduğu menzil ve emvâl ü eşya ve nukud mezkûreden hisse-i irsiyeleri her ne ise ba‘de’s-sübût hüküm idüb merkûmân Mustafa ve Süleyman Beğlere alıvırilüb icrâ-i şer‘-i şerîf ve ihkâk-ı hakka mübâderet ve husûs-ı

mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh virilmek üzere der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme bi'l-i'lâm ve mazbata inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında ferman âlişânım sadr olmağla mazmûn-ı münifi üzere amel ve hareket eyleyesiniz.

Rüşdü

Fi 19 Safer/[1]283(3 Temmuz 1866)

İş bu kayıtları şerhi şerîfedir.

İş bu emr-i âliye şerh olunarak tashih olunduğı vechile tebdil olunmuştur.

S.25/32

Mülhakâtıyla Sivas eyaleti mutasarrıfı olub mecîdi nişân-ı zişânının ikinci rütbesini hâiz ve hâmil olan vezirim Ali Rıza Paşa iclâlehuya ıstabl-ı amîrem müdirliği pâyelularından Aziziye sancağı kâimmakâmı Yusuf Ziyâ Bey zide ulüvvuhuya ve Gürün kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdihumaya hüküm ki

Sadık nâm kimesnenin babası Koca Mehmed nâm kimesne tabi' Gürün kazâsına tabi' Gibün (Gübin) karyesi toprağında vaki' ma'lumetü'l-hudud bir kıt'a tarlaya karındaşları Ali ve Mehmed Aziz nâm kimesneler ile müşâ' u müşterek mutasarrıflar olarak zabt ve beher sene iştirâken zirâ'at ve öşrin edâ idegelürler iken merkûm Koca Mehmed fevt oldukda ol yerlerden hissesi hasebi'l-kanûn meccanen oğlu merkûm Sadık'a intikâl idüb ancak merkûm Sadık ol vaktde sagîr bulunduğundan ammileri merkûmân ol yerlerden hisselerini zabt 'adem-i kanâ'at birle merkûm Sadık'ın hissesini dahi hilâf-ı kanûn fuzûli zabt ve kendü hisseleriyle maân Hacı Ali nâm kimesneye ferağ ve tefviz itmeleriyle merkûm Sadık erişüb bâliğ ve zabt ve tasarrufa kadir olarak hissesini zu'l-yed olan merkûm Hacı Ali'den talep eyledikde virmeyüb gadr eylediği merkûm Sadık tarafından mukaddemâ bâ-arz-ı hâl vaki' olan istid'âya mebni kanûn üzere amel olunmak bâbında iki yüz seksen iki senesi evâil-i rebiü'l-âhirinde Divân-ı Hümâyûnum kaleminden bir kıt'a emr-i şerîfim sudûr itmîş olub el-hâletü hâzihi merkûm Sadık ile Refiye nâm Hatun'un bu def'a südde-i saâdetime takdîm eyledikleri bir kıt'a arz-ı hâllerinde karye-i merkûme ahâlisinden olub bundan akdem vefât iden Alaaddin ibn Abdullah'ın verâseti vâlidesi Ümmihan Hatun ibn Abdullah sülbî kebir oğulları Mehmed ve Âli ve Abdülaziz sülbîye kebir kızları Emine ve Elif ve Nazik ve [Ayşe] Beg Hatunlara münhasıra ve

ba'dehû mezbûr Mehmed dahi vefât idüb verâseti zevce-i menkûha-i metrûkesi Zeyneb Hatun eniyyet Ömer ile sülbî oğlu mukaddemâ sagîr ve halîk-i kebir Sadık ve sülbîye kebare kızı Refiye Hatun münhasıra ba'dehû mezbûre Ümmihan Hatun dahi vefât idüb ve verâseti sadriyye kebir oğulları merkûmân Ali ve Abdülaziz ve sadriyye kebare kızları mezbûrtan Emine ve Elif ve Nazik ve Ayşe Hatunlara münhasıra ba'dehû merkûm Ali dahi vefât idüb verâseti zevce-i menkûha-i metrûkesi Habibe Hatun eniyyet Abdullah bin Osman ile sülbî kebir oğlu diğêr Mehmed ve sülbîye kebare kızı Feyz Hatun'a münhasıra ba'dehû Habibe Hatun dahi vefât idüb verâseti sadri kebir oğlu merkûm diğêr Mehmed (s,26) ve sadriye kebare kızı mezbûre Feyz münhasıra ba'dehû bint-i kebare-i mezbûre Ayşe Hatun dahi vefât idüb verâseti sadr-ı kebir oğlu ahir Mehmed ve sadriye kebare kızı Fatma Hatun ba'de'l-inhisâr müteveffâ ol mezbûr Alaaddin'in bi'l-cümle terekesini oğulları merkûmân Ali ve Abdülaziz ile müteveffâ naşî merkûm Mehmed hayatında bi'l-muayyene müstakillen ahz ü kabz ve vaz'-ı yed itdüklerinden mezbûre Ümmihan Hatun oğlu müteveffâ ol merkûm Alaaddin'in bi'l-cümle terekesinden karye-i merkûme hududu dahilinde kain Osmanzade Ömer bağçesi dimekle mastûr ma'lume'l-hudud eşcârı mülk bir kıt'a bağçe ile beş yüz kuruş üzerine âle tarikü'l-nicârü's-şer'-i sâlih olub merkûm Sadık diyâr-ı âharda iken babası müteveffâ naşî merkûm Mehmed'in fevtiyle zikir olunan bağçeden da'vâ kazâ-yı mezkûr mahkemesinden virilen bir kıt'a defterde muharrer müteveffâ ol merkûm Alaaddin'in terekesini merkûmân Ali ve Abdülaziz bi'l-muayyene ba'de'l-kabz merkûm Ali'nin dahi fevtinden sonra oğlu merkûm diğêr Mehmed ile merkûm Abdülazizden her biri fuzûli bi'l-muayyene kabz ve merkûm ahir Mehmed'in hisse-i irsiyesini virmekden imtinâ' itdüklerine ve tereke-i müteveffâ ol merkûm dahi henüz ma'rifetü's-şer'le tahrîr ve beyne'l-verase bi'l-farizatü's-şer'i tevzi' vü taksim olunmadığına binâen tereke-i müteveffâ ol merkûm Mahallinde bâ-ma'rifet-i şer'-i şerîf müceddeden tahrîr ve beyne'l-verâse vech-i şer'i üzere tevzi' vü taksim olunması ve karye-i mezkûre hududu dahilinde kâin Mezarlık Altı dahi nâm mahallde bir kıt'a ve Gülpınar nâm mahallde bir kıt'a Bağçe-i baş nâm mahallde bir kıt'a ve Büyük Tarla dinilen bir kıt'a ki arâzi-i emriyyeden ceman dört kıt'a tarla müteveffâ ol merkûm Alaaddin'in hayatında ile'l-vefâtü bâ-tapu taht-ı tasarrufunda olub ba'de'l-vefâta yer olmayub kanûn-ı inâyet oğulları müteveffîyan merkûmân Mehmed ve Ali ile merkûm Abdülaziz'e eslâsen

âdiyyen ba'de[1] intikâl merkûm Mehmed'in dahi fevtiyle tarlahây-ı mezkûreden ber-vech-i muharrer intikalen mutasarrıf olduğu bir sülüs hisse-i şâyi'ası sülbî oğlu merkûm Sadık ve merkûm Alaaddün beyânıyla tarlahây-ı mezkûreden kezâlik mutasarrıf olduğu bir sülüs hisse-i şâyi'ası ancak oğlu merkûm diğer Mehmed'e intikal itmişken tarlahây-ı mezkûreyi el-yevmi merkûmân Abdülaziz ve diğer Mehmed ile kazâ-yı mezbûr ahâlisinden Hacı Ali fuzûli ve bi-gayri hakk bi'l-muayyene zabt ve vaz'-ı yed eylediklerinden nâşi merkûm Sadık tarlahây-ı mezkûrdan bir sülüs hisse-i şâyi'ası mukaddemâ ve vazı'ül-yed olan merkûm Âliden alıvirilmesini mukaddemâ bâ-arz-ı hâl vuku' bulan istid'â-yı mebni mahallinde şer'an ve kanûnen terâfu' ve ihkâk-ı hakk olunmaları bâbında sudûr itmiş olan mezkûr emr-i şerîfim mücebince tarafeyn mahallinde lede't-terâfu' tarlahây-ı mezkûreden ancak zikir olunan Bağçebaşında kâin tarladan merkûm Sadık'a hissesine dest-res olup da'vâsından hissesini merkûmun Abdülaziz ve diğer Mehmed ve Hacı Ali virmekden el-hâletü hâzihi imtinâ' ider olduklarından bahisle akar ve menkul kâffe-i tereke-i müteveffâ ol merkûm ile tarlahây-ı mezkûreden dahi hisse-i irsiyesinin kendüye alıvirilmesi bâbında diğer emr-i şerîfim sudûru istid'â olunmuş olup husûs-ı mezbûr bi'l-fi'il Anadolu Kâdı-askeri ve mecîdi nişân-ı zişânının birinci rütbesinin hâiz ve hâmil olan 'alemü'l-ulemâi'l-mütebahhirin efdalü'l-fudalâi'l-müteverri'in Mevlânâ Mehmed Edib Efendi edâma'llâhu te'âlâ fezâilehuya lede'l-havâle fi'l-hakika tereke-i müteveffâ ol merkûm ile zigerlik? mürûr iden Mezarlıkaltı ve Gülpınar denilen Mahallerde kâin iki kıt'a tarlalar ile Büyük Tarla denilen bir kıt'a tarlayı merkûmdan Abdülaziz ve Mehmed ve Hacı Ali'nin ber-vech-i muharrer bi'l-muayyene ahz ü kabz ve zabt eyledikleri mahallinde me'mûru sâhib-i arz dahi hazır olduğu halde lede't-terâfu' ale-vech-i şer'i tahkik eylediği halde mezbûr Sadık'ın hisse-i irsiyesini merkûmun Abdülaziz ve diğer Mehmed ve Hacı Ali'den ahz ve kendüye teslim etdirilmesi muktezâsı şer' mastûr olduğundan bir vakf-ı istid'â ve ber nehc-i şer'-i âli ve fasıl u ismi hâvi emr-i şerîfim ısdârı irade-i âliyye ve menût idüğünü i'lâm etmiş ve ber-vech-i muharrer zikir olunan tarihte bir kıt'a emr-i şerîfim verilmiş olduğu ve arâzi mutasarrıflarından vefât idenlerin arâzisi meccânen bilâ tapu yalnız erkek evlâdına intikal eylemesi kanûn-ı atıkde ve arâzi-i mutasarrıf ve mutasarrıflarından biri fevt ve müteveffiye oldukda uhdesinde bulunan arâzinin bin iki yüz altmış üç senesi cemaziye'l-evveli ibtidâsından i'tibâren evlâd-ı zükûr ve

esasına bilâ tapu ( ) intikal itmesi dahi tarih-i mezbûrda tanzim kılınan nizâmda mûnderic olduğu misüllü arâzi-i emiriyye mevkûf mutasarrıf ve mutasarrıflarından bir fevt oldukda uhdesinde olan arâzi erkek ve kız evlâdına gerek arâzinin olduğu mahallde bulunsunlar ve gerek diyâr-ı âharda olsunlar meccanen ve bilâ-bedel müsâviyen intikal eyler yalnız erkek veyahud yalnız kız evlâdı olur ise kezâlik bilâ-bedel müstakillen intikal ider deyü Arâzi-i Kanûnnâme-i Hümâyûnumun elli dördüncü maddesinde mûnderic idüğü kalemi mezbûr kuyûdından müsteban olmuş olmağla siz ki mutasarrıf-ı müşâr ve kâimmakâm ve nâib ve müfti ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz ma'rifetiniz ile tarafeyni mahallinde meclis-i memlekete ihzâr birle husûs-ı mezbûr inhâ olunduğu üzere olduğu ve arâzi husûsunda evine ve emlâk husûsunda on beş sene bilâ gadr-i şer'i mürûr itmediği inde'ş-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği halde Mevlânâ müşârün-ileyh i'lâmı mücebince ber nehc-i şer'i rû'yet ve ba'de's-sübût ve ihkâk-ı hakka mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh virilmek üzere der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme bâ-i'lâm ve mazbata inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında fermân âli-şânıma sadr olmağla mazmûn-ı münifi üzere amel ve hareket eylemeniz tahrîren fi el-yevmi evâsıt-ı aşer min şehri rebü'l-ahir sene selase ve semanin ve mietyen.

Fi 12 Rebiü'l-evvel/[1]283(25 Temmuz1866)

S.26/1/32/1

İş bu emr-i âli mahalline lede'l-mevrûd Sivas eyaleti dâhilinde Aziziye sancağında Gürün kazâsına tabi' Gübin (Gibün) karyesi ahâlisinden el-yevmi otuz yaşında olduğunu sağır ve sağırun olan dâyini küçük oğlu Sadık ibn Koca Mehmed bin Alaaddin nâm kimesne bi'd-def'âat medine-i merkûmede vaki' meclis-i kebirde ma' kud huzur-ı şer'i ma'âli ukuddan vesayeten mahkemede meclis-i şer'i hazırda evkâf müdiri zikr-i âti vaki' li-ecli'l-maslaha kibel-i şer'iden kâimmakâm müteveli nasb u ta'yin olunan fütüvvetlü Mehmed İzzet Efendi hazır olduğu halde sâlifü'z-zikir Gürün kasabası ahâlisinden olub zikr-i âti tarlaya vaz'-ı yedi mütehakkık olan Müftizade Hâil Kamil Efendi bin el-Hac Ali Efendi bin Mehmed Emin Efendi tarafından husûs-ı atide husumet ve red-i cevabâ vekâlet-i amme-i mutlak sahihe-i şer'îye ile vekil olduğu Osman Kavas ibn Abduh ve karye-i merkûme ahâlisinden

Kara Yusuf oğlu Mehmed Ağa ibn Osman şahadetleriyle sabit ba'de't-tezkiye vekâlet-i hüküm-i şer' la-hakk olan pederi mûmâ-ileyh el-Hac Ali Efendi muvâcehesinde haremeyn-i şerîfeyn hazine-i celilesinden mazbûtan idare olunmakta olan evkâfdan medine-i Üsküdar'da vaki ' merkûm ve ma'furleh atik vade-i sultan-ı tabin tarlahây-ı evkâf-ı şerîfleri arâzisinden mezkûr Gibün karyesinde vaki' Büyük Tarla demekle ma'rûf bir taraftan ba'zen Mustafa bin Âli bağçesi ve ba'zen benim ve amucem hazır bi'l-meclis Abdülaziz ve diğer amucem oğlu gaib inne'l-beled Mehmed bin Ali'nin müşterek bağçeleri virilmedikden müvekkil mûmâ-ileyh Halil Kamil Efendi tarlası ve bir taraftan bancarlık ve bir taraftan Gürün şehri ile mahdud on dört bağ tohum isti'ab ider bir kıt'a tarla ile diğer tarlalar pederim mezbûr Koca Mehmed ile li-ebeveyn karındaşları olup mu'ahhıran fevt olan Ali ve işbu huzur-ı bi'l meclis Abdülaziz'in islasen bi'l-iştirâk taht-ı tasarruflarında iken pederim mezbûr Koca Mehmed'in iki yüz altmış dört sene havâlinde benim li-ebeveyn karındaşım gaib inne'l-beled Rukiye Hatun'un sağîrimizde bağ ben dokuz yaşında iken vefât idüb tarla-yı mahdud mezkûr ile diğer tarlaları sülüs-i hisse-i şâyi'aları ber mûceb kanûn-ı cedid-i sultanı benimle mezbûr Rukiye Hatun muzâfatına intikâl itdikten sonra bu tarihte tesviye-i umurumuza vasi mezbûrumuz olan ammimiz müteveffâ mezbûr Ali hayatında diğer ammimiz hazır-ı mezbûr diğer ammimiz Abdülaziz ile ma'en ancak tarla-yı mahdud mezkûrda kız karındaşım kendülerinin selasen hisse-i şâyi'alarıyla bizim sülüs-i hisse-i şâyi'amızı yani mecmû'atı tarih-i mezkûrda birle ma'lûmu makbûzu mukabelesinde vekil-i mûmâ-ileyh el-Hac Ali Efendiye her biri bi'l-ihale ve bi'l-vasıla bâ-râi müteveli ferâğ ve tefviz eylediklerinde ol dahi tefevvüz ve kabul itdikten sonra vekil-i mûmâ-ileyh el-Hac Ali Efendi dahi tefevvüzen mutasarrıf olduğu tarla-yı mahdud mezkûru diğer uhde vü tasarrufunda bulunan hayyiz kıt'a tarlalar ile ma'en bin iki yüz yetmiş senesi şehri-i ramazan el-mübarekenin on birinci günü tarihiyle müverrah vekil-i mûmâ-ileyhimin yedinde olup ibrâz eylediği evkâf-ı hümayûnum ve haremeyn-i muhteremeyn nazırı esbak Dahilü Mehmed Hasib Paşa hazretlerinin imza ve hatemini hâvi bir kıt'a temessük mûcebince bâ-râi kâimmakâm müteveli mahdumları Mehmed Emin mûmâ-ileyh Halil Kamil Efendilere münâsafaten ve müştereken ferâğ ve tefviz eylediğinde anlar dahi ber-vech-i muharrer tefriği ve tefevvüz ve kabul idüb ba'dehû mûmâ-ileyh Mehmed Emin Efendi bilâ-veled-i zikur ve inas vefât idüb tarlahây-ı

mezkûrlarda nısf hisse-i şayi'âları ber-mûceb kanûn-i cedit Sultana intikal-i adi ile pederi vekil-i mûmâ-ileyh el-Hac Ali Efendiye ba'de'l-intikal mûmâ-ileyh dahi işbu sene-i mübareke rebü'l-evvelinin üçüncü günü tarla-yı mahdud-ı mezkûrda ber-vech-i muharrer intikalen mutasarrıf olduğu nısf hisse-i şayi'âsı diğer oğlu ve müvekkili mûmâ-ileyh Halil Kamil Efendiye râi müteveli birle ma'lûm ve makbûz mukabelesinde ferağ oldukda ol dahi tefriğ ve kabul idüb yedine cânib-i evkâfdan bir kıt'a koçan ilm ü haberi i'tâ olub ol vechile mûmâ-ileyhim el-Hac Ali Efendi ve Halil Kamil Efendi ve müteveffâ mûmâ-ileyh Mehmed Emin Efendi dahi hayatında her biri ba'de'l-bülüğ benim muvâcehemde iş bu tarih-i i'lâma gelince on beş seneden hukûk-ı arzını cânib-i vefk müşârün-ileyha için kabzına me'mûr olanlara edâ ve ifâ iderek bilâ-nizâ' zabt u tasarruf eyledikten su'âl olunub ancak tarla-yı mahdud mezkûrda bana intikal iden hisse-i şayi'âmdan müvekkil mûmâ-ileyh Halil Kamil Efendinin keff-i yediyle bâ-râi müteveli mahallinde bana teslim müvekkil mûmâ-ileyhden pederi vekil-i mûmâ-ileyh el-Hac Ali Efendiye müşâ'en cebr ve tenbih olunmak muradımdır deyü da'vâ itdük de vekil-i mezbûr dahi cevabında tarla-yı mahdud mezkûr huzur-ı mezbûr Abdulaziz ile karındaşı müteveffâ Ali hayatında ber-vech-i muharrer birle medfû've makbûz mukabelesinde tarih-i mezkûrda bana bâ-râi müteveli fariğ olmalarıyla ben dahi tefriğ ve kabul idüb ve tarla-yı mahdud mezkûrda müddeâ merkûmun hissesi olduğunu inkârından mâ-adâ tarla-yı mahdud mezkûru ben dahi oğullarım mezbûran tarih-i mezkûrda bâ-râi müteveli fariğ olub anlar dahi ba'de'l-kabul oğlum mezbûr Mehmed Emin vefât itdükde nısf hisse-i şayi'âsı bana intikal itmekle ben dahi mu'ahhıran diğer oğlum mezbûr Hâil Kamil Efendiye ber-vech-i muharrer kezâlik bâ-râi müteveli fariğ olmağla ol-vechile ben ve oğullarım mezbûran Halil Kamil Efendi ve müteveffâ mezbûr Mehmed Emin hayatında müddei mezbûrun muvâcehesinde on beş senedir bilâ-nizâ' bi hakk-ı zabt u zirâ'at ve hukûk-ı arâzi-i vakıf müşârün-ileyha me'muruna edâ ve ifâ iderüz deyü vekil-i mûmâ-ileyhimin bi'l-cümle takrir-i meşrûhunu hazır-ı mezbûr Abdülaziz dahi tasdik eylediğinden ol-vechile müddei mezbûr Sadık'ın takrir-i meşruh üzere ta'biri eylediği da'vâsı ba'de'l-bulûğ on beş sene müddet karye-i merkûmede mûmâ-ileyhim ile ma'en sakinler olub tarla-yı mahdud mezkûru muvâcehesinde mûmâ-ileyhim bilâ-nizâ' zabt u tasarruflarını ve bu vechile hakk-ı kararını ve müddet-i mezkûrede bilâ-gadr-i sükun eylediğini musahhir ve mu'terif olmağla henüz on sene

bilâ-gadr terk ü sükun olunan arâzi-i mevkûfa da'vâsının ber-mûceb kanûn-ı sultanı istimâ'-i memnû' bu suretde ba'de'l-bülüğ on beş sene mürûr eylediğinden müddei mezbûr Sadık'ın da'vâsı mesmû' ve iltifata şayan olmadığı kendüsüne tefhim ve da'vâ-yı mezkûresiyle mütevekkil mûmâ-ileyh Halil Kamil Efendi için vekil-i mûmâ-ileyh el-Hac Ali Efendiye bi-vechi ma'rûzdan men' olduğu natık Sivas nâibinin bir kıt'a i'lâmıyla meclisinin bir kıt'a mazbâtası vürud itmiş ve i'lâm-ı mezkûr ma'li müddei merkûm Sadık'ın hal-i saferinde fevt olan babası Koca Mehmed nâm kimesneden âdiyen intikal iden vakıf tarladan hissesini vasisi ammisi müteveffâ Ali nâm kimesne hayatında müddeâ-aleyh vekil-i merkûm Ali Efendiye ba-râi mütevellî ferağ etmiş ve merkûm Ali Efendi dahi tarla-yı mezkûreyi ber-vech-i muharrer oğlu ve müvekkili Halil Kamil Efendiye kezâlik ba-râi mütevellî ferağ ve tefviz etmiş ve müddei merkûm Sadık'ın ba'de'l-bülüğ muvâcehesinde müddei merkûm Ali Efendi ve müvekkili Halil Kamil Efendi tarla-yı mezkûrda müddei merkûmun hissesi olduğu bi'l-vecale inkarından başka on beş senesi mütecaviz bilâ-nizâ' zabt u tasarruf itmiş olduklarını müddei merkûm ikrar itmiş olduğundan müddei merkûm da'vâ-yı mezkûresi mesmû' olmadığı tefhim ve da'vâ-yı mezkûresiyle müvekkil Halil Efendiye bi-vech-i ma'rûzdan men' olduğu beyandan ibaret olmayan bu suretde müddei merkûm Sadık ba'de ma-husûs mezkûrda müvekkili merkûm Halil Efendiye bi-vech-i ma'rûzaya kadir olmayacağı cevabı cânib-i fetvâ-haneden zahir i'lâm-ı mezkûre işâret kılınmış olduğundan ba-ferman-ı âli şerh verildi.

Fi 27 Rebiü'l-evvel/[1]283(9 Ağustos 1866)

S.27/33

Mülhakâtıyla Harput eyâleti vâlisi olup birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim el-Hac İzzet Paşa iclâlühuya Arapgir kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Arapgir kazâsına tabi' Hayniye karyesi ahâlisinin karye-i mezbûre toprağında vaki' koyun ve sâ'ir tavarlar ra'y olunub otundan ve suyundan intifâ' idegeldükleri mahsûs ve müstakill kadîmi mer'a yerlerini Arif oğlu dimekle ma'ruf kimesne hilâf-ı kanûn fuzûlî zabt ve söküb zirâ'at idüb gadr eylediği karye-i merkûme ahâlisi

taraflarından mukaddemâ bâ-arz-ı hâl vaki‘ olan istid‘âya mebni kanûn üzere amel olunmak bâbında iki yüz yirmi altı senesi evâhir-i cemaziye’l-âhiresinde ve ba‘dehû te‘kidi hâvi iki yüz altmış dört senesi evâil-i cemaziye’l-evvelinde sadr olan iki kıt‘a emr-i âli Divân-ı Hümâyûnum kaleminde mukayyed olub el-hâletü hâzihi karye-i merkûme ahâlisinin sütte-i saâdetime takdîm eyledikleri bir kıt‘a arz-ı hâllerinde karye-i merkûme toprağında kâin ahâli-i merkûmen’in kadîmü’l-eyyâmdan berü koyun ve tavarlar ra‘y olunub otundan ve suyundan intifâ‘ idgeldikleri mahsûs ve müstakill mer‘a yerlerine âhirden dâhil olunmak icâb itmez iken bu esnada kazâ-i mezbûr sakinlerinden Hacı Yusuf nâm kimesne ile Hacce Orfos nâm Hatun hilâf-ı kanûn fuzûli müdahaleden hâli olmadıkları beyânıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında müceddeden bir kıt‘a emr-i şerîfîm ısdârı istid‘â olunmuş ve kalemi mezbûr kuyûdına mürâca‘ât ve kanûnu su‘âl olundukda zikir olunan bahislerde iki kıt‘a emr-i âli virildiği ve bir karyeye mine’l-kadîm mahsûs olan mer‘âda yalnız ol karye ahâlisi hayvanâtını ra‘y ider ve âhir karye ahâlisi ol mer‘âya hayvanât süremez iki veya üç ya daha ziyâde karye ahâlisi yanına mine’l-kâdim müşterek olan mer‘a her kangı karyenin hududu dâhilinde bulunur ise bulunsun ol karyeler ahâlisi hayvanlarını müştereken ra‘y itdirüb yekdigeri ra‘yden men‘ idemezler ve böyle bir karye ahâlisine bi’l-istiklâl ve yahûd bir kaç karye ahâlisine bi’l-iştirâk mahsûs olan kadîmi mer‘a yerler alinub satılamaz ve üzerine mandıra ve ağıl ve ebniye-i sa‘ire ihdas olunamaz ve kürum ve eşcar garsıyla bağ ve bağçe ittihaz kılınamaz ebniye ve eşcar ihdâs ve gars iden olur ise cem-‘i zemânda ahâli hedm ve kal‘a itdürebilir arâzî-i mevrûa misüllü hiçbir kimse tarafından sökölüb zirâ‘at ve hırsete izin ve ruhsat virilmez ve zirâ‘at iden olur ise men‘ olunub her ne vakt olsa mer‘a olmak üzere ibkâ kılınur deyü Arâzî-i Kanûnnâme-i Hümâyûnumun doksan yedinci maddesinde münderic olduğundan münâzaun-fiha olan mahall-i kadîmden tapu ile virilüb zabt ve zirâ‘at ve öşri edâ olunagelen sabangir yerlerden olarak merkûm Hacı Yusuf ile mezbûre Hacce Orfos Hatun bâ-tapu mutasarrıflar ise müdahale eylemeleri hâsebi’l-kanûn yolunda olub eğer böyle olmayub da fi’l-hakika ol yerler zikir olunan Hayniye karyesi ahâlisinin kadîmü’l-eyyâmdan berü koyun ve sâir tavarlar ra‘y olunub otundan ve suyundan intifâ‘ idgeldükleri mahsûs ve müstakill mer‘a yerlerinden iken merkûm ve mezbûre taraflarından vaki‘ olan müdahale bi-vech-i hilâf-ı kanûn iderek tarafeynin mahall-i nizâ‘ üzerinde me‘muru hazır olduğu halde hin-i terâfu‘de

inde'ş-şer'-i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde müdahale-i vak'a men'u def'i olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ' eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda husûs-ı mezbûru şer'-i şerîf ve balade muharrer kanûn-ı münif tatbik iderek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika merkûm ve mezbûrenin ol mer'a yerlerine müdahale eylemeleri bi-vech-i kanûn-ı münifin hilâfi idüğü mahall-i nizâ' üzerinde me'muru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde'ş-şer'-i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde müdahale-i vak'anın ma'rifet-i şer'le men'u def'i itdürülmesi husûsuna mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh virilmek üzere der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme bâ-i'lâm ve mazbata inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Lebib

Fi 12 Rebiü'l-ahir /[1]283(24 Ağustos 1866)

S.27/34

Mülhakâtıyla Sivas eyâleti mutasarrıfı olub ikinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim Ali Rıza Paşa iclâlehuya ve Tokad kazâsı nâib ve müftisi zide ilmi hûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Teba'-yı Devlet-i Aliyyemden Karabet'in Tokad kazâsı sakinlerinden ve teba'-yı Devlet-i Aliyyemden Kirkor'a sekiz bin üç yüz ve Kigoruk'a beş bin dört yüz ve Oseb'e beş bin dört yüz ve Vartan'a bin beş yüz kırk beş ve Karabet'e beş bin ve Sezar'a dahi bin beş yüz ve Ohan'a beş bin ve Nibos oğlunun hemşiresine beş bin dört yüz ve Andon'a iki bin yedi yüz diğer Ohan'a dahi bin ve Manabec oğlu kızlarına sekiz bin ve Artine üç bin altı yüz elli iki Mığıra bin iki yüz doksan altı ve diğer Kirkora dokuz bin yedi yüz yirmi ve Bogosa iki bin dört yüz seksen dört ve Nikosa'ya bin dokuz yüz kırk dört ve Evakim'e üç bin iki yüz kırk ve Save'ye beş bin dört yüz ve Manoka iki bin iki yüz ve Toto Fadyen'e bin sekiz yüz kuruş deyini olub meblağı mezbûreyi def'aten edâyaya kudreti yoğiken dâyinleri merkûmun def'aten talebiyle tazyikden hâli olmadıkları beyânıyla ol bâbda emr-i şerîfim sudûru merkûm Karabet tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnum kalemi kuyûdına mürâca'ât ve muktezâsı su'âl olundukda (s,28) bu

makûl taksit ve murâbaha hakkında iki yüz altmış sekiz senesi evâsıt-ı cemaziye'l-âhiresinde te'sis kılınub bâ-evâmîr-i âliyyem memâlik-i mahrûsama ve neşr' ve i'lân kılınmış olan nizâm hakkında Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyyem kararı müte'allık olan irade-i seniyye-i mülûkânem mücebince ba'zı usûl ve kaideyi hâvi râbiha-i matbû' dahi mukaddemce her tarafa neşr' ve i'lân kılınmış olduktan husûs-ı mezbûr inhâ olunduğu üzere olduğu merkûm Karabet'in def'aten edâ-yı deyne iktidarı olmadığı meblağ-ı mezbûre emvâl-i emriyyeye dokunmadığını dâyinleri mûvacehesinde inde's-şer'i ve'l-meclis tebeyyün ve mütehakkık olduğu halde mahall-i sicilinde mukayyed zikir olunan emr-i âlişan ile matbû' nizâm-nâmede muharrer usûl ve kaideyi tatbiken meclis-i memleketde rû'yet olunmak ve meblağ-ı mezbûreyi emvâl-i mîriyyeden ma'dûd ise keyfiyet-i ba-i'lâm mazbata der-saâdetime inhâ ve iş'âr kılınmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki mutasarrıf-ı müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ber-minvâl-i muharrer merkûm Karabet'in meblağ-ı mezbûreyi def'aten edâya kudretleri olub olmadığı meblağ-ı matlûbe emvâl-i mîriyyeye dokunmadığı dâyinleri merkûmun muvâcehelerinde mahallinde meclisce bi't-tahkik tebyin ve tahkik eylediği halde zikir olunan nizâm ve usûl ve tatbiken rû'yet ve tesviyesine mübâderet ve meblağ-ı mezbûre emvâl-i emriyyeden ma'dûd ise keyfiyetin bâ-i'lâm mazbata der-saâdetime inhâ ve iş'ârına müsâra'ât ve hilâf-ı şer'-i şerîf mukayyed nizâm-ı hâl ve hareketden mücânebet eylemeniz bâbında.

Ziyâ

Fi 7 Şa'ban/[1]283(15 Aralık1866)

S.28/35

Mülhakâtıyla Sivas eyâleti mutasarrıfı olub ikinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim Ali Rıza Paşa iclâlehuya ve Tokad kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Sâlih nâm kimesnenin Tokad kazâsı sakinlerinden Gür Ali nâm kimesneye altı yüz ve Behçet nâm kimesneye üç bin otuz beş ve Çavuş nâm kimesneye üç yüz elli ve İbrahim nâm kimesneye iki bin yüz ve Mehmed nâm kimesneye üç bin ve diğer Ali nâm kimesneye altı yüz ve Bekir nâm kimesneye yedi yüz ve diğer Ali nâm

kimesneye altı yüz Hasan nâm kimesneye sekiz yüz ve Kara Mehmed ile diğer Ali nâm kimesnelere yedi yüz kırk müteveffâ Osman'ın verasesine iki bin beş yüz ve teba'-yı Devlet-i Âliyyemden Artin'e dört bin iki yüz otuz buçuk ve Romi'ye beş yüz yetmiş kuruş deyini olub meblağ-ı mezbûreyi def'aten edâya kudreti yoğiken dâyinleri merkûmun def'aten talebiyle tazyikden hâli olmadıkları beyânıyla ol bâbda emr-i şerîfim sudûru merkûm Sâlih tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnum kalemi kuyûdına mürâca'ât ve muktezâsı su'âl olundukda bu makûl taksit ve murâbaha hakkında iki yüz altmış sekiz senesi evâsıt-ı cemaziye'l-âhiresinde te'sis kılınub bâ-evâmîr-i âliyye memâlik-i mahrûsama ve neşr' ve i'lân kılınmış olan nizam hakkında Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyyem kararı ve müte'allık olan irade-i seniyye-i mülûkânem mücebince ba'zı usûl ve kaideyi hâvi râbiha-i matbû' mukaddemce her tarafa neşr' ve i'lân kılınmış olduğundan husûs-ı mezbûrdan bulunduğu üzere olduğu merkûmun def'aten edâ-yı deyne iktidarı olmadığı dâyinleri muvâcehesinde inde's-şer'i ve'l-meclis tebeyyün ve mütehakkık olduğu halde mahall-i sicilinde mukayyed zikir olunan emr-i âlişan ile matbû' nizâm-nâmede muharrer usûl ve kaideyi tatbiken meclis-i memleketde rû'yet olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki mutasarrıf-ı müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ber-minvâl-i muharrer merkûmun Ahmed'in meblağ-ı mezbûreyi def'aten edâyı deyne iktidarı olub olmadığı dâyinleri merkûmun muvâcehelerinde mahallinde meclisce bi't-tahkik [ve] tebyin eylediği halde zikir olunan nizâm ve karara tatbiken iktizâsının icrâsıyla keyfiyetin der-saâdetime inhâ ve iş'ârına müsâra'ât ve hilâf-ı şer'-i şerîf ve mukayyed nizâm-ı hâl ve hareketten mücânebet eylemeniz bâbında.

Hüseyin **Fi Evâil-i Ramazan / [1] 283** (Ocak'ın başı ve ortası 1867)

Der zaman sadr-ı sudûr'ül vüzera Hazret-i Mehmed Emin Ali Paşa ve Fi eyyam Umur-ı Haricine Mehmed Fuad Paşa el vaki'

Fi 6 Şevval / [1] 283 (11 Şubat 1867)

S.28/36

Mülhakâtıyla Sivas eyâleti mutasarrıfı olub ikinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim Âli Paşa iclâlehuya Divriği kazâsı nâib ve müftisi

zide ilmihûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâyâ hüküm ki

Teba'-yı Devlet-i Aliyyemden Nikos'un Divriği kazâsı sakinlerinden Yakûb nâm kimesneye on sekiz bin ve Ahmed nâm kimesneye bin sekiz yüz ve Mustafa nâm kimesneye bin dört yüz diğer Mustafa nâm kimesneye beş yüz ve İbrahim nâm kimesneye beş yüz ve Hüseyin nâm kimesneye ve Hacı Hasan nâm kimesneye beş yüz ve diğer Mustafa nâm kimesneye beş yüz teba'-yı Devlet-i Âliyyemden Agob ve Serkiz'e sekiz bin ve Haçatur'a dahi bin ve Vartan'a iki bin yüz ve Kazâd'a üç bin ve diğer Haçatur'a bin beş yüz ve Mâlkof'a beş yüz İram'a bin ve Toros'a yedi yüz ve Matos'a iki bin ve Kirkor'a üç bin (s,29) ve Lukab'a dokuz bin ve diğer Vartan'a bin üç yüz ve İsadur'a beş yüz ve diğer Kirkor'a üç bin sekiz yüz seksen kuruş deyni olub meblağ-ı mezbûreyi def'aten edâyâ kudreti yoğiken dâyinleri merkûmun def'aten talebiyle tazyikden hâli olmadıkları beyânıyla ol bâbda emr-i şerîfim sudûru merkûm Nikos tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnum kalemi kuyûdına mürâca'ât ve muktezâsı su'âl olundukda bu makûl taksit ve murâbaha hakkında iki yüz altmış sekiz senesi evâsıt-ı cemaziye'l-âhiresinde te'sis kılınub bâ-evâmîr-i âliyye memâlik-i mahrûsama neşr' ve i'lân kılınmış olan nizâm hakkında Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyyem kararı ve müte'allık olan irade-i seniyye-i mülûkânem mücebince ba'zı usûl ve kaideyi hâvi ve râbiha-i matbû' dahi mukaddemce her tarafa neşr' ve i'lân kılınmış olduğundan husûs-ı mezbûr inhâ olunduğu üzere olduğu merkûmân def'aten edâ-yı deyne iktidarı olmadığı ve meblağ-ı mezbûreyi emvâl-i emriyyeye dokunmadığı dâyinleri merkûmun müveccehesine inde'sş-şer'i ve'l-meclis tebyin ve mütehakkık olduğu halde mahall-i sicilinde mukayyed zikir olunan emr-i âlişândan matbû' nizâm-nâmede muharrer usûl ve kaideyi tatbiken meclis-i memlekete rû'yet olunmak ve meblağ-ı mezbûre emvâl-i emriyyeden ma'dud ise keyfiyet-i bâ-i'lâm ve mazbata dersâdetimden iş'âr kılınmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki mutasarrıf-ı müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ber-minvâl-i muharrer merkûm Nikos'un meblağ-ı mezbûreyi def'aten edâyâ kudretleri olub olmadığı ve meblağ-ı mezbûre emvâl-i emriyyeye dokunmadığı dâyinleri merkûmun müvacehelerinde mahallinde meclisce bi't-tahkik tebyin ve tahkik eylediği halde zikir olunan nizâm ve karara

tatbiken rû'yet ve tesviyesine mübâderet ve zikr-i meblağ-ı mezbûre emvâl-i emriyyeden ma'dud ise keyfiyetin bâ-i'lâm mazbata der-saâdetime inhâ ve iş'ârına müsâra'ât ve hilâf-ı şer'-i şerîf ve mukayyed nizâm-ı hâl ve hareketden mücânebet eylemeniz bâbında.

Ziyâ

Fi 28 Şevval / [1] 283 (5 Mart 1867)

S.29/37

Mülhakâtıyla Sivas eyâleti mutasarrıfı olub ikinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim Âli Paşa iclâlehuya Divriği kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmaya hüküm ki

Divriği kazâsına tabi' Didek karyesine kadîmü'l-eyyâmdan berü ( ) Decile deresinde cari olub karye-i merkûme ahâlisi bağ ve bağçe ve tarlalar ve sâir mevrûatlarını saka ve şûrb intifâ' idgeldikleri mahsûs ve müstakıll suya civarda vaki' Ürük karyesi ahâlisi taraflarından kadîm-i muğâyir fuzûli müdahaleden hâli olmadıkları mârrü'z-zikir ve Terek karyesi ahâlisi tarafından mukaddemâ bâ-arz-ı hâl vaki' olan istid'âya mebni iki yüz elli üç senesi evâhir-i ramazanda sadr olan emr-i âli mücebince müdahale-i vak'a ma'rifet-i şer'le men'u def'i olunmuşken bu esnada mâ' mezkûre ahâlisi tarafından fuzûli müdahale olunmakda idüğünden ve emr-i âliyyen mezkûr dahi kazâen zayi' olunmuş olduğundan bâhisle müdahale-i vak'anın men'u def'i bâbında mücerreden emr-i şerîfim sudûru zikir olunan Didek karyesi ahâlisi tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnumun kalemi kuyûdına mürâca'ât olunduktan ve muktezâsı su'âl olunduktan ber-vech-i muharrer tarih-i mezkûrda emr-i âli virildiği hakk-ı şûrb ve saka ve mecrâ-i nizâ'ında ancak teâmül-i kadîm i'tibâr olunur deyü Arâzi-i Kanûnnâme-i Hümâyûnumun yüz yirmi dördüncü maddesinde mûnderic idüğü mukayyed olduğundan münâzaunfiha olan su Ürük karyesi ahâlisine mahsûs ve müstakıll kadîmi sular olunmayub da fi'l-vaki' inhâ olduğu üzere kadîmden zikir ve Terek karyesi ahâlisinin bağı mutasarrıfı oldukları bağ ve bağçe ve mevrûatlarını cârî saka ve intifâ' idgeldikleri sular iken ol suya mârrü'l-beyân Ürük karyesi ahâlisi tarafından vaki' olan müdahale-i şer'-i şerîf kanûn-ı mezkûrun hilâfi idüğü mahallinde meclis-i memâlikine ber nehc-i şer'-i terâfu'larında inde'ş-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik

eylediği suretde ( ) vaki' olan müdahale men'ü def'i birle ol su kadîmden tahammülden ve tevcihiyle mezkûr Terek karyesine cereyan idegelmiş ise ba'de's-sübût yine ol mahallden ol vechile kadîmesi üzere icrâ itdirilmek için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki mutasarrıf-ı müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ma'rifetiniz ile husûs-ı mezbûru şer'-i şerîf balade muharrer kanûn-ı münifi tatbik iderek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l hakika zikir olunan Üruk karyesi ahâlisinin ol suya müdahale eylemeleri ( ) ve kanûn'ı münifin hilâfı bulunduğında inde's-şer'-i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde müdahale-i vak'anın ma'rifet-i şer'le men'ü def'i birle ol su kadîmden tahammülden ve tevcihiyle zikir olunan Terek (s,30) karyesi ahâlisinin bağ ve bağçe ve mevrûatlarını cereyan idegelmiş ise de ba'de's-sübût yine ol mahallden ol vechile kadîmesi üzere icrâ itdirilmesi husûsuna mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere ba-i'lâm ve mazbata der-bâr-ı şevket-karâr mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Hüseyin

Fi 16 Zi'l-ka'de/[1] 283(22 Mart 1867)

S.30/38

Mülhakâtıyla Sivas Eyâleti mutasarrıfı olup ikinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim Ali Rıza Paşa iclâlehuya ve rütbe-i sani ashâbından Aziziye sancağı ve Kâimmakâmı İskender Bey zide ulüvvuhu ve Darende kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Darende kazâsına tabi' Heyük Eteği karyesi kadîmü'l-eyyâmdan berü Taş Pınarı ve Budad (Yudad) Pınarı ve Uca Pınarı ve Derin Dere ve Güz Pınarı mukayyed olunur pınarlardan cereyan ile karye-i mezbûre ahâlisi tarla ve bağ ve bağçelerini saka ve şürb ve intifâ' idegeldükleri mahsûs ve müstakıll kadîmi sularını yine kazâ-i mezbûre tabi' Esudi ve Beğbağı karyeleri ahâlisi muğâyir-i kadîm mecrâ-yi kadîmden ihrac birle kendü karyelerine icrâ' ve bağ ve bağçe ve tarlalarını saka idüb gadr eyledikleri mârru'z-zikir Heyük Eteği karyesi ahâlisi tarafından mukaddemâ bâ-arz-ı hâl vuku' bulan istid'â üzerine mahallinde şer'i şerîf ma'rifetiyle rû'yet olunmak bâbında iki yüz yirmi senesi evâhir-i zi'l-ka'desinde

emr-i âliye sadr olunmuşken bu esnada kudsiyet-i merkûmenin ahâlisi muğâyir-i emr-i âli kemâ-fi'l-evvel müdahaleden hâli olmadıkları beyânıyla müdahale-i vak'alarının men' zımında tecriden emr-i şerîfim sudûru mârrü'l-beyân Heyük Eteği karyesi ahâlisi taraflarından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnum kalemi kuyûdına mürâca'ât ve kanûn ve muktezâsını su'âl olundukda ber-vech-i muharrer tarih-i merkûmda emr-i âli virildiği ve hakk-ı şûrb ve saka mecrâ-i nizâ'ında ancak teâmül-i kadîm i'tibar olunur deyü Arâzi-i Kanûnnâme-i Hümâyûnumun yüz yirmi dördüncü maddesinde münderic idüğü mukayyed olduğundan münâzaun-fiha olan mezkûr su kudsiyet-i merkûmenin ahâlisinin mahsûs ve müstakill kadîmi suları olmayub fi'l-vâki inhâ olduğu üzere kadîmden zikir olunan Heyük Eteği karyesine cari olub ahâli-i karye-i merkûmenin mutasarrıf oldukları bağ ve bağçe ve tarlalarını saka ve intifâ' idegeldükleri mahsûs ve müstakill sular iken kudsiyet-i merkûmiyenin ahâlisi tarafından vâki' olan müdahale şer'-i şerîf ve kanûn-ı mezbûrun hilâf idüğü mahallinde meclis-i memleketde ber-nehc-i şer'-i terâfu'larında tebyin ve tahkik eylediği suretde müdahale-i vak'a men'u def'i olunmak ol su kadîmden tahammülden tevcihiyle mezkûr Heyük Eteği karyesinde kâin bağ ve bağçe ve tarlalara câri olagelmiş ise ba'de's-sübût ol mahallden ol vechile kadîmesi üzere icrâ itdirilmek için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki mutasarrıf-ı müşâr ve kâimmakâm ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ma'rifetiniz ile husûs-ı mezbûru şer'-i şerîf ve balade muharrer kanûn-ı münifi tatbik eylediği ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika kudsiyet-i merkûmenin ahâlisinin ol suya müdahale eylemeleri bi-vech ve kanûn-ı münifin hilâfi bulunduğu mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru ve tarafeyn hazır oldukları halde terâfu'larında inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde müdahale-i vâk'a ma'rifet-i şer'le men'u def'i olunarak ol su kadîmden tahammülden ve tevcihiyle zikir olunan Heyük Eteği karyesinde kâin bağ ve bağçe ve tarlalara cereyan idegelmiş ise ba'de's-sübût yine ol mahallden ve ol vechile kadîmesi üzere icrâ itdirilmesi husûsuna mübâderet ve husûs-ı mezbûr zımında müddei merkûmdan câniblerinden ol tarafdand mübaşir ta'yin matlub olduğu halde bi'l-irade-i seniyye mü'essis olan nizâm mücebince ta'yin olunacak mübaşirun masârıf ve hizmet mübaşiriyesi meclisce kıt'a ve senede rabt olunarak müddei merkûmdan taraflarından te'diye

itdirilmeyüb müddei aleyhim câniblerinden hizmet ve mübâşiriye masârif-i mâliyye ihdâ ve zinhâr bu vesileyle kimesneye gadr ve teâddi misüllü vaz' ve hâlet ve vuku' getirülmesi husûsuna dikkat ve keyfiyetin işbu emr-i şerîfim kaydu bilâ-sene şerh verilmek üzere der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme bâ-i'lâm ve mazbata ve inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Ziyâ

13 Muharrem / [1] 284 (17 Mayıs 1867)

S.31/39

Sivas kazâsı nâibine ki

Sivas kazâsı Mahallâtından Kırçuk ( ) Mahallesinde vaki' ashâb-ı hayratından Çiftçi Ali ibn Osman ve Vahide Hatun ibni-i Bürde İbrahim nâm zevcat ve neferlerinin ber mantûk vakfiye mûmâ-ileyh ber-vech-i meşrûta hala mütevellisi olan Mehmed ibn el-müteveffâ Hüseyin meclisi şer'imizde evkâf müdiri Mehmed Tahir Bey tarafından husûs-ı atide mürsel vekil-i katib-i evvel Mustafa Bey hazır olduğu halde bi't-tevliye takrir-i kelâm idüb ve vakf-ı mezbûrdan olub seknesi mütevellisi olanlara meşrut mahalle-i mezbûrede kâin iki tarafından tabib-i ağbâ zar' veled-i zâ'il? müteveli ve bir taraftan tarik-i hâss ve bir taraftan tarik-i âmm ile mahdud mühtedisi sâlih ma'rifetiyle mahallinde sâ'ir erbâb-ı vufûk hazır oldukları halde sâha olundukda tûlen ve arzan bi-hisab-ı zayi' yüz yirmi bir zırâi arsasının yüz zırâi mahalli üzerinde mebni sakfi toprak örtülü kara yapu ta'bir olunur kerpic ve ağaçdan ibaret bir bâb kapısı evi ( ) ve tahta odunluk ve samanlık ve sa'iren ma'lûmeyi müştemil etrafı kerpiç divar ile muhat bir bâb menzil küllîyen harab ve bi-tâb olub el-yevmi kabil-i sükkâne olmayub mücedded suretiyle ta'mîr ve termime muhtac vakf-ı mezbûrda dahi asaletimle olmasıyla iş bu huzur-ı bi'l-meclis Mustafa ibn Osman'ın yine kasaba-yı mezbûre Mahallâtından Hacı Zahid Mahallesinde vaki' müstakıllan taht-ı temlikinde bulunan bir taraftan İzzet oğlu Cami' Şerîfi ve bir taraftan Mehmed ibn Halil menzili ve bir taraftan Abdullah ibn el-Hac Mehmed menzili ve bir taraftan tarik-i âmm ile mahdud kezâlik mühtedisi mûmâ-ileyh ma'rifetiyle bi'l-musahâ tûlen ve arzan bi-hisab-ı zayi' yüz doksan sekiz zırâi arsasının yüz altmış iki zırâi üzerinde mebni sakifi toprak örtülü bu dahi kerpiç ve ağaçdan ibaret bir bâb kapısı evi ve bir ahır ve bir bâb fevkani oda ve tahta odunluk ve sa'ire-i ma'lûmeyi müştemil etrafı kerpiç divar ile muhat Mahallinen ve arsanen

ve ceddeten ve rağbeten ve kıymeten ve tahlilen vakf olan menzil-i mahdud mezkûrdan ezyed ve evfer el-hâletü hâzihi ma'mûr bulunan bir bâb mülk menzili ile istibdâl itmek her vechile vakf-ı mezbûr hakkında inka' ve ölü olduğuna huzur-ı mezbûr Mustafa dahi istibdâle taleb bulunduğuna binâen ber-vech-i muharrer istibdâl olunmak için cânib-i şer'-i şerîfden i'lâm olunması bi't-tevliye muradıdır deyü huzur-ı mezbûr Mustafa'nın tasdikiyle istirham eyledikde fi'l-vaki' zikir olunan ba'de'l-muayyen ve el-keşf minvâl-i muharrer üzere olduğu müteveli mezbûrun balade sabit ve beyân eylediği kâffe-i takrir-i sâiresi dahi nefsu'l-emre mutabık olub ve min-küll'l-vücuha istibdâl vakf-ı mezbûr hakkında inka' ve ölü olduğu mühtedisi mûmâ-ileyh ve ceride-i şer'iyede isimleri mazbût erbâb-ı vûkuf şefatü müslimeynden bi'l-ittifak âle-tarikü's-şehâdede ihbârlarıyla zahir ve mütehakkık ve şerâit sıhhat-i istibdâl dahi mevcûda olduğundan izn-i hümâyûnumu hâvi bir kıt'a emr-i şerîfim sudûru bâ-i'lâm ve mazbata ve tahrîrat inhâ olunmuş ve i'lâm-ı mezkûr mâli usûlüne muvâfık idüğü cânib-i fetvâhaneden işâret kılınmış mülk olan menzil-i vakıf olan menzilden kıymeten ve rağbeten ve icraten ve mahallen ve ezyed ve evfer ve istibdâli cânib-i vakf-ı şerîf ölü ve inka' olub şerâit-i istibdâli mevcûda olduğu halde istibdâli tahziz eyleyan fakhai zu'l- ( ) kolları üzere mülk menzil-i vakf-ı vûkuf olan menzil mülk olmak ve vakf-ı sabitde icrâ olunmak için tarafeyni hüccet-i şer'iyeye verilmek şürûtundan bulunmuş olub keyfiyet-i taraf eşref-i şahânem arzıyla lede'l-istizân ol vechile icrâsı husûsuna irade-i seniyye mülûkânem müte'allık olarak ol bâbda Hatt-ı Hümâyûn şevket-makrûn bi'l-şahanem şerh ve sudûr eylemiş olmağla muktezâsı münifi üzere iktizâ iden emr-i şerîfim ısdârıyla keyfiyet-i ma'lûm olmak için Evkâf-ı Hümâyûnum muhasebesine ilm'u haberinin i'tâsı a'zâm-ı ricâl Devlet-i Âliyyemden hâlid Evkâf-ı Hümâyûnum nâzarı olub mecîdi ve imtiyâz nişân-ı zişânlarını birinci ve Osmanî nişân'u zişânının ikinci rütbelerini hâiz ve hâmil olan iftihâr'ül âlâ el-i'zâm muhtâr'ül ekâbir-i âlâ nizâm-ı es-Seyyid Abdülmecid Ferid Efendi dâme ulüvvuhu tarafından bâ-takrir-i ifade kılınmış mücebince Divân-ı Hümâyûnumdan iş bu emr-i şerîfim ısdâr ve muhasebe-i mezkûreye bir kıt'a ilm-i vecizi i'tâ ve tesyâr olunmuş sen ki nâib mûmâ-ileyhimin ma'lûmun oldukda i'lâm-ı mezkûrda beyân olundığı vechile zikir olunan mülk menzil ve vâkfi olan menzil-i mezkûrdan kıymeten ve rağbeten ve icraten ve mahallen ezyed ve evfer istibdâli vakf-ı şerîfi mezkûre ölü ve inka' olub şerâit-i istibdâl mevcûda olduğu halde

istibdâli tahziz eyleyan ( ) kolları üzere zikir olunan mülk menzil-i vakf-ı vûkuf olan mezkûr mülk olmak ve ve vakıf olan şürûtı vakf-ı sanide icrâ olunmak üzere istibdâl idüb tarafına hüccet-i şer'î i'tâsına mübâderet eylemeniz bâbında.

Fi 3 Safer /[1] 284(6 Haziran 1867)

S.31/40

Sivas vilâyeti vâlisi olup birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim el-Hac İzzet Paşa İclâlehûya ve Divriği kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmaya hüküm ki

Hüseyin ve Musa ve Veli nâm kimesnelerin Divriği kazâsı sakinlerinden Mustafa nâm kimesne yirmi beş bin ikiyüz yetmiş dört ve Yusuf nâm kimesneye beş yüz yetmiş ve İbrahim nâm kimesneye dört bin yüz kırk ve Mehmed nâm kimesneye altıyüz ve diğer Mustafa ve Hacı nâm kimesnelere altı bin dört yüz yetmiş beş ve Emin nâm kimesneye yüz elli ve diğer Mehmed nâm kimesneye beş yüz ve Abdullah ve Ömer nâm kimesnelere sekiz yüz elli kuruş deyinleri olup meblağı mezbûreyi def'aten edâya kudretleri yoğiken dâyinleri merkûmun def'aten talep iderek tazyikden hâli olmadıkları beyânıyla ol bâbda emr-i şerîfim sudûru merkûmun Hüseyin ve Musa ve Veli taraflarından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnum kalemi kuyûdına mürâcaât ve muktezâsı su'âl olundukda taksit ve murâbaha hakkında ikiyüz altmış sekiz senesi evâsıt-ı cemaziye'l-âhiresinde te'sis kılınub bâevâmîr-i âliyye memâlik-i mahrûsama neşr olunmuş olan nizâm hakkında Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyem kararı müte'allık olan irade-i seniyye-i mülûkânem mücebince ba'zı usûl ve kaideyi hâvi râbiha-i matbû' dahi mukaddemce her tarafa neşr' ve i'lân kılınmış olduğundan husûs-ı mezbûr inhâ olunduğı üzere olduğu ve merkûmunun def'aten edâ-yı deyne iktidarları olmadığı dâyinleri muvâcehesinde inde's-şer'î ve'l-meclis tebeyyün ve mütehakkık olduğu halde mahall-i sicilinde mukayyed mârru'z-zikir emr-i âlişân matbû' nizâm-nâmede muharrer usûl ve kaideye tatbiken meclis-i memlekette rû'yet olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediğı kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ber-minvâl-i muharrer merkûmun Hüseyin ve Musa ve Veli'nin meblağ-ı mezbûreyi

def'aten edâya iktidarları olub olmadığı dâyinleri merkûmun muvâcehelerinde mahallinde meclisce bi't-tahkik tebeyyün ve mütehakkık eylediği suretde zikir olunan nizâm ve karara tatbiken iktizâsının icrâsıyla keyfiyetinin der-saâdetime bâ-i'lâm ve mazbata inhâ ve iş'ârına müsâra'ât ve hilâf-ı şer'-i şerîf mukayyed nizâm-ı hâl ve hareketten mücânebet eylemeniz bâbında.

Hüseyin

Fi 11 Rebiü'l-ahir /[1] 284(12 Ağustos 1867)

S.32/41

Asâkir-i Nizâmiye-i Şâhânem müşirânından Diyarbekir vilâyeti vâlisi olub birinci rütbe-i Osmani ve Mecîdi nişân-ı zişânlarını hâiz ve hamil olan vezirim Derviş İbrahim Paşa iclâlehuya ve Rumeli Beğlerbeğliği payelularından Ma'muretü'l-aziz sancağı mutasarrıfı İsmail Paşa Dâmet Me'âliyeye ve Eğin kazâsı nâib ve müftisi zide ilm-ihümaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdûhumaya hüküm ki

Teba'-yı Devlet-i Aliyyemden Petro Eğin kazâsına ta'bi Şirzu karyesi toprağında vaki' ma'mûlin-bih tapu senediyle mutasarrıf olduğu ma'lûm on keyl tohum isti'âb iderek yedi kıt'a tarla zabt u zirâ'at idegelür iken sene-i sabıkada fevt oldukda ol yerler meccanen ve müsaviyen oğlu teba'-yı Devlet-i Aliyyemden Marko'ya intikal idüb harac-ı intikâlini me'mûruna edâ ile olmak üzere iken karye-i mezbûre sakinlerinden ve teba'-yı Devlet-i Aliyyemden Bigor zuhur birle fuzûli müdahaleden hâli olmadıkları beyânıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru merkûm Marko tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş olub defterhane-i amîrem kuyûdına mürâca'ât olundukda karye-i mezbûrede kâin on beş ( ) bin keyl mevcuti tohum isti'âb ider yedi kıt'a tarla müteveffâ merkûm Petro'nun on seneden mütecaviz bilâ niza' zabt u zirâ'atde olarak hakk-ı kararı tebeyyün olmuş olduğunu nâtik mahallden vürud iden mazbata mücebince uhde vü tasarrufuna kayıd olunarak bin iki yüz yetmiş sekiz senesi şevvâlinde yirmi üçüncü günü tarihiyle tapu senedi virilmiş olduğu defterhane-i amîremden ve arâzi-i mîriyye ve mevkûfa mutasarrıf ve mutasarrıflarından biri fevt oldukda uhdesinde olan arâzisi erkek ve kız evlâdına gerek arâzinin olduğu mahalde bulunsunlar ve gerek diyâr-ı âharda olsunlar meccanen bilâ bedel müsaviyen intikal eyler yalnız erkek veyahûd kız evlâdı olur ise kezâlik bilâ bedel müstakillen intikal ider arâzi mutasarrıflarından biri fevt oldukda

zevcesi hamile bulunduğu ol arâzi-i memâlik-i zuhuruna kadr-i tevkif olunur ve bilâ gadr on sene ale't-tevâli ta'til olunduğu tebeyyün ve mütehakkık olan yerlerin mutasarrıfı üç sene tamamında me'mûru tarafından âhire virilmeksizin evlâdını yahûd babası veya anasını terk iderek fevt oldukda ol yerler onlara meccânen intikal itmeyüb ancak kendülerine tapuyu misliyle teklif olunur istinkak eyledikleri veyahûd ol yerlerin mutasarrıfı hakk-ı intikale na'il varisleri olmayarak fevt olduğu halde tapu ashâb-ı er dinlemeyerek bi'l-müzayede talebine ihâle kılınur deyü Arâzi-i Kanûnnâme-i Hümâyûnumun elli dört ve yetmiş birinci maddelerinde başka başka münderic olduğundan münâzaun-fiha olan tarlalara müteveffâ merkûm Petro bâ-tapu mutasarrıfı iken hal-i hayatında bilâ gadr üç sene ale't-tevâli bilâ mâni' boz ve hâli bırakub müstahikk tapu olduğu tebeyyün ve mütehakkık olubda üç sene tamamında me'mûru tarafından âhire virilmeksizin merkûm Petro'nun vefâtı vuku' bularak ol yerler kanûn-ı mezkûrun kazâran ahiri mücebince tapuyu misliyle merkûm Petro'ya teklif olundukda almakdan istinkak iderek ol vefât-ı bi'l-müzayede sâhib-i arz me'muru ma'rifetiyle Bigor'a virilmek veyahûd müteveffâ merkûm Petro hal-i hayatından hakk-ı tasarrufunu rızası ve sâhib-i arz me'mûru izniyle merkûm Bigor'a ferağ ve tefviz iderek yedine ma'mûlün-bih tapu senedi i'tâ olunmuş ise merkûm Bigor'un müdahale eylemesi hasebi'l-kanûn yolunda olub eğer böyle olmayub da fi'l-hakika müteveffâ merkûm Petro ol yerlere zikir olunan tapu senedi mücebince mutasarrıf olarak zabt ve vefâtına kadar beher sene zirâ'at ve öşrin edâ idegelür iken sene-i mezbûrede fevt oldukda ol yerler kanûn-ı mezkûrun kazâen ahâlisi vechile meccânen oğlu merkûm Marko'ya intikal idüb harac-ı intikâlini me'mûruna edâ ile olmak üzere iken merkûm Bigor tarafından fuzûli müdahale olduğu mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru ve tarafeyn hazır oldukları halde hin-i terâfu'da inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde müdahale-i vak'a men'u def'i (s,33) arâzi-i mezkûrenin merkûm Marko uhdesine ber mûcib kanûn ihâlesiyle tesviye kılınmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği Divân-ı Hümâyûnum kaleminden başka başka tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli ve mutasarrıf-ı müşâr ve nâib ve müfti ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ma'rifetiniz ile husûs-ı mezbûru şer'-i şerîf balade muharrer kanûn-ı münifi tatbik iderek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika merkûm Bigor'un ol yerlere müdahale eylemesi bi vech-i kanûn-ı münifin hilâfi bulunduğu mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru hazır olduğu

halde tarafeynin hin-i terâfu'lerinde inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde müdâhale-i vak'a ma'rifet şer'le men'u def'i olunmuş ve arâzi-i mezkûre dahi olunmak me'mûru ma'rifetiyle merkûm Marko ûhdesinde ber-mucb kanûn-ı ihâle ve tesviyesiyle tarafından zabt u zirâ'at ettirilmesi husûslarına mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin iş bu emr-i şerîfim kayd-ı bilâ-sene şerh virilmek üzere der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme bâ-i'lâm ve mazbata inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Rüşdü

Fi 25 Cemaziye'l-ahir/[1]284 (24 Ekim 1867)

S.33/42

Asakar-i Nizâmiye-i Şahanem müşîranından Diyarbekir vilâyeti vâlisi olub birinci rütbe-i Osmani ve üçüncü Mecîdi nişân-ı zişânlarını hâiz ve hâmil olan vezirim Derviş İbrahim Paşa iclâlehuya ve Rumeli Beğlerbeğliği payelularından Ma'muretü'l-aziz sancağı mutasarrıfı İsmail Paşa Dâmet Me'âliyye ve Eğin kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Salih nâm kimesnenin Eğin kazâsı sakinlerinden Mehmed nâm kimesneye üç bin yedi yüz elli ve teba'-yı Devlet-i Aliyyemden Artin'e dört bin beş yüz ve Nikos'a dört bin kuruş deyni olub meblag-ı mezbûreyi def'aten edâya kudreti yoğiken dâyinleri merkûmun def'aten talep iderek tazyikden hâli olmadıkları beyânıyla ol bâbda emr-i şerîfim sudûru merkûm Salih tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnum kalemi kuyûdına mürâca'ât ve muktezâsı su'âl olundukda bu makûl taksit ve murâbaha hakkında iki yüz altmış sekiz senesi evâsıt-ı cemaziye'l-âhiresinde baş kaleminden bâ-evâmîr-i âliyye memâlik-i mahrûsama neşr olunmuş olan nizâm hakkında Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyyem kararı ve müte'allık olan irade-i seniyye-i mülûkânem mücebince ba'zı usûl ve kaideyi hâvi râbiha-i matbû' dahi mukaddemce her tarafa neşr' ve i'lân kılınmış olduğundan husûs-ı mezbûr inhâ olduğu üzere olduğu ve merkûmun def'aten edâ-yı deyne iktidarları olmadığı dâyinleri muvâcehesinde inde's-şer'i ve'l-meclis tebeyyün ve mütehakkık olduğu halde mahall-i sicilinde mukayyed zikir olunan emr-i âlişân ile matbû' nizâm-nâmede muharrer usûl ve kaideye tatbiken meclis-i memlekette rû'yet olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış

olmağla siz ki vâli ve mutasarrıf-ı müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ber-minvâl-i muharrer merkûm Salih'in meblağ-ı mezbûreyi def'aten edâya iktidarı olup olmadığı dâyinleri merkûmun muvâcehelerinde mahallinde meclisce bi't-tahkik tebeyyün ve mütehakkık eylediği halde zikir olunan nizâm ve usûle tatbiken iktizâsının icrâsıyla keyfiyet dersâdetime bâ-i'lâm ve mazbata inhâ ve iş'ârına müsâra'ât ve hilâf-ı şer-'i şerîf mukayyed nizâm-ı hâl ve hareketden mücânebet eylemeniz bâbında.

Rüşdü

Fi Şa'ban /[1]284 (Aralık-1868)

S.33/43

Sivas vilâyeti vâlisi olup birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim el-Hac İzzet Paşa iclâlehuya ve Divriği kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Ali ve Halil nâm kimesnelerin Divriği kazâsı sakinlerinden Abdullah nâm kimesneye üç bin yüz ve Ali nâm kimesneye bin altı yüz kırk ve diğer Ali nâm kimesneye üç yüz ve Yusuf nâm kimesneye elli altı ve Said nâm kimesneye üç yüz kırk ve Mehmed nâm kimesneye bin yedi yüz yirmi Süleyman nâm kimesneye bin otuz Adıgüzel dimekle marûf nâm kimesneye üç yüz otuz ve Hafız nâm kimesneye üç bin ve diğer Hafız nâm kimesneye dört yüz altmış ve Hasan nâm kimesneye yüz otuz altı ve Çavuş nâm kimesneye yüz elli ve Hacı Ömer nâm kimesneye yüz on beş ve Mustafa nâm kimesneye yüz kuruş deyinleri olup meblağ-ı mezbûreyi def'aten edâya kudretleri yoğiken dayinleri merkûmun def'aten talep iderek tazyikden hâli olmadıkları beyânıyla ol bâbda emr-i şerîfim sudûru merkûmun Ali ve Halil taraflarından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş Divân-ı Hümâyûnumun kalemi kuyûdına mürâca'ât ve muktezâsı su'âl oldukda bu ma'kûl taksit ve murâbaha hakkında iki yüz altmış sekiz senesi evâsıt-ı cemaziye'l-âhiresinde te'sis kılınub bâ-evâmîr-i âliyye memâlik-i mahrûsama neşr olunmuş olan nizâm hakkında (S,34) Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyem kararı müte'allık olan irade-i seniyye-i mülûkânem mûcebince ba'zı usûl ve kaideyi hâvi râbiha-i matbû' dahi mukaddemce her tarafa neşr' ve i'lân kılınmış olduğundan husûs-ı mezbûr inhâ olduğu üzere olduğu ve merkûmânın def'aten edâ-yı deyne kudretleri olmadığı dâyinleri

muvâcehesinde inde'ş-şer'i ve'l-meclis tebeyyün ve mütehakkık olduğu halde mahall-i sicilinde mukayyed mârru'z-zikir emr-i âlişân ile matbû' nizâm-nâmede muharrer usûl ve kaideye tatbiken meclis-i memleketde rû'yet olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lumunuz oldukda berminvâl-i muharrer merkûmân Ali ve Halil'in meblağ-ı mezbûreyi def'aten edâya iktidarları olub olmadığı dâyinleri merkûmun muvâcehelerinde mahallinde meclisce tebeyyün ve mütehakkık olduğu halde zikir olunan nizâm ve karara tatbiken iktizâsının icrâsıyla keyfiyetin der-saâdetime inhâ ve iş'ârına müsâra'ât ve hilâf-ı şer'î-i şerîf mukayyed nizâm-ı hâl ve hareketden mücânebet eylemeniz bâbında.

Hazım

Fi 11 Şevval /[1] 284(5 Şubat 1868)

S.34/44

Sivas vilâyeti vâlisi olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim el-Hac İzzet Paşa iclâlehuya ve Divriği kazâsı nâib ve müftisi zide ilmi hûmaya müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmaya hüküm ki

Gülâbi ve İbrahim ve Zülfü ve Veli ve Ali nâm kimesnelerin Divriği kazâsı sakinlerinden Adıgüzel dimekle meşhur kimesneye iki bin yetmiş Hüseyin nâm kimesneye üç yüz ve Arif nâm kimesneye üç yüz ve Mehmed nâm kimesneye bin yetmiş ve Hacı Hüseyin nâm kimesneye iki yüz elli ve Bekir nâm kimesneye iki yüz on diğer Bekir nâm kimesneye elli ve diğer Mehmed nâm kimesneye yüz ve Ali nâm kimesneye bin beş yüz ve Hacı Mustafa nâm kimesneye beş yüz ve diğer Mehmed nâm kimesneye dört yüz altmış ve Osman nâm kimesneye yedi yüz elli ve Ebubekir nâm kimesneye yüz elli ve diğer Mehmed nâm kimesneye iki yüz altmış ve Mustafa nâm kimesneye yüz ve Said nâm kimesneye yüz kırk ve diğer Mehmed nâm kimesneye üç yüz elli ve Veli nâm kimesneye yüz elli ve diğer Hüseyin nâm kimesneye iki yüz seksen ve diğer Mehmed nâm kimesneye beş yüz ve Hâfız nâm kimesneye iki yüz seksen yedi ve diğer Bekir nâm kimesneye yüz altmış ve Bilal Havâcc dimekle ma'rûf kimesneye yüz seksen ve diğer Said nâm kimesneye elli ve diğer Hüseyin nâm kimesneye yirmi beş ve teba'-yı Devlet-i Aliyyemden Agob'a üç yüz ve diğer Agob'a yüz ve Bagarik'e beş yüz ve Savakim'e altmış kuruş deyinleri

olub meblağ-ı mezbûreyi def'aten edâya kudretleri yoğiken dâyinleri merkûmun def'aten taleb iderek tazyikden hâli olmadıkları beyânıyla ol bâbda emr-i şerîfim sudûru merkûmun Gülabi ve İbrahim ve Zülfü ve Veli ve Ali taraflarından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnum kalemi kuyûdına müraca'ât ve muktezâsı su'âl olundıkda bu makûle taksit ve murâbaha hakkında iki yüz altmış sekiz senesi evâsıt-ı cemaziye'l-âhiresinde te'sis kılınub bâevâmîr-i âliyye memâlik-i mahrûsama neşr olunmuş olan nizâm hakkında Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyyem kararı ve müt'allık olan irade-i seniyye-i mülûkânem mücebince ba'zı usûl ve kaideyi hâvi râbiha-i matbû' dahi mukaddemce her tarafa neşr' ve i'lân kılınmış olduğundan husûs-ı mezbûr inhâ olduğuna üzere olduğu ve merkûmunun def'aten edâ-yı dâyne iktidarları olmadığı dâyinleri muvâcehesinde inde's-şer'i ve'l-meclis tebeyyün ve mütehakkık olduğu halde mahall-i sicilinde mukayyed mârru'z-zikir emr-i âlişân ile matbû' nizâm-nâmede muharrer usûl ve kaideye tatbiken meclis-i memleketde rû'yet olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ber-minvâl-i muharrer merkûmun Gülabi ve İbrahim ve Zülfü ve Veli ve Ali'nin meblağ-ı mezbûreyi def'aten edâya iktidarları olub olmadığı dâyinleri merkûmun muvâcehelerinde mahallinde meclisce bi't-tahkik tebeyyün ve mütehakkık eylediği halde zikir olunan nizâm ve karara tatbiken iktizâsının icrâsıyla keyfiyetin der-saâdetime inhâ ve iş'ârına müsâra'ât ve hilâf-ı şer'-i şerîf mukayyed nizâm-ı hâl ve hareketden mücânebet eylemeniz bâbında.

Rüşdü

Fi 14 Zi'lka'de /[1]284(8 Mart 1868)

S.34/45

Diyabekir vilâyeti vâlisi vezirim İsmail Paşa iclâlühûya ve Rumeli Beğlerbeğliği payelularından Ma'muretü'l-aziz sancağı mutasarrıfı İsmail Paşa Dâmet Me'âliyeye ve Arapgir kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclisi memlekete zide mecdihûmaya hüküm ki

Arapgir kazâsı Mahallâtından Beğciye Mahallesi ahâlisinden olub verâseti zevce-i menkûha-i metrûkesi Ayşe Hatun ile sülbîye kızı mukaddemâ sagîre ve halîke-i kebire Nefise ve li-ebeveyn er karındaşı Mustafa'ya münhasıra olduğu halde bundan akdem vefât iden Evlâ Beğ oğlu Hasan Tahsin'in terekesi ma'rifet-i şer'le

tahrîr ve beytü'l-verese bi'l-farikatü's-şer'î tevzi' ve taksim olunmayub kâffe-i terekesini karındaşı merkûmun Mustafa müstakillen ahz ü kabz ideli mezbûre Nefise Hatun hisse-i irsiyye nâmıyla kıt'asına virmeyüb bu cihetle kendüye gadr u küllî olunduğu ve tarafından Hasan nâm kimesneyi vekil ta'yin itmiş idüğü beyânıyla mahallde huzur-ı şer'de terâfu' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru mezbûre Nefise Hatun tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve husûs-ı mezbûr bi'l-fi'il Anadolu Kazdi-askeri olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan a'lemü'l-ulemai'l-mütebahhirin efdâlü'l-fudalâi'l-mütevverri'in Mevlânâ es-Seyyid Hasan Hayrullah Efendi edâma'llahu te'âlâ fezâilehuya lede'l-havâle bi'd-defaât istid'â mahallinde bi'l-muvâcehe ber-nehc-i şer'-i terâfu' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim i'tâsı irade-i âliyyeme menût idüğünü i'lâm etmiş olmağla siz ki vâli ve mutasarrıf-ı müşâr ve nâib ve müfti ve sâir (s,35) mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ma'rifetiniz ile tarafeyni mahallinde meclis-i memlekete ihzâr ve mevlânâ-i müşârünileyh i'lâmı mûcebince ber-nehc-i şer'-i terâfu' iderek husûs-ı mezbûr inhâ olunduğu üzere olduğu bilâ gadr-i şer'î on beş sene geçmediği inde's-şer'î ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde ba'de's-sübût bir muktezâ şer'-i şerîf ihkâk-ı hakka mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh virilmek üzere bâ-i'lâm ve mazbata ve der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkânem inhâ iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Remzi

Fi 17 Safer / [1] 285 (9 Haziran 1868)

Bu husûsa dair mu'ahhıran zikir-i istid'â olunmuş olduğundan başka emr-i âli yazılmıştır.

İş bu emr-i âli'de sehv vaki' olduğundan sâhibine gönderüb talebde hıfz olmuştur.

S.35/46

Diyabekir vilâyeti vâlisi vezirim İsmail Paşa iclâlehûya ve Rumeli Beğlerbeğliği payelularından Ma'muretü'l-aziz sancağı mutasarrıfı İsmail Paşa Dâmet Me'âliyyeye ve Arapgir kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmaya hüküm ki

Arapgir kasabasında vaki' Büyük Tarla demekle meşhur arâzi-i emriyyeden beş keyl tohum isti'âb ider bir kıt'a tarla müstakillen ve Arapgir kazâsına ta'bi Bedre karyesinde kâin on altı keyl tohum isti'âb ider dört kıt'a tarlanın nısf hisse-i şâyi'aları kasaba-i mezbûre sakinlerinden Ayşe Hatun'un bâ-tapu taht-ı tasarrufunda iken kasaba-i mezbûre sakinlerinden Mustafa nâm kimesne mezbûre Ayşe'nin tasarrufuna bi gayr-ı hakk müdahale ve ta'arruzdan hâli olmadığından bahisle müdahale-i vak'anın men'u def'i bâbında emr-i şerîfim sudûru mezbûre Ayşe Hatun tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve defterhane-i âmîrem kuyûdına mürâca'ât olundukda nefsi-i Arapgirde Büyük Tarla demekle ma'ruf ma'lumetü'l-hudud beş keyl tohum isti'âb ider zikir olunan bir kıt'a tarlaların tamamına ve mârruz'z-zikir Bedre karyesinde ma'lumetü'l-hudud dört kıt'ada on altı keyl tohum isti'âb ider mârruz'z-zikir tasdik-i mutasarrıf olan Hasan'ın vukû'-ı vefâtıyla hasebi'l kanûn vâlidesi mezbûre Ayşe Hatun'a yedi bin beş yüz kuruş kıymet-i mahmiyesiyle nizâmen intikal itmiş olduğu mahallinden vürud iden mazbata zikir ve beyân olunmuş olduğundan mücebince bin iki yüz seksen senesi cemaziye'l-evvelinin on dokuzuncu günü tarihiyle mezbûrenin uhdesine kayd olunarak tapu senedi virilmiş olduğu defterhane-i âmîremden yazılmış arâzinin derece-i kabiliyetine göre bir veya iki sene hasbe'l-mevâki' şazz olunarak daha ziyâdece mücerred dinlendirmek veyahûd tarlayı su basub bir müddetden sonra su çekilerek zirâ'ate salahiyet kesb edinceye kadar ol tarlayı hâli bırakmağa lüzum görünmek esir olmak gibi a'zâr-ı sahiheden beri tahkik itmeksizin bir tarlayı mutasarrıfı zirâ'at itmeyüb ve iâre veya icâr suretiyle dahi itdirmeyüb de üç sene ale't-tevâli ta'til ider ise gerek arâzinin olduğu mahallde olsun ve gerek müddet-i sefer-i ba'id olan mahallde bulunsun ol tarlayı müstahıkk tapu olmayub mutasarrıf-ı sabıka müceddeden tefevvüza talep olur ise bilâ misliyle yeniden ana tefviz olunur talep olmaz ise ol vakt bi'l-müzayede talebine ihâle kılınur deyü Arâzi-i Kanûnnâme-i Hümâyûnumun altmış sekizinci maddesinde münderic bulunmuş olup husûs-u mezbûr bi'l-fi'il Anadolu Kadi-askeri ve mecîdi nişân-ı zişânının birinci rütbesinin hâiz ve hâmil a'lem-i mevlânâ es-Seyyid Hasan Hayrullah Efendi edâma'llahu te'âlâ fezailehunun lede'l-havâle husûs-ı mezbûr inhâ bulunduğu üzere olup olmadığı mahallinde terâfu'de bilinecek mevâddan olmağla tarafeyn bi'l-muvâcehe sâhib-i arz vekili hazır olduğu halde terâfu' şer'-i şerîf ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ısdârı irade-i

âliyyem menût idüğünü i'lâm eylemiş olmağla siz ki vâli ve mutasarrıf-ı müşâr ve nâib ve müfti ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ma'rifetiniz ile tarafeyni mahallinde meclis-i memleketde ihzâr ve bi'l-muvâcehe sâhib-i arz me'mûru hazır olduğu halde müşârün-ileyh i'lâmı mûcebince şer'-i şerîf ve balade muharrer kanûn-ı münifi tatbik iderek rû'yet birle fi'l-hakika merkûm Mustafa'nın zikir olunan tarlalara müdahale eylemesi şer'-i şerîf ve kanûn-ı münifin hilâfı idüğü inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği halde bi vech-i vaki' olan müdahalenin ma'rifet-i şer'le men'u def'i itdirilmesi husûsuna mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh virilmek üzere ba-i'lâm ve mazbata der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Kaşif

Fi 6 Rebiü'l-evvel/[1]285(27 Haziran1868)

S.35/47

Diyabekir vilâyeti vâlisi vezirim İsmail Paşa iclâlehûya ve Rumeli Beğlerbeğliği payelularından Ma'muretü'l-aziz sancağı mutasarrıfı İsmail Paşa Dâmet Me'âliyeye ve Arapgir kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclisi memlekete zide mecdühûmaya hüküm ki

Tatar Mehmed nâm kimesne Arapgir kazâsına ta'bi Alaşitren karyesi toprağında kâin bâ-tapu mutasarrıfı olduğu çayırın otunu biçüb öşür ve resim me'mûruna edâ ide gelüb âhirden dâhil ü ta'arruz olunmak icâb itmez iken civarda vaki' Eğin kazâsına tabi Ergü karyesi sakinlerinden Hüseyin ve Ömer ve Emin ve Şerîf nâm kimesneler fuzûli müdahaleden hâli olmadıkları beyânıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru merkûm Mehmed tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve zikir olunan çayır on seneden mütecaviz merkûmân yedinde olarak hakk-ı karar tebeyyün olmak olduğundan kıymet-i mahmiyesinden ber-mûcib nizâm-ı intikâl misüllü cerh olunarak merkûmun uhdesine ihâle kılındığı müşahit mahalden varid olan (s,36) mazbata mûcebince iş bu sene-i mübarek saferin birinci günü tarihiyle müverrah tapu senedi virilmiş olduğu defterhane-i âmîremden yazılmış Divân-ı Hümâyûnum kaleminden kanûn ve muktezâsı su'âl olundukda bâ-tapu tasarruf olunan ve kadîmi öşür usuli olunagelen çayır bilâ gadr üç sene ale't-tevâli otu biçilmeyüb ve öşri virilmeyüb ta'til olunur ise müstahikk tapu olur deyü

Arâzi-i Kanûnnâme-i Hümâyûnumun seksen beşinci maddesinde münderic olduğundan münâzaun-fiha kadîmi otu biçilür çayıra merkûm Mehmed bâ-tapu mutasarrıfının üç sene otunu biçmeyüb öşür ve resmi me'mûruna virmeyüb müstahıkk tapu olmuş ve merkûmun Hüseyin ve Ömer ve Emin ve Şerîf bozdan ve sâhib-i arz me'mûrundan resm-i tapu ile almışlar ise müdahale eylemeleri hasebi'l-kanûn yolunda olub eğer böyle olmayub da fi'l-hakika merkûm Mehmed zikir olunan çayıra bâ-tapu mutasarrıf olarak zabt ve beher sene otunu biçüb öşür ve resim me'mûruna edâ ide gelür iken merkûmun fuzûli müdahale eyledikleri mahall-i nizâ' üzerinde me'muru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde's şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde müdahale-i vak'a men'u def'i olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli ve mutasarrıf-ı müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ma'rifetiniz ile husûs-ı mezbûru şer'-i şerîf ve balade muharrer kanûn-ı münif mutâbık iderek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika merkûmun Hüseyin ve Ömer ve Emin ve Şerîf zikir olunan çayıra müdahale eylemeleri şer'-i şerîf ve kanûn-ı münifin hilâfı bulunduğu mahall-i nizâ' üzerinde me'muru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde bi-vech-i vaki' olan müdahalenin ma'rifet-i şer'le men'u def'i itdirilmesi husûsuna mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh virilmek üzere der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Hazım

Fi 27 Cemaziye'l-evvel/[1]285(15 Eylül 1868)

S.36/48

Kastamonu vilâyeti vâlisi olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim Mehmed Rüşdü Paşa iclâlühûya ve Mîrmîran-ı Kirâmımdan Kengiri sancağı mutasarrıfı Said Paşa dâme ikbâlûhu ve İskilip kazâsı nâib ve müftisini zide ilmihûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmaya hüküm ki

İskilip kasabası Mahallâtından Meydan Mahallesi ahâlisinden Çelebizade es-Seyyid Osman ibn Hasan meclis-i şer'imizde kasabayı mezbûre civarında vaki' Gösegi Degirmanının mutasarrıfı es-Seyyid Abdullah ibn İsmail ve Ölödere

Değirmanının mutasarrıfı Mehmed ibn Emin ve Ali Efendi oğlu değirmanına mutasarrıf Ali oğlu İbrahim ibn Mustafa ibn Veliyyüddin muvâcehelerinde kasabayı mezkûre civarında vaki Akyol Ağzı nâm mahallde kâin yerinde müstakillen mâli ve mülki olan ma'lûme'l-hudud ve el-müştemilât bir göz bir bâb değirmanına Yazıcı değirmanından cereyan iden su kâmilen ve tamamen hark-ı kadîm ile kadîmü'l-eyyâmdan berü Çifte değirmanlarına zikir olunan dahi kendi değirmanına ondan sonra kendüsünün değirmanı ile Ölüdere ve Gösek ve Ali Efendi Oğlu değirmanlarına ve çeşmelere cereyan idüb te'âmül-i kadîm ber-vech üzere iken merkûmundan her biri bu esnada mezkûr suyun değeri mürûr iden hark-ı kadîmini bozub Çifte değirmanana cereyanından sonra kâmilen kendi değirmanına cereyanına fuzûli ve bi-gayri hakk müdahale ve ta'arruz ider olmasıyla su'âl olunub ber-vech-i meşrûh müdahale ve ta'arruzları men'û def'i olunması matlûbu olduğu merkûm Osman tarafından ba'de'd-da'vâ ve'l-istintâk anlar dahi cevablarında kazâya ve te'âmül-i kadîm minvâl-i muharrer üzere bulunduğu bi't-tamâmaha tamâmiyen ve kat'iiyen her biri ikrâr ve i'tirâf itmeleriyle âli-mûceb ikdâr-ı hem sâlifü'l-beyân suyun evvela Yazıcı değirmanına ve Çifte değirmanana ondan hark-ı kadîm cihetle ber-mûcib te'âmül-i kadîm kâmilen merkûm Osman'ın mutasarrıfı olduğu zikr-i mesbûk değirmanına cereyanına müdahale itmemek üzere merkûmun Abdullah ve Mehmed ve İbrahim ve Mustafa'dan her birine tenbih olunduğu nâtik bin iki yüz yetmiş dokuz senesi rebü'l-evvelinin on beşinci günü tarihiyle müverrah ve ol tarihinde İskilib nâibi bulunan es-Seyyid Ahmed Nazif zide ilmihu cânibden bir kıt'a i'lâm-ı şer'-i i'tâ olmuşken bu esnada merkûmun ile Abdullah nâm kimesne ma'en mezkûrun te'âmül-i kadîmi vechile cereyanına yine kema-fi's-sabık müdahale itmekde oldukları beyânıyla olbâbda emr-i şerîfim sudûru merkûm Osman tarafından bu def'a bâ arz-ı hâl istid'â ve niyâz ve i'lâm-ı mezkûr ile bir kıt'a mazbata takdîm ve ibrâz olunmuş ve i'lâm-ı mezkûr mâil-i tenbih mezkûr hakkında usûlüne muvâfık idüğü cânib-i fetvâ-haneden işâret kılınmış olub (s,37) ve Divân-ı Hümâyûnum kaleminden kanûn ve muktezâsı su'âl olındıkda hakk-ı şürb ve saka mecrâ-i nizâ'ında ancak te'âmül-i kadîmi i'tibâr olunur deyü Arâzi-i Kanûnnâme-i Hümâyûnumun yüz yirmi dördüncü maddesinde münderic olduğundan husûs-ı mezbûr i'lâm ve inhâ olunduğu üzere olduğu ve müdahale-i vak'ayı bi-vech-i şer' ve hilâf-ı kanûn idüğü inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik iyledüğü halde bi-vech-i vak'a olan müdahalenin men'û

def'i beyân emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve mutasarrıf ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda mârifetiniz ile tarafeyni mahallinde meclis-i memlekete ihzâr birle husûs-ı mezbûr i'lâm ve inhâ olduğu üzere olduğu müdahale-i vak'a bi-vech-i şer'-i ve hilâf-ı kanûn idüğü mahallinde inde's-şer'i ve'l-meclis tebeyyün ve mütehakkık eylediği halde merkûmun câniblerinden ber-vech-i vak'i olan müdahalenin ma'rifet-i şer'le men' ve bu makûle su nizâ'ında şer'an ve kanûnen i'tibâr-ı kadîmi olduğundan ol su kadîmden ve tehammülden ve tevcihıyla zikir olunan değirmanlara cereyan ide gelmiş ise yine kadîmi üzere ol mahalden ol vechile icrâ ettirilmesi husûsuna mübâderet eylemeniz bâbında.

Ziyâ

Fi 17 Şa'ban /[1] 284 (14 Aralık 1868)

S.37/49

Diyabekir vilâyeti vâlisi vezirim İsmail Paşa edâma'llahu te'âlâ iclâlehûya Ma'muretü'l-aziz sancağı mutasarrıfı İsmail Paşa Dâmet Me'âliyeye ve Arapgir kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclisi memlekete zide mecdühûmaya hüküm ki

Arapgir kasabasında Büyük Tarla dimeke ma'rûf on keyl tohum isti'ab ider bir kıt'a tarlanın nısf hissesi ve Bedre karyesinde vaki' dört kıt'a tarla müstakillen kasaba-yı mezbûre ahâlisinden olarak bundan akdem vefât iden Hacı Hasan'ın vefâtıyla mârru'l-beyan Büyük Tarlanın diğer nısf hissesi zevcesi Rukiye Hatun'un bâ-tapu taht-ı tasarruflarında olub merkûm Hacı Hasan'ın vefâtıyla sâlifü'l-beyan Büyük Tarladan mutasarrıf olduğu nısf hissesi şâyi'a-yı mezkûresiyle mezkûr dört kıt'a tarla sülbî oğulları Mustafa ve Hasan Tahsin nâm kimesnelere 'adâyen ve müsaviyen ba'de'l-intikal ve merkûm Mustafa sâlifü'z-zikir Büyük Tarladan intikalen mutasarrıf olduğu rub' u mesbûk el-beyan dört kıt'a tarladan nısf hisse-i şâyi'a-i mezkûresini karındaşı ve müşteriki merkûm Hasan Tahsin bâ-izân sâhib-i arz ferağ ve tefviz ve teslim olduğu tefriğ ve kabul idüb ba'dehû on sene mürûrunda vefât itmekle mezkûr Büyük Tarladan nısf hisse-i şâyi'a-i mezkûresiyle zikir olunan dört kıt'a tarla sülbî oğulları Ayan Mehmed ve Hasan nâm kimesnelere 'adâ ile seviyen intikal idüb mu'ahhiran merkûm Mehmed'in dahi bilâ veled vefâtıyla sâbık-ül beyan Büyük Tarladan mutasarrıf olduğu rub' hisse-i şâyi'a mezkûresiyle zikri sikat iden

dört kıt'a tarladan nisf hisse-i mahlûl olunduğundan merkûm Hasan tapulayub ba'dehû merkûm Hasan dahi bin iki yüz yetmiş yedi senesi havâlinde vefât idüb mezkûr Büyük Tarladan nisf hissesiyle sâlifü'l-beyan dört kıt'a tarla vâlidesi Ayşe Hatun'a hasebi'l-iâde intikal idüb mezbûre Rukiye'nin vefâtıyla dahi mârru'z-zikir Büyük tarladan hisse-i şâyi'a-i mezkûresi sadri oğlu merkûm Mustafa'ya intikal itmekle merkûm Mustafa sâlifü'z-zikir Büyük tarladan nisf hissesini ifrâz itmiş ise de râi sâhib-i arz ve kısmet-i adile bulunmayub zikir olunan dört kıt'a tarlanın nısfını merkûm Tahsin'e ferâğını inkâr iderek fuzûli mezbûre Ayşe Hatun'un zabt u tasarrufuna müdahaleden hâli olmadığından bahisle müdahale-i vak'asının men'ü def'i ve mârru'z-zikir Büyük Tarla bâ-ma'rifet-i sâhib-i arz ifrâz-ı taksim olunması bâbında emr-i şerîfim sudûru mezbûre Ayşe Hatun'un vekili diğer Hasan nâm kimesne tarafından bu def'a bâarz-ı hâl istid'â olunmuş nefsi-i Arapgirde ma'lumetü'l-hudud beş keyli tohum isti'âb ider bir kıt'a tarlanın tamamına ve kazâyı mezbûre tabi' Bedre karyesinde ma'lumetü'l-hudud dört kıt'ada on altı keyli tohum isti'âb ider tarlanın nıfsına mutasarrıf Hasan'ın vefâtı vukû'una mebni hasebi'l-nizâm vâlidesi mezbûre Ayşe Hatun'a yedi bin beş yüz kuruş kıymet-i mahmiyesiyle âdiyen intikâl itmiş olduğunu natık mahallinden vürud iden mazbata mûcebince bin iki yüz seksen senesi cemaziye'l-evvelinin on dokuzuncu günü tarihiyle tapu senedi virilmiş olduğu defterhane-i âmîremden yazılmış virilmesi ibrâzını meccanen zikren bilâ-ma'lûm mukabilinde me'mûru izniyle âhire ferağ mutebere-i kat'i ile ferağ olduktan sonra ferağından rücu' idemez ve arâzi-i mîriyye ve mevkûfa mutasarrıf ve mutasarrıflarından bilâ veled vefât idenlerden arâzisi babası var ise yoğise vâlidesine meccanen intikal ider deyü Arâzi-i Kanûnnâme-i Hümâyûnumun otuz dokuz ve elli beşinci maddelerinde münderic idüğü Divân-ı Hümâyûnum kaleminden tahrîr kılınmış olub husûs-u mezbûr bi'l-fi'il Anadolu Kadi-askeri ve birinci rütbe-i mecâdi nişân-ı zişânının hâiz ve hâmil a'lemü'l-ulemâi'l-mütebahhirin efdalü'l-fudalâi'l-müteverri'in Mevlânâ es-Seyyid Hasan Hayrullah Efendi edâma'llahu te'âlâ fezâilehuya lede'l-havâle husûs-ı mezkûr inhâ olunduğu vechi üzere olub olmadığı mahallinde terâfu' ile bilinecek mevâddan olduğundan tarafeyn bi'l-muvâcehe sâhib-i arz me'muru dahi hazır oldukları halde terâfu'-i şer'-i şerîf ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim i'tâsı irade-i âliyyeme menût idüğünü i'lâm olunmuş olmağla siz ki vâli ve mutasarrıf-ı müşâr ve

nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ma'rifetiniz ile husûs-ı mezbûru mevlânâ-i müşârün-ileyh i'lâmı mûcebince şer'-i şerîf balade muharrer kanûn-ı münifi tatbik iderek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika merkûm Mustafa'nın on bir kere müdahale itmesi şer'-i şerîf ve kanûn-ı münifin hilâfi bulunduğu mahall-i nizâ' üzerine me'mûru hazır (s,38) olduğu halde tarafeynin hin-i terâfu'lerinde inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik idüğü suretde bi-vechi vaki' olan müdahalenin ma'rifet-i şer'le men'u def'i itdirilmesi husûsuna mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh virilmek üzere bâ-i'lâm ve mazbata der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Lami

Fi 6 Receb / [1] 285 (23 Ekim 1868)

S.38/50

Sivas vilâyeti vâlisi olup birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim el-Hac İzzet Paşa iclâlehuya ve Diyarbekir kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâ ya hüküm ki

Asakir-i Zabıta-i Şâhânem Yüzbaşılardan kıdvetü'l-emâcid ve'l-ekârim Ahmed zide mecdûhu ile Hâfiz Mehmed Ali nâm kimesnenin Divriği kazâsına tabi' Komanat karyesi toprağında kâin iştirâken mutasarrıfı oldukları mahallden arsasında âharun alakası olmayub dâhil olunmak icâb itmez iken kazâ-i mezbûr sakinlerinden diğêr Ahmed ve İbrahim nâm kimesneler fuzûli müdahaleden hâli olmadıkları beyânıyla ol bâbda emr-i şerîfim sudûru mûmâ-ileyhim Ahmed ve Hâfiz Mehmed Ali taraflarından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş olup defterhane-i amîrem kuyûdına mürâca'ât ve Divân-ı Hümâyunum kaleminden kanûn ve muktezâsı su'al olundukda karye-i merkûme toprağında kâin tûlen altmış ve arzan kırk zirâen bi-harab terbi' iki bin dört yüz zirai değîrman arsasına mutasarrıfı bulunan Elif bint-i Hasan rızasıyla yüz elli kuruş birle mukabilinde mûmâ-ileyh Hafiz Mehmed Ali ibn Ebubekir'e ferağ ve tefviz olmuş olındığını natik mahallinden varid olan mazbata mûcebince mûmâ-ileyh Hafiz Mehmed Ali'nin uhdesine kayd olunarak zabt ve tasarrufunu bin iki yüz seksen dört senesi recebinin yirmi dokuzuncu günü tarihiyle defterhane-i amîrem cânibinden tapu senedi virilmiş olduğu defterhane-i amîremden

yazılmış ve bâ-tapu tasarruf olunan arz-ı mîri üzerine ihdas kılınmış olan mülk değirman ve ağıl ve mandıra ve ebniye-i sâire harab olub eser-i binâ kalmadıktan sonra ol ebniyenin biri müstahıkk tapu ebniye haric taleb olur ise ona taleb olmaz ise âhire virilür fakat bu makul yerler mukaddemâ li-ebeveynden ya evlâddan intikal idüb veyahud sa'ir suretle ebniye sâhibinin uhde vü tasarrufunda bulunub da icâren maktû'ası cânib-i mîriyye edâ olunmakda ise ol yerler ebniye sâhibi yedinden alınamaz ve tasarrufuna mûmâna'ât kılınmaz deyü Arâzi-i Kanûnnâme-i Hümâyûnumun seksen ikinci maddesinde mûnderic olduğundan mûnâzaun-fiha olan mezkûr değirman bir tapu tasarruf olan arâzi-i mîriye üzerine ihdas kılınmış olan değirmanlardan olub da mu'ahhiran ebniyyesi harab olub eser-i binâ kalmayarak müstahıkk tapu olmuş ve mutasarrıfları mûmâ-ileyhima Ahmed ve Hafız Mehmed Ali almağa taleb olmayarak merkûmdan diğer Ahmed ve İbrahim me'mûru ma'rifetiyle resmi tapu ile almışlar ise müdahale eylemeleri hasebi'l-kanûn yolunda olub eğer böyle olmayub da fi'l-hakika mezkûr değirmanın biri ve binâsı mülk olarak mûmâ-ileyhima Ahmed ve Hafız Mehmed Ali iştirâken tasarruf ide geldikleri veyahud biri arâzi-i mîri olub mûmâ-ileyhima Ahmed ve Hafız Mehmed Ali bâ-tapu mutasarrıflar olarak icâren maktû'ası cânib-i mîriyye edâ itmekde oldukları halde merkûm diğer Ahmed ve İbrahim fuzûli müdahale eyledikleri mahallinde meclis-i memleketde terâfu'lerinde inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde bi-vech-i şer'i ve hilâf-ı kanûn vaki' olan müdahaleden ma'rifet-i şer'le men'u def'i olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sa'ir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ma'rifetiniz ile husûs-ı mezbûr şer'-i şerîf ve balade muharer kanûn-ı münife tatbik iderek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika merkûmân diğer Ahmed ve İbrahim arâzi-i mezkûreye müdahale eylemeleri şer'-i şerîf ve kanûn-ı münifin hilâfı bulunduğu tarafeynin hin-i terâfu'lerinde inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde bi-vech-i vaki' olan müdahalenin ma'rifet-i (s,39) şer'le men'u def'i ettirilmesi husûsuna mübâderet ve husûs-ı mezbûr zımında müddei mûmâ-ileyhima cânibinden ol tarafa ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh virilmek üzere bâ-i'lâm ve mazbata der-bâr-ı şevket-karâr mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Remzi

Fi 27 Şa'ban /[1] 285(13 Aralık 1868)

S.39/51

Sivas vilâyeti vâlisi olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim el-Hac İzzet Paşa iclâlehuya ve Divriği kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Divriği kazâsı Mahallatından İmamoğlu Mahallesi sakinlerinden olub bundan akdem vefât iden Kara Mahmud oğlu Mehmed'in hayatında Kara Yılanoğlu Mustafa dimekle ma'ruf kimesne zimmetinde yirmi dört bin beş yüz kuruş alacak hakkı olub medyun merkûm Mustafa deyn-i mezkûrunu def'aten edâya kudreti olmadığından deyn-i mezkûr yirmi dört bin beş yüz kuruş mukabelesinde zevcesi Zeyneb Hatun'un müstakillen mâli ve mülki olan mahalle-i mezbûrede Cami' Şerîf civarında kâin ma'lûme'l-hudud bir bâb mülk menzil ve Seray Mahallesinde kâin kezâlik ma'lûme'l-hudud bir kıt'a bağçe ile sa'ir bâ-defter-i müfredâd eşya-i ma'lûmesini bin iki yüz yetmiş iki senesinde zevcesi mezbûre Zeyneb Hatun'un izin ve icâzeyetiyle merkûm Mehmede hayatında raht ve vaz' u teslim idüb ol dahı irtihan u teslim ve kabz ve kabul etdirildikten sonra merkûm Mehmed hayatında ber-minval-i muharrer alacağı olan meblağ-ı mezbûr yirmi dört bin beş yüz kuruş tamamen kabz ve istikâ etmiş ise de raht-ı mezkûreyi zevcat-ı mezbûrana teslim itmeksizin vefât eylediğine binâen verese-i münhasırası olan zevcesi Vesile Hatun'a ve sülbî kebir oğulları Hacı Mustafa ve Mehmed Emin ve Ahmed Yusuf ile sülbîye kebir kızları Fatma ve Emine li-ebden her biri emlâk-ı mezkûre ile eşya-i merkûmeyi kendülere mevrûs olmak tamamıyla bi-gayr-ı hakk zabt ve mezbûre Zeyneb Hatun'a teslimden imtina' itmekde olduklarından bahisle husûs-ı mezbûr için merkûmân ile mahallinde huzur-ı şer'de bi'l-muvâcehe ber nehc-i şer'-i terâfu' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru mezbûre Zeyneb Hatun tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş olub husûs-ı mezbûr bi'l-fi'il Anadolu Kadi-askeri nişân'u zişânının birinci rütbesinin hâiz ve hâmil a'lemü'l-ulemâi'l-mütebahhirin efdalü'l-fudalâi'l-mütevverri'in Mevlânâ es-Seyyid Hasan Hayrullah Efendi edâma'llâhu te'âlâ fezailehuya lede'l-havâle bu def'a istid'â mahallinde bi'l-muvâcehe ber nehc-i şer'-i terâfu' hâvi emr-i şerîfim ısdârı irade-i âliyyeme menût idüğünü i'lâm etmiş olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ma'rifetiniz ile tarafeyni mahallinde meclis-i memlekete ihzâr birle

mevlânâ-i müşârün-ileyh i'lâmı mûcebince bi'l-muvâcehe ber nehc-i şer'-i terâfu' şer'-i şerîf iderek ba'de's-sübût ihkâk-ı hakk mübâderet ve husûsu zımnında ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh virilmek üzere bi'l-i'lâm ve mazbata der-bâr-ı şevket-karar-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Kelami

Fi 29 Şa'ban / [1] 285 (15 Aralık 1868)

S.39/52

Sivas vilâyeti vâlisi olup birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim el-Hac İzzet Paşa iclâlehuya ve Tokad kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Teba'-yı Devlet-i Aliyyemden Karabet ve Ermiyan Tokad kazâsına ta'bi Gergeros karyesi toprağında vaki' ma'mûlin-bih tapu senediyle ber-vech-i iştirâken mutasarrıf oldukları ma'lûme'l-hudud altı kıt'a tarlayı zabt ve beher sene iştirâken zirâ'at ve öşrin edâ ide gelüb dâhil olunmak icâb itmez iken kazâ-yı mezbûr sakinlerinden ve teba'-yı Devlet-i Aliyyemden diğere Karabet ve Tomahyan fuzûli müdahaleden hâli olmadıkları beyânıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru merkûmân Karabet ve Ermiyan taraflarından bu def'a bâ-arz-ı hâl ve istid'â olunmuş olup karye-i merkûme toprağında kâin ma'lûmetü'l-hudud altı kıt'a tarlayı mutasarrıfı olup rızâsıyla merkûmân Karabet ve Ermiyana iki bin kuruş birle mukabilinde ferağ ve tefviz etmiş olduğunu natık mahallinde varid olan mazbata mûcebince merkûmân Karabet ve Ermiyan'ın uhdelerine kayıd olunarak bin iki yüz yetmiş sekiz senesi cemaziye'l-evvelinin yirmi üçüncü günü tarihiyle altı kıt'a senedi virilmiş olduğu defterhane-i amîremden yazılmış Divân-ı Hümâyûnum kaleminden kanûn ve muktezâsı su'al oldukda arâzinin derece-i kabiline göre bir bâb ve değirmene ve hasbe'l-mevâki' şazz olarak daha ziyâdece mücerred dinlendirmek veyahûd tarlayı su basub bir müddetden sonra su çekilerek zirâ'ate salahiyet kesb edinceye kadar ol tarlayı hâli bırakmağa lüzum görünmek esir olmak gibi a'zâr-ı sahiheden beri tahkik itmeksizin bir tarlayı mutasarrıfı zirâ'at itmeyüb iâre veya icâr suretiyle dahi itdürmeyüb de üç sene ale't-tevâli ta'til ider ise gerek arâzinin olduğu mahallde olsun ve gerek müddet-i sefer-i bâ'id olan mahallde bulunsun ol tarla

müstahikk tapu olup mutasarrıf-ı sabıka müceddeden tefevvüza taleb olur ise birle misliyle yeniden ana tefviz olunur taleb olmaz ise ol vakt bi'l-müzayede talebine ihâle kılınur deyü Arâzi-i Kanûnnâme-i Hümâyûnumun altmış sekizinci maddesinde mûnderic olduğından münâzaun-fiha olan mezkûr altı kıt'a tarlayı merkûmân Karabet ve Ermiyan zabt iderler iken zirâ'at itmeyüb üç sene ale't-tevâli bilâ-mani' boz ve hâli bırakub müstehakk tapu olarak bilâ-bedel misliyle müceddeden tefevvüza dahi tâlib olmadıklarından merkûmân diğer Karabet ve Tomahyan bi'l-müzayede tapuyu almış ve yedlerine ma'mûlün-bih sened virilmiş ise müdahale eylemeleri hasebi'l-kanûn yolunda olup eğer böyle olmayub da fi'l-hakika zikir olunan tarlalar merkûmân Karabet ve Ermiyan defterhane-i amîrem cânibinden virilen mezkûr tapu senedi mücebince mutasarrıflar olarak zabt ve beher sene iştirâken zirâ'at ve öşürin edâ idegelürler iken merkûmân diğer Karabet ve Tomahyan fuzûli müdahale eyledikleri mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru hazır olduğu halde hin-i terâfu'larında inde's-şer'-i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde bi-vechi vaki' olan müdahale men'u def'i olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ma'rifetiniz ile husûs-ı mezbûru şer'-i şerîf balade muharrer kanûn-ı münifine tatbik iderek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika merkûmân diğer Karabet ve Tomahyan'ın ol yerleri müdahale eylemeleri şer'-i şerîf ve kanûn-ı münifin hilâfı bulunduğu mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru hazır olduğu halde hin-i terâfu'larında inde's-şer'-i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde bi-vechi vaki' olan müdahalenin ma'rifet-i şer'le men' def'i ettirilmesi husûsuna mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh virilmek üzere ba-i'lâm ve mazbata der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Remzi

Fi 14 Ramazan /[1] 285(3 Ocak 1869)

Der zaman sadr-ı sudûrû'l-vüzera Hazret-i Mehmed Emin Âli Paşa Nezaret-i Celile-i Hariciye müşârün'ileyhaya ilâve-i me'mûriyet buyurulmuşdur.

Fi Zi'l-ka'de [1]285(Şubat- Mart 1868)

S.40/53

Sivas vilâyeti vâlisi olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim el-Hac İzzet Paşa iclâlehuya ve Mîrmîran-ı Kiramımdan Amasya sancağı mutasarrıfı Abdülmecid Paşa dâme ikbâlehuya Kedeğra nâm-ı diğer Vezirköprü kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühuyaya hüküm ki

Vezirköprü kazâsı ahâlisinden el-Hac Mustafa nâm kimesne yedinde mâli olan yüz yirmi re's koyun ve keçisini fûru'î pareye almak üzere mer'ada otlak gözet deyü kazâ-yı mezbûreye tabi' Yağanözü karyesi ahâlisinden Davud oğlu Halil nâm kimesneye teslim idüb olduğu zikir olunan koyun ve keçiyi iki sene müddet mer'ada otladub gözedüb müddet-i merkûmede hâsıl olan fûru'ileriyle hâsilân sa'iresini merkûm el-Hac Mustafa'ya virilmekte imtina' eylediği zeyd şu kadar koyunlarını amir de fûru'î pareye almak üzere mer'ada otlak gözet deyü teslim itdükden sonra amîr ve koyunları mer'ada otladub gözedüb şu kadar fûru'î hâsıl olsa ve zeyd amîrda ecr-i mislini virüb koyunları ve cümle fûru'î amîradan olmağa kadir olur mu el cevab olur deyü yedine cânib-i meşihatına ( ) virilmiş olan bir kıt'a fetvâ-i şerîfeyi dahi ibrâz itmiş olduğu beyânıyla husûs-ı mezkûr için merkûm Halil ile mahallinde terâfu'î şer'-i şerîf ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru merkûm dahi Mustafa tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve husûs-ı mezkûr bi'l-fi'il Anadolu Kadi-askeri olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan a'lemü'l-ulemâi'l-mütebahhirin efdalü'l-fudalâi'l-mütevverri'in Mevlânâ Mehmed Nuri Efendi edâma'llâhu te'âlâ fezailehuya lede'l havâle zikir olunan fetvâ-i şerîf verilmesiyle mahallinde terâfu'î şer'-i şerîf ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında iktizâ idenlere hitaben emr-i şerîfim i'tâsı irade-i âliyyeme menût idüğünü i'lâm itmiş olmağla siz ki vâli-i müşâr ve mutasarrıf ve nâib ve sâir mümaileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ma'rifetiniz ile tarafeyni mahallinde meclis-i memlekete ihzâr ve mevlânâ-i müşârünileyh i'lâmı mücebince ber nehc-i şer'-i terâfu' iderek ba'de's-sübût ihkâk-ı hakk mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh virimek üzere bâ-i'lâm ve mazbata der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkânem inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

S.41/54

Sivas vilâyeti olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim el-Hac İzzet Paşa ve Gürün kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdûhumaya hüküm ki

Teba'-yı Devlet-i Aliyyemden Ağya'nın Gürün kazâsı sakinlerinden Mustafa nâm kimesneye altı yüz ve Hasan nâm kimesne [ile] zevcesine altı yüz ve Hacı Ahmed nâm kimesneye üç yüz altmış Bakçı oğlu Hacı dimekle ma'rûf kimesneye altı yüz elli ve Eyüb nâm kimesneye altı yüz ve Ömer nâm kimesneye üç yüz altmış ve Mahmud nâm kimesneye dört yüz ve İsmail nâm kimesneye iki yüz ve diğer Mustafa nâm kimesneye iki yüz ve Hacı Osman nâm kimesneye dört yüz ve Abdullah nâm kimesneye iki yüz elli ve Ahmed nâm kimesneye yüz ve İbrahim nâm kimesneye iki yüz seksen ve Âli nâm kimesneye üç bin ve Şakir nâm kimesneye üç bin ve teba'-yı Devlet-i Aliyyemden Mugırdıç'a dört yüz yetmiş ve Malkon'a üç yüz altmış ve Kabriel'e yüz kuruş deyni olub meblağ-ı mezbûreyi def'aten edâya kudreti yoğiken dâyinleri merkûmun def'aten taleb iderek tazyikinden hâli olmadıkları beyânıyla ol bâbda emr-i şerîfim sudûru merkûm Ağya tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnum kalemi kuyûdına mürâca'ât ve muktezâsı su'âl olundukda bu makûl taksit ve murâbaha hakkında iki yüz altmış sekiz senesi evasıt-ı cemaziye'l-âhiresinde te'sis kılunub bâ-evâmîr-i âliyye memâlik-i mahrûsama neşr' olunmuş olan nizam hakkında müte'allık olan irade-i seniyye-i mülûkânem mûcebince ba'zı usûl ve kaideyi hâvi rabiha-i matbu' dahi mukaddemce her tarafa neşr' ve i'lân kılınmış olduğundan husûs-ı mezbûr inhâ olunduğu üzere olduğu ve merkûmân def'aten edâya deyne iktidarı olmadığı dâyinleri muvâcehesinde inde's-şer'i ve'l-meclis tebeyyün ve mütehakkık olduğu halde mahall-i sicilinde mukayyed mârru'z-zikir emr-i şerîfim ile matbû' nizâm-nâmede muharrer usul ve kaideye tatbiken meclis-i memleketde rû'yet olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalem-i mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûma-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ber-minvâl-i muharrer Ağya'nın meblağ-ı mezbûreyi def'aten edâya iktidarı olub olmadığı dâyinleri merkûmun muvâcehelerinde mahallinde meclisce bi't-tahkik ve

tebeyyün ve mütehakkık eylediği halde zikir olunan nizam ve karara tatbiken iktizâsının icrâsıyla keyfiyetin der-saâdetime inhâ ve iş'ârına müsâra'ât ve hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugayyer nizâm-ı hâl ve hareketden mücânebet eylemeniz bâbında.

Ziyâ

Fi 15 Cemaziye'l-evvel/[1] 286(23 Ağustos 1869)

S.41/55

Sivas vilâyeti vâlisi olup birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim el-Hac İzzet Paşa iclâlehuya ve Gürün kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdûhumaya hüküm ki

Gürün kazâsı sakinlerinden ve teba'-yı Devlet-i Aliyyemin Ermeni milletinden Vartuar veled-i Maran kazâ-i mezkûr ahâlisinden teba'-yı Devlet-i Âliyyemin millet-i merkûmesinden olup bundan akdem fevt olan Mikam oğlu Bezdiyan ile bin iki yüz seksen dört senesinden berü şirket-i gasan ile şerikler olup şirket-i mezbûrenin hesabını henüz rû'yet etmeksizin şeriki merkûm Bezdiyan'ın vefâtı vuku'bulmuş olduğundan tereke-i vâkıyesine vaz'ul-yed olan sülbî kebir oğulları Manok ve Karabet ve Toros ile şirket-i mezkûrenin hesabını rû'yet-i muhasebeden imtina' eylediklerinden bahisle şirket-i mezkûrenin hesabını mahallinde merkûmun Manok ve Karabet ve Toros ile bâ-ma'rifet-i şer'-i şerîf rû'yet ol vechile ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûr-ı merkûm Vartuar tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve husûs-ı mezbûr sâbıka Anadolu Kadi-askeri olup birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan a'lemü'l-ulemâi'l-mütebahhirin efdalü'l-fudalâi'l-mütevverri'in Mevlânâ Mehmed Nuri Efendi edâma'llâhu te'âlâ fezâilehuya lede'l-havâle ber vefk-i istid'â emr-i şerîfim i'tâsı irade-i âliyyeme menût idüğünü i'lâm olunmuş olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ma'rifetiniz ile tarafeyni mahallinde meclis-i memlekete ihzâr birle mevlânâ-i müşârün-ileyhimin i'lâm-ı mûcebince muhasebe-i mezkûre şer'-i şerîf ve meclis-i ma'rifet-i ile bi'l-ru'yye müteveffâ merkûmun zımında bir gün olacağı zuhur ider ise ba'de's-sübût tereke-i müteveffâdan olunmak üzere oğulları merkûmun Manok ve Karabet ve Toros'un merkûm Vartuar'a alıvirilüb ve icrâ-yı ser'-i-şerîf ve ihkâk-ı hakka

mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat eylemeniz bâbında ferman âlişanım sadr olunmağla mazmûn-ı münifi üzere amel ve hareket eylemeniz.

Mikail

Fi 15 Cemaziye'l-evvel/[1]286 (23 Ağustos 1869)

S.42/56

Diyabekir vilâyeti vâlisi olup birinci rütbe-i mecâdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim İsmail Paşa iclâlehuya ve Rumeli Beğlerbeğliği payelularından Ma'muretü'l-aziz sancağı mutasarrıfı Abdülmecid Paşa Dâmet Me'âliyeye ve Arapgir kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclisi memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Ahmed nâm kimesne Arapgir kazâsına ta'bi Alaşitren karyesi toprağında vaki' ma'mûlin-bih tapu senediyle mutasarrıfı olduğu ma'lumetü'l-hudud tarlalarını zabt ve beher sene zirâ'at ve öşürin edâ idegelür iken karye-i mezkûre sakinlerinden Süleyman nâm kimesne fuzûli müdahaleden hâli olmadığı merkûm Ahmed tarafından mukaddemâ bâ-arz-ı hâl istid'â olduğuna binâen kanûn üzere amel olumak bâbında iki yüz yetmiş altı senesi evasıt-ı cemaziye'l-âhiresinde emr-i şerîfim sadr olunmuş ve zikir olunan tarlalara merkûm Ahmed ile karındaşı Hasan nâm kimesnenin bâbaları Ömer ba-tapu mutasarrıfiken fevt oldukda mezkûr tarlalar oğulları merkûmân Ahmed ve Hasan'a ihtikâl idüb yedlerinde bulunan tapu senedi mûcebince iştirâken zabt u zirâ'at ide gelürler iken merkûm Süleyman yine müdahale itmekte olduğu merkûmân taraflarından tekrar bâ-arz-ı hâl istid'â kılındığına mebni kanûn üzere amel olunmak bâbında iki yüz yetmiş sekiz senesi evahir-i cemaziye'l-âhiresinde başka ve kazâ-i mezbûre tabi' zikir olunan Alaşitren karyesi sakinlerinden olup bin iki yüz yetmiş altı tarihinde vefât iden merkûm Ömer bin el-Hac Hüseyin'in verâseti sülbî kebir oğulları merkûmân Ahmed ve Hasan'a isabeti şer'an mütehakkık oldukdan sonra isbât merkûmân Ahmed ve Hasan kazâ-i mezbûr meclisinde müdir-i kazâ hazır olduğu halde ma' kud meclis-i şer'-i münirde yine karye-i mezbûre sakinlerinden merkûm Süleyman bin Mustafa muvâcehesinde merkûmânın yedlerinde olup bin iki yüz yetmiş beş senesi şevvâlinin evasıtı tarihiyle müverrah olan tarihde kazâ-i mezbûr nâibi bulunan Ömer Hulusi zide ilmihûnun imza ve sathıyla mumzâ ve mahtûm bir kıt'a hüccet-i şer'î natık olduğu üzere arâzi-i emriyyeden olup karye-i mezbûre toprağında vaki' üç kıt'a tarla babaları müteveffâ

merkûm Ömer'in hayatında bâ-temessük taht-ı tasarrufunda olub ba'de vefâtına tarlahây-ı mezkûre hasebi'l-kanûn âdiyen ve müsaviyen merkûmâna intikâl itmişken merkûmân tarih-i mezkûrda diyâr-ı âharda buldukları halde merkûm Süleyman tarlahây-ı mezkûreyi fuzûli zabt itmekle merkûmân tarih-i hüccet-i mezkûrda kazâ-i mezbûrede avdet etdiklerinde tarlahây-ı mezkûrdan keff-i yed ve kendülere teslim tenbih-i şer' olmak bi'l-ve kale matlûbu olunduğu taraflarından vekil-i sicil-i şer'iyeler el-Hac Ali bin Süleyman nâm kimesne merkûm Süleyman'dan da'vâ olduğu cevabda tarlahây-ı mezkûre müteveffâ merkûmun hayatında taht-ı tasarrufunda idüğünü el-yevmi kendüsünün vazı'ul-yed olunduğunu ikrâr itmek bundan mukaddem vefât iden babası merkûm Mustafa bin Abdullah'ın hayatında ancak dokuz sene mukaddem müddeiyân merkûmânın babaları müteveffâ merkûm Ömer zımnında kezâlik hayatında mâlından ve yedinden iktirâz ve kabz umûruna sarfla iştirâk eylediği iki yüz elli kuruş ihkâk-ı hakkı olub kable'l-ahz ve'l istikâ meblağ-ı mezkûru müddeiyan merkûmânın babaları merkûm Ömer'in sağlığında talep eylediğinde def'aten edâya iktidarları olmadığından tarlahây-ı mezkûreyi her ne zaman edâ-yı deyn ider ise istirdâd itmek üzere ta'yin-i müddet me'mûru izni olmaksızın bi tarik-i ol vefayâtlarında bi't-terazi ferağ ve teslim ve kabul eylediklerinden sonra ol vechile deyn-i mezkûrun istikâsıçün tarih-i mezkûrdan berü tarlahây-ı mezkûreye babası merkûm hayatında vaz'-ı yed idüb ba'de vefâta kezâlik kendüsü vaz'-ı yed iderem didikte merkûmân ancak meblağ-ı mezkûr iki yüz elli kuruş babaları mütevaffâ merkûm Ömer zımnında babası merkûm Mustafa'nın alacak hakkı olduğu bi'l-verase ikrar ve mâ-adâ müddeisi küllîyen inkârlarından başka merkûm Süleyman'ın takrir-i meşrûhu üzere bu makûle arâzi-i emriyyenin ( ) dahi tarih-i mezbûrlarda bir-vechile câiz olmayub kanûn-ı cedidin ahkâmınca dahi me'mûrunun iznine mevfu olub husûs-ı mezkûrda me'mûru izni olmadığını merkûm Süleyman mukarr ve mu'terif olmadığından bu surette merkûm Süleyman'ın vech-i muharrer üzere tasaddi eylediği kelam-ı def'i sulh cevabı şer'i olmağla mesmu' ve iltifata şayan olmadığı kendüye ve tefhim tarlahây-ı mezkûreden keff-i yedine merkûm Süleyman meblağ-ı deyn-i mezkûr iki yüz elli kuruşun dahi ikrarları mücebince babaları müteveffâ merkûm Ömer'in tereke-i vakiyyesinden kezâlik merkûm Süleyman'a edâya her birilerine tenbih ve elzem olduklarından sonra ol vechile merkûmân meblağ-ı mezbûr iki yüz elli kuruş tereke-i mezkûreden bi'l-

i'lân merkûm Süleyman'a tamamen edâ ve teslim etmişken el-hâletü hâzihi merkûm Süleyman'a tarlahây-ı mezkûreden keff-yed etmemekle def'aten tabene? tenbih-i şer'î olmak matlubları olduğu mazmûnu takrir-i meşrûhlarına mutabık hüccet-i mezkûreyi ibrâz ile da'vâ itdiklerinden lede'l-istinât merkûm Süleyman'a dahi cevabında kasaba-yı minvâl-i meşrûh üzere olduğunu mazmûnu hüccet-i mezkûreyi bi-tamamiha tabien ikrar ve i'tiraf itmeğin mücebince tarlahây-ı mezkûreden keff-yed müddeiyân merkûmân Ahmed ve Hasan'a red-i teslime merkûm Süleyman'a tenbih olduğunu natik taraf-ı şer'den i'lâm-ı şer'î dahi virilmişken merkûm Süleyman'a muğâyir i'lâm zabt u daiyesiyle yine müdahaleden hâli olmadığı merkûmân Ahmed ve Hasan taraflarından tekrar bâ-arz-ı hâl istid'â ve niyâz ve i'lâm-ı mezkûr dahi takdîm ve ibrâz kılınmış ve i'lâm-ı mezkûr ma'li tenbih-i mezkûr hakkında usulüne muvâfık idüğü cânib-i fetvâ-haneden işâret olunmuş olduğundan mücebince amel olunmak bâbında iki yüz yetmiş sekiz senesi evasıt-ı şevvâlinde başka iki kıt'a emr-i şerîfim sudûr etmişken merkûm Süleyman'a arâzi-i mezkûreyi zabt-ı daiyesiyle yine müdahale ve ta'arruza hâli olmadığı beyânıyla te'kidi hâvi emr-i şerîfim sudûru merkûmân Ahmed ve Hasan taraflarından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve karye-i merkûme toprağında kâin ma'lûmetü'l-hudud beş kıt'ada on bir ölçek tohum isti'ab ider tarlanın mutasarrıfı merkûm Ömer'in vefâtına mebni oğulları merkûmân Ahmed ve Hasan'a intikâl etmiş olduğunu natik mahallinde vürud iden mazbata mücebince merkûmânın uhdelerine kayd ile zabt u tasarruflarını mebni iki yüz yetmiş yedi senesi şa'banının beşinci günü tarihiyle tapu senedi verilmiş olduğu defterhane-i amîremden yazılmış olub Divân-ı Hümâyûnum kalemi kuyûdına mürâca'ât ve kanûn ve muktezâsı su'âl olundukda ber-vech-i muharrer tevarih-i merkûmede evamîr-i şerîfim sudûr etmiş idüğü ve bir kimsenin bâtapu taht-ı tasarrufunda olarak zabt ve beher sene zirâ'at ve öşürin edâ idegeldüğü arâzisine taraf-ı âharden müdahale olmak hilâf-ı kanûn idüğünüden husûs-ı mezbûr inhâ olduğu üzere ise te'kidi hâvi emr-i şerîfim ısdârı iktizâ eyledüğü kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli ve mutasarrıf-ı müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda husûs-ı mezbûr inhâ ve i'lâm beyan olduğu üzere olduğu halde tarlahây-ı mezkûreye merkûm Süleyman tarafından muğâyir-i i'lâm şer'î ve münafi kanûn bi

vechi dahil'ü ta'arruz itdirilmeyüb ma'rifet-i şer'le men'u def'i etdirilmesi husûsuna mübâderet eylemeniz bâbında.

Mikail

Fi 20 Cemaziye'l-evvel/[1] 286 (28 Ağustos 1869)

S.43/57

Ankara vilâyeti vâlisi olub birinci rütbe-i mecîdi nişân'u zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim Hamdi Paşa iclâlehuya ve rütbe-i sani hizmet-i evvel mütehayyiza ashâbından Bozok sancağı mutasarrıfı Mehmed Beğ zide ulüvvuhu ve Çorum kazâsı nâib ve müftisi zide ilmi hûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Çorum kazâsına tabi' Saz ve Aksu ve Torunlar karyeleri ahâlisinin kadîmü'l-eyyâmdan berü koyun ve sâir tavarlar iştirâken ra'y olunub otundan ve suyundan intifâ' ide geldükleri mahsûs ve müstakıll kadîmi mer'a yerlerinde âharun alakası olmayub dâhil olunmak icâb itmez iken civarda vaki' Sarpın karyesi ahâlisinden Halil ve Himmet ve Hasan ve Memiş ve Mehmed nâm kimesneler mer'a-yı mezkûrun ba'zı mahallerini hilâf-ı kanûn zabt ve söküp zirâ'at itmekde oldukları beyânıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru mârrü'l-beyan Saz ve Aksu ve Torunlar karyeleri ahâlisi taraflarından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş olub zikir olunan Sarpın karyesi arâzi-i hâliyyesinden dört dönüm Beyaz Ali oğlu Hüseyin ve on iki dönüm Beyaz Ali oğlu Memiş ve bir dönüm dahi Hubar Ali oğlu diğer Hüseyin nâm kimesneler ile ma'lûme'l-esami cezr-i nefer kimesne uhdelerine ihâle ve tefviz kılınmış olunduğu natık mahallinden vürud iden mazbata mücebince tapu senedi verilmiş olduğu defterhane-i âmîremden yazılmış ve Divân-ı Hümâyûnum kaleminden dahi kanûn ve muktezâsı su'âl olundukda bir karyeye mine'l-kadîm mahsûs olan mer'ada yalnız ol karye ahâlisi hayvanâtını ra'y ider ve ahir karye ahâlisi ol mer'aya hayvanât süremez iki veya üç ya daha ziyâde karye ahâlisi beyninde mine'l-kadîm müşterek olan mer'a her kangı karyenin hududu dâhilinde bulunurlarsa bulunsun ol karyeler ahâlisi hayvanlarını müştereken mer'a itdürüb yekdiğeri ra'yden men' idemezler ve böyle bir karye ahâlisine bi'l-iştirâk mahsûs olan kadîmi mer'a yerler alınub satılamaz ve üzerine mandıra ve ağıl ve ebniye-i sâire ihdas olunmaz ve kürum ve eşcar garsıyla bağ ve bağçe ittihâz kalınmaz ebniye ve eşcar-ı ihdas ve gars iden olursa cem'i zemanda ahâli-i hedm ve

kal' itdürebilür ve arâzi-i mevrû' misüllü hiçbir kimesne tarafından sökülüb zirâ'at ve hırsate izin ve ruhsat virilmez zirâ'at iden olur ise men' olunub her ne vakit olursa mer'a olmak üzere ibkâ kılınur veya tapu kimesnenin tasarrufunda olmayan mine'l-kadîm ahâli-i kasabanın ve karye-i tahsis kılmayan aksa-yı amîresinden cehirü's-savt olan kimesnenin sabihası envâ' olunmayacak derece kasaba ve karyeden ba'id bulunan köhne ve taşlık ve kiraç ve pir nallık ve ( ) gibi hâli muhad arâzi-i mevat olub bu ma'kûle yerlerden ( ) olan kimesne refiyesi bi'd-dâhil aid olmak üzere meccanen me'mûrunun izniyle müceddeden yer açub tarla ittihaz idebilür ve sa'ir arâzi-i mevrû'a hakkında mer'a li-ecil olan ahkâm-ı kanûniye tamamıyla bu ma'kûl yerlerde dahi caridir fakat bir kimesne ber-vech-i muharrer açmak üzere me'mûrundan izin almış ve tefevvüz itmez olduğu mahall-i elcevabda bilâ gadr-i sahih üç sene âli-hâll terk eder ise âhire virülür ve eğer bu ma'kûl yerlerden ya da ruhsat açub da tarla ittihaz iden olursa almış olduğu mülk tapusu misli kendüsünden alınarak uhdesine bi't-tefviz tapu senedi virilür deyü Arâzi-i Kanûnnâme-i Hümâyûnumun doksan yedi ve yüz üçüncü maddelerinde munderic olduğundan münâzaun-fiha olan mahall kadîmden zikir olunan Saz ve Aksu ve Torunlar karyeleri ahâlisine tahsis kılınmış olan mer'a yerlerinden olmayub da arâzi-i mevatdan hâli bir mahall olarak merkûmun Halil ve Himmet ve Hasan ve Memiş ve Mehmet ol yerleri me'mûru izniyle açub müceddeden tarla ittihaz itmişler ise zabt u zirâ'at eylemeleri hasebi'l-kanûn yolunda olub eğer böyle olmayub da fi'l-hakika zikir olunan mahall kurâ-i sülüs-i mezkûre ahâlisinin koyun ve sa'ir tavarlar iştirâken ra'y olunub otundan ve suyundan intifâ' ide geldükleri kadîmi mer'a yerlerinden iken merkûmun Halil ve Himmet ve Hasan ve Memiş ve Mehmet'in ol mer'a yerlerini zabt ve sökülüb zirâ'at eylemeleri şer'-i şerîf ve kanûn-ı münifin hilâfi bulunduğu mahall-i niza' üzerinde me'mûru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde bu ma'kûl kadîm-i mer'a yerlerinin alınub satılmış ve tapu ile verilüb sökülüb zirâ'at olunmuş hilâf-ı kanûn olduğundan men'u def'iyile ol yerlerde kadîmesi vechile kurâ-i sülüs-i mezkûre ahâlisi hayvanâtını ra'y ittirilmek için emr-i şerîfim i'tası iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve mutasarrıf ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda husûs-ı mezbûru şer'-i şerîf ve balade muharrer kanûn münifi natik iderek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika zikir olunan mahall inhâ

olunduğu üzere marrü'z-zikir Saz ve Aksu ve Torunlar karyeleri ahâlisi hayvanâtı iştirâken ra'y olunur otundan suyundan intifâ' ide geldikleri mer'a yerlerinden mutasarrıf Hâdil ve Himmet ve Memiş ve Hasan ve Mehmet'in ol mer'a yerlerini zabt ve söküb zirâ'at eylemeleri şer'-i şerif ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde ma'rifetiniz ile men'u def'i ol mer'a yerlerinde kadîmi vechile zikir olunan Saz ve Aksu ve Torunlar karyelerinde ahâlisi hayvanâtının iştirâken ra'y ettirilmesi husûsuna mübâderet husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin iş bu emr-i şerifim kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere bâ-i'lâm ve mazbata der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Fi 22 Muharrem/[1] 287 (24 Nisan 1870)

Bu husûsa dair **Fi 17 Safer/[1] 291**(5 Nisan 1874) tarihiyle yazılmış olan tahrîrat-ı âliyye emr-i âli kaydı yalan şerh verilmek üzere kalemi vürud iden bir sureti zide deftere kayıd olunmuş olmağla iş bu mahalle işâret kılındı.

S.43/58

Sivas vilâyeti vâlisi olup birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim el-Hac İzzet Paşa iclâlehuya ve Divriği kazâsı nâib ve müftisi zide ilmi hûmaya müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmaya hüküm ki

Divriği kazâsına tabi' Vartan karyesi hududu dâhilinde kâin zikr-i ati münâzaun-fiha olan arâzi üzerine varılıb sâhib-i arz me'muru ve a'zâ-i meclis-i sâ'ir ceridede mazbutü'l-esami müslimeyn huzurlarında akd-i meclis-i şer'-i âli olundukda kazâ-i mezbûre tabi' Kızılcaviran karyesi ahâlisinden fecrü'l-âli Mehmed Kadri bin Mehmed meclisi ma' kud mezkûrda zikr-i ati arâziye vazı'ul-yed oldukları lede'l-şer'î olunur zahir ve mütehakkık olan (s,44) sâlifü'l-zikir Vartan karyesi ahâlisinden Topal Ali oğulları Hacı Hasan bin Mahmud ve Musa bin Hasan ve Cankul oğlu diğer Musa bin Ali muvâcehelerinde sâhib-i arz me'muru hazır olduğu halde zikir olunan Vartan karyesi hududu dâhilinde kâin muayene ve müşahede olan tahminen onar keyl İstanbuli tohum isti'âb ider arâzi-i emriyyeden ma'lûmetü'l-hudud üç kıt'a tarla otuz dört seneden mütecaviz eben-an-cedd bâ-temessük sâhib-i arz dâhil ü havza-i tasarruf olup sinin-i mezkûreden berü ve tarlahây-ı mezkûreyi merkûmun Hacı Hasan ve Musa ve diğer Musa muvâcehelerinde mustakillen bilâ-nizâ' zirâ'at ve

hırsaset ve intifâ' ve bu vechile zabt u tasarruf ve öşür ve resimlerini sal besal sâhib-i arz me'muruna edâ ide gelmiş iken bu esnada merkûmun Hacı Hasan ve Musa ve diğer Musa arâzi-i mezkûreyi iki seneden berü bi vechi zabt ve vaz'-ı yed ve kendisünü zirâ'at ve hırsaset ve intifâ'den men' etmeleriyle su'âl olunub keff-i yedlerine tenbih olunmak matlubu olduğu merkûm Mehmed Kadri cânibinden takrir-i meşrûhuna mutabık iki kıt'a tapu temessük ibrâz ve ibrâesiyle da'vâ olundukda anlar dahi ba'de'l-istintak cevablarında tarlahây-ı mezkûreye vaz'-ı yed ve müdahalelerini her biri tav'an ikrar ve mâ'adâ müddei merkûm Mehmed Kadri'nin tarlahây-ı mezkûre eben-an-cedd dâhil ü havza-i tasarrufu olduğu müddet-i mezkûreden berü merkûmun Hacı Hasan ve Musa ve diğer Musa muvâcehelerinde müstakillen bilâ-nizâ' zirâ'at ve hırsaset ve zabt u tasarruf ve öşürlerini sal besal sâhib-i arz me'muruna edâ ide geldiği müddeasını ba'de'l-inkâr müddei merkûm Mehmed Kadri tarlahây-ı mezkûre eben-an-cedd dâhil ü havza-i mutasarrıfı olduğunu ve müddet-i mezkûreden berü merkûmun Hasan ve Musa ve diğer Musa muvâcehelerinde müstakillen bilâ-nizâ' zirâ'at ve hırsaset ve zabt u tasarruf ve öşürlerini sal besal sâhib-i arz me'mûruna edâ ide geldiğini marrü'z-zikir Kızılcaviran karyesi ahâlisinden ve tarlahây-ı mezkûrlarda asla ve kat'a intifâ'ları almayub her biri usuli vechile evvela bâ-mesture sırran ve saniyen mahallerinde alenen lede'l-tezkiye adil ve makbûlü'ş-şehade idükleri karye-i mezkûre İmamı Molla oğlu Mehmed bin Ahmed ve muhtar-ı sanisi Halil oğlu Deli İsmail bin Ahmed nâm müzkebler ihbârlarıyla lede'ş-şer'i olunur zahir ve müstahıkk olan Molla Mehmed oğlu Musa bin Mehmed ve Pir Eyüb oğlu Mehmed bin Abdulkadir nâm kimesneler şehadetleriyle bi'l-muvâcehe ber-nehc-i şer'i isbat itmeğin mücebine merkûmun Hacı Hasan ve Musa ve diğer Musa tarlahây-ı mezkûrlardan keff-i yedlerine tenbih olundığını natık sene-i sabıka şehr-i rebü'l âhirinin dokuzuncu günü tarihiyle müverrah kazâ-i mezbûr nâibi tarafından bir kıt'a i'lâm-ı şer'i virilmişken merkûmun Hacı Hasan ve Musa ve diğer Musa taraflarından muğâyir-i i'lâm-ı şer'i yine müdahale olunmakda olduğu beyanıyla münifi bâbında emr-i şerîfim sudûru merkûm Mehmed Kadri tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â ve niyâz ve i'lâm-ı mezkûr ile birer kıt'a tahrîrat ve mazbata takdîm ve ibrâz kılınmış ve i'lâm-ı mezkûr mâli tenbih mezkûr hakkında usuline muvâfik idüğü cânib-i fetvâ-haneden işâret olunmuş olub Divân-ı Hümâyûnum kaleminden kanûni su'âl olundukda arâzinin derece-i

kabiliyetine göre bir veya iki sene ve hasbe'l-mevâki' şazz olarak daha ziyâdece mecerred dinlendirmek veyahud tarlayı su basub bir müddetden sonra su çekilerek zirâ2ate salahiyet kesb edinceye kadar ol tarlayı hâli bırakmağa lüzum görünmek ve esir olmak gibi a'zar-ı sahiheden berü tahkik etmeksizin bir tarlayı mutasarrıfı zirâ'at etmeyüb ve iâre veya icâr suretiyle dahi itdürmeyüb de üç sene ale't-tevâli ta'til iderse gerek arâzinin olduğu mahallde olsun ve gerek müddet-i sefer-i ba'id olan mahallde bulunsun ol tarla müstahikk tapu olub mutasarrıf-ı sabıka müceddeden tefevvüzuna taleb olur ise birle misliyle yeniden ana tefviz olunur taleb olmaz ise olvakt bi'l-müzayede talebine ihâle kılunur deyü Arâzi-i Kanûnnâme-i Hümâyûnumun altmış sekizinci maddesinde munderic bulunmuş ve husûs-ı mezbûr bi'l-fi'il Anadolu Kadi-askeri olub birici rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan a'lemü'l-ulemâi'l- mütebahhirin efdalü'l-fudalâi'l müteverri'in Mevlânâ es-Seyyid Ahmed Aziz Efendi edâma'llahu te'âlâ fezâilehuya lede'l-havâle i'lâm-ı mezkûr dereceyle bir kıt'a emr-i şerîfim i'tâsı irâde-i âliyyeme menût idüğünü i'lâm etmiş olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lumunuz oldukda husûs-ı mezbûr inhâ ve mahall-i i'lâmında beyân olunduğu üzere olduğu halde mevlânâ-i müşârün-ileyimsiz keyfiyet ma'lumunuz oldukda husûs-ı mezbûr i'lâm-ı mûcebince arâzi-i mezkûreye merkûmun Hacı Hasan ve Musa ve diğer Musa taraflarından muğâyir-i i'lâm-ı şer'i münafi-i kanûn bi vechi vaki' olan müdahalenin ma'rifet-i şer'le men'u def'i etdirilmesi husûsuna mübâderet eylemeniz bâbında.

Hasan

Fi 5 Rebiü'l-evvel/[1] 287 (5 Haziran 1870)

S.44/59

Diyabekir vilâyeti vâlisi olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim İsmail Paşa iclâlehuya ve Rumeli Beğlerbeğliği payelularından Ma'mûretü'l-aziz sancağı mutasarrıfı Abdülhamid Paşa Dâmet Me'âliyeye ve Arapgir kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Tophane-i Amîrem ikinci ziyâ'-i evveli birinci taburu çavuşlarından kıdvetü'l-emasil ve'l-akrân Mehmed Çavuş zide kadrihu ile karındaşları Süleyman ve Ali nâm kimesneler Arapgir kazâsına ta'bi Sucayin karyesi toprağında vâki'

babalarından intikâlen ber-vech-i iştirâk mutasarrıf olduğu ma'lûmetü'l-hudud bir kıt'a tarlayı iki yüz seksen beş senesinde hilâf-ı kanûn zabt ve beher sene zirâ'at ve öşürin edâ idegelür iken merkûm Mehmed silki askeride bulunduğu karye-i mezbûre sakinlerinden Sadık oğlu Ali nâm kimesne ol tarlayı fuzûli zabt edüb gadr eylediği beyânıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru merkûmun Mehmed Çavuş ve Süleyman ve Ali taraflarından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnum kaleminden kanûn ve muktezâsı su'âl olundukta arâzinin derece-i kabiliyetine göre bir veya iki sene hasbe'l-mevâki' (s,45) şazz olarak daha ziyâdece mücerred dinlendirmek veyahud tarlayı su basub bir müddetden sonra su çekilerek zirâ'ate salahiyet kesb edinceye kadar ol tarlayı hâli bırakmağa lüzum görünmek ve esir olmak gibi a'zar-ı sahiheden biri tahkik etmeksizin bir tarlayı mutasarrıf-ı zirâ'at itmeyüb iâre veya icâr suretiyle dahi itdirilmeyüb de üç sene ale't-tevâli ta'til etdirilmesi gerek arâzinin olduğu mahalde olsun ve gerek müddet-i sefer-i ba'id olan mahalde bulunsun ol tarla müstahıkk tapu olub mutasarrıf-ı sabıka müceddeden tefevvüza taleb olur ise birle misliyle yeniden ana tefviz olunur taleb olunmaz ise ol vakt bi'l-müzayede talebine ihale kılınur diyâr-ı âhârda olarak bi'l-fi'il ve bi'z-zat hizmet-i askeriyede istihdam olundukda olan Asakar-i Şahanemin uhdelinde olan arâzi gerek müsteciran ve müsteb'id ve gerek âle-hâli terk ve ta'til olunsun müddetleri tebeyyün etdikçe bivechile müstahıkk tapu alamaz şayed ol arâzi âhire verilmiş olur ise teknil-i müddet ve hizmet iderek memleketlerine avdetlerinde arâzilerini her kimin yedinde bulurlar ise alurlar deyü Kanûnnâme-i Hümâyûnum'un altmış sekizinci ve yetmiş üçüncü maddelerinde başka başka münderic olduğundan münâzaun-fiha olan mezkûr tarlayı merkûmun Mehmed ve Süleyman ve Ali babalarından intikâlen ber-vechi iştirâk mutasarrıf olarak zabt ve beher sene zirâ'at ve öşürin me'mûruna edâ ide gelürler iken merkûm Mehmed silki askeride bulunduğu merkûm Sadıkoğlu Ali ber-vech-i muharrer iki yüz seksen beş senesinde fuzûli zabt etmiş olduğu mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde'ş-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği surette mezkûr tarla me'mûru ma'rifetyle merkûmuna alıvirilüb iştirâken zabt u zirâ'at etdirilmek için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâsına eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli ve mutasarrıf-ı müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ma'rifetiniz ile husûs-ı mezbûru şer'-i şerîf balade muharrer

kanûn-ı münife natik iderek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika merkûm Ali'nin ol tarlayı zabt eylemesi şer'-i şerîf ve kanûn-ı münifin hilâfi bulunduğu mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru hazır olduğu halde tarafeynin hin-i terâfu'lerinde inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde ol tarla me'mûru ma'rifetler merkûmun Mehmed Çavuş ve Süleyman ve Ali'ye alıvirilüb iştirâken zabt ve zirâ'at ettirilmesi husûsuna mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin işbu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere bâ-i'lâm ve mazbata der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Fi 15 Muharrem/[1] 288 (6 Nisan 1871)

S.45/60

Diyabekir vilâyeti vâlisi olup birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zîşânını hâiz ve hâmil olan vezirim İsmail Paşa iclâlehuya ve Rum ili Beğlerbeğliği payelularından Ma'muretü'l-aziz sancağı mutasarrıfı Abdülhamid Paşa Dâmet Me'âliyeye ve Eğin kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Bin iki yüz seksen beş senesi saferinin yirmi beşinci günü müverrah Eğin kazâsı nâibi es-Seyyid Mehmed Said zide ilmihunun imzâ ve sathıyla mahtum bir kıt'a hüccet-i şer'iyede Eğin kazâsı Mahallâtından Aşağı Mahalle mütemekkinlerinden ve teba'-yı Devlet-i Aliyyemden Ermeni milletinden Alıncak oğlu Agob veled-i Serkiz veled-i Atam meclis-i şer'i hazırda kasaba-i mezbûrede Köybaşı Mahallesinde mütemekkin teba'-yı Devlet-i Aliyyemin millet-i merkûmesinden Nikos veled-i Kirkor muvâcehesinde merkûm Agob bi-emrillah te'âlâ fevt olduğundan cemi' terekesi ve zimem-i nasda olan hukûku ahz ü kabz olunub evvela kadr-i ma'rûf meblağ ile deyinleri vechile mesarif-i saferiyesi rû'yet olunduktan sonra düyun meselesi zuhur ider ise ba'de'l-edâ baki kalan terekesinin sülüsü ikrâz ve sülüs-i mezkûrdan kazâ-i mezkûrda Şihne Cami-i Şerîf civarında Dere Caddesi dimekle arif tarafeynin kaldırımları ile mârru'z-zikir Köybaşında vaki' çeşmenin ta'mîr ve termimleri icrâ ve masarîf-ı vak'alar ifâ' olunub sülüs-i mezkûrdan her ne fazla kalur ise fezailehu merkûme vasi-i muhtarî re'yiyle milleti merkûme fukarasına tevzi' ve taksim ve yedlerine verilen ve sâlisân terekenin dahi verâsesi beyinlerinde mesele-i mîrasları vechile tevzi' ve taksiminde vasi-i muhtarî

re'yi taksim oluna deyü vesayet-i tenkiz yine merkûm Nikos vasi-i muhtarı nasıb ve tayin eylediğinde oldahı vesayet-i mezkûreyi kabul ve hizmet lâzimesi edâya taahhüd eylediği muharrer olub hüccet-i mezkûrenin mühri mutabık ve ma'li ve vasiyet-i mezkûre ile merkûm Nikos'un ber-vech-i muharrer vasi nasıb olundığı beyândan ibaret idüğü cânib-i fetvâ-haneden hamisine işâret kılınmış merkûm Agob ve vesayet-i mezkûresinde mühür olduğu halde bundan akdem fevt olmuş ve müteveffâ merkûmun verâseti kebir oğlu Ohannes ve sagır oğulları Serkiz ve Atam münhasıra bulunmuş olduğundan müteveffâ merkûmun terekesinin tahrîri ve infaz ve icrâ-yı vesayet-i mezkûre mahallince bâ-ma'rifet-i şer'-i şerîf rû'yet ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru vasi-i merkûm Nikos tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve husûs-ı mezbûr bi'l-fi'il Anadolu Kadi-askeri olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânına hâiz ve hâmil olan a'lemü'l-ulemâi'l-mütebahhirin efdalü'l-fudalâi'l-mütevverri'in Mevlânâ es-Seyyid Mehmed Necib Efendi edâma'llahu te'âlâ fezailehuya lede'l-havâle merkûm Agob'un bir taraftan mantuk hüccet-i mezkûre ve vesayet-i mezkûresinde mahir olarak fevt olduğu ve müteveffâ merkûmun verâseti kebir ve sagır oğulları merkûmun Ohannes ve Serkiz ve Atam münhasıra olmağla muvâcehe-i verâse-i merkûmunda ikame-i şuhudıyla ba'de'l-isbat tahkik eylediği halde icâb-ı şer'isi (s,46) icrâ olunmak bâbında emr-i şerîfim ısdârı irade-i âliyyeme menût idüğünü i'lâm eylemiş olmağla siz ki vâli-i mutasarrıf ve müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda husûs-ı mezbûr inhâ ve hüccet-i mezkûreden beyân olunduğu üzere olduğu mahallinde meclis-i memlekete inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eyledüğü halde mevlânâ-i müşârün-ileyih i'lâmı mücebince bâ-ma'rifet-i şer'-i şerîf rû'yet ba'de's-sübût ihkâk-ı hakk mubâderet ve keyfiyet iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere bâ-i'lâm ve mazbata der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Rüşdi

Fi 6 Safer /[1] 288 (27 Nisan 1871)

Der zaman sadr-ı sudûrü'l-vüzera Hazret-i Mahmud Nedim Paşa vâli-i eyyam Umur-u Nezaret-i Hariciye-i Devlet-i Âliyye Mahmud Server Paşa el vaki'

Fi 22 Cemaziye'l-âhire /[1]288(8 Eylül1871)

S.46/61

Sivas vilâyeti vâlisi olub üçüncü rütbe-i mecîdi nişân-ı zîşânını hâiz ve hâmil olan vezirim Hâlit Paşa iclâlehuya ve Divriği kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Divriği kazâsına tabi' Arşun karyesi kadîmü'l-eyyâmdan berü cari olub karye-i merkûmenin ahâli-i müslime ve gayri müslimenin tarla ve mevrûâtlarını saka ve intifâ' ide geldükleri suya dâhil olunmak icâb etmez iken ahâli-i gayri müslime câniblerinden muğâyir-i kadîm ol suyu mecrâ-yı kadîminden ihrac ve ahir mahalle icrâ birle karye-i merkûme ahâli-i müslimenin mevrûâtlarının itlâkına bâis ü bâdi oldukları ahâli-i müslime tarafından mukaddemâ bâ-arz-ı hâl inhâ olunduğuna binâen mahallinde ber nehc-i şer'-i rû'yet ba'de's-sübût ol su kadîmi üzere cereyan etdirilmek bâbında bin iki yüz elli yedi senesi evahir-i rebîü'l-evvelinin bir kıt'a emr-i şerîfim sadr olunmuş ise de bu esnada ahâli-i gayri müslime ma'en mezkûr yine müdahale olunmakda olduğu beyânıyla ol bâbda emr-i şerîfim sudûru karye-i merkûme ahâli-i müslimesi câniblerinden bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnum kaleminden ve muktezâsı su'âl olundukda hakk-ı şürb ve saka ve mahall-i nizâ'ında ancak teamül-i kadîm i'tibâr olunur deyü Kanûnnâme-i Arâzinin yüz yirmi dördüncü maddesinde münderiç olduğundan münâzaun-fiha olan su mine'l-kadîm karye-i merkûmenin ahâli-i gayri müslimesine husûs-ı müstakıll sular olmayub da fi'l-vâki' inhâ olduğu üzere ol su kadîmü'l-eyyâmdan berü karye-i mezbûre cari olub ahâli-i müslime ve gayri müslime mevrûâtlarını saka ve intifâ' idegelürler iken ahâli-i gayri müslime tarafından fuzûli müdahale olunduğu mahallinde meclis-i memlekette ber-nehc-i şer'-i terâfu'larında inde'ş-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği surette müdahale-i vak'a men'u def'i olunmak ve ol su kadîmden tahammülüne ve tevcihıyla karye-i mezbûreye cereyan edegelmiş ise ba'de's-sübût yine kadîmi üzere ol mahallden ve ol vechile icrâ etdirilmek için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış ve ber-vech-i muharrer tarih-i merkûmede emr-i âli verildiği kuyûddan müsteban olmuş olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve sâir mumâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda münâzaun-fih olan su kadîmden berü karye-i merkûmede sakin ahâli-i gayri müslimenin intifâ'ına mahsûs ve müstakıll sular olmayub fi'l-hakika inhâ olunduğu üzere zikir olunan su kadîmü'l-eyyâmdan berü karye-i mezbûreye cereyan ederek ahâli-i müslime ve gayri

müslime mezzûatlarını saka ve intifâ' idegelürler iken ahâli-i gayrimüslime tarafından fuzûli müdahale olunduğu tarafeynin mahallinde şer'-i şerîf ve kanûn-ı münife tevkifan terâfu'larında inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde ma'rifetiniz ve ma'rifet-i şer'le müdahale-i vak'anın men'u def'iyle ve ol su kadîmden ve tahammülden tevcihıyla karye-i mezbûreye cereyan edegelmiş ise ba'de's-sübût yine ol mahallden olvehile kadîmesi üzere icrâ etdirilmesi husûsuna mübâderet husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere bâ-i'lâm ve mazbata der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında fermân âlişanım sadr olmağla mazmûn-ı münif üzere amel ve hareket eylemeniz.

Hasan

Fi 3 Muharrem /[1]289(13 Mart 1872)

S.46/62

Asakar-i Nizamiye-i Şahanem müşiranından Sivas vilâyeti vâlisi olub murassa' Osmani ve Mecîdi nişân ve zişânlarını hâiz ve hâmil olan vezirim Said Paşa iclâlehuya ve Kangal kazâsı nâibine ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Haydar nâm kimesne Kangal kazâsına ta'bi Kavak karyesi toprağında vâki' ma'mûlin-bih tapu senediyle mutasarrıf olduğu ma'lûmetü'l-hudud bir kıt'a tarlasını zabt ve beher sene zirâ'at ve öşrin me'mûruna edâ idegelüb dâhil olunmak icâb etmez iken karye-i merkûme sakinlerinden Abdurrahman nâm kimesne fuzûli müdahaleden hâli olmadığı beyânıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru merkûm Haydar tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnum kaleminden kanûn ve muktezâsı su'âl olundukda arâzinin derece-i kabiliyetine göre bir veya iki sene ve hasbe'l-mevâki' şerh olarak daha ziyâdece mücerred dinlendirmek veyahud tarlayı su basub bir müddetden sonra su çekilerek zirâ'ate salahiyet kesb edinceye kadar ol tarlayı hâli bırakmağa lüzum görünmek ve esir olmak gibi a'zar-ı sahiheden beri tahkik etmeksizin bir tarlayı mutasarrıf-ı zirâ'at etmeyüb ve iâre ve icâr suretiyle dahi etdürmeyüb de bi-vechi üç sene ale't-tevâli ta'til ettirilmesi gerek arâzinin olduğu mahalde olsun ve gerek müddet-i sefer-i bâ'id olan mahalde bulunsun ol tarla müstahikk tapu olub mutasarrıf-ı sabıka müceddeden tefevvüza talep olur ise birle misliyle müceddeden

ana tefviz olunur talep olmaz ise bi'l-müzayede talebine ihâle kılunur deyü Kanûnnâme-i Arâzinin altmış sekizinci maddesinde (s,47) mûnderic olduğundan münâzaun-fiha olan tarlayı merkûm Haydar zabt eder iken zirâ'at olunmayub iâre ve icâr suretiyle dahi etdirmeyübde üç sene ale't-tevâli bilâ-mani' boz ve hâli bırakub müstehakk tapu olarak birle misliyle müceddeden tefevvüza dahi talep olmadığından merkûm Abdurrahman bozdan sâhib-i arz me'mûrundan resmi tapu ile almış ve yedine ma'mûlin-bih sened verilmiş ise müdahale eylemesi hasebi'l-kanûn yolunda olub eğer böyle olmayub da fi'l-hakkika merkûm Haydar ol yerlere mamûlin-bih tapu senediyle mutasarrıf olarak zabt ve beher sene zirâ'at ve öşürin me'mûruna edâ idegelür iken merkûm Abdurrahman fuzûli müdahale eylediği mahall-i nizâ' üzerinde me'muru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde müdahale-i vaka' men'u def'i olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ma'rifetiniz ile husûs-ı mezbûru şer'i şerîf ve balade muharrer kanûn-ı münif tatbik iderek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika merkûm Abdurrahman'ın ol tarlaya müdahale eylemesi şer'-i şerîf ve kanûn-ı münifin hilâfı bulunduğu mahall-i nizâ' üzerinde me'muru hazır bulunduğu halde tarafeynin hin-i terâfu'ide inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde bu def'a vak'i olan müdahalenin ma'rifet-i şer'le men'u def'i etdirmesi husûsuna mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin işbu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere ba-i'lâm ve mazbata der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Nafiz

Fi 21 Rebiü'l-ahir/[1]289(28 Haziran1872)

Tashih olundığı vechile Fi 28 Cemaziye'l-âhir tarihinde zikri emr-i âliye yazılmıştır.

S.47/63

Diyabekir vilâyeti vâlisi olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim İsmail Hakkı Paşa iclâlehuya ve rütbe-i sani mütehayyiza ashâbından Ma'muretü'l-aziz sancağı mutasarrıfı Said Efendi zide ulüvvuhu Eğin

kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdihumaya hüküm ki

Bin iki yüz seksen beş senesi saferinin yirmi beşinci günü tarihiyle müverrah Eğin kazâsı nâibi es-Seyyid Mehmed Said zide ilmihû imza ve sathıyla mahtûm bir kıt'a hüccet-i şer'iyede Eğin kazâsı Mahallâtından Aşağı Mahalle mütemekinlerinden ve teba'-yı Devlet-i Aliyyemin Ermeni milletinden Alınçak oğlu Ağob veled-i Serkiz veled-i Atam meclis-i şer'i hazırda kasaba-i mezbûrede Köybaşı Mahallesinde mütemekkin teba'-yı Devlet-i Aliyyemin millet-i merkûmesinden Nikos veled-i Kirkor muvâcehesinde merkûm Agob bi-emrillah te'âlâ fevt olduğundan cem'i terekesi ve zimemi nasda olan hukûka ahz ü kabz olunub evvela kadr-i ma'ruf meblağ ile deyinleri vechile mesarif-i saferiyesi rû'yet olunduktan sonra düyun meselesi zuhur ider ise ba'de'l-edâ baki kalan terekesinin sülüsü ikraz ve sülüs-i mezkûrdan kazâ-i mezkûrda Şihne Cami' Şerîf civarında Dere caddesi demekle arif tarafeynin kaldırımları ile marru'z-zikir Köybaşında vaki' çeşmenin ta'mîr ve termimleri icrâ ve masarîf-ı vaka'ları ifâ' olunub sülüs-i mezkûrdan her ne fazla kalur ise fezailehu merkûme vasi-i muhtarî re'yiyle millet-i merkûme fukarasına tevzi' ve teslim ve yedlerine verilen ve sâlisân terekenin dahi verâsesi beyinlerinde mesele-i mîrasları vechile tevzi' ve taksiminde vasi-i muhtarî re'yi taksim oluna deyü vesayet ve tenkizine merkûm Nikos vasi-i muhtarî nasıb ve ta'yin eylediğinde oldahı vesayet-i mezkûreyi kabul ve hizmet-i lâzimesi edâya taahhüd eylediği muharrer olub hüccet-i mezkûrenin mühri mutabık ve ma'li vasiyet-i mezkûre ile merkûm Nikos'un ber-vech-i muharrer vasi nasıb olundığını beyandan ibaret idüğü cânib-i fetvâhâneden hamisine işâret kılınmış ve merkûm Agob vasiyet-i mezkûresinde mühür olunduğu halde bundan akdem fevt olmuş ve müteveffâ merkûmun verâset-i kebir oğlu Ohannes ve sagîr oğulları Serkiz ve Atam münhasır bulunmuş olduğundan müteveffâ merkûmun terekesinin tahrîri ve infâz ve icrâ-yı vasiyet-i mezkûre mahallince bâ-ma'rifet şer'-i şerîf rû'yet ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru vasi-i merkûm Nikos tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş husûs-ı mezbûr sabıka Anadolu Kadi-askeri olub birinci rütbe-i mecîdi nişân ve zişânını hâiz ve hâmil olan a'lemü'l-ulemâi'l-mütebahhirin efdalü'l-fudalâi'l-müteverri'in Mevlânâ es-Seyyid Mehmed Necib Efendi edâma'llahu te'âlâ fezailehuya lede'l havâle merkûm Agob'un ber-mantuk hüccet-i mezkûre vasiyet-i

mezkûresinde mahir olarak fevt olduğu ve müteveffâ merkûmun verâseti kebir ve sagîr oğulları merkûmun Ohannes ve Serkiz ve Atam münhasıra olmağla muvâcehe-i verase-i merkûmunda ikame-i şuhudıyla ba'de'l-isbat tahkik eylediği halde icâb-ı şer'isi icrâ olunmak bâbında emr-i şerîfim ısdârı irade-i âliyyeme menût idüğünü i'lâm eylemiş olmağla siz ki vâli-i müşâr ve mutasarrıfına ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda husûs-ı mezbûr inhâ ve ve hüccet-i mezkûreden beyân olunduğu üzere olduğu mahallinde meclis-i memleketde inde'sş-şer'î ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği halde mevlânâ-i müşârün-ileyhanın i'lâmı mûcebince bâ-ma'rifet-i şer'-i şerîf rû'yet ba'de's-sübût ihkâk-ı hakk mübâderet ve keyfiyetin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere bâ-i'lâm ve mazbata der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Suhi

Fi 27 Rebiü'l-ahir/[1]289 (4 Temmuz 1872)

Der zaman sadr-ı sudûru'l vüzera Hazret-i Mithat Paşa ve Nezaret-i Umur-u Hariciye-i Müşârünileyh

Fi 25 Cemaziyel-evvel/[1]289(31 Temmuz 1872)

S.48/64

Sivas vilâyeti vâlisi olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim Hurşit Paşa iclâlehuya ve Divriği kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Ali ve Mehmed ve İsmail ve diğer Ali nâm kimesneler Divriği kazâsına ta'bi Ahi karyesi toprağında vaki' ma'mûlin-bih tapu senedi ile başka başka mutasarrıf oldukları ma'lûmetü'l-hudud tarlalarını zabt ve beher sene zirâ'at ve oşürin me'muruna edâ idegelüb dâhil olunmak icâb etmez iken bu esnada civarda vaki' Hazekrek karyesi ahâlisi zuhur birle ol yerlerden zuhur birle ol yerlerden merkûmunun bâtapu mutasarrıf oldukları on bir kıt'a arâzi için kariyemize mahsûs mer'âdır deyü fuzûli müdahaleden hâli olmadıkları beyarıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru merkûmun Ali ve Mehmed ve İsmail ve diğer Ali taraflarından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve defterhane-i amîrem kuyûdına mürâca'ât oldukda karye-i merkûme arâzinin ma'lûme'l-hudud bir

kıt'ada dört keyl tarla Hüseyin bin Umur Ali ve üç kıt'ada on dört keyl tarla Hamide Batak oğuları Mehmed ve Ahmed ve iki kıt'ada yedi keyl tohum [Kem] Almaz oğlu İsmail ve iki kıt'ada dokuz keyl tarla Kem Almaz oğulları Ali ve Hüseyin nâm kimesnelerin on seneden mütecaviz bilâ-nizâ' zabt u tasarruflarında olub hakkı kararı sabit olduğu vürud iden koçan varakalarında gösterilmiş olduğundan mücebince merkûmunun uhdelerinde kayıd ile iki yüz seksen dört senesinde başka başka tapu senedi verildiği defterhane-i âmîremden beyân olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnum kaleminden kanûn ve muktezâsı su'âl olundukda arâzinin derece-i kabiline göre bir veya iki sene ve hasbe'l-mevâki' şazz olarak daha ziyâdece mücerred dinlendirmek veyahud tarlayı su basub bir müdetden sonra su çekilerek zirâ'ate salahiyet kesb edinceye kadar ol tarlayı hâli bırakmağa lüzum görünmek ve esir olunmak gibi a'zar-ı sahiheden beri tahkik etmeksizin bir tarlayı mutasarrıfı zirâ'at etmeyüb iâre veya icâr suretiyle dahi itdürmeyüb de üç sene ale't-tevâli ta'til etdirilmesi gerek arâzinin olduğu mahalde olsun ve gerek müddet-i sefer-i ba'id olan mahalde bulunsun ol tarla müstahıkk tapu olub mutasarrf-ı sabıka müceddeden tefevvüza taleb olur ise birle misliyle yeniden ana tefviz olunur taleb olmaz ise olvakt bi'l-müzayede talebine ihâle kılınur deyü Kanûnnâme-i Arâzinin altmış sekizinci maddesinde münderic olduğundan münâzaun-fiha mahall-i kadîmin bâ-tapu zirâ'at olunub mezkûr Hazekrek karyesi ahâlisinin kadîmü'l-eyyâmdan berü koyun ve sâir tavarları ra'y olunub otundan ve suyundan intifâ' ide geldikleri mahsûs ve müstakıll mer'a yerlerinden ise müdahale eylemeleri hasebi'l-kanûn yolunda olub eğer böyle olmayub da fi'l-hakika zikir olunan on bir kıt'a arâzi mine'l-kadîm sabangir arâziden olarak merkûmun defterhane-i âmîrem cânibinden başka başka verilen tapu senedi mücebince mutasarrıflar olarak zabt ve behet sene zirâ'at ve oşürin me'mûruna edâ idegelürler iken karye-i merkûme ahâlisi ol yerler hayvanâtımızın ra'yine mahsûs mer'a der deyü fuzûli müdahale eyledikleri mahall-i nizâ' üzerinde me'muru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde müdahale-i vak'a men'u def'i olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lumunuz oldukda ma'rifetiniz ile husûs-ı mezbûru şer'-i şerîf ve balade muharrer kanûn-ı münif tatbik iderek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakkika zikir olunan Hazekrek karyesi ahâlisinin ol yerlere müdahale

eylemeleri şer‘-i şerîf ve kanûn-ı münifin hilâfı bulunduğu mahall-i nizâ‘ üzerinde me‘mûru hazır olduğu halde tarafeynin hin-i terâfu’lerinde inde’ş-şer‘i ve’l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde bi-vechi vaki’ olan müdahalenin ma’rifet-i şer’le men‘u def‘i etdirilmesi husûsuna mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere bâ-i‘lâm ve mazbata der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş‘ârına müsâra‘ât eylemeniz bâbında.

Süreyya **Fi 17 Cemaziye’l-âhire/[1]289** (22Ağustos 1872)

Der zaman Nazar-ı Umur-u Hariciye Mehmed Cemil Paşa

Fi 23 Cemaziye’l-âhire/ [1]289(27Ağustos 1872)

Der zaman Nazar-ı Umur-u Hariciye Şerîf Halil Paşa

Fi 7 Şa‘ban/ [1]289 (10 Ekim1872)

Der zaman sadr-ı sudûr’ül vüzera Hazreti Mehmed Said Paşa ve Nazır-ı Umur-u Hariciye Hazret-i Müşârünileyh

Fi 18 Şa‘ban/[1]289 (21 Ekim1872)

S.49/65

Diyabekir vilâyeti vâlisi olup birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim İsmail Hakkı Paşa iclâlühuya ve rütbe-i sani ashâbından Ma‘muretü’l-aziz sancağı mutasarrıfı Said Efendi zide ulüvvuhu ve Eğin kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya ve müdir-i kazâ ve a‘zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Bin iki yüz seksen beş senesi saferinin yirmi beşinci günü tarihiyle müverrah Eğin kazâsı nâibi es-Seyyid Mehmed Said zide ilmihûnun imza ve sathıyla muhterem bir kıt‘a hüccet-i şer‘ide Eğin kazâsı Mahallâtından Aşağı Mahalle mütemekinlerinden ve teba‘-yı Devlet-i Aliyyemden Ermeni milletinden Alıncak oğlu Agob veled-i Serkiz veled-i Atam meclis-i şer‘i hazırda kazâ-i mezbûrede Köybaşı Mahallesinde mütemekkin teba‘-yı Devlet-i Aliyyemin millet-i merkûmesinden Nikos veled-i Kirkor muvâcehesinde merkûm Agob bi-emrillah te‘âlâ fevt olduğu cema‘i terekesi zimem-i nasda olan hukûka ahz ü kabz olunub

evvela kadr-i ma'rif meblağ ile deyinleri vechile mesarîf-ı saferiyyesi rû'yet olunduktan sonra düyun meselesi zuhur eder ise ba'de'l-edâ baki kalan terekesinin sülûsi ikraz ve sülûs-i mezkûrdan kazâ-yı mezkûrda Şihne Cami' Şerîfi civarında Dere Caddesi dimekle arif tarafeynin kaldırımları ile marru'z-zikir Köybaşında vaki' çeşmenin ta'mîr ve termimleri icrâ ve masarîf-ı vak'aları ifâ' olunub sülûs-i mezkûrdan her ne fazla kalur ise fezailehu merkûme ve vasi muhtarı re'yiyle millet-i merkûme fukarasına tevzi' ve taksim ve yedlerine verilen ve sâlisen terekenin dahi verâsesi beyinlerinde mesele-i mîrasları vechile tevzi' ve taksiminde vasi-i muhtarı re'yiyle taksim oluna deyü vasiyet ve tenkizine merkûm Nikos vasi-i muhtar nasıb ve ta'yin eylediğinde oldahı vesayet-i mezkûreyi kabul ve hizmet lâzimesi edâya taahhüd eylediği muharrer olub hüccet-i mezkûrenin mühri mutabık ve ma'li vasiyet-i mezkûre ile merkûm Nikos'un ber-vech-i muharrer vasi nasıb olduğu beyandan ibaret idüğü cânib-i fetvâhaneden hamisine işâret kılınmış ve merkûm Agob vasiyet-i mezkûresinde mahir olduğu halde bundan akdem fevt olmuş ve müteveffâ merkûmun verâset-i kebir oğlu Ohannes ve sagîr oğulları Serkiz ve Atam münhasıra bulunmuş olduğundan müteveffâ merkûmun terekesinin tahrîri ve infaz ve icrâ-yı vasiyet-i mezkûremden ile mahallince bâ-ma'rifet şer'-i şerîf rû'yet ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru vasi-i merkûm Nikos tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve husûs-ı mezbûr sabıka Anadolu Kadi-askeri olub birinci rütbe-i mecîdi nişân ve zişânını hâiz ve hâmil olan a'lemü'l-ulemâi'l-mütebahhirin efdalü'l-fudalâi'l-mütevverri'in Mevlânâ es-Seyyid Mehmed Necib Efendi edâma'llahu te'âlâ fezailehuya lede'l-havâle merkûm Agob'un ber mantuk hüccet-i mezkûre vesayet-i mezkûresinde mahir olarak fevt olduğu ve müteveffâ merkûmun verâseti kebir ve sagîr oğulları merkûmun Ohannes ve Serkiz ve Atam münhasıra olduğu muvâcehe-i verâse merkûmunda ikame-i şuhudıyla ba'de'l-isbat tahkik eylediği halde icâb-ı şer'i icrâ olunmak bâbında emr-i şerîfim ısdârı irade-i âliyyeme menût idüğünü i'lâm eylemiş olmağla siz ki vâli-i müşâr ve mutasarrıf ve nâib ve müfti ve sâir mümaileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda husûs-ı mezbûr inhâ ve hüccet-i mezkûrede beyân olduğu üzere mahallinde meclis-i memlekete inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği halde mevlânâ-i müşârün-ileyh i'lâmı mûcebince bâ-ma'rifet-i şer'i şerîf rû'yet ve ba'de's-sübût ihkâk-ı hakka mübâderet ve keyfiyet iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere bâ-i'lâm ve

mazbata der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş‘ârına müsâra‘ât eylemeniz bâbında.

Suhi

Fi 27 Cemaziye'l-âhire / [1]289 (1 Eylül1872)

Der zaman Nazır-ı Umur-u Hariciye Hazret-i Şerîf-i Halil Paşa

Fi 7 Şa‘ban/ [1]289 (10 Ekim1872)

S.49/66

Sivas vilâyeti vâlisi olup birinci rütbe-i Osmani ve Mecîdi nişân-ı zişânlarını hâiz ve hâmil olan vezirim Hurşit Paşa iclâlehuya ve Divriği kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya müdir-i kazâ ve a‘zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Teba‘-yı Devlet-i Aliyyemden Toros ve Sirob ve Karabet Divriği kazâsına ta‘bi Kömek Karyesi toprağında kâin ma‘mûlin-bih tapu senediyle müşâ‘ u müşterek mutasarrıf olduğu ma‘lûmetü'l-hudud tarlalarını zabt ve beher sene iştirâken zirâ‘at ve öşürin me‘muruna edâ idegelüb âharun alakası yoğiken civarda vaki‘ Vartan karyesi sakinlerinden Halil ve Veli ve Hüseyin nâm kimesneler fuzûli müdahaleden hâli olmadıkları beyânıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru merkûmun Toros ve Sirob ve Karabet taraflarından bu def‘a bâ-arz-ı hâl istid‘â olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnum kaleminden kanûn ve muktezâsı su‘âl olundukda arâzinin derece-i kabiline göre bir veya iki sene hasbe'l-mevâki‘ şazz olarak daha ziyâdece mücerred dinlendirmek veyahud tarlayı su basub bir müddetden sonra su çekilerek zirâ‘ate salahiyet kesb edinceye kadar ol tarlayı hâline bırakmağa lüzum görünmek ve esir olunmak gibi a‘zar-ı sahiheden beri tahkik etmeksizin bir tarlayı mutasarrıfi zirâ‘at etmeyüb ve iâre veya icâr suretiyle dahi etdirmeyübde üç sene ale‘t-tevâli ta‘til etdirirse gerek arâzinin olduğu mahallde olsun ve gerek müddet-i sefer-i ba‘id olan mahallde bulunsun ol tarlayı müstahıkk tapu olup mutasarrıf-ı sabıka müceddeden (s,50) tefevvüza taleb olur ise birle misliyle yeniden ana tefviz olunur taleb olmaz ise olvakt bi‘l-müzayede talebine ihale kılunur deyü Kanûnnâme-i Arâzinin altmış sekizinci maddesinde mûnderic olduğundan mûnâziun-fiha olan tarlaları merkûmun Toros ve Sirob ve Karabet zabt iderler iken zirâ‘at etmeyüb iâre veya icâr dahi etdirmeyüb de üç sene ale‘t-tevâli bilâ-mani’ boz ve hâli bırakub müstahıkk tapu olarak birle misliyle müceddeden tefevvüzuna taleb olmadıklarından

merkûmun Halil ve Veli ve Hüseyin bozdan ve sâhib-i arz me'mûrundan resmi tapu ile almış ve yedlerine ma'mûlib-bih sened verilmiş ise müdahale eylemeleri hasebi'l-kanûn yolunda olub eğer böyle olmayub da fi'l-hakika merkûmun Toros ve Sirob ve Karabet ol yerlere ma'mûlin-bih tapu senediyle müşâ' u müşterek mutasarrıflar olarak zabt ve beher sene iştirâken zirâ'at ve öşürin me'mûruna edâ idegelürler iken merkûmun fuzûli müdahale eyledikleri mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde'ş-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde müdahale-i vak'a men'u def'i olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîri kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ma'rifetiniz ile husûs-ı mezbûru şer'-i şerîf ve balade muharrer kanûn-ı münif ve tatbik iderek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika merkûmun Halil ve Veli ve Hüseyin ol yerlere müdahale eylemeleri şer'-i şerîf ve kanûn-ı münifin hilâfı bulunduğu mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru hazır olduğu halde hin-i terâfu'lerinde inde'ş-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde müdahale-i vak'anın ma'rifet-i şer'le men'u def'i etdirilmesi husûsuna mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere bâ-i'lâm ve mazbata ve der-bâr-ı şevketkarâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Osman

Fi 13 Şevval/ [1]289 (14 Aralık 1872)

S.50/67

Sivas vilâyeti vâlisi olub birinci rütbe-i Osmanî ve Mecîdi nişân-ı zişânlarını hâiz ve hâmil olan vezirim Hurşit Paşa iclâlehuya ve Mîr-mîran-ı Kirâmımdan Amasya sancağı mutasarrıfı ve Hakkı Paşa dâme ikbâlehu ve Merzifon kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Asakir-i Nizamiye-i Şahanem Çavuş Atbaşılığından meczûm Alaz oğulları Osman ve Ali Merzifon kazâsına ta'bi Bulak karyesi toprağında vaki' vâlideleri Safiye Hatundan iki bin beş yüz kuruş birle mukabelesinde tefri' idüb defterhane-i amîrem cânibinden verilen ma'mûlin-bih tapu senedi mücebince müşâ' u müşterek mutasarrıf oldukları ma'lûmetü'l-hudud tarlaları taraflarından zabt ve zirâ'at ve öşür me'mûruna edâ idegelür iken merkûmân silki askeride bulduklarından karye-i

mezbûre sakinlerinden Şıracıoğlu Hacı Mehmed ile oğulları İbrahim ve Hâfız Mehmed zuhur-ı birle arâzi-i merkûmeyi iki yüz seksen iki senesinde babanız Mehmed'den satun alduk deyü fuzûli zabt eylemeleri Şimdi merkûmân silki askeriden bi'l-ihrac arâzi-i mezkûreyi merkûmundan taleb eylediklerinden virmeyüb gadr eyledikleri beyanıyla kanûn üzere amel olunmak babında emr-i Şerîfim sudûru merkûmân Osman ve Ali taraflarından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş olub karye-i mezbûrede ma'lumetü'l-hudud üç kıt'ada on bir buçuk dönüm tarla mutasarrıfı bulunan Alaz oğlu kerimesi mezbûre Safiye Hatun hüsnü rızâsıyla merkûmân Osman ve Aliye ferağ eylediğine dair mahallinden varid olan mazbata mûcebince iki yüz yetmiş beş senesi cemaziye'l-evvelinin yirmi birinci günü tarihiyle tapu senedi verildiği defterhane-i amîrem cânibinden yazılmış ve merkûmân Osman ve Ali sınıf-ı celil Asakar-i Nizamiye-i Őahanemden buldukları halde bi'l-iştirâk merkûm Osman iki yüz seksen beş senesi martın yedinci ve merkûm Ali dahi iki yüz seksen yedi senesi teŐrin-i evvelinin otuz birinci günleri tarihiyle sınıf-ı redife nakil olunmuş oldukları Asakar-i Nizamiye-i Şahanem bu kaleminden beyân olunmuş ve diyâr-ı âharda olarak bi'l-fi'il ve bi'z-zat Hidmet-i Askeriyede istihdam olundukda olan Asakar-i Şahanemin uhdelerinde olan müsteciran ve müste'bid yerlerinde bulunsun ve gerek âle hâli terk ve ta'til olunsun mevtleri? tebyin etmedikçe bir vechile müstahıkk tapu alamaz Şayed ol arâzi âhire verilmiş olur ise teknil-i müddet ve hidmet eylediği memleketlerinde avdetlerinde arâzilerini harcamak yedinde bulurlar ise alurlar deyü Kanûnnâme-i Arâzinin yetmiş üçüncü maddesinde mûnderic olduğundan münâzaun-fiha olan tarlalara merkûmân Osman ve Ali vâlideleri mezbûreden tefriğa bâtapu iştirâken mutasarrıflar olarak zabt ve taraflarından zirâ'at ve öşri edâ olunagelir iken kendileri silki askeriyede buldukları müddetde merkûmun Hacı Mehmed ve İbrahim ve Hafız Mehmed arâzi-i merkûmeyi sene-i mezbûrede babanız Mehmedden satun alarak deyü fuzûli zabt etmiş ve mu'ahhıran merkûmân Osman ve Ali silki askeriden ihrac ile varub talayı mezkûru merkûmundan taleb eylediklerinde virmeyüb gadr eylemiş oldukları mahall-i nizâ' üzerinde me'muru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde'Ő-Şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde ol yerler me'mûru ma'rifetiyle merkûmân Osman ve Aliye alıvirilüb iştirâken zabt u zirâ'at etdirilmek için emr-i Şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği dahi Divân-ı Hümâyûnum kaleminden tahrîr kılınmış olmağla siz ki

vâli-i müşâr ve mutasarrıf ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ma'rifetiniz ile husûs-ı mezbûru şer'-i şerîf ve balade muharrer kanûn-ı münif tatbik iderek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika merkûmun Hacı Mehmed ve İbrahim ve Hafız Mehmedin ol yerleri (s,51) zabt eylemeleri şer'-i şerîf ve kanûn-ı münifin hilâfı bulunduğu mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru hazır olduğu halde tarafeynin hin-i terâfu'lerinde inde'ş-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde ol yerler me'muru ma'rifetiyle merkûmân Osman ve Aliye alıvirülüb yedlerinde bulunan tapu senedi mûcebince iştirâken zabt u zirâ'at etdirilmesi husûsuna mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere bâ-i'lâm ve mazbata der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Mukabele olunmuştur.

Hüseyin

Fi 15 Zi'l-kade/ [1]289 (14 Ocak1872)

S.51/68

Sivas vilâyeti vâlisi olup birinci rütbe-i Osmanî ve Mecîdi nişân-ı zişânlarını hâiz ve hâmil olan vezirim Hurşit Paşa iclâlehuya ve Divriği kazâsı nâib ve müftisi zide ilmihûmaya müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Ömer ve Osman ve Mehmed ve Yusuf ve Hurşid ve İsmail nâm kimesneler Divriği kazâsına ta'bi Ürük karyesi toprağında vaki' defterhane-i amîrem cânibinden verilen ma'mûlin-bih tapu senedi mûcebince başka başka mutasarrıf oldukları ma'lumetü'l-hudud arâzilerinden arzın derece-i kabiline göre dinlendirmek ve zirâ'ate sâlih olmak için alıkodukları tarlalarda gelmeye ta'bir olunur hâsıl olan adetten merkûmunun mâlik oldukları koyun ve sa'ir tavarları ra'y ile intifâ' ide gelmiş arâzi-i merkûme derunlarından kadîmden berü ve kimesnenin hakk-ı mürûrları bulunmuş iken bu esnada civarda vaki' Gemhu karyesi ahâlisi zuhur birle zikir olunan tarlalar karyeleri hayvanâtına mahsûs mer'a olduğunu hakk-ı mürûrları dahi bulunduğunu beyân ile mezkûr tarlalara hayvanât sevk ve idhal ederiz deyü fuzûli müdahaleden hâli olmadıkları beyânıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru merkûmun Ömer ve Osman ve Mehmed ve Yusuf ve Hurşid ve İsmail taraflarından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve defterhane-i amîrem

kuyuduna mürâca'ât olundukda mezkûr Ürük karyesi arâzisinden yedi kıt'ada on buçuk keyl İstanbulu tohum isti'ab ider tarlanın mutasarrıfları bulunan Man oğlu Ahmed ve Halil'in vuku' vefâtlarını mebni oğulları merkûmân Ömer ve Osman'a intikal eylediği mahallinden varid olan mazbatada beyân olunmuş idüğünden mûcebince iki yüz yetmiş altı senesi zi'l-ka'desinin on sekizinci ve yine mezbûr Ürük karyesi arâzisinden bir kıt'ada dört keyl tohum isti'ab eder tarla merkûmun Mehmed ve Yusuf ve Hurşid'in ve yine bir kıt'ada iki keyl tohum isti'ab eder tarla merkûm İsmail'in on seneden müteceviz bilâ-nizâ' zabt u tasarrufunda olarak hakk-ı kararı sabit olduğu kezâlik mahallinden vürud iden koçan ilm ü haber varakalarında zikr ve beyan kılınmış olduğundan mûcebince arâzi-i mezkûre dahi merkûmunun uhdelerine kayd ile iki yüz seksen sekiz senesi cemaziye'l-âhiresinin on beşinci günü tarihleriyle müverrah başka başka tapu senedi verildiği defterhane-i amîremde yazılmış ve Divân-ı Hümâyûnum kaleminden kanûn ve muktezâsı su'âl olundukda bâ-tapu tasarrufu olunan tarlalardan arâzinin derece-i kabiline göre dinlendirmek için alıkonulan tarlada gelmeye ta'bir olunur hâsıl olan otdan yalnız tarla sâhibi intifâ' idüb ol tarlaya ahirini duhûlden ve hayvanâtını idhâl ve ra'yeden men' idebilür ve bir kimse bâ-tapu mutasarrıfı olduğu arâzisinden ahirini bi-gayr-ı hakk-ı mürûrdan men' idebilür fakat kadîmi ol arâziden hakk-ı mürûru var ise men' idemez deyü Kanûnnâme-i Arâzinin on bir ve on üçüncü maddelerinde münderic olduğundan münâzaun-fiha olan mahall mârru'z-zikir Gemhu karyesi ahâlisi hayvanâtının ra'yine mahsûs kadîmi mer'a yerlerinden bulunmuş ve arâzi-i mezkûreden dahi ahâli-i merkûmenin mine'l-kadîm hakk-ı mürûrları var ise müdahale eylemeleri hasebi'l-kanûn yolunda olup eğer böyle olmayubda fi'l-hakika mezkûr mahall merkûmun Ömer ve Osman ve Mehmed ve Yusuf ve Hurşid ve İsmail'in zikir olunan tapu senedi mûcebince mutasarrıf oldukları sabangir arâziden olarak ol yerlerden dinlendirmek ve zirâ'ate sâlih olmak için alıkodukları tarlalarda hâsıl olan kalemiyeden merkûmun mâlik oldukları koyun ve sa'ir tavarlarını ra'y ve intifâ' idegelürler iken ahâli-i merkûme fuzûli müdahale eyledikleri mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde'ş-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde müdahale-i vak'a ma'rifet-i şer'le men'u def'i olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemî mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sa'ir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lumunuz

oldukda ma‘rifetiniz ile husûs-ı mezbûru şer‘-i şerîf ve balade muharrer kanûn-ı münife tatbik ederek ber-vech-i hakkaniyet-i rû‘yet birle fi‘l-hakika mârru‘z-zikir Gemhu karyesi ahâlisinin ol yerlere müdahale eylemeleri şer‘-i şerîf ve kanûn-ı münifin hilâfı bulunduğu mahall-i nizâ‘ üzerinde me‘mûru hazır olduğu halde tarafeynin hin-i terâfu‘lerinde inde‘ş-şer‘i ve‘l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde bi vechi vaki‘ olan müdahalelerinin ma‘rifet-i şer‘le men‘u def‘i etdirilmesi husûsuna mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere bâ-i‘lâm ve mazbata ve tahrîrat der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş‘ârına müsâra‘ât eylemeniz bâbında.

Süreyya

Fi 25 Zi‘l-ka‘de/ [1]289 (24 Ocak 1872)

Der zaman sadr-ı sudûrü‘l-vüzera Hazret-i Ahmed Esad Paşa ve Nazır-ı Umur-u Hariciye Hazret-i Muşarün-ileyh **Fi 17 Zi‘l-hicce / [1]289** (15 Şubat 1873)

S.52/69

Sivas vilâyeti vâlisi olub birinci rütbe-i Osmanî ve Mecîdi nişân-ı zişânlarını hâiz ve hâmil olan vezirim Hurşit Paşa iclâlehuya ve rütbe-i sani ashâbından Karahisar-ı Şarki sancağı mutasarrıfı Sâlih Efendi ve zide ulüvvuhuya Suşehri kazası nâibine ve müdir-i kazâ ve a‘zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâyâ hüküm ki

Arab Ahmed oğlu Hüseyin nâm kimesne Suşehri kazâsına ta‘bi Ödemiş karyesi toprağında vaki‘ defterhane-i amîrem cânibinden verilen ma‘mûlin-bih tapu senedi mücebince mutasarrıf olduğu ma‘lûmetü‘l-hudud tarlalarını zabt ve beher sene zirâ‘at ve öşürin me‘mûruna edâ idegelüb dâhil olunmak icâb etmez iken civarda vaki‘ Ayaz karyesi sakinlerinden Sâlih ve Osman ve Tubet? ve Murad fuzûlî müdahaleden hâli olmadıkları beyânıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru merkûm Hüseyin tarafından bu def‘a bâ-arz-ı hâl istid‘â olunmuş ve defterhane-i amîrem kuyuduna lede‘l-mürâca‘ât karye-i mezkûrede kâin ma‘lûmetü‘l-hudud üç kıt‘ada yirmi beş kutu tohum isti‘ab eder tarlaları merkûm Hüseyin’in on seneden berü bilâ-nizâ‘ zabt u tasarrufunda olarak hakkı kararı tebeyün olduğu ol mezkûrdan vürud iden koçanlı ilm ü haber varakalarında gösterilmiş olduğundan mücebince merkûmun uhdesine kayıd olunarak bin iki yüz seksen altı senesi cemaziye‘l-evvelinin on beşinci günü tarihiyle tapu senedi verilmiş olduğu defterhane-i amîremden yazılmış ve Divân-ı Hümâyûnum kaleminden kanûn

ve muktezâsı su'âl olundukda arâzinin derece-i kabiline göre bir veya iki sene ve hasbe'l-mevâki' şazz olarak daha ziyâdece mücerred dinlendirmek veyahud tarlayı su basub bir müddetden sonra su çekilerek zirâ'ate salahiyet kesb edinceye kadar ol tarlayı hâli bırakmağa lüzum görünmek ve esir olmak gibi a'zar-ı sahiheden berü tahkik etmeksizin bir tarlayı mutasarrıfı zirâ'at etmeyüb ve iâre ve icâr dahi etdirmeyüb de üç sene ale't-tevâli ta'til eder ise gerek arâzinin olduğu mahallde olsun ve gerek müddet-i sefer-i baid olan mahallde bulunsun ol tarla müstahıkk tapu olub mutasarrıf-ı sabıka müceddeden tefevvüzuna talep olur ise birle misliyle yeniden ana tefviz olunur talep olmaz ise ol vakt bi'l-müzayede talebine ihale kılınur deyü Kanûnnâme-i Arâzinin altmış sekizinci maddesinde münderic olduğundan münâzaun-fiha olan tarlaları merkûm Hüseyin zabt ider iken zirâ'at etmeyüb iâre veya icâr dahi etdirmeyüb de üç sene ale't-tevâli bilâ-mani' boz ve hâli bırakub müstahıkk tapu olarak bile misliyle müceddeden tefevvüzuna dahi talep olmadığından merkûmun Sâlih ve Osman ve Tubet ve Murad bi'l-müzayede me'muru ma'rifetiyle almış ve yedlerine sened verilmiş ise müdahale eylemeleri hasebi'l-kanûn yolunda olub eğer böyle olmayub da fi'l-hakika zikir olunan arâziye merkûm Hüseyin mezkûr tapu senedi mücebince mutasarrıf olarak zabt ve beher sene zirâat ve öşürin me'muruna edâ idegelür iken merkûmun fuzûli müdahale eyledikleri mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde'ş-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde müdahale-i vak'a ma'rifet-i şer'le men'u def'i olunmak için emr-i şerîfimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ma'rifetiniz ile husûs-ı mezbûru şer'-i şerîf ve balade muharrer kanûn-ı münifî tatbik iderek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika merkûmun Sâlih ve Osman ve Tubet ve Murat'ın arâzi-i mezkûreye müdahale eylemeleri şer'i şerîf ve kanûn-ı münifin hilâfi bulunduğu mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru hazır olduğu halde tarafeynin hin-i terâfu'lerinde inde'ş-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde ber-vechi vaki' olan müdahalenin ma'rifet-i şer'le men'u def'i etdirilmesi husûsuna mübâderet ve husûs-ı mezbûr zımında müddei merkûm cânibinden ol tarafda mübaşir ta'yini matlub olundığı halde bi'l-irade-i seniyye müessisi olan nizâm mücebince ta'yin olunacak mübaşirin ve hizmet mübaşiriyesi meclisce kat'î senede rabt olunarak müddei tarafından na'il etdirilüb müddea aleyhim câniblerinden hizmet ve mübaşiriye ve müsarif 'u ma'liye ve ahz ve inhâ ve bu vesile ile kimesneye gadr ve

taaddi misüllü vaz‘ ve halet-i vuku‘ getirülmesi husûsuna dikkat ve keyfiyetin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere bâ-i‘lâm ve mazbata der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş‘ârına müsâra‘ât eylemeniz bâbında ferman âlişanım sadr olunmağla mazmûn-ı münifi üzere amel ve hareket eyleyesiniz.

Mikail

Fi 7 Muharrem/ [1]290 (7 Mart 1873)

Der zaman sadr-ı sudûrû‘l-vüzera Hazret-i Muharrer Sadi Paşa ve Nazır-ı Umur-u Hariciye Saffet Paşa

Fi 19 Safer /[1]290 (18 Nisan 1873)

S.52/70

Sivas vilâyeti vâlisi olup ikinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim Takiyyüddin Paşa iclâlehuya ve Kilmugad kazâsı nâibine ve müdir-i kazâ ve a‘zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

İbrahim ve Ali ve İsmail ve Musa ve diğer Ali nâm kimesneler Kilmukad kazâsına ta‘bi Zaimüddin karyesi toprağında vaki‘ ma‘mûlin-bih tapu senediyle müşâ‘ u müşterek mutasarrıf oldukları ma‘lûmel-hudud tarlalarını zabt ve beher sene iştirâken zirâ‘at (s,53) ve öşürin me‘mûruna edâ idegelüb âharun alakası yoğiken kazâ-i mezbûr sakinlerinden Mehmed Ali ve Hüseyin nâm kimesneler ile Andonaki ve Dimitri ol yerlere hilâf-ı kanûn fuzûli müdahaleden hâli olmadıkları beyânıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûr-ı merkûmun İbrahim ve Ali ve İsmail ve Musa ve diğer Ali taraflarından men‘u def‘i bâ-arz-ı hâl istid‘â olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnum kaleminden kanûn ve muktezâsı su‘âl olundukda arâzinin derece-i kabiline göre bir veya iki sene hasebi‘l-mevâki şazz olarak daha ziyâde mücerred dinlendirmek veyahud tarlayı su basub bir müddetden sonra su çekilerek zirâ‘ate salahiyet kesb edinceye kadar ol tarlayı hâli bırakmağa lüzum görünmek esir olur gibi a‘zar-ı sahiheden beri tahkik etmeksizin bir tarlayı mutasarrıf-ı zirâ‘at etmeyüb ve iâre veya icâr suretiyle dahi etdirilmeyüb üç sene ale‘t-tevâli ta‘til ider ise gerek arâzinin olduğu mahallde olsun gerek müddet-i sefer-i baid olan mahallde bulunsun ol tarlalar müstahıkk tapu olub mutasarrıf-ı sabıka müceddeden tefevvüza talep olur ise birle misliyle yeniden ana tefviz olunur talep olmaz ise ol vakt bi‘l-müzayede talebine ihale kılunur deyü Kanûnnâme-i Arâzinin altmış sekizinci maddesinde münderiç olduğundan münâzaun-fiha olan tarlaları merkûmun İbrahim

ve Ali ve İsmail ve Musa ve diğer Ali iştirâken zabt ederler iken zirâ'at etmeyüb iâre veya icâr dahi etdirilmeyübde üç sene ale't-tevâli bilâ-mani' boz ve hâli bırakıb müstahikk tapu olarak birle misliyle müceddeden tefevvüza dahi talep olunduklarından merkûmun Mehmed Âli ve Hüseyin ve Andonaki ve Dimitri bozdan ve sâhib-i arz me'murundan tapuyu misliyle almış ve yedlerine ma'mûlin-bih sened verilmiş ise müdahale eylemeleri ve hasebi'l-kanûn yolunda olub eger böyle olmayub da fi'l-hakika merkûmun İbrahim ve Ali ve İsmail ve Musa ve diğer Ali ol yerlere ma'mûlin-bih tapu senediyle müşâ' u müşterek mutasarrıflar olarak zabt ve beher sene iştirâken zirâ'at ve öşürin me'muruna edâ idegelürler iken merkûmun fuzûli müdahale eyledikleri mahall-i nizâ' üzerinde me'muru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde müdahale-i vak'a ma'rifet-i şer'le men'u def'i olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lumunuz oldukda ma'rifetiniz ile husûs-ı mezbûru şer'-i şerîf ve balade muharrer kanûn-ı münif tatbik ederek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika merkûmun Mehmed Ali ve Hüseyin ve Andonaki ve Dimitri ol yerlere müdahale eylemeleri şer'-i şerîf ve kanûn-ı münifin hilâfi bulunduğu mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru hazır olduğu halde tarafeynin hin-i terâfu'lerinde inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde bi vechi vaki' olan müdahalenin ma'rifet-i şer'le men'u def'i etdirilmesi husûsuna mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin işbu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere bâ-i'lâm ve mazbata der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında ferman âlişanım sâdir olunmağla mazmun-ı münifi üzere amel ve hareket eyleyesiniz.

Refik

Fi 9 Rebiü'l-evvel/[1]290 (7Mayıs 1873)

S.53/71

Sivas vilâyeti vâlisi olub ikinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim Takiyyüddin Paşa iclâlihuya ve Kilmugad kazâsı nâibine ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

İbrahim ve Ali ve İsmail ve Musa ve diğer Ali'nin Kilmukad kazâsına ta'bi Zaimüddin karyesi toprağında kâin ber-vech-i iştirâk mutasarrıf oldukları bir kıt'a

çiftlikleri hayvanâtının ra'yine mahsûs ve müstakıll kadîmi mer'a yerlerinde âharun alakası olmayub çiftliğin mutasarrıfı sabıkalarının hayvanâtı dahi kadîmden ol mer'a yerlerine ra'y oluna gelmiş iken bu esnada kazâ-i mezbûr sakinlerinden Mehmed [ve] Ali ve Hüseyin ve Andonaki ve Dimitri zuhur birle ol yerler bizim mutasarrıf olduklarımız arâzilerimiz der deyü fuzûli müdahaleden hâli olmadıkları beyanıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru merkûmun İbrahim ve Ali ve İsmail ve Musa ve diğer Ali taraflarından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnum kaleminden kanûn ve muktezâsı su'âl olundukda bir karye veya kasabâdâhilinde bulunan çiftliğin mine'l-kadîm ol karye veya kasaba mer'asında na-mikdar hayvanâtı ra'y olunagelmiş ise yine ol karar hayvanâtı ra'yden men' olunamaz fakat bu makûle çiftliğine ol kasaba ve karye mer'alarından başka mine'l-kadîm müstakillen mahsûs olan mer'alar ahâli-i fedâ ve fezayan mine'l-kadîm terk ve tahsis kılınmış olan mer'alarını arâzi-i mezkûrdan olmayub bu makule çiftlik ve mer'alarında yalnız mutasarrıfı hayvanâtını ra'y etdirüb sâirini ra'yden men' ider ve bunlar bâ-tapu tasarrufu olunub hakklarında sa'ir arâzi-i mîriyye müdahalesi olunur ve bi misüllü çiftlik ve mer'alar için öşre mâ'adâ senevi icara alınur deyü Kanûnnâme-i Arâzinin doksan dokuzuncu maddesinde olduğundan münâzaun-fiha olan mahall-i kadîmden tapu ile virülüb zabt ve zirâ'at ve öşri edâ oluna gelen sabangir arâziden olarak merkûmun Mehmed Ali ve Hüseyin ve Andonaki ve Dimitri ol yerlere ma'mûlin-bih tapu senediyle mutasarrıflar ise müdahale eylemeleri hasebi'l-kanûn yolunda olub eğer böyle olmayub da fi'l-hakkika ol yerler merkûmun İbrahim ve Ali ve İsmail ve Musa ve diğer Ali'nin ber-vech-i iştirâk mutasarrıf oldukları çiftlikleri hayvanâtın ra'yine mahsûs ve müstakıll kadîmi mer'a yerlerinden bulunmuş ve ol çiftliğin mutasarrıfı sabıkalarının hayvanâtı dahi (s,54) kadîmden ol mer'a yerlerinde ra'y oluna gelmiş iken merkûmun fuzûli müdahale eyledikleri mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde'ş-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde müdahale-i vak'anın ma'rifet-i şer'le men'u def'i etdirilmek için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lumunuz oldukda ma'rifetiniz ile husûs-ı mezbûr şer'-i şerîf ve balade muharrer kanûn-ı münifi tatbik iderek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika merkûmun Mehmed Ali ve Hüseyin ve Andonaki ve Dimitri ol yerlere müdahale

eylemeleri şer‘-i şerîf ve kanûn-ı münifin hilâfı bulunduğu mahall-i nizâ‘ üzerinde me‘muru hazır olduğu halde tarafeynin hin-i terâfu‘lerinde inde’ş-şer‘i ve’l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde bi vechi vaki‘ olan müdahalenin ma‘rifet-i şer‘le men‘u def‘i etdirilmesi husûsuna mübâderet ve zikir olunan mahall hin-i terâfu‘de mine’l-kadîm müstakıllan çiftlik mezkûr hayvanâtın ra‘yine mahsûs mer‘a yerlerinden olduğunu tebeyyün ider ise nizam-ı müessisine tatbiken senedât-ı cedidesinin istihsâli zımnına usul-i vechile keyfiyetin bâ-mazbata ve defterhane-i amîrem ve suret-i mürâfa‘alarının dahi iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere bâ-i‘lâm ve mazbata der bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme başka başka inhâ ve iş‘ârına müsâra‘ât ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat eylemeniz bâbında.

Fi 8 Rebiü'l-ahir/[1]290 (5 Haziran 1873)

Der zaman Nezaret-i Umur-u Hariciye Hazret-i Raşid Paşa Fi 18 Rebiü'l-ahir/[1]290 (15 Haziran 1873)

S.54/72

Sivas vilâyeti vâlisi olup ikinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim Takiyyüddin Paşa iclâlehuya ve Yıldızeli kazâsı nâibine ve müdir-i kazâ ve a‘zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Teba‘-yı Devlet-i Aliyyemden Müsbar oğlu İsadurek Yıldızeli Kazâsına ta‘bi Havra karyesinde kâin bâ-hüccet-i şer‘iye mülkiyet üzere mutasarrıf olduğu bir bâb değirmanında âharun alakası yoğiken bu esnada kazâ-i mezbûr sakinlerinden Abdurrahman ve Mehmed nâm kimesneler zuhur birle değirman-ı mezkûre fuzûli müdahaleden hâli olmadıkları beyânıyla mahallinde şer‘le rû‘yet olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru merkûm İsadur tarafından bu def‘a bâ-arz-ı hâl istid‘â olunmuş olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma‘lûmunuz oldukda ma‘rifetiniz ile tarafeyni mahallinde meclis-i memlekete ihzâr ve bi’l-muvâcehe ber-nehc-i şer‘-i terâfu‘ iderek husûs-ı mezbûr inhâ olduğu üzere olduğu ve müdahale-i vak‘a bi vech idüğü inde’ş-şer‘i ve’l-meclis tebyin ve tahkik eylediği halde bi vechi vâki‘ olan müdahalenin ma‘rifet-i şer‘le men‘u def‘i etdirilmesi husûsuna mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin iş

bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere bâ-i'lâm ve mazbata der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Nafiz

Fi 4 Cemaziye'l-evvel/[1]290 (30 Haziran 1873)

Der zaman sadr-ı sudûrî'l-vüzera Hazret-i Hüseyin Avni Paşa ve Fi eyyam Umur-u Hariciye Hazret-i Raşid Paşa Fi 25 Zilhicce /[1]290 (13 Şubat 1874)

S.54/73

Diyabekir vilâyeti vâlisi olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zîşânını hâiz ve hâmil olan vezirim İsmail Hakkı Paşa iclâlehuya ve Mîr-mîran-ı Kirâmımdan Ma'mûretü'l-aziz sancağı mutasarrıfı Said Paşa dâme ikbâlehuya ve Arapgir kazâsı nâibi ve müftisi zide ilmuhûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Hacı Mahmud ve Osman Begler Arapgir kazâsına ta'bi Şepik (Şebük) karyesi toprağında vaki' defterhane-i amîrem cânibinden tapu senedi mûcebince ber-vech-i iştirâken mutasarrıf oldukları bir kıt'a çiftliğin ma'lûmatü'l-hudud arâzisini zabt ve beher sene iştirâken zirâ'at ve öşürin me'mûruna edâ ide gelür iken bu esnada karye-i mezbûre sakinlerinden ve teba'-yı Devlet-i Aliyyemden Artin oğlu Mardiros zuhur birle ol yerlere hilâf-ı kanûn fuzûli müdahaleden hâli olmadığı beyanıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru mîr-mûmâ-ileyhima taraflarından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş olub karye-i merkûmede kâin ma'lûmetü'l-hudud yüz dört kıt'ada dört buçuk keyl üç yüz elli beş ölçek tohum isti'ab ider tarla ile bir kıt'ada beş ölçek çiftlik yerine cem'an yüz beş kıt'ada dört buçuk keyl üç yüz altmış ölçek tohum isti'ab ider arâzi (s,55) mîr-mûmâ-ileyhima on seneden mütacaviz bilâ-sened taht-ı tasarruflarında olarak hakkı kararları tebeyyün olduğu varid olan koçanlı ilm ü haber varakalarında muharrer olduğundan mûcebince bin iki yüz seksen bir senesi saferin dokuzuncu ve yine karye-i mezbûrede kâin çiftlik arâzisinden iki kıt'ada iki keyl sekiz ölçek tohum isti'ab ider tarlanın tamamıyla bir kıt'ada bir keyl dört ölçek tohum isti'ab ider tarlanın yüz beş hisse itibarıyla iki hissesine mutasarrıf mîr-mûmâ-ileyhima yedlerinde bulunan tapu senedlerinin tebdile kezâlik varid olan koçanlı ilm ü haber varakalarında gösterilmiş olmasıyla mûcebince bin iki yüz seksen sekiz senesi zi'lka'desinin on birinci günlerinde tapu senedi virildiği defterhane-i amîrem muhasebesinden yazılmış ve

arâzinin derece-i kabiliyetine göre bir veya iki sene hasbe'l-mevâki' şazz olarak daha ziyâdece mücerred dinlendirmek veyahud tarlayı su basub bir müddetden sonra su çekilerek zirâ'ate salahiyet kesb edinceye kadar ol tarlayı hâli bırakmağa lüzum görünmek ve esir olmak gibi a'zar-ı sahiheden beri tahkik etmeksizin bir tarlayı mutasarrıf zirâ'at etmeyüb iâre veya icâr suretiyle dahi etdirmeyüb de üç sene ale't-tevâli ta'til eder ise gerek arâzinin olduğu mahallde olsun ve gerek müddet-i sefer-i ba'id olan mahallde bulunsun ol tarla müstahıkk tapu olub mutasarrıf-ı sabıka müceddeden tefevvüza talep olur ise birle misliyle yeniden ana tefviz olunur talep olmaz ise olvakt bi'l-müzayede talebine ihale kılınur deyü Kanûnnâme-i Arâzinin altmış sekizinci maddesinde munderic olduğundan münâzaun-fiha olan çiftlik arâzisine mîr-mûmâ-ileyhima Hacı Mahmud ve Osman iştirâken mutasarrıflar olarak zabt ederler iken zirâ'at etmeyüb iâre veya icâr suretiyle dahi etdirmeyüb de üç sene ale't-tevâli bilâ-mani' boz ve hâli bırakub müstahıkk tapu olarak birle misliyle müceddeden tefevvüza dahi tâlib olmadıklarından merkûm Mardiros bozdan sâhib-i arz me'mûrundan resmi tapu ile almış ve yedine ma'mûlin-bih sened verilmiş ise müdahale eylemesi hasebi'l-kanûn yolunda olub eğer böyle olmayub da fi'l-hakika mîr-mûmâ-ileyhima ol yerlere defterhane-i amîrem cânibinden verilen mezkûr tapu senedini mücebince müşâ' u müşterek mutasarrıflar olarak zabt ve beher sene iştirâken zirâ'at ve öşürin me'muruna edâ idegelürler iken merkûm Mardiros fuzûli müdahale eylediği mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde bi-vechi vaki' olan müdahale ma'rifet-i şer'le men'u def'i etdirilmek için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği Divân-ı Hümâyûnum kaleminden tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve mutasarrıf ve nâib ve müfti ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ma'rifetiniz ile husûs-ı mezbûru şer'-i şerîf ve balade muharrer kanûn-ı münif tatbik ederek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika merkûm Mardiros'un ol yerlere müdahale eylemesi şer'-i şerîf ve kanûn-ı münifin hilâfi bulunduğu mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru hazır olduğu halde tarafeynin hin-i terâfu'lerinde inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde bi-vechi vaki' olan müdahalenin ma'rifet-i şer'le men'u def'i etdirilmesi husûsuna mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh

verilmek üzere bâ-i'lâm ve mazbata der bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkânem inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Rüşdi

Fi 29 Rebiü'l-evvel/[1]291(16 Mayıs 1874)

S.55/74

Diyabekir vilâyeti vâlisi olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim İsmail Hakkı Paşa iclâlehuya ve Mîr-mîran-ı Kiramımdan Ma'mûretü'l-aziz sancağı mutasarrıfı Said Paşa dâme ikbâlehuya ve Arapgir kazası nâibi ve müftisi zide ilmuhûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Hacı Mahmud ve Osman Beglerin Arapgir kazâsına ta'bi Şebik karyesinde kâin bâ-hüccet-i şer'îye mülkiyet üzere iştirâken mutasarrıf oldukları kürumu mevcûd bir kıt'a bağlarında âharun alakası yoğiken bu esnada karye-i mezbûre sakinlerinden ve teba'-yı Devlet-i Aliyyemden Artin oğlu Mardiros zuhur-ı vechi bağ mezkûre hilâf-ı şer'-i şerîf fuzûli müdahaleden hâli olmadığı beyanıyla mahallinde şe'le rû'yet bâbında emr-i şerîfim sudûru mîr-merkûmân taraflarından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş olmağla siz ki vâli-i müşâr ve mutasarrıf ve nâib ve müfti ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ma'rifetiniz ile tarafeyni mahallinde meclis-i memlekete ihzâr ve bi'l-muvâcehe ber-nehc-i şer'î terâfu' ederek husûs-ı mezbûr inhâ olunduğu üzere olduğu ve merkûm Mardiros'un bağı mezkûre vaki' olan müdahalesi bi-vechi ve hilâf-ı şer'-i şerîf idüğü inde's-şer'î ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği halde bi vechi vaki' olan müdahalenin ma'rifet-i şer'le men'u def'i etdirilmesi husûsuna mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere bâ-i'lâm ve mazbata der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında ferman âlişanım sadr olmağla mazmun-ı münifi üzere amel ve hareket eylesiniz.

Rüşdü

Fi 29 Rebiü'l-evvel/[1]291(16 Mayıs 1874)

Der zaman Nazır-ı Umur-u Hariciye Hazret-i Arif Paşa Fi Evahir Rebiü'l-ahir /[1]291(6-15 Haziran 1874)

S.56/75

Sivas vilâyeti vâlisi olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zîşânını hâiz ve hâmil olan vezirim İzzet Paşa iclâlühuya ve Tokad kazâsı nâib ve müftisi ve zide ilmuhûmaya müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdühûmâya hüküm ki

Medine-i Tokad Mahallatından Çay-ı Zımmi Mahallesi ahâlisinden Minçe Mahallesi mescid-i şerîfi mütevellisi Sülüscü Hafidi Mehmed bin müteveffâ Mustafa bin müteveli Sülüscü Hüseyin nâm kimesne medine-i mezbûre mahkemesinde meclis-i şer'imizde evkâf müdiri vekili hazır olduğu halde zikri ati arsası maktûan kadîmesi vâf olub ebniyesine ber vech-i câili? şer'an mülkiyet üzere vaz'-ı yed ve tasarruf tebeyyün ve mütehakkık olan mezkûr Minçe Mahallesi mütemekinlerinden teba'-yı Devlet-i Aliyyemin Ermeni milleti nisvanından? ma'rifetü'ş-şahadet inaniyet olunan tarafından husumet ve redd-i cevabâ müseccel-i şer'isi Tehneci İbrahim bin Mustafa muvâcehesinde mezkûr Minçe Mahallesinde kâin bir taraftan Bunçak oğlu zevcesi Toto bint-i Agob'un ve bir taraftan Köse Ohannes veled-i Petro kezâlik ve bir taraftan tarik-i amm ile ve bir taraftan tarik-i has ile mahdud ma'lûme'l-müştemilât bir bâb menzil müteveffâ Taşcızade Hacı İbrahim sâhibü'l-müşterek tevliyet ve gayesi ceddine ve ba'de vefât-ı ceddinin evlâd-ı evlâd evlâdının zakur ve ale's-seviye meşrût vefk-i müseccel olub nevbet ve tevliyet ve tasarruf gaiban inne'l-meclis emmizadesi Hüseyin bin Arif bin müteveffâ el-mezbûr Mustafa li-ebeveyn kız karındaşı Fatma Hatun ile kendüsüne aid iken tarihi i'lâmdan otuz sene mukaddem kendüsüyle gaibe-i mezbûre Fatmadan her birinin hal-i sigarlarında kıbel-i şer'den mütesâviye vasileri olan vâlideleri Ayşe Hatun ibnine Halil ile ammizâdesi gaib mezbûr hasebinden her biri bi'l-vesaye ve'l-verase menzil-i mahdud mezkûru mâlik olmak üzere sahn ma'lume-ileyh müvekkile-i mezbûre anneye bey'ü temlik ve teslim eylediklerinde mezbûre dahi ber-vech-i muharrer iştirâ' u temellük olmak üzere kabz ve kabul birle olan mutasarrıf olub ve vâf-ı mezbûrun vakfiyesini tarihi i'lâm-ı mezkûrdan on bir sene mukaddem müvekkile-i mezbûrenin sadrı oğlu Avadisi kendüsüne iki bin beş yüz kuruş i'tâsıyla i'za edüb yedinde ahz etmekle su'âl olunub menzil-i mahdud mezkûrdan mahallinde keff-i yed ve vakfiyyet üzere kendüsüne teslimi müvekkile-i mezbûreye izafetle merkûm İbrahime tenbih olunmak bi't-tevliye muradı olduğu merkûm Mehmed tarafından ba'de'd-da'vâ ve'l-istintak

vekil-i merkûm İbrahim cevabında menzil-i mahdud mezkûrun ancak arsası müddei merkûmun halen imamı ve mütevellisi olduğu Minçe Mahallesi mescidinin senevi fark-ı pare icâreten maktû'na kadîmesi vakfı binâsı müddei merkûmun cari müteveffâ merkûm Sülüscü Hüseyin'in yedinde mülki iken ba'de-vefâtı oğulları müteveffıyan merkûmân Mustafa ve Arif müntakıll olmağla merkûmân hayatlarında ber-vech-i muharrer mülkiyet üzere mutasarrıflar olub anlar dahi ba'de'l-vefât merkûm Mustafa'nın nısf hisse-i şayi'ası verase-i mevcûdesi zevce-i menkuha-i metrûkesi vasi-i mezkûre Ayşe Hutun ile oğlu müddei merkûm Mehmed ve kızı gaibe-i mezbûre Fatma'ya ve merkûm Arif'in nısf hissesi dahi oğlu ga'ib mezbûr Hüseyin'e müntakıll ve mevrûs olmağla yedinde olub bin iki yüz elli altı senesi şa'banının on dokuzuncu günü tarihiyle müverrah medine-i mezkûre nâibi esbak Mustafa izin ve imza ve hatemlerini hâviye iki hücceti şer'ıye natık olduğu üzere menzil-i mezkûr mürûr-ı eyyâm ve kürur-i a'vâm ve müşrif-i harâb olub müddei merkûm Mehmed ile kız karındaşı gaibe-i mezbûre Fatma sağırler iken hisse-i irsiye-i şer'iyelerini ta'mîr ve termime mahalleri olmayub nafaka ve kesviye dahi eşedd-i ihtiyaç ile muhtaçlar olub ve gaib merkûm Hüseyin hissesini âhire bey' murad eylediğinden menzil-i mezkûrun bey'i sağırler haklarında dahi ölü ve inka' idüğü nâib mûmâ-ileyh huzurunda ba'de's-sübût kıbel-i şer'den ma'zunen sağıran merkûmânın vaz'-ı mütesavıyeleri anlar dahi mezbûre Ayşe Hatun ga'ib merkûm Hüseyin maân menzil-i mezkûru bi'l-vesaye ve'l-verase bâ-yed-i münadi müddet sevk-i sultanı mecma' nas olan mahallerde bi'l-müzayede ba'de't-tekatu' el-rağbet beş bin kuruşda müvekkilesi mezbûre anne üzerinde karar ve ziyâde ile taleb ahiri olub ve meblağ-ı mezbûr olvakt mislü idüğü bi'l-ihbar inde's-şer'i olunur müstahıkk olduktan sonra vasi-i mezbûre Ayşe Hatun ile ga'ib merkûm Hüseyin'den her biri bi'l-vesaye ve el-verâse menzil-i mahdud mezkûru ol-mikdar kuruş bedel-i medfû' ve tefevvüza müvekkilesi mezbûre anneye bey' ü temlik ve teslim arsasını dahi bâ-ma'rifet-i mütevellî ferağ ve tefviz eylediklerinde ol-dahi ber-vech-i muharrer iştirâ u temellük ve tefevvüz ve kabz ve kabul eyledikten sonra ittisâlinde vaki' merkûm Köse Ohannes veled-i Petro bir bâb hanesine dahi iştirâ ederek menzil-i mezkûre ilâve ve ta'mîr ve müceddeden tahtani iki bâb oda ve bir kiler ve bir ekşihane ve bir ahur ve bir samanlık ve bir mağaza ve fevkani dört bâb oda binâ ve inşa' idüb ol-vechile menzil-i mezkûrun binâsı şer'an mülki ve arsası dahi maktû'an mezkûre ile

dâhil ü havza-i tasarrufı olub otuz seneden mütecaviz bilâ-nizâ' zabt u tasarrufunda der deyü ber-vech-i muharrer vaz'-ı yedini ikrar lakin müddei merkûmun ber-vech-i muharrer müddeasını inkâr etdükde bu suretde müvekkile-i mezbûrenin ebniye-i menzil-i mezkûru tasarrufu sebep mülk olur sened-i şer'î binâen olmağla husûs-ı mezkûrda tesellümlle şahadet-i makbûl olunmayub sen ve vakıfdan ( ) şahadete muhtaç idüğü kesb-i mukabelen fakhiyeden musarrah olub ve kadîmiyet sebebiyle vakf-ı mezbûrun sathından şahadet dahi mugayyer olmağla (s,57) müddei merkûm Mehmed müddei mezkûresini ber-vechi isbata muktedir olmadığı ecilden müvekkile-i mezbûreye vech-i şer'î üzere bahsin iktizâ eylediği müddei merkûm Mehmed'e tefhim olundukda taleb-i temellük dahi olmağla bi vech-i muârazadan men' olunduğunu natik bin iki yüz seksen yedi senesi zi'l-hiccesinin beşinci günü tarihiyle müverrah taraf-ı şer'îden bir kıt'a i'lâm-ı şer'î verilmiş olduğu beyanıyla mücebince bir kat'a emr-i şerîfim sudûru mezbûre anne tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â ve niyâz ve i'lâm-ı mezkûr ile iki kıt'a mazâbıt takdîm ve ibrâz olunmuş ve i'lâm-ı mezkûr ma'li ma'rifden men' hakkında usûline muvâfık idüğü cânib-i fetvâhânededen işâret kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda husûs-ı mezbûr i'lâm-ı mezkûrda beyan olunduğı üzere inde's-şer'î ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde menzili mahdud mezkûre merkûm Mehmed tarafından bi vech ve muğâyir-i i'lâm-ı şer'î dahil'ü ta'âruz itdirilmesi husûsuna mübâderet eylemeniz bâbında ferman âlişanım sadr olmağla mazmun-ı münifi üzere amel ve hareket eyleyesiniz.

Sami

Fi 23 Cemaziye'l-evvel/[1]291(8Temmuz 1874)

Mu'ahhıran emr-i âli yazılmıştır.

S.57/76

Diyabekir vilâyeti vâlisi olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim İsmail Hakkı Paşa iclâlehuya ve Arapgir kazâsı nâibi ve müftisi zide ilmihûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecduhumaya hüküm ki

Arapgir kazâsına ta'bi Çepit karyesi ahâlisinin karye-i mezbûre toprağında vaki' koyun ve sa'ir tavarları ra'y olunub otundan ve suyundan intifâ' idegeldükleri mahsûs ve müstakill kadîmi mer'a yerlerini Arif oğlu dimekle ma'ruf kimesne hilâf-ı

kanûn fuzûli zabt ve söküb zirâ'at idüb gadr eylediği karye-i merkûme ahâlisi taraflarından mukaddema bâ-arz-ı hâl vaki' olan istid'âya mebni kanûn üzere amel olunmak bâbında iki yüz yirmi altı senesi evâhir-i cemaziye'l-âhiresinde başka ba'dehû te'kidi hâvi iki yüz altmış dört senesi evâil-i cemaziye'l-evvelinde başka ve mer'a-yı mezkûre kazâ-i mezbûr sakinlerinden Hacı Yusuf ile Hacı Orfos Hatun fuzûli müdahale eyledikleri ahâli-i merkûme taraflarından tekrar bâ-arz-ı hâl inhâ olduğuna binâen kanûn üzere amel olunmak bâbında iki yüz seksen üç senesi rebîü'l-ahirinin on ikinci günü tarihiyle başka sadr olan evâmîr-i âliyye Divân-ı Hümâyûnum kaleminde mukayyed olub el-hâletü hâzihi karye-i merkûme ahâlisinin bu def'a südde-i saâdetime takdîm eyledikleri bir kıta arz-ı hâllerinde ahâli-i merkûmenin karye-i mezbûre vaki' kadîmü'l-eyyâmdan berü koyun ve sâ'ir tavarları ra'y alınub otundan ve suyundan intifâ' idegeldükleri mahsûs ve müstakill mer'a yerlerinde âharun alakası yoğiken bu esnada kazâ-i mezbûr sakinlerinden Kadi Receb oğlu Hacı dimekle ma'rûf kimesne zuhur birle hilâf-ı kanûn fuzûli müdahaleden hâli olmadığı beyânıyla mahallinde kanûn üzere amel olunmak mümkün olmaz ise müddeâ-aleyhin der-saâdetime ihzâr i'lâm kılınmak bâbında emri şerîfim sudûru istid'â olunmuş ve kalemi mezbûrdan kanûn ve muktezâsı su'âl olundukda bir karyeye mine'l-kadîm mahsûs olan mer'alara yalnız ol karye ahâlisi hayvanâtını ra'y eder ve âhir karye ahâlisi ol mer'aya hayvanât süremez iki veya üç ya daha ziyâde karye ahâlisi mine'l-kadîm müşterek olan mer'a her kangı karyenin hududu dâhilinde bulunur ise bulunsun ol karyeler ahâlisi hayvanâtlarını müştereken ra'y itdürüb yekdiğeri ra'yden men' idemezler ve böyle bir karye ahâlisine bi'l-istiklâl veyahud ber-vech-i karye ahâlisine bi'l-iştirâk mahsûs olan kadîmi mer'a yerleri alınıp satılamaz ve üzerine mandıra ve ağıl ve ebniye-i sa'ire ihdas olunmaz ve kürum ve eşcar garsıyla bağ ve bağçe ittihaz kılınmaz ebniye ve eşcar ihdas ve arsa iden olur ise cem'i zamanında ahâli-i hedm ve kal'a etdirebilür ve arâzi-i mezrûa misüllü hiçbir kimesne tarafından sökölüp zirâ'at ve hirasate ihdas ve ruhsat verilmez ve zirâ'at eden olur ise men' olunub her ne vakit olsa mer'a olmak üzere ifâ kalınur deyü Kanûnnâme-i Arâzinin doksan yedinci maddesinde munderic olduğundan münâzaun-fiha olan mahall-i kadîmden tapu ile verilüb zabt u zirâ'at ve öşri me'muruna edâ olunagelen sabangir arâziden olarak merkûm Kadi Receb oğlu Hacı ol yerlere ma'mûlin-bih tapu senediyle mutasarrıf ise müdahale eylemesi hasebi'l-

kanûn yolunda olub eğer böyle olmayub da fi'l-hakika mezkûr mahall zikir olunan Çepit karyesi ahâlisinin kadîmü'l-eyyâmdan berü koyun ve sâ'ir tavarları ra'y olunub otundan ve suyundan intifâ' idegeldikleri mahsûs ve müstakill ve mer'a yerlerinden iken merkûm Hacı fuzûli müdahale eylediği mahall-i nizâ' üzerinde me'muru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde müdahale-i vak'a ma'rifet-i şer'iyile men'u def'i olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalem-i mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ma'rifetiniz ile husûs-ı mezbûru şer'i şerîf balade muharrer kanûn-ı münifi tatbik iderek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika merkûm Hacı'nın ol yerlere müdahale eylemesi şer'i şerîf ve kanûn-ı münifin hilâfı bulunduğu mahall-i nizâ' üzerinde me'muru hazır olduğu halde tarafeynin hin-i terâfu'lerinde inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde müdahale-i vak'anın ma'rifet-i şer'le men'u def'i etdirilmesi ve mahallinde ihkâk-ı hakk mümkün olmayubda müddeâ-aleyhde li-ecli't-terâfu' der-saâdetime ihzârı lazım gelür ise keyfiyetin ve husûs-ı mezbûr mahallinde rû'yet ve tesviye kılındığı suretde iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere suret-i mürâfa'alarının bâ-i'lâm ve mazbata izahen der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkânem inhâ ve iş'ârına mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat eylemeniz bâbında ferman âlişanım sadr olmağla mazmûn-ı münifi amel ve hareket eyleyesiniz.

Mahir

Fi 27 Receb /[1]291(9 Eylül 1874)

S.58/77

Sivas vilâyeti vâlisi olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim İzzet Paşa iclâlehuya ve Divriği kazâsı nâib ve müftisi ve zide ilmihûmaya müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecduhumaya hüküm ki

Divriği kazâsına ta'bi Kürtdereli karyesi ahâlisinin karye-i mezbûre toprağında vaki' kadîmü'l-eyyâmdan berü koyun ve sâ'ir davarları ra'y olunub otundan ve suyundan intifâ' idegeldükleri mahsûs ve müstakill mer'a yerlerine âharun alakası yoğiken bu esnada civarda vaki' Güzili karyesi sakinlerinden Derviş ve Ömer Çavuş nâm kimesneler zuhur birle fuzûli müdahaleden hâli olmadıkları beyanıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru zikir olunan

Kürtdereli karyesi ahâlisi taraflarından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve Divân-ı Hümâyûnum kaleminden kanûn ve muktezâsı su'âl olundukda bir karyeye mine'l-kadîm mahsûs ve mer'alara yalnız ol karye ahâlisi hayvanâtı ra'y eder ve ahir karye ahâlisi ol mer'aya hayvanât süremez bir veya iki daha ziyâde karye ahâlisi beyninde mine'l-kadîm müşterek olan mer'aya her kangı karyenin hududu dâhilinde bulunur ise bulunsun ol karyeler ahâlisi hayvanâtlarını müştereken ra'y etdürüb yekdiğeri ra'yden men' idemezler ve böyle bir karye ahâlisine bi'l-istiklâl veyahud birkaç karye ahâlisine bi'l-iştirâk mahsûs olan kadîmi mer'a yerler alınub satılmaz üzerine mandıra ve ağıl ve ebniye-i sâire ihdas olunmaz ve kürüm ve eşcar garsıyla bağ ve bağçe ittihaz kılınmaz ebniye ve eşcar ihdas ve gars iden olur ise cem'i zemanda ahâli-i hedm ve kal'a etdirebilür ve arâzi-i mevrûa misüllü hiçbir kimesne tarafından sökülüb zirâ'at ve hirasete izin ve ruhsat verilmez ve zirâ'at eden olur ise men' olunub her ne vakit olsa mer'a olmak üzere ibkâ kılınur deyü Kanûnnâme-i Arâzinin doksan yedinci maddesinde mûnderic olduğundan münâzaun-fiha olan mahall-i kadîmden tapu ile virülüb zabt u zirâ'at ve öşri me'muruna edâ olunagelen sabangir arâziden olarak merkûmân Derviş ve Ömer Çavuş ol yerlere ma'mûlin-bih tapu senediyle müşa' u müşterek mutasarrıflar ise müdahale eylemeleri hasebi'l-kanûn yolunda olub eğer böyle olmayub da fi'l-hakika ol yerler zikir olunan Kürtdereli karyesi ahâlisinin kadîmü'l-eyyâmdan berü koyun ve sâir ta'varlar ra'y olunub otundan ve suyundan intifâ' idegeldükleri mahsûs ve müstakıll mer'a yerlerinden iken merkûmân Derviş ve Ömer Çavuş fuzûli müdahale eyledikleri mahall-i nizâ' üzerinde me'muru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde müdahale-i vak'a ma'rifet-i şer'le men'u def'i olunmak için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ma'rifetiniz ile husûs-ı mezbûru şer'-i şerîf balade muharrer kanûn-ı münif tatbik iderek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakika merkûmân Derviş ve Ömer Çavuş'un ol yerlere müdahale eylemeleri şer'-i şerîf ve kanûn-ı münifin hilâfi bulunduğu mahall-i nizâ' üzerinde me'muru hazır olduğu halde tarafeynin hin-i terâfu'lerinde inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde ber-vech-i vaki' olan müdahalenin ma'rifet-i şer'le men'u def'i etdirilmesi husûsuna mübâderet ve husûs-ı mezbûr ilâ-âhire dikkat ve keyfiyetin iş bu emr-i

şerîfim kaydı bilâ-sene şerh virilmek üzere bâ-i'lâm ve mazbata der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında ferman âlişanım sadr olmağla mazmûn-ı münifi üzere amel ve hareket eylesiniz.

Rüşdü

Fi 12 Şevval/[1]291(22 Kasım 1874)

Der zaman Nazır-ı Umur-u Hariciye Hazret-i Safvet Paşa Fi 15 Zi'l-ka'de/[1]292 (13 Aralık 1875)

Der zaman sadr-ı sudûrü'l-vüzera Hazret-i Said Paşa ve Nazır-ı Umur-u Hariciye Müşârunileyha Fi 19 Rebiü'l-evvel / [1]292 (25 Nisan 1875)

Der zaman sadr-ı sudûrü'l-vüzera Hazret-i Mahmud Nedim Paşa Fi 25 Receb / [1]292 (27 Ağustos 1875)

S.58/78

Diyabekir vilâyeti vâlisi olup birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim İsmail Hakkı Paşa iclâlehuya ve Mîr-mîran-ı Kirâmımdan Ma'muretü'l-aziz sancağı mutasarrıfı Sâlih Paşa zide ikbâlehuya ve Arapgir kazâsı nâibi ve müftisi zide ilmuhûmaya ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecduhumaya hüküm ki

Arapgir kazâsına ta'bi Çepit karyesi ahâlisinin karye-i mezbûre toprağında vaki' koyun ve sâir ta'varlar ra'y olunub otundan ve suyundan intifâ' idegeldükleri mahsûs ve müstakill kadîmi mer'a yerlerini Arif oğlu dimekle ma'rûf kimesne hilâfi kanûn fuzûli zabt idüb gadr eylediği karye-i merkûme ahâlisi taraflarından mukaddema bâ-arz-ı hâl vaki' olan istid'âya mebni kanûn üzere amel olunmak bâbında iki yüz yirmi altı senesi evâhir-i cemaziye'l-âhiresinde başka ve ba'dehû tekidi hâvi iki yüz altmış dört senesi evail-i cemaziye'l-evvelinde başka iki kıt'a emri şerîfime sadr olunmuş ve mer'a-yı mezkûre kazâ-yı mezbûr sakinlerinden Hacı Yusuf ile Hacı Orfos Hatun fuzûli müdahale eyledikleri ahâli-i merkûme tarafından tekrar bâ-arz-ı hâl istid'â olunduğuna binâen kanûn üzere amel olunmak bâbında iki yüz seksen üç senesi rebiü'l-ahirinin on ikinci günü tarihiyle başka ve mezkûr mer'a yerlerine yine kazâ-yı mezbûr sakinlerinden Kâdı Receb oğlu Hacı dimekle ma'ruf kimesne hilâfi kanûn fuzûli müdahaleden hâli olmadığı ahâli-i merkûme taraflarından tekrar bâ-arz-ı hâl istid'â olunduğuna binâen mahallinde kanûn üzere

rû'yet olunmak ve mümkün olmaz ise müddeâ-aleyhin der-saâdetime ihzâr-ı i'lâm kılınmak bâbında sene-i sabıka recebin yirmi yedinci günü tarihiyle başka olarak iki kıt'a dahi emr-i şerîfim sudûr itmiş idüğü Divân-ı Hümâyûnum kaleminden mukayyed olub el hâletü hâzihi karye-i merkûme ahâlisinin bu def'a südde-i saâdetime takdîm eyledikleri arz-ı hâllerinde karye-i merkûme ahâlisinin karye-i mezbûre hududu dâhilinde vaki' mine'l-kadîm hayvanâtlarını ra'y olunub otundan ve suyundan intifâ' idgeldikleri mahsûs ve müstakıll mer'a yerlerine Arapgir kazâsı mahallatından Şahinler Mahallesi ahâlisinden Kâdızade Hacı Mustafa nâm kimesne bu esnada fuzûli zabt ve arâziyi tahvil etmeğe kıyam eylediği beyânıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru istid'â olunmuş ve karyeye mine'l-kadîm mahsûs olan mer'ada yalnız ol karye ahâlisi hayvanâtını ra'y eder ve ahir karye ahâlisi ol mer'aya hayvanât süremez iki veya üç ya daha ziyâde karye ahâlisi beyninde mine'l-kadîm müşterek olan mer'a her kangı karyenin hududu dâhilinde bulunur ise bulunsun ol karyeler ahâlisi hayvanâtlarını müştereken ra'y etdirüb yekdiğeri ra'yden men' idemezler ve böyle bir karye ahâlisine bi'l-istiklâl veyahud birkaç karye ahâlisine bi'l-iştirâk mahsûs olan kadîmi mer'a yerleri alınub satılmaz üzerine mandıra ve ağıl ve ebniye-i sâ'ire ihdas olunamaz ve kürum ve eşcar garsıyla bağ ve bağçe ittihaz kılınmaz ebniye ve eşcar-ı ihdas ve gars iden olur ise cem'i zemanda hedm ve kal'a etdirebilür ve arâzi-i mevrûa misüllü hiçbir kimesne tarafından sökülüb zirâ'at ve hırsasete izin ve ruhsat verilmez ve zirâ'at eden olur ise men' olunub her ne vakit olsa mer'a olmak üzere ibkâ kılınur deyü Kanûnnâme-i Arâzinin doksan yedinci maddesinde münderic idüğü kalem-i kuyuddan tahrîr kılınmış olduğundan keyfiyet bi'l-fi'il Anadolu Kadi-askeri olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânunu hâiz ve hâmil a'lemü'l- ülemai'l mütebahhirin efdalü'l-fudalâi'l-müteverri'in Mevlânâ es-Seyyid Hüseyin Agâh Efendi edâma'llahu te'âlâ fezailehuya lede'l-havâle mahall-i mezkûr mine'l-kadîm karye-i mezbûre ahâlisine mahsûs ve mer'a olub merkûm Hacı Mustafa'nın bi vechi müdahale mümâna'atı mütehakkık ise mahallinde şer'-i şerîf ve kanûn-ı münifi tatbiken terâfu' ve şer'-i şerîf ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında ber-vefk-i istid'â emr-i âlişanım ısdârı Arâzi-i Aliyyeme menût idüğünü i'lâm etmiş olmağla siz ki vâli-i müşâr ve mutasarrıf ve nâib ve müfti ve sâ'ir mûmâ-ileyhiminsiz keyfiyet ma'lumunuz oldukda ma'rifetiniz ile husûs-ı mezbûru mevlânâ-i müşârün-ileyh i'lâmı mücebince şer'i şerîf balade

muharrer kanûn-ı münifi tatbik ederek ber-vech-i hakkaniyet-i rû'yet birle fi'l-hakkika merkûm Hacı Mustafa'nın ol yerlere vechi muharrer üzere mûmâna'at ve müdahale eylemiş şer'i şerîf ve kanûn-ı münifin hilâfi bulunduğı mahall-i nizâ üzerinde me'muru hazır olduğu halde tarafeynin hin-i terâfu'lerinde inde'sş-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde müdahale ve mûmâna'at-ı vak'anın ma'rifet-i şer'le men'u def'i etdirilmesi husûsuna mübâderet husûs-ı mezbûr ilâ-âhire ve dikkat ve keyfiyetin işbu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere bâ-i'lâm ve mazbata der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında ferman âlişanım sadr olmağla mazmûn-ı münifi üzere amel ve hareket eyleyesiniz.

Hüseyin

Fi 20 Şa'ban / [1]292 (21 Eylül 1875)

S.59/79

Sivas vilâyeti vâlisi olup birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim İzzet Paşa iclâlehuya ve Divriği kazâsı nâib ve müftisi ve zide ilmi hûmaya müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecduhumaya hüküm ki

Divriği kazâsına mutasarrıf Hekme nahiyesine bağlı Bahtiyar karyesi hududu dâhilinde vaki' Doğancı oğlu İsmail'den tefevvûzan yetmiş beş senesinden berü ve eben an cedd bâ-tapu mutasarrıfı oldukları arâzi-i emriyyeden ma'lûme'l-mikdar tarla için mu'ahhıran arâzi me'mûru cânibinden ahz ve istihsâli eyledikleri bir kıt'a temessük mücebince zabt u hırsat itmekde iken karye-i mezbûre ahâlisinden Tatar oğlu Mahmud ve Ahmed ve Ali ve diğer Tatar oğlu Ebubekir ve Ahacık oğlu Abdullah nâm kimesneler arâzi-i mezkûre karye-i merkûme ahâlisinin hayvanlarına mahsûs olan kadîmi mer'a dâhilinde der diyerek mahallinde sene-i sabıka cemaziye'l-âhiresinin dokuzuncu günü tarihinde şer'i şerîf ve arâzi me'mûru ma'rifetiyle cereyan eden muhakemelerinde tarla-yı mezkûrlar mer'a-yı mezkûr dâhilinde olup mine'l-kadîm karye-i merkûme ahâlisinin hayvanâtına mahsûs mer'a olduğu ahâli-i merkûme tarafından beyan ve isbat idilerek tarlayı mezkûrun karye-i merkûme mer'ası dâhilinde idüğünü hükmi şer'i la-hakk olarak olbâbda verilen i'lâma sikke noksan ve hululden hâli olmadığı cânib-i fetvâ-haneden i'lâm-ı mezkûr hamişine tahşiyeye ve temhid kılınmış olduğundan bahisle ahâli-i merkûmun ile

mahallinde tekrar terâfu' olunmak üzere emr-i şerîfim sudûru karye-i merkûme ahâlisinden Mehmed ve Abidin taraflarından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve defterhane-i amîrem kuyûdına lede'l-muradıyla karye-i merkûmede ma'lûme'l-hudud sekiz kıt'ada on iki buçuk keyl İstanbul tohumu isti'ab eder tarla merkûmân Abidin ve Mehmed'in on seneden mütecevaz bilâ-nizâ' zabt u tasarrufunda olarak hakk-ı kararları tebeyyün olduğu mahalden vürud eden koçanlı ilm'u haber varakalarında gösterilmiş olduğundan mücebince uhdelere kayıd ile mezkûr tarlalar için bin iki yüz yetmiş altı senesi muharreminin on dokuzuncu günü tarihiyle tapu senedi i'tâ kılındığı defterhane-i amîrem muhasebesinden yazılmış Divân-ı Hümâyûnum kaleminden kanûnu su'âl olundukda bir kimesnenin bâ-tapu uhde vü tasarrufunda olarak zabt ve beher sene zirâ'at ve oşürin edâ idegeldikleri arâzisine taraf-ı âharden müdahale ve tâ'arruz olduğu kanûn-ı iktizâsından olduğu misüllü bir karyeye mine'l-kadîm mahsûs olan mer'ada yalnız ol karye ahâlisi hayvanâtını ra'y eder ve ahir karye ahâlisi ol mer'aya hayvanât süremez iki veyahud üç ya daha ziyâde karye ahâlisi beyninde mine'l-kadîm müşterek ol mer'a her kangı karyenin hududu dâhilinde bulunur ise bulunsun ol karye ahâlisi hayvanlarını müştereken ra'y etdirüb yekdiğeri ra'yden men' idemezler ve böyle bir karyeye ahâlisine bi'l-istiklâl veyahud birkaç karye ahâlisine bi'l-iştirâk mahsûs olan kadîmi mer'a yerleri alınıp satılamaz ve üzerine mandıra ve ağıl ve ebniye-i sâire ihdas olunamaz ve kürum ve eşcar garsıyla bağ ve bağçe ittihaz kılınmaz ebniye ve eşcar-ı ihdas ve gars iden olur ise cem'î zemanda ahâli-i hedm ve kal'a etdirebilür ve arâzi-i mezrûa misüllü hiçbir kimesne tarafından sökülüb zirâ'at ve hırsetine izin ve ruhsat verilmez ve zirâ'at eden olur ise men' olunub her ne vakit olsa mer'a olmak üzere ibkâ kılınur deyü Kanûnnâme-i Arâzinin doksan yedinci maddesinde münderiç idüğü kalemi mezbûrdan tahrîr kılınmış olub keyfiyet bi'l-fi'il Anadolu Kadi-askeri ve birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânının hâiz ve hâmil olan a'lemü'l-ülemâi'l-mütebahhirin (s,60) efdalü'l-fudalâi'l-mütevverri'in Mevlânâ es-Seyyid Hüseyin Ağah Efendi edâma'llahu te'âlâ fezailehuya lede'l-havâle ber-vefk-i istid'â tarafeyn mahallinde sâhib-i arz me'muru hazır olduğu halde şer'-i-şerîf kanûn-ı münifi tevkifan merkûmân Mehmed ve Abidin ahâli-i mezbûrun ile muhakkeme-i şer'-iyeleri bi'l-icra netice-i maslahatı natık sikke usulüne muvâfık hakkı şer'î ile bâ-mazbata inhâ olunmuş muktezâ-yı hal ve maslahat idüğünden ber-minval-i muharrer mahallinde

terâfu‘ hâvi emr-i âlişanım ısdârı irade-i âliyyeme menût idüğünü i‘lâm etmiş olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâ‘ir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet malûmunuz oldukda ma‘rifetiniz ile husûs-ı mezbûru mevlânâ-i müşârün-ileyhim mûcebince mahall-i nizâ‘ üzerinde me‘muru hazır olduğu halde şer‘-i şerîf ve kanûn-ı münifi tevkifen tarafeynin muhakkeme-i şer‘iyeleri bi‘l-icra netice-i maslahatı sikke usulüne muvâfık sakki şer‘i ile bâ-mazbata der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş‘ârına müsâra‘ât ve husûs-ı mezbûru ilâ-âhire dikkat eylemeniz bâbında ferman âlişanım sadr olmağla mazmûn-ı münifi üzere amel ve hareket eyleyesiniz.

Sadi

Fi 6 Ramazan/[1]292 (6 Ekim1875)

S.60/80

Sivas vilâyeti vâlisi olup birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zîşânını hâiz ve hâmil olan vezirim İzzet Paşa iclâlehuya ve Divriği kazâsı nâib ve müftisi ve zide ilmuhûmaya müdir-i kazâ ve a‘zâ-yı meclis-i memlekete zide mecduhumaya hüküm ki

Divriği kazâsına muzâf Hekme nahiyesine ta‘bi Bahtiyar karyesi hududu dâhilinde vaki‘ Doğancı oğlu İsmail’den tefevvüzen yetmiş beş senesinden beri eben an cedd bâ-tapu mutasarrıfı oldukları arâzi-i emriyyeden ma‘lûme’l-mikdar tarla içün mu‘ahhıran arâzi me‘mûru cânibinden ahz ve istihsâl eyledikleri bir kıt‘a tapu senedi mûcebince zabt u hırsat etmekte iken karye-i mezbûr ahâlisinden Tatar oğlu Mahmud ve karındaşı Ahmed ve Ali ve diğeri Tatar oğlu Ebubekir Ahacık oğlu Abdullah nâm kimesneler arâzi-i mezkûre karye-i merkûme ahâlisinin hayvanâtlarıyla mahsûs olan kadîmi mer‘a dâhilinde der diyerek iki yüz doksan bir senesi cemaziye’l-âhiresinin dokuzuncu günü tarihinde şer‘-i şerîf ve arâzi me‘mûru ma‘rifetiyle cereyan eden muhakemelerinde tarla-yı mezkûrlara mer‘a-yı mezkûr dâhilinde olup mine’l-kadîm karye-i merkûme ahâlisinin hayvanâtına mahsûs mer‘a olduğu ahâli-i merkûme tarafından beyan ve isbat edilerek tarla-yı mezkûrlara karye-i merkûme mer‘ası dâhilinde idüğüne hükmi şer‘i la-hakk olarak ol bâbda verilen i‘lâmın sikke noksan ve hululden hâli olmadığı cânib-i fetvâ-haneden i‘lâm-ı mezkûr hamışine tahşiyeye ve temhid kılınmış olduğundan bahisle ahâli-i merkûmun ile mahallinden tekrar terâfu‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru karye-i merkûm ahâlisinden Mehmed ve Abidin taraflarından mukaddemâ bâ-arz-ı hâl vuku‘ bulan

istid'â üzerine Anadolu Kadi-askeri sabık i'lâmı mûcebince husûs-ı mezkûrun mahallinde sâhib-i arz me'muru hazır olduğu halde şer'-i şerîf ve kanûn-ı münifi tevkifen merkûmân Abidin ve Mehmed'in ahâli-i merkûmun ile muhakkeme-i şer'iyeleri bi'l-icrâ netice-i maslahatı natık sikke usulüne muvâfık hakk-ı şer'î ile bâ-mazbata der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme iş'âr olunması bâbında sene-i sabıka ramazanın altıncı günü tarihiyle sâdır olan bir kıt'a emr-i şerîfim Divân-ı Hümâyûnum kaleminde mukayyed olub zikir olunan bin ikiyüz doksan bir senesi şehir-i cemaziye'l-âhiresinin dokuzuncu günü tarihiyle müverrah kazâ-i mezkûr nâib-i Mevlânâ Hüseyin Fehmi zide ilmuhûnun hatemiyle mahtum bir kıt'a i'lâm-ı şer'î ile tahrîrat-ı muhaddena Divriği kazâsına tabi' Bahtiyar karyesi hududu dâhilinde kâin zikri hayati münâzaun-fiha olan arâzi üzerine varılıb sâhib-i arz kâimmakâmı ve kazâ-yı mezbûr tapu kâtibi Tevfik Beğ bin Hasan bin zide mecdûhu sâir lazıme'l-huzur ashâb-ı vukuf şefatü ahar rical-i müslimeyn hazır oldukları halde akd olunan meclis-i şer'-i şerîf etvarda karye-i mezkûr ahâlilerinden Tatar oğulları Mahmud ve Ahmed ibni Veliyüddin ve Bekir bin Himmet ve Ali bin Hasan ve Abdullah bin İbrahim ve Kara Halil oğlu Mustafa bin İsmail ve Sefer oğlu Haydar Beğ hazır nâm kimesneler makud mezkûre yine karye-i mezkûre ahâlisinden zikri ati ma'lûme'l-hudud ve'l-mikdar mer'anın vaz'-ı yed ve tasarrufu bi'l-mübeyyenü'l-adile tebeyyün ve mütehakkık olan Erzâde oğlu Abidin bin Hüseyin muhasırına üzerine da'vâ ve takrir-i kelâm idüb karyeleri hududu dâhilinde kâin aynen muayene ve müşahade olunan ma'lûme'l-hudud Şefiktaş Erdi demekle arif arâzi-i ma'lûme mine'l-kadîm karyeleri mer'ası olub otundan ve suyundan devâbb ve mevaşi ve sâ'ir hayvanları ra'y ve intifâ' idegelmişken merkûm Abidin mer'a-yı mezkûrun ittisâlinde vaki' tarlanın hududunu bi't-tecavüz bir mikdar mahallini hilâf-ı kanûn saban ile söküb hars ve zirâ'atiyle fuzulen bi-gayr-ı hakk zabt ve vaz'-ı yed idüb hayvanâtlarının eşid ihtiyacıyla muhtac bulunduğu ot ve suyundan nakliyyen men' itmekle su'âl olunub mer'a-yı mezkûrdan ma'dûde'l-mikdar arâziden keff-i yed belde-i sâhib-i arz (s,61) kadîmi vechi üzere mer'a kılmasıçün kıbel-i şer'den tenbih olunmak muradları idüğünü her biri da'vâ itdiklerinde müddeâ aleyh merkûm Abidin cevabında aynen müşahade ve iddiâ olunan bir mikdar arâzi vaz'-ı yed ve tasarrufunu ikrar lakin mer'a-yı mezkûrlara arâzisinden olmayub ittisâlinde vaki' gaib inne'l-beled er karındaşı Mehmed ile müştereken eben an cedd mutasarrıf buldukları tahminen iki

keyl İstanbuli tohum isti'ab ider bir kıt'a tarlanın hududu dâhilinde olub ve hattı tarla-yı mezkûrun hududunu mübeyyen yedine olan bir kıt'a tapu senedi mücebince mahall-i nizâ' olan mezkûr bir mikdar arâzi mine'l-kadîm tarlalarının hududu dâhilinde olmağla bi hakk-ı vaz'-ı yed ve tasarruf ederim deyüb da'vâ-yı karye-i mezkûr ahâlilerinin ber-vech-i muharrer mine'l-kadîm mer'aları olduğunu küllîyen inkâr etdikde müddeiun merkûmun Mahmud ve Ahmed ve Bekir ve Ali ve Abdullah ve Mustafa ve Haydardan ber-minval-i muharrer arâzi-i mezkûre kadîmü'l-eyyâmdan berü karyelerinin mer'ası olduğuna beyne taleb olundukda her biri mahallelerine bâ-varaka-i mesture Ürük karyesi İmamı Ahmed bin Hüseyin ve muhtar-ı sanisi Köse Süleyman oğlu Mustafa bin Mehmed ve Sadi oğlu Veli bin Behram ve Sigikafir karyesinde Mahmud bin İsmail ve Süleyman bin Mehmed ve diğer Süleyman bin Hâlil ve Susuzviran karyesine Kara Veli oğlu Hasan bin Musa ve Emir Halil oğulları Hasan ve Mustafa ibn Aliden sâiren ve ba'dehû Karasar karyesine Monla Ahmed bin Hasan ve Monla oğlu Mustafa bin İbrahim ve Karagöz oğlu İbrahim bin Hasan ve Ürük karyesine Şehabettin Ali oğlu Hurşit bin Ali Siğikafir karyesinden Süleyman Çavuş bin Halilden alenen lede't-tezkiye ve makbûlü'ş-şahâde idükleri ihbâr olunan arâzi-i mezkûreden asla intifâ'ları olmayan civar kurâdan sâlifü'z-zikir Ürük karyesinden Şehmus oğlu Mehmed Esad bin Hasan Siğikafir karyesinden Hatib oğlu Mahmud bin Osman ve Hasan bin Halil Susuzviran karyesinden Köse oğlu İsmail bin Mustafa ve Kara Veli oğlu Hüseyin bin Veli nâm kimesneler li-ecli'ş-şahâde mahall-i niza'da makûd meclis-i şer'de hâzırûn olub eşeddü'l-istişhâd fi'l-hakika muayene ve müşahede eyledikleri arâzi-i mezkûre ile münâzaun-fiha olan bir mikdar arâziyi mine'l-kadîm mezkûr Bahtiyar karyesi ahâlisinin hayvanâtlarına metrûken ve mahsûs mer'a ve kadîm âhir zamandan berü devâbb ve mevaşileri mer'a-yı mezkûre ra'y otundan ve suyundan intifâ' idegeldüklerini biliriz biz bu vechile şahitleriz ve şehadet ederiz deyü her biri müttefikü'l-lafz ve'l-mani' arâzi-i mezkûrenin mahallinde hududunu ta'yin ve işâret iderek bi'l-muvâcehe edâ-yı şahadet-i şer'iyye itmeleriyle mücebince arâzi-i mezkûr dâhilinde olub münâzaun-fiha olan mezkûr bir kıt'a arâziden keff-i yed veya ra'y sâhib-i arz kadîmi vechile mer'a olmak üzere tarla itmesiçün müddeâ-aleyh merkûm Abidine taraf-ı şer'-i şerîfden tenbih olundığı i'lâm-ı mezkûrda tasrih ve beyan kılınmış olduğu halde bu esnada merkûm Abidin yine muğâyir-i i'lâm-ı şer'i ve

muğâyir-i kanûn müdahaleden hâli olmadığı beyanıyla men' bâbında emr-i şerîfim sudûru zikir olunan Bahtiyar karyesi ahâlisi bu def'a bâ-arz-ı hâl-istid'â ve niyâz ve i'lâm-ı mezkûr ile bir kıt'a tahrîrat takdîm ve ibrâz olunmuş ve i'lâm-ı mezkûr ma'li tenbih mezkûru beyandan ibaret idüğü cânib-i fetvâ-haneden işâret kılınmış ve kuyûda lede'l-mürâca'ât zikir olunan Bahtiyar karyesinde ma'lûme'l hudud sekiz kıt'da on buçuk keyl tohum isti'ab eder tarla merkûmân Abidin ve Mehmedlere on seneden müteceviz taht-ı tasarrufunda olarak hakk-ı kararı sabit olduğuna dair mahallinden vürud iden mazbata mücebince uhdelere kayıd olunarak bin iki yüz yetmiş altı senesi cemaziye'l-âhiresinin on dokuzuncu günü tarihinde tapu senedi verildiği defterhane-i amîrem muhasebesinden yazılmış ve bir karyeye mine'l-kadîm mahsûs olan mer'ada yalnız ol karye ahâlisi hayvanâtını ra'y eder âhir karye ahâlisi ol mer'aya hayvanât süremez iki veya üç ya daha ziyâde karye ahâlisi beyinde mine'l-kadîm müşterek olan mer'a her kangı karyenin hududu dâhilinde bulunur ise bulunsun ol karyeler ahâlisi hayvanâtlarını müştereken ra'y etdirilüb yekdiğeri ra'yden men' idemezler ve böyle bir karye ahâlisine bi'l-istiklâl veyahud birkaç karye ahâlisine bi'l-iştirâk mahsûs olan kadîmi mer'a yerleri alınub satılmaz ve üzerine mandıra ve ağıl ve ebniye-i sâ'ire ihdas olunamaz ve kürum ve eşcar garsıyla bağ ve bağçe ittihaz kılınmaz ebniye ve eşcar ihdas ve gars iden olur ise cem'i zemanda ahâli-i hedm ve kal'a etdirebilür ve arâzi-i mezrûa misüllü hiçbir kimsne tarafından sökülüb zirâ'at ve hırsate izin ve ruhsat verilmez ve zirâ'at iden olur ise men' olunub her ne vakit olsa mer'a olmak üzere ibkâ kılınur deyü Kanûnnâme-i Arâzinin doksan yedinci maddesinde münderiç olunmuş ve husûs-ı mezbûr bi'l-fi'il Anadolu Kadi-askeri olup birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan a'lemü'l-ülemai'l mütebahhirin efdalü'l-fudalâi'l-mütevverri'in Mevlânâ es-Seyyid Sami Efendi edâma'llahu te'âlâ fezailehuya lede'l-havâle zikir olunan sekiz kıt'ada on iki buçuk keyl tohum isti'ab ider tarla merkûmân Abidin ve Mehmed'in hakk-ı kararları sabit olarak tasarruflarına izin ve ruhsat verilmiş ise karye-i mezkûre ahâlisine mahsûs olan kadîmi mer'adan i'lâm-ı mezkûrda beyan olunan arâzinin mer'a-yı mezkûr dâhilinde olduğu şer'an sabit olarak arâzi-i mezkûrenin kadîmi mer'adan mahallinden olduğuna hükmi-i şer'i la-hakk olduğu i'lâm-ı mezkûrda tasrih kılınmış bulunmasına nazaran ber-minvâl-i muharrer i'lâm-ı mezkûrda tahrîr ve beyan olunan arâziden ancak merkûm Abidin'in keff-i yediyle kemâ-kân karye-i

mezkûre ahâlisine mahsûs mer'â olmak üzere terk ve teslimi bâbında ber-vefk-i istid'â emr-i âlişanım i'tâsı irade-i âliyyeme menût idüğünü i'lâm eylemiş olduğuna binâen mücebince iş bu emr-i şerîfim ısdâr ve mezkûr tapu hakkında defterhanece muamele-i muktezâsının icrâsı zımmında nezaret-i müşârün-ileyhaya bir kıt'aya ilm'u haberi i'tâ olunmuştur imdi siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lumunuz oldukda husûs-ı mezbûr inhâ ve mahall i'lâmına beyân olunduğu üzere olduğu inde's-şer'i ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği suretde ma'rifetiniz ile merkûm Abidin'in mezkûr arâzinin keff-yediyle arâzi-i mezkûre kemâ-kân karye-i mezkûre ahâlisine mahsûs mer'â olmak üzere terk ve teslim etdirilmesi husûsuna mübâderet eyleyesiz.

Fi 28 Rebiü'l-evvel/[1]293(23Nisan1876)

Der-zaman-ı sadr-ı sudûrü'l- vüzera Hazret-i Mehmed Rüşdi Paşa ve Nazır-ı Hariciye Müşârünileyh Fi 8 Rebiü'l-âhir / [1]293 (3 Mayıs 1876)

Der-asr-ı Hazret-i Sultan Murad Han İbnü's-Sultanü'l-feza Abdülmecid Han Abdullah Mülkü Sultanü'l-fezâ Fi 7 Cemaziye'l-evvel / [1]293(31 Mayıs 1876)

Der-zaman Umur-u Hariciye Hazret-i Safvet Paşa Fi 25 Cemaziye'l-evvel / [1]293 (18 Haziran 1876)

S.62/81

Sivas vilâyeti vâlisi olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim İzzet Paşa iclâlehuya ve Divriği kazâsı nâib ve müftisi ve zide ilmuhûmaya müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecduhumaya hüküm ki

Divriği kazâsına ta'bi Pingen karyesi ahâlisinin karye-i mezkûre toprağında vaki' kadîmü'l-eyyâmdan berü koyun ve sa'ir tavarları ra'y olunub otundan ve suyundan intifâ' idgeldikleri mahsûs ve müstakill mer'â yerlerine âharun alakası yoğiken bu esnada icâbından anlaşıldığı öşründen Haracoğlu Osman ve Lazoğlu diğer Osman ve Mamo ve Bekir ve Ebuhan nâm kimesneler zuhur birle ol mer'â yerleri üzerine hane inşâ ve ba'zı mahallerini dahi söküp zirâ'at etmekde oldukları beyanıyla kanûn üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru mârru'z-zikir Pingen karyesi ahâlisi tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve Divân-ı

Hümâyunum kaleminden kanûn ve muktezâsı su'âl olundukda bir karyeye mine'l-kadîm mahsûs olan mer'alara yalnız ol karye ahâlisi hayvanâtını ra'y eder ve âhir karye ahâlisi ol mer'aya hayvanât süremez iki veya üç ya daha ziyâde karye ahâlisi beyninde mine'l-kadîm müşterek olan mer'a her kangı karyenin hududu dâhilinde bulunur ise bulunsun ol karyeler ahâlisi hayvanlarını müştereken ra'y itdirüb yekdiğeri ra'yden men' idemezler ve böyle bir karye ahâlisine bi'l-istiklâl veyahûd birkaç karye ahâlisine bi'l-iştirâk mahsûs olan kadîmi mer'a yerleri alınub satılâmaz ve üzerine mandıra ve ağıl ve ebniye ve sâ'ire ihdas olunamaz ve kürum ve eşcar garsıyla bağ ve bağçe ittihaz kılunâmaz ebniye ve eşcar ihdas ve gars eden olur ise cem'î zemanda ahâli-i hedm ve kal'a etdirebilür ve arâzi-i mezrûa misüllü hiçbir kimesne tarafından sökölüb zirâ'at ve hırasete izin ve ruhsat verilmez ve zirâ'at eden olur ise men' olunub her ne vakit olsa mer'a olmak üzere ibkâ kılunur deyü Kanûnnâme-i Arâzinin doksan yedinci maddesinde munderiç olduğundan münâzaunfiha olan Mahalll-i kadîmden tapu ile verilüb zabt ve zirâ'at olunagelur arâziden olarak merkûmun Osman ve diğeri Osman ve Mamo ve Bekir ve Ebuhan bâtapu uhde vü tasarruflarında ise zabt ve zirâ'at eylemeleri hasebi'l-kanûn yolunda eğer böyle olmayub da fi'l-hakika ol yerler zikir olunan Pingen karyesi ahâlisinin kadîmü'l-eyyâmdan berü koyun ve sâ'ir tavarları ra'y olunub otundan ve suyundan intifâ' idegeldükleri mahsûs ve müstakill mer'a yerlerinden iken merkûmun ol yerlere hane inşâ ve ba'zı mahallerini söküb ve zirâ'at eylemeleri bi vech-i şer'î ve hilâf-ı kanûn idüğü mahall-i nizâ' üzerinde me'mûru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde's-şer'î ve'l-meclis tebyin ve tahkik eylediği surette bu makul kadîmi hayvanât ra'yine mahsûs olan mer'a yerleri üzerine hane inşâ ve söküb zabt u zirâ'at olunması kanûn-ı mezkûrun hilâfi olduğundan ol yerlere kadîmesi üzere zikir olunan Pingen karyesi ahâlisi hayvanâtı ra'y etdirilmek için emr-i şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalem-i mezbûrdan tahrîr kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ma'rifetiniz ile husûs-ı mezbûru şer'î şerîf ve balade muharrer kanûn-ı münif tatbik eylediği ber-vechi hakkaniyet rû'yet birle fi'l-hakika merkûm Osman ve diğeri Osman ve Mamo ve Bekir ve Ebuhan ol mer'a yerleri üzerine hane inşâ ve ba'zı mahallerini söküb zirâ'at eylemeleri şer'î şerîf ve kanûn-ı münifin hilâfi bulunduğu mahall-i nizâ' üzerinde me'muru hazır olduğu halde hin-i terâfu'de inde's-şer'î ve'l-meclis tebyin ve tahkik

eylediği suretde men'ü def'iyle ol mer'a yerlerine kadîmesi üzere zikir olunan Pingen karyesi hayvanâtının ra'y etdirilmesi husûsuna mübâderet ve keyfiyetin işbu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere bâ-i'lâm ve mazbata der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında ferman âlişanım sadr olmağla mazmûn-ı münifi üzere amel ve hareket eyleyesiniz.

Ziyâ

Fi 24 Şa'ban/[1]293(14 Eylül1876)

Der asr-ı Hazret-i Sultan Abdülhamid Han-ı Sani İbnü's-Sultanü'l-fezâ Abdülmecid Han Abdullah Mülkü Sultanü'l-fezâ Fi 11 Şaban /[1]293 (1 Eylül 1876)

Der zaman-ı sadr-ı sudûrü'l- vüzera Hazret-i Serhat Paşa ve Nezaret-i Umur-ı Hariciye Hazret-i Safvet Paşa Fi 3 Zilhicce /[1]293 (20 Aralık 1876)

Der zaman-ı sadr-ı sudûrü'l- vüzera Hazret-i Edhem Paşa ve Nazır-ı Umur-ı Hariciye Müşârün-ileyh Fi 21 Muharrem /[1]293(17 Şubat 1876)

S.63/82

Mütehayyizân Ricâl-i Devlet-i Âliyyemden Ma'muretü'l-aziz sancağı mutasarrıfı ikinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan Abdülhakki Efendi dâme ulûvvuhu ve Arapgir kazâsı nâib ve müftisi ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdûhumaya hüküm ki

Arapgir kazâsına ta'bi Hinge karyesinin koyun ve sâ'ir tavarları civarlarında vaki' Taryanikbat? karyesi toprağında kâin mer'a yerlerine kadîmü'l-eyyâmdan berü karye-i merkûme ahâlisinin hayvanlarıyla müşâ' u müşterek ra'y olunagelür iken Islabece? karyesi ahâlisi fuzûli müdahaleden hâli olmadıkları mukaddemâ bâ-arz-ı hâl vuku'bulan istid'âya mebni mahallinde kanûn üzere amel olunmak bâbında bin iki yüz elli senesi evahir-i muharreminde başka ve mer'a-yı mezkûrda kadîmden zikir olunan Hinge ve Islabece karyeleri ahâlisinin hayvanları müşâ' u müşterek ra'y olunagelür iken mezkûr Islabece karyesi ahâlisi bizim karyemize mahsûs [ve] müstakill mer'adır der deyü fuzûli müdahale eyledikleri mezkûr Hinge karyesi ahâlisi taraflarından tekrar bâ-arz-ı hâl inhâ olduğuna binâen kanûn üzere amel olunmak bâbında sene-i mezbûre cemaziye'l-evvelinde başka ve zikir olunan mer'a yerlerine Hinge karyesi ahâlisinden ma'lûme'l-isim kimesneler sâhib-i arzdan satun alduk söküb zirâ'at ederiz deyü fuzûli müdahale eyledikleri mezkûr Islabece karyesi

ahâlisi taraflarından dahi mukaddema bâ-arz-ı hâl inhâ olduğuna binâen kanûn üzere amel olunmak bâbında iki yüz elli iki senesi evâil-i saferinde başka ve ba‘dehû mezkûr İslabece karyesi ahâlisi ber-vech-i muharrer ısdâr itdirdikleri emre mebni ol mer‘a yerleri bizim mahsûs ve müstakıll mer‘amız der sizin alakanız yokdur deyü müdahale eyledikleri mezkûr Hinge karyesi ahâlisi taraflarından tekrar bâ-arz-ı hâl inhâ olduğuna binâen kanûn üzere amel olunmak bâbında sene-i mezbûre evail-i şa‘banında başka sudûr iden emr-i âli mücebince tarafeyn meclis-i şer‘ide lede‘t-terâfu‘ kat‘ı münazi‘ olunarak ol bâbda hüccet-i şer‘iyye verildiğini natık varid olan i‘lâm mazmuni emr-i âli mezkûrun kaydı bilâ-sene şerh verilmişken Taryenikbat ve İslabece karyeleri ahâlisi kemâ-kân müdahaleden hâli olmadıklarından ol bâbda vuku’ bulan istid‘âya mebni te‘kidi hâvi iki yüz elli üç senesi evâsıt-ı şevvâlinde başka ve mezkûr İslabece karyesi ahâlisinden Abbas ve Halil ve Molla Ahmed ve Süleyman ve Hasan ve Salih ve Nasuh ve Hüseyin ve Mehmed nâm kimesneler ile sâir ahâli-i meclis-i şer‘de mezkûr Tarbenikbat karyesi toprağında nizâ‘ olunan mer‘a yerleri kadîmü’l-eyyâmdan berü karye-i merkûme ahâlisinin koyun ve sâ‘ir tavarları müstakillen ra‘y olunub otundan ve suyundan intifâ‘ idegelürler iken mezkûr Hinge karyesi ahâlisi dahi müşterekiz deyü müdahale itmekde oldukları bâ-i‘lâm inhâ olduğuna binâen kanûn üzere amel olunmak bâbında iki yüz elli yedi senesi evâhir-i cemaziye’l-âhiresinde başka ve mer‘a-yı mezkûr zikir olunan Hinge karyesi ahâlisinin hayvanâtına mahsûs ve müstakıll kadîmi mer‘aları iken zikir olunan İslabece karyesi ahâlisi fuzûli müdahaleden hâli olmadıkları mezkûr Hinge karyesi ahâlisi taraflarından tekrar bâ-arz-ı hâl inhâ olduğuna binâen sene-i mezbûre evâhir-i recebinde başka ve mezkûr Hinge karyesi ahâlisi meclis-i şer‘i varub mer‘a-yı mezkûrda mezkûr İslabece karyesi ahâlisinin hayvanları mezkûr Hinge karyesi ahâlisinin hayvanlarıyla müşâ‘ u müşterek ra‘y olunagelür iken mezkûr İslabece karyesi ahâlisi mu‘ahhıran ısdâr itdirmiş oldukları emr-i âliye mebni ol mer‘a yerleri bizim hayvanâtımıza mahsûs ve müstakıll mer‘amız der deyü fuzûli müdahale eyledikleri mukaddema bâ-i‘lâm inhâ olduğuna binâen kanûn üzere amel olunmak bâbında iki yüz elli sekiz senesi evâil-i şa‘banında başka evâmîr-i âliyye sudûr etmiş ve Abbas ve Ömer ve İbrahim nâm kimesneler mârru‘z-zikir Taryenikbat karyesi toprağında vaki‘ ma‘mûlin-bih tapu senediyle ber-vech-i iştirâken mutasarrıf oldukları ma‘lûmetü’l-hudud tarlalarını zabt ve beher sene iştirâken zirâ‘at ve öşürin

edâ idegelür iken mezkûr Hinge karyesi sakinlerinden Halil ve Veli nâm kimesneler fuzûli müdahale eyledikleri merkûmun Abbas ve Ömer ve İbrahim taraflarından tekrar bâ-arz-ı hâl inhâ olunduğına binâen kanûn üzere amel olunmak bâbında iki yüz yetmiş beş senesi evâsıt-ı şevvâlinde başka ve merkûmun Abbas ve Ömer ve İbrahim'in ve sâlifü'z-zikir Taryenikbat karyesi ahâlisinden Ebubekir ve Mehmed ve Mustafa ve İbrahim ve diğer Mehmed nâm kimesnelere her biri salı günü huzur-ı şeyhü'l-islamide ma'kûd meclis-i şer'iyemizde karye-i merkûme civarında kâin Hinge karyesi ahâlisinden Hüseyin ve Hasan ve İbrahim ve diğer Hasan ve Osman muvâcehelerinde mârrü'l-beyan Taryenikbat karyesi dahilinde kain her biri inde'l-ahâli ve'l-cirân mâlume'l-hudud beş kıt'a tarla her birimizin başka başka eben an cedd intikalen bâtapu taht-ı tasarrufumuzda olub zirâ'at ve hırsaset ve a'sâr-ı şer'iyesini sâhib-i arz me'muruna edâ ve ifâ idegelürler iken merkûmun Hüseyin ve Hasan ve İbrahim ve diğer Hasan ve Osman ile sâlifü'l-beyan Hinge karyesinin sâir ahâlileri bulunan kesân tarlahây-ı merkureye fuzûli müdahale ve ta'arruzdan hâli olmadıklarıyla su'âl olunub bi-gayr-ı hakk-ı vaki' olan müdahale [ve] ta'arruzları men'u def'i olunmak muradımız der deyü da'vâ etdirdiklerinde anlar dahi cevablarında münâzaun-fiha olan mahall-i mezkûr arâzi-i mîriyyeden olarak müddeiun merkûmunun sakin oldukları zikir olunan Taryenikbat karyesi ahâlisine mahsûs mer'a olub karinin mezkûrenin ahâlisinin mâlik oldukları hayvanları mer'a-yı mezkûrun otundan ve suyundan mine'l-kadîm müştereken intifâ' idegeldikleri tebeyyün olarak kıbel-i şer'den tarafeyn yedine virilen i'lâm-ı şer'i karye-i mezbûrede yedimizde mevcûd deyüb tarafeynin tasaddi eyledikleri da'vâlarını ahd-i himadan her biri inkâr itmeleriyle husûs-ı mezkûr yine mahall-i nizâ' üzerinde dahi sâhib-i arz me'muru hazır olduğu halde tahrîr ve irâen yedlerinde bulunan evrak nazar olunarak mesele-i şer'iyeye kanûniyesine tevkifen bi'l-muvâcehe terâfu' ve ihkâk-ı hakka muhtaç mevaddan idüğü tarafeyni tefhim olunduğı Anadolu Kadi-askeri esbak tarafından i'lâm olunduğına binâen mücebince amel olunmak bâbında iki yüz yetmiş yedi senesi evâsıt-ı saferinde sadr olan emr-i âli mahalline lede'l-vürud zikir olunan (s,64) Hinge ve Taryenikbat karyeleri beyninde münâzaun-fiha olan mer'a üzerinde sâhib-i arz vekili ceddede mazbutü'l esami müslimin husûslarında akd-i meclis-i şer'-i âli olundıkda mârrü'z-zikir Hinge karyesi ahâlisinden Hüseyin ve Hasan ve Osman ve İbrahim ve diğer Hasan ve Resul ve diğer Hüseyin ve Halil ve Şeyh

Mehmed ve Mehmed ve Veys ve diğ er Hüseyin ve Ömer ve Salih ve Mustafa nâm kimesneler meclis-i makud mezkûrda mer'a-yı mezkûre el-yevmi müstakillinen vaz'ı-yedleri binâen aleyh ile sabit olan sâlifü'z-zikir Taryenikbat karyesi ahâlisinden İbrahim ve Ali ve Mehmed Ali ve Mehmed ve Mustafa ve Receb ve Ömer ve Mehmed muvâcehelerinde üzerinde akd-i meclis-i şer'î âli olan sâlifü'l-beyan Hinge ve Taryenikbat karyeleri beyninde vaki' mer'a kadîmü'l-eyyâmdan berü ahâlisinden olduğumuz sâlifü'z-zikir Hinge karyesiyle merkûmun İbrahim ve Ali ve Mehmed Ali ve Mehmed ve Mustafa ve Receb ve Ömer ve Mehmed'in ahâlisi oldukları Taryenikbat karyesi ahâlisi beyninde müşâ' u müşterek mahsûs ve müstakill mer'a olub mine'l-kadîm karinin mezbûrinin ahâlileri otundan ve suyundan intifâ' idegelmişken merkûmun İbrahim ve Ali ve ve Mehmed Ali ve Mehmed ve Mustafa ve Receb ve Ömer ve Mehmed ve mer'a-yı mezkûru mezkûr Taryenikbat karyesinin müstakill ve mahsûs mer'ası olmak üzere müstakilllen fuzûli ve bi-gayr-ı hakkı takallüben zabt ve vaz'-ı yed bizle bizi ber-vech-i meşruh kadîmi intifâ'dan men' eder olmalarıyla su'âl olunub mer'a-yı mezkûrun nıfs şayi'adan keff-i yedleriyle kadîmi vechile intifâ'mıza mûmâna'at itmek üzere merkûmun İbrahim ve Ali ve Mehmed Ali ve Mehmed ve Mustafa ve Receb ve Ömer ve Mehmed'den her birine tenbih olunmak muradımız deyü da'vâ itdiklerine anlar dahi lede'l-istintak hayvanlarına mer'a-yı mezkûr ahâlisinden olduğumuz sâlifü'z-zikir Taryenikbat karyesi ahâlisinin mine'l-kadîm mahsûs ve müstakill mer'ası olub ancak karye-i mezbûre ahâlisi kadîmden otundan ve suyundan intifâ' idegelmekle ol vechile mer'a-yı mezkûre müstakillen bi hakk-ı vaz'-ı yed ve müddeiun merkûmunun sâlifü'z-zikir Hinge karyesi ahâlisinin otundan ve suyundan intifâ'larına bi hakk-ı mûmâna'at ederiz deyü vaz'-ı yedlerini ikrar lakin mer'a-yı mezkûr müddeiun merkûmunun ber-vech-i muharrer mer'aları vechile karinin mezbûrinin ahâlisinin müşâ' u müşterek mer'aları olub karinin mezbûrinin ahâlisi mine'l-kadîm otundan ve suyundan iştirâken intifâ' idegeldükleri küllîyen inkâr etmeleriyle müddeiun merkûmundan mer'alarını muvâfik beyne taleb olundukda karinin mezbûrinin civarında vaki' kazâ-i mezkûrun kurâ-i sa'iresi ahâlisinden olub mer'a-yı mezkûrdan kat'ı intifâ'ları olmayub kezb üzerine tevâtüren mansur olmayan udul-i ihdar rical-i müslimeynden Emin bin Mustafa ve Mehmed bin Ahmed ve Abdullah bin el-Hac Emin ve Âli bin Mehmed cedidede mazbutü'l-esami cem'an yirmi beş nefer kesandan her biri meclis-

i ma' kud mezkûrda huzurun olub istîshâd olunduklarında fi'l-hakika mer'a-yı mezkûr kadîmü'l-eyyâmdan berü müddeiun merkûmun ahâlisinden oldukları Hinge karyesiyle merkûmun İbrahim ve Ali ve Mehmed Ali ve Mehmed ve Mustafa ve Receb ve Ömer ve Mehmed'in ahâlisi oldukları Taryenikbat karyesi ahâlisi beyinlerinde müşâ' ve müşterek mer'alarıdır biz bu husûsa bu vecih üzere şahidleriz ve şahadet dahi ideriz deyü müttetikü'l-lafz ve'l-mani' tevâtüren edâ-yı şahadet şer'iyeye itdiklerinde gıbb-i riâyete şerait el-kabul-i şahadetleri makbûl olmağın mücebince mer'a-yı mezkûrun nısf-ı şayi'adan keff-i yed birle kadîmi vechile şâyian iştirâken müddeiun merkûmunun intifâ'ilerine mümâna'at itmek üzere merkûmun İbrahim ve Ali ve Mehmed Ali ve Mustafa ve Receb ve Ömer ve Mehmed'den her birine kibel-i şer'den tenbih olındığı mukaddema bâ-i'lâm ve zabt inhâ olunmuş ve i'lâm-ı mezkûr ma'li tenbih mezkûr hakkında usuline muvâfık idüğü cânib-i fetvâ-haneden işâret kılınmış olub bir karyeye mine'l-kadîm mahsûs olan mer'ada yalnız ol karye ahâlisi hayvanâtını ra'y ider ve ahir karye ahâlisi ol mer'aya hayvanât süremez iki veya üç ya daha ziyâde karye ahâlisi beyinde mine'l-kadîm müşterek olan mer'a her kangı karyenin hududı dâhilinde bulunur ise bulunsun ol karye ahâlisi hayvanâtlarını müştereken ra'y itdürüb yekdiğeri ra'yden men' idemezler ve böyle bir karye ahâlisine bi'l-istiklâl veyahûd birkaç karye ahâlisine bi'l-ıştirâk mahsûs olan kadîmi mer'a yerleri alınub satılamaz üzerine mandıra ve ağıl ve ebniye-i sâ'ire ihdas olunmaz ve kürum ve eşcar ve garsıyla bağ ve bağçe ve ittihaz kılınmaz ebniye ve eşcar-ı ihdas ve gars iden olur ise cem'i zemanda ahâli-i hedm ve kal'a itdürebilür ve arâzi-i mevrûa misüllü hiçbir kimse tarafından sökölüb zirâ'at ve hırsate izin ve ruhsat verilmez ve zirâ'at iden olur ise men' olunub her ne vakit mer'a olmak üzere ibkâ kılınur deyü Kanûnnâme-i Arâzinin doksan yedinci maddesinde münderic olduğundan mücebince amel olunmak bâbında iki yüz yetmiş sekiz senesi evâsıt-ı cemaziye'l-âhiresinde sadr olan emr-i âliye muğâyir zikir olunan Taryenikbat karyesi ahâlisi taraflarından bu esnada müdahale olunmakda olduğu emr-i âli-i mezkûr dahi bunda kazâ-i zâyi' olmuş idüğü beyanıyla müdahale-i vak'anın men' bâbında zâyi'den müceddeden emr-i şerîfim sudûr-ı mârru'z-zikir Hinge karyesi ahâlisi taraflarından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş ve ber-minvâl-i muharrer tevarih-i muhtelif ile evâmîr-i şerîf verilmiş olduğu Divân-ı Hümâyûnum kalemi kuyûdından müsteban olmuş olmağla siz ki mutasarrıf-ı müşâr

ve nâib ve müfti ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz ma'lûmunuz oldukda husûs-ı mezbûr inhâ ve zikir olunan masarîf-ı i'lâmda beyan olunduğı üzere olduğı halde marifetiniz ile mer'a-yı mezkûrda kadîmesi vechile zikir olunan Hinge ve Taryenikbat karyeleri ahâlisi hayvanlarını müşâ' u müşterek ra'y ve intifâ' itdirilüb istiklâl dâ'iyesiyle mezkûr Taryenikbat karyesi ahâlisi taraflarından muğâyir-i i'lâm-ı şer'i ve münafi-i kanûn dâhil ü ta'arruz itdirilmemesi husûsuna mübâderet eylemeniz bâbında.

Fi 11 Rebiü'l-âhir / [1]294 (25 Nisan 1877)

Der zaman Nezaret-i Umur-u Hariciye Hazret-i Arifi Paşa Fi 7 Receb / [1]294 (18 Temmuz 1877)

Der zaman Nezaret-i Umur-u Hariciye Hazret-i Server Paşa Fi 20 Receb / [1]294 (31 Temmuz 1877)

Der zaman-ı sadr-ı sudûrü'l- vüzera Hazret-i Ahmed Hamdi Paşa Fi 7 Muharrem / [1]295 (11 Ocak 1878)

Der zaman Başvekil Hazret-i Ahmed Vefik Paşa Fi 1 Safer / [1]295 (4 Şubat 1878)

S.65/83

Sivas vilâyeti vâlisi olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim Süreyya Paşa iclâlühuya ve Divriği kazâsı nâib ve müftisi ve zide ilmuhûmaya müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdûhumaya hüküm ki

Zikr-i ati husûsen Mahalline bi'l-muayyene istima' ve fasıl ve hüsnü için savb-ı şer'i onurdan ma'zunen irsal olunan mahkeme kâtibi Mustafa bin Mustafa zide ilmuhû ve tapu kâtibi Hüseyin Tefvik Bey bin Hasan Bey ve da'vâ kazâ mümeyyizlerinden Mehmed bin Mustafa ve diğeri Mehmed bin Mustafa asker ve zabtiye Ser Çavuşu Ahmed bin Hasan Divriği kazâsına tabi' Göresebit karyesi civarında Susuzyl nâm mahallde kâin zikr-i ca'ili? münâzaun-fiha olan arâzinin üzerine varilub ve sâir-i cedidede mazbutü'l-esami müslimin huzurlarında akd-i meclis-i şer'i âli itdiklerinde karye-i mezkûre ahâlilerinden olub nefslerinden asıl ve Hüseyin bin Mustafa ve Mehmed bin İbrahim ve her biri Devlet-i Âliyyemin Ermeni milletinden Mihael veled-i Agya ve Karabet veled-i Serkiz ve Markar veled-i Kivrok

tarafklarından dahi husûs-ı atı'l-beyana vekil-i mescil-i şer'ileri Bekir bin İsmail ve Ömer Kethüda bin Mehmed her biri yine teba'-yı Devlet-i Âliyyemin millet-i merkûmesinden Ohannes veled-i Kirkor ve Agya veled-i Serkiz ve Abram ve Sehakk veled-i Gazar ve Mankasar veled-i Markar meclis-i ma' kud mezkûrda yine kazâ-i mezbûre tabi' Arşuşebit karyesi ahâlisinden atı'z-zikir mer'aya hâl-i vaz'-ı yedleri mütehakkık olan kezâlik nefslerinden asıl ve her biri teba'-yı Devlet-i Aliyyemin millet-i merkûmesinden Ohannes veled-i Karabet veled-i İknados ve Haçatur veled-i Bogos ve Toros veled-i Serkiz ve Petros veled-i Arakil ve Agob veled-i İknados ve diğeri Agob veled-i Haçatur ve Serkiz veled-i Petros ve Barbeg veled-i Agya ve Petros veledi Gabriel taraflarından dahi atı'z-zikir ve da'vâya husumet ve red-i cevabâ vekâlet mutlaka-i sahihe-i şer'iyeye ile müseccilen mütevekkil eyledikleri Mehmed bin Mustafa ve kezâlik her biri teba'-yı Devlet-i Aliyyemin millet-i merkûmesinden Azil kethüda veled-i Kirkor ve Bogos kethüda veled-i İsadur Agob veled-i Alkasan ve Haçatur veled-i Bogos muvâcehelerinde üzerlerine da'vâ ve takrir-i kelim idüb karyeleri civarında olub üzerlerine akd-i meclis şer'i âli kılınan ma'lumetü'l-hudud Susuzyl nâm mahallde kâin arâzi-i metrûke mine'l-kadîm tarik-i saltanat-ı seniyyemden karye-i mezbûrun mer'ası olub ot ve suyundan devâbb ve mevaşi ve sâir hayvanları ve ra'y [ve] intifâ idegelmişken merkûm Mehmed ve Azil ve Bogos ve Agob ve Haçatur müvekkileri merkûmun ile mer'a-yı mezkûrun bir mikdar mahallini hilâf-ı kanûn saban ile söküb tarla ihdas itdikleri gibi geçen bin iki yüz doksan üç senesinde dahi bir tarafeyni söküb zirâ'at ve hırasatle fusulen bi-gayr-i hakk zabt ve vaz'-ı yed edüb hayvanlarının eşedd-i ihtiyaç ile muhtaç bulunduğru ot ve suyundan te'allüben kendülerini men' itmeleriyle su'âl olunub mer'a-yı mezkûrdan keff-i yed veya ra'y sâhib-i arz kadîmi vechi üzere mer'a kalması için kendülerine asaleten ve müvekkileri merkûmuna izafeten merkûmun Mehmed ve Azil ve Bogos ve Haçatur ve Agob ve kıbel-i şer'-i şerîfden tenbih olunmak muradları idüğü ba'de'd-da'vâ ve es-su'âl müddeâ-âleyh merkûmun Mehmed ve Azil [ve] Bogos ve Agob ve Haçatur cevablarında ayânen müşahede olunan mer'a-yı mezkûre müvekkileriyle beraber vaz'-ı yed ve tasarruflarını tav'an ikrar lakin mer'a-yı mezkûrun dâhilinde tarlalar kendüleriyle müvekkileri merkûmunun öteden berü bâ-tapu taht-ı tasarrıflarında zirâ'at ve hırasat eyledikleri gibi sabangir olmayan mahallerinde dahi hayvanlarını ra'y itmekde olduklarından bi-hakk-ı tasarruf iderüz

deyü mârru'z-zikir Göresebit karyesi ahâlisinin hayvanâtına mahsûs ve mer'a-yı kadîmleri olduğını küllîyan inkâr itdiklerinde müddeiyun merkûmun Bekir ve Ömer kethüda ve Ohannes ve Ağya ve Sihakk ve Mankasardan ber-minvâl-i muharrer mer'alarına beyne taleb olundukda mer'a-yı mezkûrda asla intifâ'ları olmayan kurâhay-ı mütecâvire ahâlisinden ve ısdâr-ı ricâl müslemeından Vartan karyeli Musa bin Hüseyin ve Velîyüddin bin Ali ve Haba karyesinden Ali bin İsmail ve Mahmud bin Ahmed Üçpınar karyesinden Mustafa bin Süleyman ve Hüseyin bin Halil ve Beginik karyesinden Hasan bin Ali ve Bektaş karyesinden İbrahim bin Hasan Susuzviran karyesinden İsmail bin Mustafa ve Ali bin Mustafa nâm kimesneler li-ecli'ş-şahade meclis-i ma'kûd mezkûre hâzırûn olub eşerr'ül-istişhad fi'l-hakkika muayyen ve müşahede eylediğimiz ma'lûmetü'l-hudud mezkûr mahall mine'l-kadîm mârru'z-zikir Göresebit karyesi ahâlisinin hayvanâtına mahsûs mer'aları olub devâbb ve mevaşi ve sa'ir hayvanları kadîmü'l-ez-zamandan berü mer'a-yı mezkûrda ra'y ot ve suyundan intifâ' idegeldiklerini bilirüz biz bu husûsa bu vechile şahitleriz şehadet dahi ideriz deyü her biri müttelikü'l-lafz ve'l-mani' mer'a-yı mezkûrun Mahallinde hududunu ta'yin ve işâret iderek bi'l-muvâcehe ber nehc-i şer'i edâ-yı şehadet-i şer'îye etdiklerine şahidun merkûmun usul ve mevzû'suna tatbiken her biri mahallerinde evvela bâ-varaka-i mestûre-i memhûre Vartan karyesinden el-Hac Mehmed bin el-Hac Hasan ve Süleyman bin Hasan ve Habâkaryesinden İsmail bin Halil ve Feyzullah bin Hasan ve Beginik karyesinden İsmail bin Hâlil ve Üçpınar karyesinden Davud bin Veli ve Ali bin Hasan ve Bektaş karyesinden Mehmed bin Abdullah ve Osman bin Hüseyinden sırran ve ba'dehû Mehmed bin İsmail ve Halil bin Ahmed ve Ahmed bin Mehmed Emin ve Haydar bin Mustafa ve Hüseyin bin Osman'dan alenen lede't-tezkiye adl ve makbûlü'ş-şehade idükleri ihbar olunmağın mûcebince mer'a-yı mezkûrdan merkûmun Mehmed ve Azil ve Bigos ve Agob ve Haçaturun bi'l-ihale ve bi'l-vekale keff-yedleriyle kadîmi vechile mer'a olmak üzere müddeiyun merkûm Bekir ve Ömer Kethüda ve Ohannes ve Ağya ve Sihakk ve Mankasarin kemâ-fi's-sâbık zabt u tasarrufları iktizâ eylediğini katib mûmâ-ileyh Mahallinde istimâ' ketb ve tahrîr ile ma'en mersûle mûmâ-ileyhim Hüseyin Tevfik Bey ve Mehmed ve diğere Mehmed ve Ahmed Çavuş meclis-i şer'i gelüb âle vuku' inhâ ve takrir eyledikleri tescil olunduğın natik sene-i sabıka cemaziye'l-evve'linin yirmi üçüncü günü tarihiyle Divriği hükümet-i şer'îyesi cânibinden i'lâm-ı şer'î

verilmiş ise de bu esnada mer'a-yı mezkûre zikir olunan Arşuşebit karyesi ahâlisi taraflarından muğâyir-i i'lâm-ı şer'i yine müdahale olunmakta olduğu beyanıyla olbâbda emr-i şerîfim sudûru zikir olunan Göresebit karyesi ahâlisi taraflarından bu def'i bâarz-ı hâl istid'â ve niyâz i'lâm-ı mezkûr ile bir kıt'a mazbata ve bir kıt'a tahrîrat takdîm ve ibrâz kılınmış ve i'lâm-ı mezkûr ma'li ve vaz'ı-yed beyne ile sabit olmuş ise usulüne muvâfık idüğü cânib-i fetvâ-haneden iş'âret kılınmış mezkûr Arşuşebit karyesi ahâlisinden ma'lûmu'l-esami kimesnenin karye-i merkûme toprağında kâin eben an cedd bâtapu mutasarrıf oldukları arâziye mârru'z-zikir Göresebit karyesi ahâlisi hayvanlarının ra'yine mahsûs ve mer'a der deyü müdahale etmekte oldukları beyanıyla icâbının icrası kesân merkûmun taraflarından dahi başkaca arz-ı hâl takdîmiyle istid'â olunmuş olub kuyûda mürâcaât olundukda zikir olunan Arşuşebit karyesinde kâin Susuzyl nâm Mahallll arâzisiçün ahâliden ba'zı kesân ile Mercik oğlu Bâdik ve Gücek Keşiş oğlu Bogos ve Toros oğlu Serkiz ve Hacik oğlu Barik ve Kızgancı oğlu Ohannes ve Karabet oğlu Agob nâmlarına tapu senedi i'tâ kılınmış idüğü defterhane-i amîrem muhasebesinden yazılmış ve arâzinin derece-i kabiliyetine göre bir veya iki sene hasbe'l-mevâki' şazz olarak daha ziyâdece mücerred dinlendirmek veyahud tarlayı su basub bir müddetden sonra su çekilerek zirâ'ate salahiyet kesb edinceye kadar ol tarlayı hâli bırakmağa lüzum görünmek esir olmak gibi a'zar-ı sahiheden beri tahkik etmeksizin bir tarlayı mutasarrıfı zirâ'at etmeyüb de ve iâre veya icâr suretiyle dahi etdirmeyüb de üç sene ale't-tevâli tatil ider ise gerek arâzinin olduğu Mahallllde olsun ve gerek müddet-i sefer-i baid olan Mahallllde bulunsun ol tarla müstahıkk tapu olub mutasarrıf-ı sabıka müceddeden tefevvüza talep olur ise birle misliyle yeniden ana tefviz olunur talep olmaz ise ol vakt bi'l-müzayede talebine ihale kılınur ve bir karyeye mine'l-kadîm mahsûs olan mer'ada yalnız ol karye ahâlisi hayvanâtını ra'y ider ahir karye ahâlisi ol mer'aya hayvanât süremez iki veya üç ya daha ziyâde karye ahâlisi beyinde mine'l-kadîm müşterek olan mer'a her kangı karyenin (s,66) hududu dâhilinde bulunur ise bulunsun ol karyeler ahâlisi hayvanlarını müştereken ra'y itdürüb yekdiğeri ra'yden men' idemezler deyü ve böyle bir karye ahâlisine bi'l-istiklâl veyahûd birkaç karye ahâlisine bi'l-iştirâk mahsûs olan kadîmi mer'a yerleri alınub satılmaz ve üzerine mandıra ve ağıl ve ebniye-i sa'ire ihdas olunmaz ve kürum ve eşcar garsıyla bağ ve bağçe ittihaz kılınmaz ebniyye ve eşcar-ı ihdas ve gars iden

olur ise cem‘i zemanda ahâli-i hedm ve kal‘a itdirebilür ve arâzi-i mevrûa misüllü hiçbir kimse tarafından sökülüb zirâ‘at ve hırasete izin ve ruhsat verilmez ve zirâ‘at eden olur ise men‘ olunub her ne vakit olsa mer‘a olmak üzere ibkâ kılınur deyü Kanûnnâme-i Arâzinin altmış sekiz ve doksan yedinci maddelerinde münderic idüğü Divân-ı Hümâyûnum kaleminden tahrîr kılınmış ve tarafeynin takdîm eylemiş oldukları mezkûr istid‘âlarıyla evrâk-ı sâiretün mühürde birleşdirilerek husûs-ı mezbûrun muktezâ-yı şer‘isi bi‘l-fi‘il Anadolu Kadi-askeri olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan a‘lemü‘l-ülemâi‘l-mütebahhirin efdalü‘l-fudalâi‘l-mütevverri‘in mevlânâ es-Seyyid Mehmed Dürri Efendi edâma‘llahu te‘âlâ fezâileden lede‘l-isti‘lâm münâzaun-fiha olan arâzi üzerinde akd olunan meclis-i şer‘de ber minvâl-i muharrer tarafeyn muvâcehelerine icra edilen terâfu‘-i şer‘de zikir olunan Arşusebit karyesi ahâlisinin arâzi-i mezkûreye vaz‘-ı yedleri fetvâhâne işâreti vechile beyne ile sabit olmuş ise de i‘lâm-ı mezkûr usulüne muvâfık ve la-hakk olan hükm-i şer‘i mes‘ele-i şer‘iyesine mutabık olub olvechile mârru‘z-zikir Arşusebit karyesi ahâlisinin mer‘a-yı mezkûre müdahaleye şer‘an ve kanûnen hakk ve salahiyetleri kalmayacağı ve eğer hin-i terâfu‘de zikir olunan Arşusebit karyesi ahâlisinin arâzi-i mezkûreye vaz‘-ı yedleri ikrarlarıyla tahkik etmiş ise de husûs-ı mezbûr hakkında yeniden icrâ-yı terâfu‘ ile ber nehc-i şer‘i fasl‘u hasim olunarak haksız olan tarafın müdahale-i vak‘asının men‘u def‘i olunması bâbında emr-i şerîfim ısdârı irade-i âliyyeme menût idüğünü i‘lâm eylemiş olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâ‘ir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma‘lûmunuz oldukda husûs-ı mezbûru Kadi-asker müşârün-ileyhim i‘lâmında gösterildiği vechile Mahallinde tarafeyn ve sâhib-i arz me‘muru hazır olduğu halde ma‘rifetiniz ile şer‘i şerîf ve kanûn-ı münif-i tevfikân bi‘l-ru‘ye[t] ihkâk-ı hakk mübâderet ve keyfinin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere bâ-i‘lâm ve mazbata ve tahrîrat der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş‘ârına müsâra‘ât eylemeniz bâbında.

Arif

Fi 29 Safer /[1]295(4 Mart1878)

Der-zaman Başvekil Hazret-i Sadık Paşa Fi 15 Rebiü‘l-ahir /[1]295(18 Nisan1878)

S.66/84

Sivas vilâyeti vâlisi olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim Süreyya Paşa iclâlehuya ve Divriği kazâsı nâib ve müftisi ve zide ilmuhûmaya müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdûhumaya hüküm ki

Zikr-i ati husûsen bi'l-muayyene istimâ' ve fasıl ve hüsnüçün savb-ı şer'i onurdan ma'zunen irsal olunan mahkeme kâtibi Mustafa bin Mustafa zide ilmuhû ve tapu kâtibi Hüseyin Tevfik Bey ve da'vâ-yı kazâ mümeyyizlerinden Mehmed bin Mustafa ve diğere Mehmed bin Mustafa ve asker-i zabtiye Ser Çavuşu Ahmed bin Hasan Divriği kazâsına tabi' Göresebit karyesi civarında Susuzyl nâm mahallde kâin zikr-i câili münâzaun fiha olan arâzinin üzerine varılıb sâir-i cedidede mazbutü'l-esami müslimeyn huzurlarında akd-i meclis-i şer'i âli itdiklerinde karye-i mezkûre ahâlilerinden olub nefslerinden asıl Hüseyin bin Mustafa ve Mehmed bin İbrahim ve her biri Devlet-i Aliyyemin Ermeni milletinden Mihael veled-i Agya ve Karabet veled-i Serkiz ve Markar veled-i Kivrok taraflarından dahi husûs-ı ati'l-beyanda vekil-i mescil-i şer'iyeleri Bekir bin İsmail ve Ömer Kethüda bin Mehmed ve her birine teba'-yı Devlet-i Aliyyemin millet-i merkûmesinden Ohannes veled-i Kirkor ve Agya veled-i Serkiz ve Sihak veled-i Gazar ve Mankasar veled-i Markar meclis-i ma' kud mezkûrda yine kazâ-i mezbûre ta'bi Arşuşebit karyesi ahâlilerinden olub ati'z-zikir mer'aya halik vaz'-ı yedleri mütehakkık olan ke-zâlik nefslerinden asıl ve her biri teba'-yı Devlet-i Aliyyemin millet-i merkûmesinden Ohannes veled-i Karabet veled-i İgnados ve Haçatur veled-i Bogos ve Toros veled-i Serkiz ve Petros veled-i Arakel ve Agob veled-i İgnados ve diğere Agob veled-i Haçatur ve Serkiz veled-i Petros ve Barik veled-i Agya ve Petros veled-i Gabriyel taraflarından dahi ati'z-zikir da'vâya husumet ve redd-i cevaba vekâlet mutlaken sahihe-i şer'iyeleriyle müseccilen tevkil eyledikleri Mehmed bin Mustafa ke-zâlik her biri teba'-yı Devlet-i Aliyyemin millet-i merkûme Azil Kethüda veled-i Kirkor ve Bogos Kethüda veled-i İsadör ve Agob veled-i Alkasan ve Haçatur veled-i Bogos muvâcehelerinde üzerilerine da'vâ ve takrir-i kelim idüb karyeleri civarında olub üzerlerinde akd-i meclis-i şer'i âli kılınan mâlûmetü'l-hudud Susuzyl nâm mahallde kâin arâzi-i metrûke mine'l-kadîm tarik-i saltanat-ı seniyyemden karye-i mezbûrun mer'ası olub ot ve suyundan devâbb ve mevaşi ve sâir hayvanları ra'y ve intifâ' idegelmişken

merkûmun Mehmed ve Azil ve Bogos ve Agob ve Haçatur müvekkileri merkûmun ile mer'a-yı mezkûrun bir mikdar mahallini hilâf-ı kanûn saban ile söküb tarla ihdas eyledikleri gibi geçen bin iki yüz doksan üç senesinde dahi bir tarafeyni söküb zirâ'at ve hırsatle fusulen ve bi-gayr-ı hakk zabt u vaz'-ı yed idüb hayvanlarının eşedd-i ihtiyaç ile muhtaç bulunduğu ot ve suyundan te'allüben kendülerini men' itmeleriyle su'âl olunub mer'a-yı mezkûrdan keff-i yed veya ra'y sâhib-i arz kadîmi vechi üzere mer'a kalmasıçün kendülerine asaleten müvekkileri merkûmuna izafeten merkûmun Mehmed ve Azil ve Bogos ve Haçatur ve Agob'a ve kıbel-i şer'î şerîfden tenbih olunmak muradları idüğü ba'de'l-da'vâ ve es-sual müddeâ-âleyh merkûmun Mehmed ve Azil ve Bogos ve Agob ve Haçatur cevablarında ayânen müşahede olunan mer'a-yı mezkûre müvekkileriyle beraber vaz'-ı yed tasarruflarını tav'an ikrar lakin mer'a-yı mezkûrun dâhilinde tarlalar kendüleriyile müvekkileri merkûmun öteden berü bâ-tapu taht-ı tasarruflarında olub zirâ'at ve hırsat eyledikleri gibi sabangir olmayan Mahalllerinde dahi hayvanlarını ra'y itmekde olduklarından bi-hakk-ı tasarruf ideriz deyü mârru'z-zikir Göresebit ahâlisinin hayvanâtına mahsûs mer'a-yı kadîmleri olduğunu küllîyan inkâr itdiklerinde müddeiyun merkûmun Bekir ve Ömer ve Ohannes ve Agya ve Sihakk ve Mankasardan ber-minvâl-i muharrer mer'alarına mutabık beyne taleb olundukda mer'a-yı mezkûrda asla intifâ'ları olmayan kurâhay-ı mütecavire ahâlisinden ısdâr-ı ricâl müslimeynden Vartan karyeli Musa bin Hüseyin ve Velîyüddin bin Ali ve Haba karyesinden Ali bin İsmail ve Mahmud bin Ahmed ve Üçpınar karyesinden Mustafa bin Süleyman ve Hüseyin bin Hâlîl ve Baginik karyesinden Hasan bin Ali ve Bektaş karyesinden İbrahim bin Hasan ve Susuzviran karyesinden İsmail bin Mustafa ve Ali bin Mustafa nâm kimesneler li-ecli's-şahade meclis-i ma'kûd mezkûre hâzırûn olub eşerrü'l-istişhad fi'l-hakika muayyen ve müşahede eylediğimiz ma'lumetü'l-hudud mezkûr mahall mine'l-kadîm mârru'z-zikir Göresebit karyesi ahâlisinin hayvanâtına mahsûs (s,67) mer'aları olub devâbb ve mevaşi ve sâ'ir hayvanları kadîmü'l-ez-zamandan berü mer'a-yı mezkûrda ra'y ot ve suyundan intifâ' idgeldiklerini bilürüz biz bu husûsa bu vechile şahidleriz ve şahadet dahi iderüz deyü her biri müttetikü'l-lafz ve el-mani' mer'a-yı mezkûrun mahallinde hududunu ta'yin ve işâret ederek bi'l-muvâcehe ber nehc-i şer'î edâ-yı şahadet-i şer'îye itdiklerinde şahidun merkûmun usul ve mevzû'suna tatbiken her biri mahallerinde evvela bâ-varaka-i

mestûre-i memhûre Vartan karyesinden el-Hac Mehmed bin el-Hac Hasan ve Süleyman ve Hasan ve Haba karyesinden İsmail bin Halil ve Feyzullah bin Hasan ve Beginik karyesinden İsmail bin Hâlil ve Üçpınar karyesinden Davud bin Veli ve Ali bin Hasan ve Bektaş karyesinden Mehmed bin Abdullah ve Osman bin Hüseyin'den sırran ve ba'dehû Mehmed bin İsmail ve Halil bin Ahmed ve Ahmed bin Mehmed Emin ve Haydar bin Mustafa ve Hüseyin bin Osman'dan alenen lede't-tezkiye adil ve makbûlü's-şahade idükleri ihbar olunmağın mücebince mer'a-yı mezkûrdan merkûmun Mehmed ve Azil ve Bogos ve Agob ve Haçatur'un bi'l ihale ve bi'l vekale keff-yedleriyle kadîmi vechile mer'a olmak üzere müddeiyun merkûmun Bekir ve Ömer Kethüda ve Ohannes ve Agya ve Sihak ve Mankasar'ın kemâ-fi's-sâbık zabt u tasarrufları iktizâ eylediğini katib mûmâ-ileyh mahallinde istid'â ve ketb ve tahrîr ile maen marsûle ve mûmâ-ileyhim Hüseyin Tevfik Bey ve Mehmed ve diğer Mehmed ve Ahmed Çavuş meclis-i şer'e gelüb âli ve vuku' inhâ ve takrir eyledikleri tescil olduğunu natik sene-i sabık cemaziye'l-evvelinin yirmi üçüncü günü tarihiyle Divriği hükümet-i şer'iyesi cânibinden i'lâm-ı şer'i verilmiş ise de mer'a-yı mezkûrda zikir olunan Arşuşebit karyesi ahâlisi taraflarından muğâyir-i i'lâm-ı şer'i yine müdahale olunmakda olduğu beyanıyla olbâbda emr-i şerîfim sudûru zikir olunan Göresebit karyesi ahâlisi taraflarından mukaddema bâ-arz-ı hâl istid'â ve niyâz i'lâm-ı mezkûr ile bir kıt'a mazbata ve bir kıt'a tahrîrat-ı takdîm ve ibrâz kılınmış ve i'lâm-ı mezkûr ma'li ve vaz'ı-yed beyne ile sabit olmuş ise usulüne muvâfık idüğü cânib-i fetvâ-haneden işâret kılınmış mezkûr Arşuşebit karyesi ahâlisinden ma'lûme'l-esami kesânın karye-i merkûme toprağında kâin eben an cedd bâ-tapu mutasarrıfı oldukları arâziye mârru'z-zikir Göresebit karyesi ahâlisi hayvanlarının ra'yine mahsûs ve mer'a der deyü müdahale etmekde oldukları beyanıyla icâbının icrâsı kesân merkûmun taraflarından dahi başkaca arz-ı hâl takdîmiyle istid'â olunmuş olub kuyûda mürâca'ât olundukda zikir olunan Arşuşebit karyesinde kâin Susuzyl nâm mahall arâzisiçün ahâliden ba'zı kesân ile Mercik oğlu Bâdik ve Gücek Keşiş oğlu Bigos ve Toros oğlu Serkiz ve Hacik oğlu Barik ve Kızgancı oğlu Ohannes ve Karabet oğlu Agob nâmlarına tapu senedi i'tâ kılınmış idüğü defterhane-i amîrem muhasebesinden yazılmış ve arâzinin derece-i kabiliyetine göre bir veya iki sene hasbe'l-mevâki' şazz olarak daha ziyâdece mücerred dinlendirmek veyahûd tarlayı su basub bir müddetden sonra su çekilerek zirâ'ate salahiyet kesb edinceye

kadar ol tarlayı hâli bırakmağa lüzum görünmek esir olmak gibi a'zar-ı sahiheden beri tahkik etmeksizin bir tarlayı mutasarrıfı zirâ'at etmeyüb de ve iâre veya icâr suretiyle dahi etdirmeyüb de üç sene ale't-tevâli tatil ider ise gerek arâzinin olduğu mahallde olsun ve gerek müddet-i sefer-i ba'id olan mahallde bulunsun ol tarla müstahikk tapu olup mutasarrıf-ı sabıka müceddeden tefevvüza taleb olur ise birle misliyle yeniden ana tefviz olunur taleb olmaz ise ol vakt bi'l-müzayede talebine ihale kılınur ve bir karyeye mine'l-kadîm mahsûs olan mer'ada yalnız ol karye ahâlisi hayvanâtını ra'y ider ahir karye ahâlisi ol mer'aya hayvanât süremez iki veya üç ya daha ziyâde karye ahâlisi beyninde mine'l-kadîm müşterek olan mer'a her kangı karyenin hududu dâhilinde bulunur ise bulunsun ol karyeler ahâlisi hayvanlarını müştereken ra'y itdürüb yekdiğeri ra'yden men' idemezler ve böyle bir karye ahâlisine bi'l-istiklâl veyahûd birkaç karye ahâlisine bi'l-iştirâk mahsûs olan kadîmi mer'a yerleri alınub satılmaz ve üzerine mandıra ve agıl ve ebniye-i sa'ire ihdas olunmaz ve kürum ve eşcar garsıyla bağ ve bağçe ittihaz kılınmaz ebniyye ve eşcar-ı ihdas ve gars iden olur ise cem'î zemanda ahâli-i hedm ve kal'a itdirebilür ve arâzi-i mevrû' misüllü hiçbir kimse tarafından sökülüb zirâ'at ve hırsate izin ve ruhsat verilmez ve zirâ'at eden olur ise men' olunub her ne vakit olsa mer'a olmak üzere ibkâ kılınur deyü Kanûnnâme-i Arâzinin altmış sekiz ve doksan yedinci maddelerinde munderic idüğü Divân-ı Hümâyûnum kaleminden tahrîr kılınmış ve tarafeynin takdîm eylemiş oldukları mezkûr istid'âlarıyla evrâk-ı sâire-i mühürde birleşdirilerek husûs-ı mezbûrun muktezâ-yı şer'isi bi'l-fi'il Anadolu Kadi-askeri olup birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan a'lemü'l-ülemâi'l-mütebahhirin efdalü'l-fudalâi'l-mütevverri'in mevlânâ es-Seyyid Mehmed Dürri Efendi edâma'llahu te'âlâ fezâileden lede'l-isti'lâm münâzaun-fiha olan arâzi üzerinde akd olunan meclis-i şer'ide ber-minvâl-i muharrer tarafeyn muvâcehelerinde icrâ edilen terâfu'-i şer'de zikir olunan Arşusebit karyesi ahâlisinin arâzi-i mezkûreye vaz'-ı yedleri fetvâ-hane işâreti vechile beyne ile tebeyyün ise de i'lâm-ı mezkûr usulüne muvâfık ve la-hakk olan hükm-i şer'î mes'ele-i şer'iyesine mutabık olup olvechile mârru'z-zikir Arşusebit karyesi ahâlisinin mer'a-yı mezkûre müdahaleye şer'an ve kanûnen hakk ve salahiyetleri kalmayacağı ve eğer hin-i terâfu'de zikir olunan Arşusebit karyesi ahâlisinin arâzi-i mezkûreye vaz'-ı yedleri ikrarlarıyla tahkik etmiş ise husûs-ı mezbûr hakkında yeniden icrâ-yı terâfu' ile ber

nehc-i şer'î fasl'u hâsim olunarak hakksız olan tarafın müdahale-i vak'asının men'û def'î olunması bâbında emr-i şerîfim ısdârı irade-i âliyyeme menût idüğünü i'lâm eylemiş olduğına binâen kanûn üzere amel olunmak bâbında iş bu sene-i mübareke saferinin yirmi dokuzuncu günü tarihiyle bir kıt'a emr-i şerîfim sadr olmuş ise de zikir olunan Göresebit karyesi ahâlisinden olan merkûmun emr-i âli mezkûru ketm ü ahfâ iderek henüz terâfu' olunamadığı beyanıyla terâfu'ları bâbında emr-i şerîfim sudûru mârru'z-zikir Arşuşebit karyesi ahâlisinden olan merkûmun taraflarından dahi bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â olunmuş olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda husûs-ı mezbûru Kadi-asker müşârün-ileyhim i'lâmında gösterildiği vechile mahallinde tarafeyn ve sâhib-i arz me'muru hazır olduğu halde ma'rifetiniz ile şer'-i şerîf ve kanûn-ı münif-i tevfikân bi'l-ru'îye[t] ihkâk-ı hakka mübâderet ve keyfinin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere bâ-i'lâm ve mazbata ve tahrîrat der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş'ârına müsâra'ât eylemeniz bâbında.

Ziyâ

Fi 12 Rebiü'l âhir / [1]295 (15 Nisan 1878)

Der zaman-ı sadr-ı sudûrü'l- vüzera Hazret-i Mehmed Rüştü Paşa Fi 26 Cemaziyel-evvel / [1]295 (28 Mayıs 1878)

Der zaman-ı sadr-ı sudûrü'l- vüzera Hazret-i Safvet Paşa ve Nezaret-i Umur-ı Hariciye Hazret-i Müşârün-ileyh Fi 3 Cemaziye'l-ahir / [1]295 (4 Haziran 1878)

S.68/85

Sivas vilâyeti vâlisi olup birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan vezirim Süreyya Paşa iclâlehuya ve Divriği kazâsı nâib ve müftisi ve zide ilmuhûmaya müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdûhumaya hüküm ki

Divriği kazâsına ta'bi Vartan karyesi hududu dâhilinde kâin zikr-i ati münâzaun-fiha olan arâzi üzerine varılıb sâhib-i arz me'muru a'zâ-i meclis ve sâ'ir ceridede mazbutü'l-esami müslimeyn huzurlarında akd-i meclis-i şer'-i âli oldukda kazâ-i mezbûra ta'bi Kızılcaviran karyesi ahâlisinden Fecr oğlu Mehmed Kadri bin Mehmed meclis-i ma'kûd mezkûrda zikr-i ati arâziye vaz'ul-yed oldukları lede'sşer'î olunur zâhir ve mütehakkık olan sâlifü'z-zikir Vartan karyesi ahâlisinden Topal Ali oğulları Hacı Hasan bin Mahmud ve Musa bin Hasan ve Cankul oğlu diğer Musa

bin Ali muvâcehelerinde sâhib-i arz me'mûru hazır olduğu halde zikir olunan Vartan karyesi hududu dâhilinde kâin muayyene ve müşahede olunan tahminen onar keyl İstanbuli tohum isti'ab eder arâzi-i emriyyeden ma'lûmetü'l-hudud üç kıt'a tarla otuz dört seneden mütecaviz eben an cedd bâ-temessük sâhib-i arz dâhil-i havza-i tasarrufu olub seniyyen mezkûreden berü tarlahây-ı mezkûreyi merkûmun Hacı Hasan ve Musa diğer Musa muvâcehelerinde müstakillen bilâ-nizâ' zirâ'at ve hırsset ve intifâ' ve bu vechile zabt u tasarruf ve öşür ü resmin sal besal sâhib-i arz me'muruna edâ idegelmiş iken merkûmun Hacı Hasan ve Musa ve diğer Musa arâzi-i mezkûreyi iki seneden berü bi vechi zabt ve vaz'-ı yed ve kendüsünü zirâ'at ve hırsset ve intifâ' iden men' etmeleriyle su'âl olunub keff-i yedlerine tenbih olunmak matlûbu merkûm Mehmed Kadri cânibinden takrir-i meşrûhuna mutabık iki kıt'a tapu temessük ibrâz ve irâesiyle da'vâ olundukda anlar dahi ba'de'l-istintak cevablarında tarlahây-ı mezkûreye vaz'-ı yed ve müdahalelerini her biri tav'an ikrar ve mâ-adâ müddei merkûm Mehmed Kadri'nin tarlahây-ı mezkûre eben an cedd dâhil-i havza-i tasarrufu olduğunu ve müddet-i mezkûreden berü merkûmun Hacı Hasan ve Musa ve diğer Musa muvâcehelerinde müstakillen bilâ-nizâ' zirâ'at ve hırsset ve zabt u tasarruf ve öşürlerini sal besal sâhib-i arz me'muruna edâ idegeldiği müddeasını ba'de'l-inkâr müddei merkûm Mehmed Kadri tarlahây-ı mezkûre eben an cedd dâhil-i havza-i tasarrufu olduğunu ve müddet-i mezkûreden berü merkûmun Hasan ve Musa ve diğer Musa muvâcehelerinde müstakillen bilâ-nizâ' zirâ'at ve hırsset ve zabt u tasarruf ve öşürlerini sal besal sâhib-i arz me'muruna edâ idegeldiğini mârru'z-zikir Kızılcaviran karyesi ahâlisinden ve tarlahây-ı mezkûrda asla ve kat'a intifâ'ları olmayub her biri usul-i vechile evve'la bâvaraka-i mestûre sa'iren ve saniyen mahallerinde alenen le'de't-tezkiye adil ve makbûlü'ş-şahade idükleri karye-i mezkûre İmamı Molla oğlu Mahmud bin Ahmed muhtar-ı sanisi Hâlil oğlu İsmail bin Ahmed nâm mezkibler ihbârlarıyla le'de'ş-şer' alınur zâhir ve mütehakkık olan Molla Mehmed oğlu Musa bin Mehmed ve Pir Eyüb oğlu Mehmed bin Abdülkadir nâm kimesneler şahadetleriyle bi'l-muvâcehe ber-nehc-i şer'i isbat etmeğin mücebince merkûmun Hacı Hasan ve Musa diğer Musa tarlahây-ı mezkûrdan keff-i yedlerine tenbih olduğunu nâtik bin iki yüz seksen altı senesi şehri rebiü'l-âhirinin dokuzuncu günü tarihiyle müverrah kazâ-ı mezbûr nâibi Ahmed Vehbi zide ilmihû tarafından bir kıt'a i'lâm-ı şer'i virilmişken merkûmun Hacı Hasan

ve Musa ve diğer Musa taraflarından muğâyir i'lâm-ı şer'î yine müdahale olunmakta olduğu merkûm Mehmed Kadri tarafından mukaddemâ bâ-arz-ı hâl istid'â ve niyâz ve i'lâm-ı mezkûr ile bir kıt'a tahrîrat ve mazbata ibrâz olunmuş ve i'lâm-ı mezkûr ma'li tenbih mezkûr hakkında usuline muvâfık idüğü cânib-i fetvâ-haneden işâret kılınmış olduğundan zikir olunan tarlalara merkûmun taraflarından bi vechi vaki' olan müdahalenin ma'rifet-i şer'le men' u def'î bâbında bin iki yüz seksen yedi senesi rebü'l-evvelinin beşinci günü tarihiyle bir kıt'a emr-i şerîfim sadr olmuş idiği Divân-ı Hümâyûnum kaleminde mukayyed bulunmuş ve husûs-ı mezbûrdan dolayı kazâ-i mezbûr nâibi es-Seyyid Ömer Hulusi zide ilmuhûnun imza ve hatemi hâvi ve bin iki yüz seksen sekiz senesi cemaziye'l-evvelinin on yedinci günü tarihiyle müverrah murâfa'a'dan virdiği diğer bir kıt'a i'lâm-ı şer'de def'î zikir olunan Divriği kazâsına müzaf Vartan nahiyesine ta'bi Kızılcaviran karyesi sakinlerinden Fecr oğlu Mehmed Abdulkadir bin Mehmed Divriği kazâsında kâimmakâma mahsûs olan konakda kâimmakâm meclis-i idare a'zâları ile sâhib-i arz me'mûru vekili hazır oldukları halde ma'kûd meclis-i şer'î âlide ihzar itirdiği nahiyeye-i mezkûre kurâsından Vartan nâm karye ahâlilerinden olup zikr-i câili tarlalara vaz'ı-yedleri mütehakkık olan Genkul oğlu Veliyyü'ddin bin Ali ve Mehmed Çavuş oğlu Hüseyin bin Mehmed ve diğer Veliyyü'ddin oğlu Mehmed bin Süleyman ve Yukarı Alak? oğlu Mustafa Keyhüda bin Abdullah ve Molla Musa oğlu Musa bin Hüseyin nâm kimesneler muvâcehelerinde üzerlerine da'vâ ve takrir-i kelam idüb mezkûr Vartan karyesi arâzisinde vaki' ma'lûmetü'l-hudud üç kıt'a tarla otuz seneden müteceviz eben an cedd temessük dâhil havza-i tasarrufum olup seniyyen mezkûreden berü tarlahây-ı mezkûreyi merkûmun Veliyyü'ddin ve Hüseyin ve Mehmed ve Mustafa ve Molla Musa muvâcehelerinde müstakillen bilâ-nizâ' zirâ'at ve hırsaset ve intifâ' ve bu vechile zabt u tasarruf ve resmlerini sal besal sâhib-i arz me'muruna edâ idegelmişken merkûmun arâzi-i mezkûreyi iki seneden berü bi vechi şer'î vaz'-ı yed ve intifâ'den men'u etmeleriyle ben dahi o tarihte cânib-i hükümete bâ-arz-ı hâl ifade ve tarlahây-ı mezkûreden keff-i yedlerine taleb ve da'vâ itmam üzerine hükümeti cânibinden dahi merkûmunu Divriği meclisine celb birle hâkim kazâ ve hey'et-i meclis ile mahall-i nizâ' üzerine varub akd-i meclis-i şer'î âli eylediklerinde el-hâletü hâzihi takrir ve ed'am misüllü meclis-i ma'kûd mezkûrda iki kıt'a tapu temessük ibrâz ve irâesiyle tarlahây-ı mezkûrdan keff-i yedlerine taleb ve da'vâ

eylediğimde anlar dahi ba'de'l-istintak cevablarında tarlahây-ı mezkûreye vaz'-ı yed ve müdahalelerini tav'an her biri ikrar ve benim tarlahây-ı mezkûreye eben an cedd dâhil-i havza-i tasarrufum olduğımı ve müddet-i mezkûreden berü merkûmun muvâcehelerinde bilâ-nizâ' zirâ'at ve zabt u tasarruf eylediğimi ba'de'l-inkâr ben dahi ber-vech-i muharrer tarlahây-ı mezkûre eben an cedd dâhil havza-i tasarrufum olduğu ve müddet-i mezkûreden berü merkûmun muvâcehelerinde müstakillen bilâ-nizâ' zirâ'at ve hırasat ve zabt u tasarruf ve öşürlerini sal besal sâhibi arz me'mûruna edâ id geldiğimi maru'z-zikir Kızılcaviran karyesi ahâlisinden ve tarlahây-ı mezkûrede alaka-i intifâ'ları olmayub ve tahdid-i hududa muktedâran her biri usuli vechile evveli bâ-mesture-i sâiren ve saniyan mahallinde alenen lede't-tezkiye adil ve makbûlü'ş-şehade idükleri karye-i mezkûre İmamı Molla oğlu Mehmed bin Ahmed muhtar-ı sani Halil oğlu Halil bin Ali ve İsmail bin Ahmed nâm mezkibleriyle le'de'ş-şer' olunur zâhir ve mütehakkık olan Molla Mehmed oğlu Musa bin Mehmed ve Pir Eyüb oğlu Mehmed bin Abdülkadir nâm kimesneler şahidleriyle meclis-i ma'kûd mezkûrda bi'l-muvâcehe bir nehc-i şer'î isbat itmamıyla mûcebince merkûmun Veli ve Hüseyin ve Mehmed ve Mustafa Kethüdanın tarlahây-ı mezkûrdan keff-i yedlerine tenbih olduğu natık (s,69) bin iki yüz seksen altı senesi rebîü'l-ahirinin tokuzuncu günü tarihiyle müverrah kazâ-i mezbûr nâibi tarafından yedime bir kıt'a i'lâm-ı şer'î i'tâ ve tasarrufum hükm-i şer'î la-hakk olmuşken merkûmun yine muğâyir-i i'lâm-ı şer'î müdahaleden hâli olmadıklarından ben dahi der-saadete azimet ile ol bâbda bâ-arz-ı hâl vaki' olan istid'âm üzerine ber-mûceb i'lâm-ı şer'î yedime bir kıt'a emr-i âli verilmiş olmağla emr-i âli mezkûr mûcebince merkûmun Veliyyü-din ve Mehmed ve Çavuş oğlu Hüseyin ve Mehmed ve Mustafa Kethüda ve Molla Musa oğlu Musa'nın tarlahây-ı mezkûrdan keff-i yedleriyle kemâ-fi's-sâbık tasarrufuma tenbih şer'î olunması muradımdır deyü emr-i âli ve iki kıt'a tahrîrat ve mazbata sureti ibrâz ile da'vâ itdikde merkûmun bir tabak müddei mahall-i nizâ' üzerinde ber-nehc-i şer'î mürafa'a ve inkârları üzerine bi'l muvâcehe vech-i şer'î üzerinde isbat ve hükm-i şer'î la-hakk olduğımı her biri tav'an ikrâr ve i'tirâf itmeleriyle âli mûceb ikrâr ve i'tirâfım merkûmun Veliyyü-din ve Mehmed Çavuş oğlu Hüseyin ve Mehmed ve Mustafa Kethüda ve Molla Musa oğlu Musa'nın tarlahây-ı mezkûrdan keff-i yedlerine tenbih şer'î olunub merkûm Abdülkadir'in kemâ-fi's-sâbık tasarrufuna tenbih şer'î olunduğu münderic olub i'lâm-ı mezkûr ma'li

dahi tenbih-i mezkûr hakkında usuline muvâfık idüğü cânib-i fetvâ-haneden işâret kılınmış husûs-ı mebhûsdan dolayı tarafeynin takdîm itmiş oldukları müsted'ayât ile evrak-ı sa'ire birleştirilerek keyfiyet-i sabıka Anadolu Kadi-askeri olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil 'a'lemü'l-ülemai'l-mütebahhirin efdalü'l-fudalâi'l-mütevverri'in Mevlânâ es-Seyyid Mehmed Kadri Bey edâma'llahu te'âlâ fezailehuya le'de'l-havâle merkûm Kadri emr-i âli mezkûrde gösterilen mahalli i'lâmında muharrirü'l-esami kesândan başka mahallinde usûl-i muhakemeleri sabık itmeyan Molla oğlu Otacı Ahmed bin Halil ve Veliyyüd-din bin Hüseyin nâm kimesnelerden zikir olunan tarlalara merkûmân vaz'-ı yed fuzûli müdahale ider olduklarından bahisle men' müdahalelerini huzur şeyhü'l islamide da'vâ ve merkûmân dahi mezkûr tarlalara vaz'-ı yed müdahalelerini inkâr etmeleriyle husûs-ı mezkûr arâziye müte'allık mevaddan ve merkûm Kadri'nin yedinde bulunan mezkûr mahalli i'lâmı zikir olunan tarlaların intikalen tasarrufunda olduğunu natık ve mübeyyen bulunduğundan mahallinde kimler vaz'-ı yed iderler ise muvâcehelerinde sâhib-i arz hazır olduğu halde le'de't-terâfu' bi vechi şer'î vaki' olan müdahalenin men' ve tarlalara bi-gayr-ı hakk ve vaz'-ı yed idenlerden keff-i yed itdirilmesi bâbında bir kıt'a emr-i şerîfim ısdârı irade-i âliyyeme menût idüğü Kadi-asker müşârün-ileyhim tarafından i'lâm olunmuş olub mekum Kadri cânibinden bunda südde-i saadetime takdîm kılınmış olan bir kıt'a arz-ı hâlinde kazâ-i mezbûre ta'bi Vartan karyesi toprağında eben an cedd mutasarrıf olduğu Ballı Kaya nâm Mahallinde vaki' üç kıt'a tarlalara bundan akdem mahallinde vuku' bulan nizâ' üzerine bi'l-muhakeme hükmü hâvi iki kıt'a i'lâmı şer' verilmişken nasslı i'lâm-ı ihbâr (ilâmü'l-haber) mezkûr kazâ'-yı zâyi' olub mu'ahhiran mezkûr tarlalara vâz'ul-yed ise mahallinde olan merkûmân Ahmed ve Veliyyüd-din'in keff-i yedleri iddiâ olunması üzerine her kimler vâz'ul-yed ise mahallinde sübûtuna dair Kadi-asker sabık müşârün-ileyh cânibinden virilen i'lâm-ı şer'î mezkûr mücebince icâb iden emr-i şerîfim ısdâr olunacağı sırada zâyi' olan mahalli i'lâmı bulunarak yedinde mevcûd olduğundan bahisle mücebince icâb-ı şer'îyyesinin istifsarıyla müceddeden emr-i âlişan'ım ısdâr kılınması istid'â olunmuş ve bir kimesnenin bâ-tapu uhde vü tasarrufunda olub zabt u zirâ'at ve oşürin edâ idegeldiği arâzisine taraf-ı âharden müdahale olunmaması ahkâm-ı kanûniye iktizâsından bulunmuş olub keyfiyet bi'l-fi'il Anadolu Kadi-askeri olub birinci rütbe-i mecîdi nişân'u zişânunu hâiz ve hâmil

olan a'lemü'l-ülemâi'l-mütebahhirin efdalü'l-fudalâi'l-mütevverri'in Mevlânâ es-Seyyid Mehmed Dürri Efendi edâmâ'llahu te'âlâ fezailehuya le'de'l-havâle mahallinden virilen i'lâm-ı ihbâr mezkûr mücebince mukaddemâ sadr olan emr-i âli hükmüne tevkifan i'lâm-ı mezkûrda isimleri muharrer beş nefer kimesnenin zikir olunan tarlalara müdahaleye hakk ve salahiyetleri olmayacağı misüllü Kadi-asker sabık müşârün-ileyh tarafından virilen mârrü'z-zikir i'lâmda isimleri muharrer merkûmân Ahmed ve Veli dahi vaz'-ı yed ve müdahalelerini inkâr itmiş olduklarından zikir olunan tarlalara i'lâmlarda isimleri muharrer kesân merkûmuna fuzûli bi-gayr-ı hakk müdahale ve vaz'-ı yed itdirilmemesi ve bi vechi müdahale iden olur ise men'ü def'i itdirilmesi bâbında i'lâm-ı mezkûrların dereceyle ber müceb istid'â bir kıt'a emr-i şerîfim ısdârı irade-i âliyyeme menût idüğünü i'lâm eylemiş ve olbâda emr-i şerîfim tasdiri husûsuna irade-i âliyyem taalluk itmiş olmağla mücebince kalem-i mezbûrdan iş bu emr-i şerîfim ısdâr ve keyfiyet ma'lûm olmak üzere defterhane-i amîreme dahi bir kıt'a ilm'u haberi i'tâ olunmuş der siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma'lûmunuz oldukda husûs-ı mezbûr mukaddem mu'ahhıran mahallinden virilmiş olan mezkûr i'lâmlarda beyân olunduğu vechile olduğu halde Kadi-asker la-hakk müşârün-ileyhin zikir olunan i'lâmında gösterildiği vechile mezkûr tarlalardan merkûmun Veliyyüd-din ve Hüseyin ve Mehmed ve Mustafa Kethüda ve Molla Musa'nın keff-i yedleri ile arâzi-i mezkûrenin merkûm Kadri cânibinden zabt u tasarruf ve zirâ'at olunmasına merkûmun taraflarından ba'de izin muğâyir i'lâmat ve şer'ıye münâfi kanûn fuzûli ve bi-gayr-ı hakk müdahale ve ta'arruz itdirilmemesi ve bi-vech-i müdahale iden olur ise ma'rifet-i şer'le men'ü def 'i itdirilmesi husûslarına mübâderet eyleyesiz.

Hüseyin

Fi 21 Receb /[1]295 (21Temmuz 1878)

S.69/86

Mütehayyızân Ricâl-i Devlet-i Aliyyemden Ma'muretü'l-aziz sancağı mutasarrıfı ikinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan Abdülbaki Efendi dâme ulûvvuhu ve Eğin kazâsı nâib ve müftisi ve müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdûhumaya hüküm ki

Eğin kazâsı kurâsından Şirzaekrek karyesi ahâlisinden olub Medine-i Harpud'da mezra' nâm mahallde kâin hanede misafiren sakin Eğin bundan akdem

vefât iden İsmail Hakkı bin Süleyman bin İsmail'in verâseti karye-i mezkûrda sakine zevce-i menkuha-i metrûkesi Fatma Hatun ibnine Mustafa Yaşar bin Mustafa ile libeb kız karındaşı olub kendünden evvel vefât iden Hanife Hatun ibnine el mezbûr Süleyman'ın sadrı kebir oğulları kazâ-yı mezkûr kurâsından ve Ankağ karyesinde sakin Mehmed bin Ali (s,70) ve der-âliyyemde sakin Ahmed bin el mezbûr Ali'ye münhasıra olduğu her biri evvela bâ-varaka-i mesture mensub oldukları marrü'z-zikir Şirzaekrek karyesi ahâlisinden zeyl mestureyi imzâ iden Hacı Ali bin Mehmed ve Ebubekir bin Mehmed ve Süleyman bin el-Hac Ali'den sırran ve ba'dehû mezbûrdan ile ahâlisinden Hasan bin Mehmed ve Abdullah bin Ali ve Hüseyin bin Osman ve Ahmed bin Süleyman ve Mehmed İzzet bin Mehmed'den alenen le'de't-tezkiye adl ve makbûlü'ş-şahade idükleri ihbâr olunan Şirzaekrek karyesi ahâlisinden her biri mezbûre Fatma Hatunun zatını bi'l-ma'rifetü'ş-şer'iyeye ârifân olan Mehmed bin İbrahim ve Osman bin Mehmed nâm kimesne gerek muhızır hasm-ı câhidde da'vâ-i sahihe-i şer'iyeye zımında vâye-i şer'i üzere eyledikleri şهادetleriyle sabit ve verâsetlerine hükm-i şer'i la-hakk ve tashih-i mes'ele-i mîrasları sekiz sehinden olub sehm-i mezkûreden iki sehim zevce-i mezbûre Fatma Hatuna ol sihamdan cem'an altı sehim merkûmân Mehmed ve Ahmede isbatı lede'ş-şer'i olunur zahir ve mütehakkık oldukdan sonra verase-i merkûmundan merkûm Mehmed tarafından husûsu ati'l-beyânda taleb ve da'vâ husûsmet der deyüb ahz ve kabz vekâlet-i âliyye mutlakan sahihe-i şer'iyeye ile vekil-i müseccel şer'iyesi Tini zade İsmail bin Mehmed kazâ-i mezkûrda mülkiye dairesinde da'vâ meclisine mahsûs odada makul meclisi şer'imizde zikr-i âti emlâk ve akar ve eşya ve evânî-i nühasiye ve hayvanât ve sâ'ireye vâz'-yed kezâ her biri evvela bâ-varaka-i mesture mensub oldukları Geruşla karyesi ahâlisinden zeyl-i mestureyi imza ve temhid iden İmam Hasan bin Mehmed ve Muhtar Ebubekir bin Hüseyin ve Mehmed bin Hüseyin ve Mehmed bin İsmâil'den sırran ve ba'dehû merkûmun ile yine mezkûr Geruşla karyesi ahâlisinden Hasan bin Mehmed ve İsmâil bin Mehmed ve Hasan bin Ebubekir'den alenen lede't-tezkiye adl ve makbûlü'ş-şehade idükleri ihbâr olunan mezkûr Geruşla karyesi ahâlisinden Ali bin Süleyman ve Abdurrahman bin Mustafa şهادetleriyle bi'l-muvâcehe ber-nehc-i şer'i sabit olan zevce-i mezbûre Fatma Hatun tarafından kezâ husûs-ı âtide taleb ve da'vâ ve husumet ve red-i cevabı vekâlet-i âmme-i mutlaken sahihe-i şer'iyeye ile vekil olduğu zat-ı mezbûreyi bi'l-marifetü'ş-şer'iyeye arifan olan

şehadet merkûmân Ali ve Abdurahman'ın kezâ muhzır hasm-ı câhidde da'vâyı sahihe-i şer'iyye zımnında vech-i şer'i üzere eyledikleri şahadetleriyle sabit ve vekâlet-i hükm-i şer'i la-hakk olan Müftizade el-Hac Hüseyin bin Mehmed muvâcehesinde ma'rifet-i şer'le muâyyenü'l-mizan her biri mezkûr Şirzaekrek karyesinde vaki' bir taraftan Köse oğlu Mustafa bin Mehmed menzili ve bir taraftan Ateş Beğ Mustafa bin Abdullah menzili ve bir taraftan zikr-i ahâli bağçe bir taraftan tarik-i amm ile mahdud hariciye ve dâhiliyede men' ta'bir olunur yirmi dört otayı müştemil bir bâb mülk menzili ve menzili mezkûr önünde kâin bir taraftan menzili mezkûr bir taraftan merkûm Mustafa'nın bağçesi bir taraftan Emine Hatun ibnine Osman bağçesi ve bir taraftan tarik-i hâss ile mahdud bir kıt'a yukarıda nâm mahallde kâin bir taraftan Sebil deresi demekle arif dere ve bir taraftan kaya ve iki taraftan tarik-i amm ile mahdud bir kıt'a ki eşcar-ı müsmîre ve gayr-ı müsmîreli yerleri dahi mülk iki kıt'a bağçe ve karşularında kâin bir taraftan mezkûr dere bir taraftan mezbûr Ateş Beğ bağı ve iki taraftan tarik-i amm ile mahdud yeri müteveffâ merkûmda bâtapu taht-ı tasarrufunda kürümü mülk bir kıt'a bağda kürümü ve Yeğen Mehmed bin Ali'nin menzili tahtında kâin etraf-ı sâlisesi merkûm Yeğen Mehmed menzili ve tarik-i rabi' ve tarik-i amm ile mahdud bir hayvan ahuru ve aşağı dere nâm mahallde kâin iki taraftan bağçı oğlu Mehmed bin Hüseyin tarla ve mişeliği ve bir taraftan kaya ve bir taraftan mezkûr sebil deresi ile mahdud bir kıt'a mülk mişelik dere nâm mahallde bir taraftan mezbûr Ateş Beğ bağçesi ve bir taraftan dere ve bir taraftan el-Hac Ebubekir bin Abdullah bağçesi ve bir taraftan tarik-i amm ile mahdud yeri dahi mülk su ile iki taş durak ider bir bâb mülk değirmanın kırk sehim i'tibârıyla yirmi sehmi hisse-i şayi'ası menzil-i mezkûr derununda mevcûda bir yazma Mushaf-ı Şerîf ve bir Delâil-i Şerîf ve bir Acem Mehmediye ve bir Mevlid-i Şerîf ve bir Akvâm-ı Şerîf ve bir İlm-i Hal nâm kitablar ile mecmuâ-i sim bir aded divan ve bir ayine ve iki su tası ve tel-karâ öteber zarf ma' toprak fincan ve tel-karâ bir sâ'iyarelik ve bir tütün kutusu ve bir nargile ve tabak ve bir reşme üçü hilâli ve üçü pamuk bezzâ gömlek ve üçü hilâli ve üçü pamuk bezzâ tunige cemân altı kat câme-şûy iki top altıparmak kumaşı ve üç ipekli el futâ ve üç abdest havlisi ve dört basma ve cetari antari ve iki çuka cebe ve çukaye kalıbı iki tafa kürek ve bir aba yağmurluk ve bir kabe ve bir acem şalı ve on iki el havlisi şebger ve iki sofrâ bezi ve iki nâm hamam takımı ve yedi aded yük mahlu basma yüzlü şilte ve sekiz yük mahlu

döşek ve dokuz ban öteber minder ve bir kandar yorganı ma' dokuma astar ve üç yasdık ve mecmûa on mahlu otuz eliş basma ve on üç dimi cem'an kırk dokuz divar yasdığı ve mecmûa penbe mahlu basma yigirmi yorgan ma' çarşab ve üç koltuk yasdığı ve iki köşe yasdığı ve on çadır dimi yastık yüzü ve on iki dokuma yatak çarşabı ve sekiz pencere perdesi ve üç yan halısı ve üç halı ve ikisi keçe cem'an beş müsta'mel seccade ve beş âdi kilim ve bir dokuma el ihram ve üç vaha ve bir halı heğbe ve yedi kıl harar ve yedi kıl çuval ve bir köhne çuval tobra ve bir çobut çekmece (s,71) üç tahta sandık ve dört tahta zâhire anbarı ve toprak otuz iki küb ve bir câme-şûy seti ve bir billur bardak ve üç pûlâd tepsi ve on tobtan zarf ma' fincanın bir kahve takımı ve bir kahve el değirmeni ve beş kehl ( ) takımı ve beş yasmin ( ) ve mesku teknesi on dört tütün tablası ve bir sim esliha kabrelü kaval tüfenk ve bir çift tabanca ve bir çift âdi tabanca ve bir aded kabrelü kılınc ve iki adi meşin silâhlık ve ingiliz kari dürbin ve bir el buka palet ve püsküllü başlık ve bir göğüslük ve bir kuskun ve bir meşin eyer ve yüz on üç parça ve toksan iki kıyye mâlûme'l-evsak evânî-i nühasiye ve altı orta ve iki kebir ve iki el cem'an on aded şam'dan ve iki hamur tahtası ve iki düğen ve bir tandır iskemlesi ve dört hasır pestil ve ağaç saplı temur dört kazma ve iki balta ve bir maşa ve bir alçak bethuri ve bir kahve dibeyi mâ-el ve beş arı kovanı ve on keçi ve beş oğlak ve bir danası inek ve bir çay ibriği müteveffâ merkûm İsmâil Hakkı'nın hayatında ilâ-el vefâtü yedinde müstakillen ma'li ve mülki olmayub ba'de vefât ü verasesi müvekkilem merkûm ile verase-i sa'ire-i mezkûresine bir tashih mezkûr mevrûs olmuşken müvekkile-i mezbûre Fatma Hatun fuzûli bi-gayr-ı hakk müstakillen zabt ve vaz'-ı yed ider olmağla su'âl olunub zikir olunan menzil ve bağçeler ve ahur ve mişelik ve eşya ve evânî-i sim nühasiye ve hayvanât-ı mahirde ile bağı mezkûrun kürumundan ve değirman keff-i yed ve müvekkilem merkûm için ber-vech-i vaki' üzere teslim müvekkile-i mezbûre Fatma Hatun izafetle ve vekil-i merkûm el-Hac Hüseyine tenbih olunmak muradımdır deyü bi'l-vekale da'vâ itdikde ve vekil-i merkûm el-Hac Hüseyin dahi cevabında yedimde olub müteveffâ merkûm İsmâil Hakkı'nın hatt ve hatemini hâvi bir kıt'a defter-i natık olduğu üzere hal-i hayatında ve kemâl-i akıl ve sıhhatinde yedinde mülk ve hakkı olan zikir olunan menzil ve bağçeler ve ahur ve mişeleri ve eşya ve evânî-i sim ve nühasiye ve hayvanât-ı muharrire ile bağı mezkûrun kürumunu ve değirman-ı mezkûrdan yirmi sehm hisse-i şayi'â-yı mezkûresini tarafından bi'l-icâb ve el-kabul

ve beyanen ve sahihen yiğirmi iki bin yüz beş kuruş semeni medfû' ve makbûline müvekkilem mezbûre Fatma Hatun bey' ü temlik ve teslim eylediğinde ol dahi ber-vech-i muharrer işтира ve temellük ve teslim ve kabz ve kabul idüb hatta müteveffâ merkûm İsmâil Hakkı kezâ hal-i hayatında ve kemâl-i akıl ve sıhhatinde bin iki yüz doksan bir senesi şa'banının yirmi beşinci günü mezkûr Eğin kasabasında zikiri olunan menzil ve bağçeler ve ahur ve mişeleri ve eşya ve evânî-i sim ve nühasiye ve hayvanât-ı muharrire ile bağ-ı mezkûrun kûrumunu ve değirman-ı mezkûrdan yirmi sehim hisse-i şayi'â-yı mezkûresini ol-mikdar kuruş medfû' ve makbûline müvekkilem mezbûre Fatma Hatun vech-i meşrûh üzere bey' ü teslim eylediğini muhzır-ı şuhudda ikrâr ve i'tiraf itmişler ol-vechile müvekkilem mezbûre Fatma Hatun zikir olunan menzil ve bağçeler ve ahur ve mişeleri ve eşya ve evânî-i sim ve nühasiye ve hayvanât-ı muharrire bağ-ı mezkûrun kûrumuna ve değirman-ı mezkûrdan yirmi sehim hisse-i şayi'â-yı mezkûreye mülk-i müşterası olmak üzere vaz'-ı yed ider deyü ma'li takririne mutabık defter ibrâz ve irâen ile def' teaddi itdikde vekil-i merkûm İsmâil vekil-i merkûm el-Hac Hüseyin ber-vech-i muharrer def'-i mezkûrunun inkârından mâ-adâ müteveffâ merkûmun akd ü vefâtında terekesi mûceb tahrîr bulunduğı halde müvekkile-i mezbûre Fatma Hatun tahrîre mûmâna'at itmekle olunan ısdâr üzerine karye-i mezkûre ihtiyar meclisi tarafından lede's-su'âl müvekkile-i mezbûre Fatma Hatun sâlifü'z-zikir menzil ve bağçeler ve ahur ve mişeler ve eşya ve evânî-i sim ve nühasiye ve hayvanât muharrire bağ-ı mezkûrun kûrumunu ve değirman-ı mezkûrun yirmi sehim hisse-i şayiâsı zevcem müteveffâ merkûm İsmâil Hakkı'nın hayatında ilâ-el vefât ü yedinde ma'li ve mülki olub sâlifü'z-zikir menzil ve bağçeler ve ahur ve mişeleri eşya ve evânî-i sim ve nühasiye ve hayvanât-ı muharrire ile bağ-ı mezkûrun kûrumunu ve yirmi sehim hisse-i şayi'â ve değirman-ı mezkûre dâir bi't-tahrîrde asla ve kat'a bey ü şirâ' cereyan itmeyüb mâlımdan ve yedimden semen-i nâmına ( ) dahi kabz itmemiştir lakin zevcem ve murisimiz müteveffâ merkûm diyâr-ı aharda azimeti esnada kasaba-yı mezbûre de benim ilm ü haberim olmadığından âfâkü'l-beyan menzil ve bağçeler ve mişeler ve ahur ve eşya ve evânî-i sim ve nühasiye ve hayvanât-ı muharrire ile bağ-ı mezkûrun kûrumunu yirmi sehim hisse-i şayiâ değirman-ı mezkûru bana ol-miktar kuruş bey'ü teslimi ikrar ve defter-i mezkûra tahrîr ve temhid ve eşyası irasında terki ile azimet idüb ber-vech-i muharrer mezkûr medine-i mezbûrda te'min olmağla defter-i mezkûr

zuhur idüb ber-vech-i meşrûh ikrar mâlûm olmağla ikrar muharrire-i mezkûrda binâen (s,72) sâlifü'l-beyan menzil ve bağçeler ve mişeler ve ahur ve eşya ve evânî-i sim ve nühasiye ve hayvanât-ı muharrire ile bağ-ı mezkûrun kûrumunu ve yirmi sehim hisse-i şayiâ değirman-ı mezkûr benim mülküm olmuş olur öyle olacak tahrîr olunmasına mümâna'at iderem deyü sâlifü'l-beyan menzil ve bağçeler ve ahur ve mişeler ve eşya ve evânî-i sim ve nühasiye ve hayvanât-ı muharrire ile bağ-ı mezkûrun kûrumunu yirmi sehim hisse-i şayi'â değirman-ı mezkûr müteveffâ merkûm İsmâil Hakkı'nın hayatında ilâ el-vefâtü yedinde ma'li ve mülki olduğunu tâbiaten ve kat'iyen ikrar ve i'tiraf dahi itmişdi deyü vekil-i merkûm el-Hac Hüseyin'in inkârına mukarin dâfi' ilel-def' tabaka üzere iylediği müddeâsını her bir evvela ba-varaka-i mesture zeyl-i mestureye vaz' imza ve mühür iden Şirzaekrek İmamı Mehmed'in Abdullah ve Ömer bin Mehmed Şerîf ve Hüseyin bin Osman ve Mehmed Emin bin Mehmedden sâiren ve ba'dehû merkûmun ile Süleyman bin el-Hac Ali ve Abdullah bin Âli ve Mehmed İzzet bin Mehmed ve Hüseyin bin Mehmed'den alenen lede't-tezkiye adl ve makbûlü'ş-şehade idükleri ihbârü'l-izân mezkûr Şirzaekrek karyesi ahâlisinden Yazıcıoğlu Mehmed bin Hüseyin ve Baha Beğzade el-Hac Ahmed bin Saadettin ve Za'imzade Âli bin Mehmed nâm kimesneler sâlifü'l-beyan menzil ve bağçeler ve ahur ve mişeler ve evânî-i sim ve nühasiye ve hayvanât-ı muharrire ile bağ-ı mezkûr ve değirman-ı mezkûru tahdid ve tevasuk bi'l-esâre ta'yin eylediği vech-i meşruh mufassal nehc-i şer'-i mübeccel üzere bi'l-muvâcehe eyledikleri şehadetleriyle işân itmeğin mücebince vekil-i merkûm İsmâil bi-vech-i şer'i muârazadan ba'de'l-men' mârrü'l-beyan menzil ve bağçeler ve ahur ve mişeleri ve eşya ve evânî-i sim ve nühasiye ve hayvanât-ı muharrire ile bağ-ı mezkûrun kûrumundan yirmi sehim hisse-i şayi'â değirmen-i mezkûrda müvekkile-i merkûm İsmâil mahallerinde layıkı vechile teslimi müvekkile-i mezbûre Fatma Hatun'a izafetle vekil-i merkûm el-Hac Hüseyin'e tenbih olunduğu natık bin iki yüz toksan iki senesi cemaziye'l-âhiresinin yirmi dokuzuncu günü tarihiyle taraf-ı şer'den bir kıt'a i'lâm-ı şer'i virilmişken el-yevmi i'lâm-ı şer'i mezkûrun hükmü icrâ olunmayarak besmânda kalmış olduğu beyanıla mücebince ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru merkûm Mehmed tarafından bu def'a bâ-arz-ı hâl istid'â ve niyâz ve i'lâm-ı mezkûrun suret-i masarîfesi ile bir kıt'a mazbata takdîm ve ibrâz kılınmış ve i'lâm-ı mezkûr ma'li tenbih mezkûru beyandan ibaret idüğü cânib-i

fetvâ-haneden iş'âret kılınmış olub keyfiyet-i bi'l-fi'il Anadolu Kadi-askeri mecîdi nişan-ı zîşânının birinci rütbesinin hâiz ve hâmil 'alemü'l-ülemai'l-mütebahhirin efdalü'l-fudalâi'l-mütevverri'in Mevlânâ es-Seyyid Mehmed Dürri Efendi edâma'llahu te'âlâ fezâilehuya lede'l-havâle husûs-ı mezkûru fi'l-hakika i'lâm-ı mezbûrda zikir ve tafsil olduğu vechile cereyan eylediği yani tarafeyn bi'l-mevacehe lede't-terâfu' fasıl olunarak i'lâm-ı mezkûrun virilüb mazmunı mahallinde bi'l-muvâcehe ber-nehc-i şer'i tahkik eylediği takrirde hükmünün icrasıyla ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ısdâr-ı irade-i âliyyeme menût idüğünü i'lâm eylemiş olmağla siz ki mutasarrıf-ı müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet mâlûmunuz oldukda husûs-ı mezbûr inhâ ve mezkûr mahall-i i'lâmında beyan olduğu üzere olduğu Kadi-asker müşârün-ileyh i'lâmında gösterildiği vechile i'lâm-ı mezkûr tarafeyn bi'l-muvâcehe murâfaadan verilmiş idüğü mazmun-ı mahallinde kezâ bi'l-muvâcehe şer'-i şerîf ve meclis-i ma'rifetiyle tahkik eylediği suretde marifetiniz ile hakim-i münifin icrasıyla ihkâk-ı hakka mübâderet eylemeniz bâbında ferman âlişanım sadr olmağla mazmûn-ı münifi üzere amel ve hareket eyleyesiniz.

Rüşdi

Fi 21 Şevval /[1]295(18 Ekim 1878)

Der zaman-ı sadr-ı sudûrü'l- vüzera Hazret-i Hidayet Paşa Fi 9 Zilhicce /[1]295 (4 Aralık 1878)

Der zaman Hazret-i Umur-u Hariciye Hazret-i İskender Paşa Fi 9 Zilhicce /[1]295(4 Aralık 1878)

Der zaman Başvekil Hazret-i Hazret-i Arifi Paşa ve Nezaret-i Umur-ı Hariciye Hazret-i Safvet Paşa Fi Şa'ban /[1]296 (Temmuz1879)

S.73/87

Sivas vilâyeti vâlisi olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zîşânını hâiz ve hâmil olan vezirim Süreyya Paşa iclâlehuya ve Divriği kazâsı nâib ve müftisi ve zide ilmihûmaya müdir-i kazâ ve a'zâ-yı meclis-i memlekete zide mecdûhumaya hüküm ki

Divriği kazâsına ta'bi Vartan karyesi hududu dâhilinde kâin zikr-i ati münâzaun-fiha olan arâzi üzerine varılıb sâhib-i arz me'mûru ve a'zâ-i meclis ve

sâ'ir ceridede mazbutü'l-esami müslimeyn huzurlarında akd-i meclis-i şer'î âli olundukda kazâ-i mezbûre ta'bi Kızılcaviran karyesi ahâlisinden Fecr oğlu Mehmed Kadri bin Mehmed meclis-i ma'kud mezkûrda zikir-i âti arâziye vaz'ul-yed oldukları le'de'l-şer'î olunur zâhir ve müstahıkk olan sâlifü'z-zikir Vartan karyesi ahâlisinden Topal Ali oğulları Hacı Hasan bin Mahmud ve Musa bin Hasan ve Cankul oğlu diğer Musa bin Ali muvâcehelerinde sâhib-i arz me'murı hazır olduğu halde zikir olunan Vartan karyesi hududu dâhilinde muayene ve müşahede olunan onar keyl İstanbuli tohum isti'ab ider arâzi-i emiriyyeden ma'lumetü'l-hudud üç kıt'a tarla otuz dört seneden müteceviz eben an cedd bâ-temessük sâhib-i arz dâhil-i havza-i tasarrufu olub seniyyen mezkûreden berü tarlahây-ı mezkûreyi merkûmun Hacı Hasan ve Musa ve diğer Musa muvâcehelerinde müstakillen bilâ-nizâ' zirâ'at ve hırsaset ve intifâ' ve bu vechile zabt u tasarruf ve öşrü resmin sal besal sâhib-i arz me'muruna edâ idegelmiş iken merkûmun Hacı Hasan ve Musa ve diğer Musa arâzi-i mezkûreyi iki seneden berü bi vechi zabt ve vaz'-ı yed ve kendüsünü zirâ'at ve hırsaset ve intifâ'den men' itmeleriyle su'âl olunub keff-ı yedleriyle tenbih olunmak matlûbu olduğu merkûm Mehmed Kadri cânibinden takrir-i meşrûhuna mutabık iki kıt'a tapu senedi ibrâz ve irâesiyle da'vâ oldukda anlar dahi ba'de'l-istintak cevablarında tarlahây-ı mezkûreye vaz'-ı yed ve müdahalelerini her biri tav'an ikrar ve mâ-adâ müddei merkûm Mehmed Kadri'nin tarlahây-ı mezkûre eben an cedd dâhil ü havza-i tasarrufu olduğu ve müddet-i mezkûreden berü merkûmun Hacı Hasan ve Musa ve diğer Musa muvâcehelerinde müstakillen bilâ-nizâ' zirâ'at ve hırsaset ve zabt u tasarruf ve öşürlerini sal besal sâhib-i arz me'muruna edâ idegeldiğini mârrü'z-zikir Kızılcaviran karyesi ahâlisinden ve tarlahây-ı mezkûrede usul ve kâ'ide intifâ'ları olmayub her biri usuli vechile evvela varaka-i mesture sırran ve saniyen mahallerinde alenen le'de't-tezkiye adil ve makbûlü'ş-şehade idükleri karye-i mezkûre İmamı Molla oğlu Mahmud bin Ahmed muhtar-ı sanisi Halil oğlu İsmail bin Ahmed nâm mezkibler ihbârlarıyla le'de'ş-şer'î olunur zahir ve mütehakkık olan Molla Mehmed oğlu Musa bin Mehmed ve Pir Eyüb oğlu Mehmed bin Abdülkadir nâm kimesneler şehadetleriyle bi'l-muvâcehe ber nehc-i şer'î isbat itmeğin mûcebine merkûmun Hacı Hasan ve Musa ve diğer Musa tarlahây-ı mezkûrdan keff-ı yedlerine tenbih olduğu natık bin iki yüz seksen altı senesi şehr-i rebîü'l-âhirinin dokuzuncu günü tarihiyle müverrah kazâ-i mezbûr Ahmet Vehbi zide

ilmuhû tarafından bir kıt'a i'lâm-ı şer'î virilmişken merkûmun Hacı Hasan ve Musa ve diğer Musa taraflarından muğâyir-i i'lâm-ı şer'î yine müdahale olundukda olduğu merkûm Mehmed Kadri tarafından mukaddemâ bâ-arz-ı hâl istid'â ve niyâz ve i'lâm-ı mezkûr ile bir kıt'a tahrîrat ve mazbata ibrâz olunmuş ve i'lâm-ı mezkûr ma'li tenbih mezkûr hakkında usuline muvâfık idüğü cânib-i fetvâ-haneden işâret kılınmış olduğundan zikir olunan tarlalara merkûmun taraflarından bi vechi vaki' olan müdahalenin ma'rifet-i şer'le men'u def'i bâbında bin iki yüz seksen yedi senesi rebiü'l-evvelinin beşinci günü tarihiyle bir kıt'a emr-i şerîfime sadr olunmuş idüğü ve husûs-ı mezbûrdan dolayı kazâ-i mezbûr nâibi es-Seyyid Ömer Hulusi zide ilmuhû'nun imza ve hatemini hâvi ve bin iki yüz seksen sekiz senesi cemaziye'l-evveli' nin on yedinci günü tarihiyle müverrah murâfa'a'dan virdüğü diğer bir kıt'a i'lâm-ı şer'de dahi zikir olunan Divriği kazâsına muzaf Vartan nahiyesine ta'bi Kızılcaviran karyesi sakanlarından merkûm Fecr oğlu Mehmed Abdülkadir bin Mehmed Divriği kazâsında kâimmakâma mahsûs konakda kâimmakâm ve meclisi idare a'zâlarıyla sâhib-i arz me'mûru vekili hazır oldukları halde ma' kud meclis-i şer'î âliye ihzar itdüdüğü zikir olunan Vartan karyesi ahâlilerinden olub zikr-i câili tarlalara vaz'-ı yedleri mütehakkık olan Gengul oğlu Veliyyüd-din bin Ali ve Mehmed Çavuş oğlu Hüseyin bin Mehmed ve diğer Veliyyüd-din oğlu Mehmed bin Süleyman' ve Yukarı Alak' oğlu Mustafa Kethüda bin Abdullah ve Molla Musa oğlu Musa bin Hüseyin nâm kimesneler muvâcehelerinde üzerlerine da'vâ ve takrir-i kelam idüb mezkûr Vartan karyesi arâzi'de vaki' ma'lûmetü'l-hudud üç kıt'a tarla otuz seneden mütecaviz eben an cedd bâ-temessük dâhil-i havza-i tasarruf olub seniyyen mezkûredenberü tarlahây-ı mezkûreyi merkûmun Veliyyüd-din ve Hüseyin ve Mehmed ve Mustafa ve Molla Musa muvâcehelerinde müstakillen bilâ-nizâ' zirâ'at ve hırasat ve intifâ' ve bu vechile zabt u tasarruf ve oşür ü resimlerini sal besal sâhib-i arz me'muruna edâ idegelmiş iken merkûmun arâzi-i mezkûreyi iki seneden berü bi vechi şer'î vaz'-ı yed ve intifâ'den men' itmeleriyle ben dahi o tarihte cânib-i hükümete bâ-arz-ı hâl ifade ve tarlahây-ı mezkûreden keff-ı yedlerini talep ve da'vâ itmem üzerine hükümet-i cânibinden dahi merkûmunı Divriği meclisine celb birle hâkim kazâ hey'et-i meclis ile mahall-i nizâ' üzerine varub akd-i meclis-i şer'î âli eyledüklerinde el-hâletü hâzihi takrir ve ed'am misüllü meclis-i ma' kud mezkûrda iki kıt'a tapu temessük ibrâz ve irâesiyle tarlahây-ı mezkûreden

keff-1 yedlerini taleb ve da'vâ iylediğimde anlar dahi ba'de'l-istintak cevablarında tarlahây-1 mezkûreye vaz'-1 yed ve müdahalelerini tav'an her biri ikrar ve benim tarlahây-1 mezkûreye eben an cedd havza-i tasarrufum olduğunu ve müddet-i mezkûreden berü merkûm muvâcehelerinde bilâ-nizâ' zirâ'at ve zabt u tasarruf eylediği ba'de'l-inkâr ben dahi ber vech-i muharrer tarlahây-1 mezkûre eben an cedd dâhil ü havza-i tasarrufum olduğunu ve müddet-i mezkûredenberü merkûmun muvâcehelerinde müstakillen bilâ-nizâ' zirâat ve hırsat ve zabt u tasarruf ve öşürlerini sal besal sâhib-i arz me'muruna edâ id geldiğini mârru'z-zikir Kızılcaviran karyesi ahâlisinden ve tarlahây-1 mezkûrede alaka-i intifâ'ları olmayub ve tahdid-i hududa muktedâran her biri usuli vechile evvela bâ-varaka-i mesture sâiren ve saniyan mahallinde alenen le'de't-tezkiye adil ve makbûlü'ş-şehade idükleri karye-i mezkûre İmamı Molla oğlu Mehmed bin Ahmed ve Muhtar-1 Sani Hâلیل oğlu Hâلیل bin Ali ve İsmail bin Ahmed nâm mezkipler ihbarlarıyla le'de'ş-şer'i olunur zahir ve mütehakkık olan Molla Mehmed oğlu Musa bin Mehmed ve Pir Eyüb oğlu Mehmed bin Abdülkadir nâm kimesneler şahadetleriyle meclis-i ma' kud mezkûrda bi'l-muvâcehe ber-nehc-i şer'i isbat itmamiyla mücebince merkûmun Veli ve Hüseyin ve Mehmed ve Mustafa kethüdanın tarlahây-1 (s,74) mezkûreden keff-1 yedlerine tenbih olduğunu natık bin iki yüz seksen altı senesi rebiü'l-âhirinin dokuzuncu günü tarihiyle müverrah kazâ-i mezbûr nâibi tarafından yedime bir kıt'a i'lâm-1 şe'i i'tâ ve tasarrufuma hükm-i şer'i la-hakk olmuşiken merkûmun yine muğâyir-i i'lâm-1 şer'i müdahaleden hâli olmadıklarından ben dahi der-saadete azimet ile ol bâbda bâ-arz-1 hâl vaki' olan istirham üzerine ber müceb i'lâm-1 şer'i yedime bir kıt'a emr-i âli virilmiş olmağla emr-i âli mezkûr mücebince merkûmun Veliyyüd-din ve Mehmed Çavuş oğlu Hüseyin ve Mehmed ve Mustafa Kethüda ve Molla Musa oğlu Musa'nın tarlahây-1 mezkûreden keff-1 yedleriyle kemâ-fi's-sâbık tasarrufuma tenbih şer' olunması muradımdır deyü emr-i âli iki kıt'a tahrîrat ve mazbata sureti ibrâz ile da'vâ itdikde bir tabak müddei mahall-i nizâ' üzerinde ber nehc-i şer'i mürafa'a ve inkârları üzerine bi'l-muvâcehe vech-i şer'i üzere isbat ve hükm-i şer'i la-hakk olduğunu her biri tav'an ikrar ve i'tirâf itmeleriyle âli müceb ikrâr ve i'tirâfım merkûm Ve'liyüd-din ve Mehmed Çavuş oğlu Hüseyin ve Mehmed ve Mustafa Kethüda ve Molla Musa oğlu Musa'nın tarlahây-1 mezkûreden keff-1 yedlerine tenbih şer'i olunub merkûm Abdülkadirin kemâ-fi's-sâbık tasarrufuna tenbih-i şer'i

olunduğu münderic olub i'lâm-ı mezkûr ma'li dahi tenbih-i mezkûr hakkında usûline muvâfık idüğü cânibi fetvâ-haneden işâret kılınmış husûs-ı mebhûsdan dolayı tarafeynin takdîm itmiş oldukları müsted'âyât ile evrak-ı sâ'ire birleşdirilerek keyfiyetin esbak Anadolu Kadi-askeri olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan 'a'lemü'l ülemâi'l mütebahhirin efdalü'l-fudalâi'l-mütevverri'in Mevlânâ es-Seyyid Mehmed Kadri Bey edâma'llahu te'âlâ fezailehuya le'de'l-havâle merkûm Kadri emr-i âli mezkûrda gösterilen mahalli i'lâmında muharrirü'l-esami kesândan başka Mahallinde usûl-i muhakkemeleri sebenk itmeyan Molla oğlu Otacı Ahmed bin Halil ve Veliyyü-din bin Hüseyin nâm kimesnelerden zikir olunan tarlalara merkûmân vaz'-ı yed ve fuzûli müdahale ider olduklarından bahisle men' müdahalelerini huzur-ı Şeyhü'l-İslami'de da'vâ ve merkûmân dahi mezkûr tarlalara vaz'-ı yed ve müdahalelerini inkâr itmeleriyle husûs-ı mezkûr arâziye müte'allık mevaddan ve merkûm Kadri'nin yedinde bulunan mezkûr mahalli i'lâmı zikir olunan tarlaların intikalen tasarrufunda olduğını natık ve mübeyyen bulunduğından Mahallinde kimler vaz'-ı yed iderler ise muvâcehelerinde sâhib-i arz me'mûru hazır olduğı halde le'de't- terâfu' bi vechi şer'i vaki' olan müdahalenin men' ve mezkûr tarlalara bi gayr-ı hakk ve vaz'-ı yed idenlerden keff-ı yed itdirilmesi bâbında bir kıt'a emr-i şerîfim ısdârı irade-i âliyyeme menût idüğü Kadi-asker müşârün-ileyh tarafından i'lâm olunmuş olduğı halde merkûm Kadri cânibinden mu'ahhiran takdîm kılınmış olan diğer bir kıt'a arz-ı hâlde kazâ-yı mezbûre tabi' Vartan karyesi torağında eben en cedd mutasarrıf olduğı Ballı Kaya nâm Mahalde vaki' üç kıt'a tarlalara bundan akdem mahallinde vuku'bulan nizâ' üzerine bi'l-muhakkeme hükmü hâvi iki kıt'a i'lamı şer'i virilmişken nasslı i'lâmü'l haber mezkûr kazâ-yı zâyi' olub mu'ahhiran mezkûr tarlalara vâz'ul-yed olan merkûmân Ahmed ve Veliyyü-din keff-ı yedleri iddiâ olunması üzerine her kimler vâz'ul-yed ise mahallinde sübûtuna dair Kâdı-asker müşârün-ileyh cânibinden virilen i'lâm-ı şer'-i mezkûr mücebince icâb iden emr-i şerîfim ısdâr olunacağı sırada zâyi' olan mahall-i i'lâmı bulunarak yedinde mevcûd olduğından bahisle mücebince icâb-ı şer'inin istifsarıyla müceddeden emr-i âlişanım ısdâr kılınması istid'â olunmuş ve bir kimse bâ-tapu uhde vü tasarrufunda olub zabt u zirâ'at ve öşrün edâ idegeldiği arâzisine taraf-ı âharden müdahale olunması ahkâm-ı kanûniye iktizâsından bulunmuş olub keyfiyet-i sabıka Anadolu Kadi-askeri olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hamil

olan ‘a’lemü’l-ülemâi’l- mütebahhir’in efdalü’l-fedâlâi’l-mütevverri’in Mevlânâ es-Seyyid Mehmed Dürri Efendi edâma’llahu te‘âlâ fezailehuya le’de’l-havâle mahallinde virilen i’lamü’l-haber mezkûr mücebince mukaddemâ sadr olan emr-i âli hükmüne tevkifan i’lâm-ı mezkûrda isimleri muharrer beş nefer kesânın zikir olunan tarlalara müdahaleye hakk ve salahiyetleri olmayacağı Kadi-asker esbak-ı müşârün-ileyh Kadri Bey tarafından virilen mârru’z-zikir i’lamda isimleri muharrer merkûmân Ahmed ve Veli dahi vaz’-ı yed ve müdahalelerini inkâr itmiş olduklarından zikir olunan tarlalara i’lâmlarda isimleri muharrer kimesne merkûmun fuzûli ve bi gayr-ı hakk müdahale ve vaz’-ı yed itdirilmemesi ve bi vechi müdahale iden olur ise men‘u def’i itdirilmesi bâbında i’lam-ı mezkûrların dereceyle ber müceb istid‘â emr-i şerîfim ısdârı irade-i âliyyeme menût idüğünü i’lâm eylemiş olduğundan husûs-ı mezbûr mukaddem mu’ahhir mahallinde virilmiş olan mezkûr i’lâmlarda beyân bulunduğu vechile olduğu halde Kadi-asker müşârün-ileyin zikir olunan i’lâmında gösterildiği vechile mezkûr tarlalardan merkûmun Ve‘liyüd-din ve Hüseyin ve Mehmed ve Mustafa Kethüda ve Molla Musa’nın keff-ı yedleri ile arâzi-i mezkûrenin merkûm Kadri cânibinden zabt u tasarruf ve zirâ’at olunmasına merkûmun taraflarından ba’de izin muğâyir-i i’lâmat şer’iyye ve münâfi-i kanûn fuzûli ve bi gayr-ı hakk müdahale ve ta’arruz itdirilmemesi bi vechi müdahale iden olur ise ma’rifet-i şer’le men‘u def’i itdirilmesi bâbında sene-i sabıka recebinin yirmi birinci günü tarihiyle bir kıt‘a emr-i şerîfim ısdâr ve defterhane-i amîrem dahi ilm ü haberi i’tâ kılındığı Divân-ı Hümâyûnum kaleminde mukayyed el-hâletü hâzihi zikir olunan Vartan karyesi ahâlisinden merkûmun Cankul oğlu Veliyüd-din ve Molla oğlu Musa ve Molla oğlu Hacı Mehmed’in bu def’a südde-i saadetime takdîm eyledikleri bir kıt‘a arz-ı hâlleriyle kazâ-yı mezbûr nâibi es-Seyyid Mehmed Emin zide ilmuhû’nun imza ve hatemini hâvi bin iki yüz doksan iki senesi şa’banının yirmi dokuzuncu günü tarihiyle müverrah murâfa’adan virilen diğer bir kıt‘a i’lam-ı şer’ide dahi husûs-ı ati’l-beyan’ın mahallinde ba’de’t-tahkik ve ‘l-tetkik bi gayr-ı zatı fasıl ve rû’yet ve hısmı bâbında tastir kılınan tahrîrat mücebince icâb ve iktizâ idenler ve esamileri ceridede mazbata bi gayr-ı hakk erbâb-ı vûkuf ile zikri ati münâzaun-fih olan tarlalar üzerine varılıb akd-i meclis-i şer’i âli idildikde zikir olunan Divriği kazâsına ta’bi Kızılcaviran karyesi ahâlisinden Fecr oğlu Kadri bin Mehmed nâm kimesne meclis-i ma’kud mezkûrda mârrü’l-beyan Vartan karyesi ahâlisinden olub

zikri câili üç kıt'a tarlalara vaz'-ı yedleri bi'l-beyânına eş-şer'iyeye mütehakkık olan nefeslerinden asil Ali Bey oğlu Hüseyin bin Ali ve Çiftçi oğlu Hüseyin bin Ahmed ve Musa bin Veli ve Mehmed Ali bin Hüseyin ve Yusuf bin Abdullah ve Hüseyin bin Mehmed Çavuş ve Molla oğlu Hacı Mehmed bin Hasan ve Bektaş oğlu Hasan bin Hâlil ve Hüsayin bin İsmail nâm kimesneler tarafından atü'z-zikir husûsda vekil-i müseccel şer'iyeleri Cankul oğlu Veliyüd-din bin Âli ve Molla oğlu Ahmed bin Halil nâm kimesneler muvâcehelerinde zikir olunan Vartan karyesi hududı dahilinde olup üzerinde akd-i meclis olunan ma'lumetü'l-hudud bir yerine muttasıl üç kıt'a tarla yedimde olup seksen sekiz senesi tarihiyle müverrah üç kıt'a tapu senedleri mantûkunca on üç seneden berü uhde vü tasarrufumda olduğu halde merkûmân Veliyüd-din ve Mehmed ile müvekkilleri merkûmun mezkûr tarlaları fuzûli zabt u zirâ'at ve benim tasarrufuma mani' olmalarıyla tarlalardan keff-ı yed veya râiden sâhib-i arz Beğe teslim merkûmân Veliyüd-din ve Ahmed'e müvekkillerine izâfetiyle asaleten ve vekâleten tenbih olunmak muradıdır deyü da'vâ ve tapu senedlerini ibrâz ve irâen itdükde le'de's-su'âl merkûmân Veliyüd-din ve Ahmed asaleten ve vekâleten cevaplarında üzerlerine akd-i meclis olunub münâzaun-fiha olan tarlalara müvekkilleriyle beraber zabt u zirâ'at ol vechile vaz'ul-yed eylediklerini tav'an ikrar lakin iş bu tarlalar Ermutak karyesi nezdinde ma'lûmetü'l-hudud Ballı Kaya nâmıyla arâzi-i mîriyyeden hoşnâm mezra'-yı müstakıll dahilinde olup kırk seneden mütecaviz bizimle müvekkillerimiz merkûmunun eben an cedd zabt u zirâ'at ve hukûk-i arz sâhib-i arza edâ idegeldiğimiz tarlalarımız olduğu halde bundan on dört sene mukaddem mezra'-yı mezkûre arâzi-i hâliyyeden deyü olunan işfal (s,75) üzerine olvakt sâhib-i arz me'muru olan Tefîk Bey ânifü'z-zikir Ermutak karyesi ahâli-i gayr-ı müslimesinden sekiz nefer kimesne kıt'a kıt'a ihale ve tefviz eylediği esnada bizimle müvekkillerimiz merkûmunun ber-vechi muharrer mutasarrıf olduğumuz tarlalarımızı dahi merkûm Kadriye bi gayr-ı vechi ihale ve tefviz itmiş ve hal-i tebeyyün mezra'-yı mezkûre zikir olunan Ermutak karyesi ahâlisinden mâ'lûme'l-esami kimesne ile bizim kıt'a kıt'a kadîman tasarruf ve zabt u zirâ'at idegeldiğimiz tarlalarımız olduğu bundan mukaddem mahall-i nizâ'da bi'l-muvâcehe icrâ kılınan muhakkeme-i şer'iyede ber-nehc-i şer'i sabit olarak bâ-i'lâm ve mazbata arz olunmağla mücebince şura-yı devlet kararı üzerine tastir kılınan tahrîrat hükmine tevfikân Ermutak karyesi ahâli-i gayr-ı müslimesine ihale olunan tarlalar yedlerinden

nez'iyile mutasarrıf-ı sabıklarına teslim ve müdahaleleri men' olunmuşken merkûm Kadri bizim tarlalarımıza müdahaleden hâli olmadığından müdahalesi men' olunmak bi'l-ihale ve bi'l-vekalet muradımızdır deyü zikir olunan üç kıt'a tarla merkûmân ile müvekkillerinin ber-vech-i muharrer kadîman zabt u tasarruflarında olduğu merkûm Kadri'nin inkârına mukarrin merkûmân Velîyüd-din ve Ahmed zikir olunan üç kıt'a tarla kendüleriyle müvekkilleri merkûmunun kırk seneden müteceviz eben an cedd zabt u zirâ'at ve hukûk-i arz edâ idegeldükleri tarlaları olduğunu Göresebit karyesi muhtar-ı evveli Tiryaki oğlu Ahmed bin Ömer ve muhtar-ı sani Abbas oğlu Abdullah bin Yusuf ve Haba karyesi muhtar-ı evveli Yusuf Kethüda oğlu Feyzullah bin Feyz ve muhtar-ı sani Türkmen oğlu Feyz bin Mehmed ve Üçpınar karyesi muhtar-ı evveli Mansur oğlu Mustafa bin Hasan muhtar-ı sani Bâbâoğlu Bektaş bin Mehmed ve Ulu Memat karyesi muhtar-ı evveli Molla oğlu Süleyman bin Abdullah ile evvela bâ varaka-yı mesture sâiren ve ba'dehû merkûmun ile Ulu Kaman karyesi muhtar-ı sanisi Abuş oğlu Yunus bin Ahmed ve Aşkale karyesi muhtar-ı evvel Derviş oğlu Derviş bin İbrahim ve muhtar-ı sanisi Kara Cafer oğlu Hacı bin Ali bi'l-muvâcehe alenen le'de't-tezkiye adl ve makbûlü's-şehade idükleri ihbar olunan Göresebit karyesi İmamı Ömer bin Mehmed ve Tiryaki oğlu Hüseyin bin Mustafa ve Haba karyesi ahâlisinden Ömer oğlu Mahmud bin Ahmed ve Türkmen oğlu Ali bin İsmail ve Üçpınar karyesi muhtarı Ali bin Safer ve Hâlil oğlu Hüseyin bin Halil ve Ulu Kaman karyesinden Arslan Kethüda oğlu Süleyman ve Hacı Kethüda oğlu Ali bin Mehmed ve Deveci oğlu Mehmed bin Ahmed ve Anzagar karyesinden Veli Beğ oğlu Abdullah bin Ali ve Sidal oğlu Ali bin İbrahim ve Taraki oğlu Muhtar Veli bin Mehmed ve Garib oğlu Mehmed bin Hasan ve Güsgür karyesinden Geygel oğlu muhtar İsmail bin İbrahim ve Haydar bin Hüseyin ve Kulnak karyesinden Cafer oğlu Süleyman bin Hüseyin ve Fasiye ahâlisinden Güngör oğlu Mehmed bin Emin nâm kimesneler ta'yin ve irae' iderek eyledikleri şahadetleriyle bi'l-muvâcehe ber nehc-i şer'i isbat etmeleriyle mücebince zikir olunan üç kıt'a tarla merkûmân Velîyüd-din ve Ahmed ile müvekkilleri merkûmunun eben an cedd taht-ı tasarrufu ve zabtlarında olduğu sabit olduğundan bâra'i sâhib-i arz müdahale-i mezkûresinin men'iyile ba'de-ma müdahale itmek üzere merkûm Kadri'ye tenbih olunduğu münderic ve mezkûr olduğu halde merkûm Kadri kendüleriyle mezbûrunu tarlahây-ı mezkûreyi bi'l-iştirâk tasarrufundan men' ile bi vechi müdahale ider olduğundan mahallinde vaki' olan

müdahalenin men‘ ve def‘i bâbında bir kıt‘a emr-i şerîfim sudûru istid‘â olunmuş ve i‘lâm-ı mezkûr ma‘li tenbih mezkûr hakkında usûline muvâfık idüğü cânib-i fetvâhaneden işâret kılunub ilâm-ı mezkûr ile bir kıt‘a mazbata takdîm ve ibrâz kılınmış ve zikir olunan Vartan karyesinde ma‘lûme‘l-hudud bir kıt‘a tarla otuz kuruş bedel ile merkûmân Molla oğlu Hacı Hasan ve Hâlil yedi keyl diğeri bir kıt‘a tarla otuz bir kuruş bedel ile Bektaş oğlu İsmail on keyl tohum isti‘ab ider bir kıt‘a tarla dahi otuz kuruş bedel ile Cankul oğlu Musa‘ya ihale kılındığına dâir Mahallinde varid olan mazbata mücebine merkûmlar uhdelerine kayd olunarak bin iki yüz yetmiş yedi senesi zi‘l-ka‘desinin yirmi beşinci ve mârrü‘l-beyan Kızılcaviran karyesinde üç kıt‘ada otuz buçuk keyl tohum isti‘ab ider tarla Ficar oğulları Hâlil ve Hüseyin ve Kadri uhdelerine hakk-ı karardan bin iki yüz seksen sekiz senesi cemaziye‘l-âhiresinin yirmi beşinci günlerinde tapu senedi i‘tâ kılındığı defterhane-i amîrem muhasebesinden yazılmış olub keyfiyet bi‘l-fi‘il Anadolu Kadi-askeri ve birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânının hâiz ve hâmil olan ‘a‘lemü‘l-ulemâi‘l-mütebaHhir‘in efdalü‘l-fedâlâi‘l-mütevverri‘in Mevlânâ Hâlil Efendi edâma‘llahu te‘âlâ fezailehuya le‘de‘l-havâle fi‘l-hakika husûs-ı mezbûr i‘lâm ve inhâ mazbata ve istid‘â olunduğu vechi üzere olduğu mahallde şer‘-i şerîf ve kanûn-i münif tevkifan tahkik eylediği halde vaki‘ olan müdahalenin men‘u def‘i bâbında terâfu‘ hâvi emr-i âlişanım i‘tâsi irade-i âliyyeme men‘ût idüğünü i‘lâm eylemiş olmağla siz ki vâli-i müşâr ve nâib ve müfti ve sâir mûmâ-ileyhimsiz keyfiyet ma‘lûmunuz oldukda mevlânâ müşârün-ileyhima i‘lâmında gösterildiği vechile husûs-ı mezkûr i‘lâm ve inhâ olunduğu üzere mahallinde şer‘-i şerîf ve kanûn-ı münif tevkifan inde‘ş-şer‘i ve‘l-meclis-i tebyin ve tahkik eylediği halde ma‘rifetiniz ile bi vechi vaki‘ olan müdahalenin men‘u def‘i itdirilmesi husûsuna mübâderet ve keyfiyetin iş bu emr-i şerîfim kaydı bilâ-sene şerh verilmek üzere bâi‘lâm ve mazbata ve tahrîrat der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme inhâ ve iş‘ârına müsâra‘ât eylemeniz bâbında ferman âlişanım sadr olmağla mazmûn-ı münifi üzere amel ve hareket eylesiniz.

Fi 14 Şa‘ban / [1]296 (3 Ağustos 1879)

S.75/88

Anadolu Kadi-askerliği payelularından Erkan-ı Hümâyûnum müfettişı olub birinci rütbe-i mecîdi nişân-ı zişânını hâiz ve hâmil olan Mevlânâ Hüseyin Hüsni Efendi zidet fezâilehuya ki

Tokadda Ak Değirman Müslim Mahallesinde Ayşe Hanım müstemleketinden ma'lûme'l-hudud bir dönüm bağçenin mürûr-ı zeman ile harab olarak vakıf olan nifâ' münkatı' olduğundan mezkûr kasabanın Kidas Mahallesinde Hacı Hasan Hilmi Efendinin taht-ı tasarrufunda bulunan iki dönüm mikdarı bir kıt'a bağı ile istibdâli cânib vakf-ı şerîf için ölü ve inka' görülmüş olduğundan olbâbda taksim ve i'tâ kılınan i'lâm-ı mûcebince iktizâ' iden emr-i âlişanımın ısdârı husûsına Evkâf-ı Hümâyûn nazarımızdan vuku' bulan iş'âr ve şura-yı devlet me'âliyye dairesinden virilen karar üzerine bi'l-istizan mûcebince irade-i seniyye-i mülûkânem müte'allıkk şeref sudûr olmağla ve Divân-ı Hümâyûnumdan iş bu emr-i celil'ül-mukaddem ısdâr-ı ma'lûmat olmak üzere cihat kalemine ilm ü haber i'tâ olunmuştur imdi sen ki müfettiş-i müşârün-ileyh sen keyfiyet ma'lûmun oldukda mahall-i mezkûrun işâret-i husûsuna mübâderet eylesün.

Esat

Fi 20 Şa'ban/[1]324 (9 Ekim 1906)

İrade-i seniyye mazbatasıyla ferman-ı âli beraber olarak Bâb-ı Âli evrak odasına verilmiştir. 29 Şa'ban/[1]324(18 Ekim 1906)

(s,76) Tokadda Ak Değirman Müslim Mahallesinde Ayşe Hanım müstemleketinden mâ'lume'l-hudud bir dönüm bağçenin mürûr-ı zeman ile harab olarak vakfı olan nifâ' münkatı' olduğundan iş bu bağçenin mezkûr kasabanın Kidas Mahallesinde Hacı Hasan Hilmi Efendinin taht-ı tasarrufunda bulunan iki dönüm mikdarı bir kıt'a üzüm bağı ile istibdâli cânib vakf-ı şerîf için ölü ve inka' görülmüş olduğının ol vechile istibdâlinin icrası zımnında iktizâ' iden emr-i âlişanımın ısdâr-ı husûsına Evkâf-ı Hümâyûnum nezaret-i celilesinden vuku' bulan iş'âr ve şura-yı devlet me'âliyye dairesinden virilen karar üzerine bi'l-istizan mûcebince irade-i seniyye-i hazret-i hilâfet penahi müte'allıkk şerîf sudûr buyurulmuş ve bir mantuk irade-i seniyye-i evkâf-ı hümâyûn müfettişliğine hitaben bir kıt'a ferman-ı âli tasdir ve tesbid kılınmış olmağla ma'lûmat olmak üzere cihat kalemine de iş bu ilm ü haber verilmiştir.

İrade-i seniyye tarihi **Fi 20 Şa‘ban/[1]324** (9 Ekim 1906)

Mukabele olunsun

S.76/89

2450 evamîrû Fi 9 Şevval / [1]326 (M-1909) (4 Kasım 1908) tarihli

İrade-i seniyye-i ileyh ferman-ı âli Bâb-ı âli evrâk masasına virilüb yalnız kalemde müsveddesi mahfuzdur.

iftiharü'l- a'lâ ve'l i'zam müstecmi' cami'ul-ma'âli ve'l mufahham ileh?

Mütehaysizân Ricâl-i Devlet-i Aliyyemden tevki'-i Divan-ı Hümâyûnum olub birinci rütbe-i Mecîdi ve üçüncü rütbe-i Osmanî nişân-ı zişânlarını hâiz ve hâmil olan Mahmud Cemâl Bey dâme ulüvvuhuya ki

Sivas vilâyetine ta'bi Yıldızeli nahiyesine kâin Alahacı karyesinde mâlikânesinin Hafik hanesinin Sufî Himmet Mahallesi Cami' Şerîfi imamet ve hitabetine fasik diğerinin dahi Murâli Baba Dergâhı taâmiyesine tahsisi hakkında mahkeme-i teftişden tanzim ve cânib-i fetvâ-penahiden tasdik olunan i'lâm-ı şer'î mûcebince ifâ-yı iktizâsı zımnında kaydı mahalinin tashihi husûsuna bi'l-istizan irade-i seniyye-i mülûkânem şeref-[riz] sünuh ve sudûr olmağla emr ve ferman hümâyûn-ı şahanem mantuk-ı münifi ve cehd-i mezkûr mâlikânenin defterhanesinde muharrer kaydı mahaline kalmakla şerh virüb icâb iden mahallelere ilm ü haberi i'tâ kılınmak üzere icmâl-i hakkânisinin istarına mübâdaret eyleyesiz.

Fi 9 Şevval / [1]326 (4 Kasım 1908)

Matbalı mühimme tophanededir.

S.197/90

Fi 13 Zi'l-ka'de/[1]291 (22 Aralık 1874) tarihi ve 171 adedi ile Sivas vilâyetine yazılan tahrîrat-ı âliyye suretinin ihracı **Fi 14 Rebiü'l-evvel / [1]291** (1 Mayıs 1874)

Ficaroğlu Kadri'nin Divriği kazâsı merbûtâtından Vartan karyesinde mutasarrıf olduğu tarlalarına vuku' bulan müdahaleden dolayı icrâ kılınan tahkîkâta dâr-ı şûrâ-yı devletten tanzim olunub Divan-ı Ahkâm-ı Adliyyeye havâle buyurulan mezkûre ile olbâbda Hacı Hasan ve Halil ve Musa ve İsmail imzalarıyla virilen arz-ı hâl ve evrak-ı müteferri'si havâle cem'iyetinde mutâlâ' olundukda zikir olunan

tarlalarda merkûm Kadri'nin iki def'a şer'an hakkı tebyin eylemiş olduğu anlaşılıb mezkûr arz-ı hâlde ise merkûm Kadri yedinde bulunan tapu senedi ile i'lâm-ı şer'i beyninde mübâyenet olduğundan şu mübâyenet tahkik olunmak üzere keyfiyetinin tekrar meclis-i tedkikat-ı şer'iyeye havâlesi istid'â kılınmaktan nâşi suret-i hâl taraf-ı sami' hazret-i fetvâ-penahiye le'de'l-iş'âr gelen cevabda keyfiyet meclis-i tedkikat-ı şer'iyeye havâle olunarak iktizâ-yı şer'isini hâvi virilen mezkûrenin gönderildiği iş'âr buyurulmuş ve müzekkiren mezkûre mündericâta nazaran maslahatda icâb-ı şer'isi yani bu tarlalarda Kadri Ağa yedinde ifâsı lazım geleceği bu bâbda olan i'lâm-ı şer'i üzerine 23 Rebiü'l-evve'l / [1]290 tarihiyle mezkûrede beyân olunub şu halde mübâyenet mebhûse maddesini şimdi irâeden murad eğer i'lâm-ı şer'i de yazıldığına muhâlif olarak mezkûr tarlalarda mücerred tapu temessükanından Kızılcaviran karyesinde bulunduğunda muharrer idüğünü da'vâ ve beyândan ibaret ise mademeğe mezkûr tarlalar mahallinde hin-i muhakkemede işâret ve tahdid ile kesb-i ta'yin itmişdir binâen aleyh ir'a-yı mesmu' olmayub mezkûr mübâyenetden mukassır aslı müddeâ-yı mahkûm behra bir ihtilâf-ı şer'i ise o suretde burasında mahall münâzaun-fihde şer'-i şerîf meclis-i ma'rifetiyle muhikka-ane ve bi-gayr-ı zamana revîşi tebyin idecek hale göre maslahatda icrâ kılınarak neticesinde mes'ele-i şer'isine tatbiken bâ-i'lâm mazbata ve inhâsı lazım geldiği anlaşılımış mezkûr müzekkire ile husûs-ı mezkûre müteferri' bi'l-cümle evrâk-ı ma'rifet altı kıt'adan ibaret olarak tanzim olunan defteriyle beraber cem'iyet-i mezkûrenin tebligata mebni leffen savb-ı vâlâyı desturilerine isbâl kılınmış olmağla mücebince iktizâsından icrâ inası bâbında.

Mukabele olunub

Mühür

Divân-ı Ahkâm

Adliye Muallimi

SONUÇ

İncelemesi yapılan defter Muhammed Fuad Paşa'nın sadarete Muhammed Emin Âli Paşa'nın da Hariciye Nezaretinde bulunduğu H. 1280/ M. 1863 yılı itibariyle başlayan 36 Numaralı Sivas Ahkâm Defteridir. İlk üç sayfası boş olan bu son defterin 4 Kasım 1909 tarihiyle yakın tarihli son kaydı ile 121 sayfalık boşlukla beraber 199 sayfadan oluştuğu ve sadece 90 hükümün bulunduğu bir defterdir. Bu defterde yaşanan bir değişim de dikkat çekici olmuş ve evail, evasıt ve evahir kavramlarının kaldırılması Mehmed Rüştü Paşa'nın sadarete geldiği zamana denk gelerek H/12 Muharrem 1283- M/27 Mayıs 1866 tarihi ile yılın ilk kaydının gün/ay/yıl esaslı sayısal girişli tam tarihi de verilmiş oluyordu.

Bu çalışmada transkripsiyon yapılarak Sultan Abdülaziz ve Abdülhamid dönemlerinde cereyan eden Osmanlı kanûn ve nizamnâmelerinin sosyo-ekonomik hayata yansıyan tesirini bölgenin idari yapısında ve defterin muhtevasında görmek için değerlendirmeye alınmıştır. Bu nedenle Divan Teşkilâtı ve Adalet Sisteminin Ahkâm Defterleri üzerindeki etkisi anlatılarak 36 Numaralı Sivas Ahkâm Defterinin muhtevasına değinilmiştir. Muhtevanın anlatıldığı bölümde hükümlerin tarihlerine göre dağılımı ve konularına göre değerlendirilmesi yapılmış tasnif ve istatistik karşılıkları tablolarla daha da netlik kazânmıştır.

1867 Vilâyet Nizamnâmesi'nin etkileri ile eyalet sisteminin değişerek daha küçük coğrafi sınırları ihtiva eden vilâyet düzenlemesine, sancak sisteminin de değişerek liva sistemine geçildiğini söyleyebiliriz. Vilâyet idare meclislerinin etkisiyle Mahallli meclislerin etkin rol üstlendiğini yapı'lân şikayetlerde Divan-ı Hümayûn'un artık bir başvuru veya danışma mercii olduğu kanâ'atine varılmasına sebep olmuştur. Dilekçeyi kabul eden bu kurum olmasına rağmen' hükümlerde çözümün Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyyem ile ya da Mahallli Meclis-i Şer' ile çözümlenmesinin istendiğini şikâyet gereği uyarı ve araştırmayı yapacak olan ilgili makamların dikkatine sunulduğu anlaşılmıştır. Bununla beraber Osmanlı Devletinde yürütme organının işleyişinde merkeze yapılan şikayetlerde da'vâlârın çözümünde kanûn ve nizamnâmelerin işleyişini kolaylaştıracak müesseseler arasında müftülük ve kadi-askerlik de dikkat çekici olmuştur. Fetvâhânededen alınacak emr ile Anadolu Kadi-askerine havâle edilen durumun şikâyetin giderilmesinde önemli bir aşama

olduğuna ve meselenin de sürüncemede kalmadan netice bularak İstanbul'a bildirilmesi husûsuna özen gösterilmiştir.

Hükümlerde giriş kısmında eyalet ve vilâyet belirtildikten sonra hitap makamı ve o makama bağlı kişilerin elkabı tam olarak yazıldıktan sonra yeni bir paragrafla yeni bir giriş yapılmıştır. Şikâyetin yapıldığı yer ile yapanın kim olduğu, şikâyetin konusu ve kanûni hakkına zarar veren kişinin de kim olduğu ifade edilerek daha önce adını verdiğimiz müesseselerce konunun tetkiki ve Mahallinde yapılacak bir mahkeme ile netice bulması istenmiştir.

Defterde sadece mîras, borç-alacak, mülkiyet ve vakıf ile ilgili şikâyetler dile getirilmiş ve ayrı başlıklar altında açıklık getirilmek için ele alınmışlardır.

Mîras ile ilgili hükümlerde kişi kendisine mîras kaldığında yaşının küçük olması sebebiyle başkalarınca el konulan hissesini reşit olduğunda talep etmesine rağmen' alamamış olmasından ötürü veya yaşının küçük olması ile birlikte mîras mâlının borca karşılık gasp edilmesinden doğan anlaşmazlıklar en yaygın meseleler olmuştur. Ayrıca alacaklı kişilerin talebi üzerine borcunun terekeden düşürülmesi kanûni bir yol iken sonrasında kalan verâsenin taksiminde yaşanan sıkıntılâr da ayrı çözüm gerektiren meseleler olmuştur. Konunun çözümünde müslim ve gayrimüslim olduğu ayrımı yapılmayarak fetvâhâne ve Anadolu Kadi-askeri devreye giren kurumlar olmuştur.

Alacaklı kişilerin alacaklarını borçlu kişilerden tahsil edemedikleri mevzusu ile bu borçlu kişilerin bir seferde ödemeye kudretleri olmaması nedeniyle yapılan şikâyetlerdir. "...taksit ve murâbaha hakkında iki yüz altmış sekiz senesi evâsıt-ı cemaziye'l-âhiresinde te'sis kılınub bâevâmîr-i âliyye memâlik-i mahrûseme neşr'u i'lân kılınmış olan nizâm..." ifadesi bütün borç-alacak meselelerinde uygulanan bir yöntem olmuştur. Bu ifadenin nizam ve kanûni olarak sabitlendiği de düşünülürse taksit ile birlikte kar esasının gözetildiği bu tahsil işlemi önemli sonuçların alınmasını sağlamış olabilir.

Mülkiyet hakları ile ilgili hükümlerde şahısların tapu senedli ve kanûni kullanım haklarını ellerinde bulundurduğu, ev, tarla, bağ-bağçe, değirmen', çiftlik ve mer'a gibi yerler olub hiçbir vesikaya dayanmadan veya dayandığı iddiasında bulunularak yapılan müdahalelerin yer aldığı şikâyetleri içermektedir. Bu

müdahaleler Kanûnnâme-i Arâzi'nin maddeleri bağlamında değerlendirilerek sonuçlanması istenmiştir.

Vakıflarla ilgili hükümlerde ise “...*harab ve bi-tâb olub mücedded suretiyle ta'mîr ve termime muhtac vakf-ı mezbûr...*” un “...*ma'mur bulunan bir bâb mülk menzili ile istibdâli...*” nin yani daha bayındır olan bir başka arâziyle değişiminin talebi üzerine vakfın müteve'llisi tarafından meşihat dairesine başvurularak yapılan bir müracaattır. Temelinde şikayet bulunmayan bu dilekçe ile müftulikten alınan hüccet-i şer'iyenin verilmesi ile sağlanan iznin Evkâf-ı Hümâyûn muhasebesine havâle edilerek kararlaştırılmasına ve yapılâcak değişimin de Mahallinde neticelenmesi nâibden istenmektedir.

M-1863 yılında başlayıp XX. yüzyılın başına kadar önemini sürdürmüş bu kayıtlardan sonuncusu olarak kapsadığı hükümlerin daha geniş zamanda daha az konu ve hüküm sığdırarak merkezi gelişmelerin etkisinde yerini ve işini başka müesseselere bırakmış olduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, A, DVNS.AHK.SS.d, 36.

Kitap, Makale ve Yayınlanmamış Tezler

AÇIKEL, Ali; “Rûm Eyaleti”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.35, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2008, s. 225-226.

AKBULUT, Gülpınar; “Sivas Şehri’nin Tarihi Coğrafyası”, *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık, 2009, Cilt: 35, Sayı:2, s. 212-222.

AKBULUT, İlhan; “Vakıf Kurumu, Mahiyeti ve Gelişimi”, *Vakıflar Dergisi*, Sayı XXX, Ankara, 2007

AKSIN, Ahmet-KARAKAŞ, Erdal; “Nüfus İcmâl Defterine Göre 19. Yüzyılda Arapgir”, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*,13 (2015), s. 91-125.

AKYEL, Salih; “XIX. Yüzyılda Harput Sancağının Demografik Yapısı Üzerine Bir Değerlendirme”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi (TAD)*, C.34/S. 57, 2015, s. 199-220.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşiv Daire Başkanlığı, 2. Baskı, İstanbul, 2010.

BAYKARA, Tuncer ; “ Kazâ”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.25, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2002, s. 119-120.

CANATAR, Mehmet; “Şûrâ-yı Devlet Teşkilâtı ve Tarihi Gelişimi Üzerine Bazı Tespitler”, *İlmi Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarihi İncelemeleri*, 5 (1997), s.107-139.

CİN, Halil; *Osmanlı Toprak Düzeni ve Bu Düzenin Bozulması*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1978.

CİN, Hâlıl-AKGÜNDÜZ, Ahmet; *Türk Hukuk Tarihi*, Osmanlı Araştırmaları Vakfı (OSAV), İstanbul, 2011.

- ÇADIRCI, Musa; *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi (TTK), Ankara,1997.
- DANIŞMEND, İsmail Hamdi; *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.V, Doğu Yayınevi, İstanbul, 2011.
- DEMİREL, Ömer; “Sivas”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.37, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2009, s. 278-282.
- DEMİREL, Ömer; *Osmanlı Dönemi Sivas Şehri-Makaleler*, Sivas Valiliği Tarih ve Kültür Araştırmaları Merkezi Yayın Kurulu, Sivas, 2006.
- DEMİREL, Ömer; *Osmanlı Vakıf-Şehir İlişkisine Bir Örnek: Sivas Şehir Hayatında Vakıfların Rolü*, Türk Tarih Kurumu (TTK), Ankara, 2000.
- DEVELİOĞLU, Ferit; *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat (Eski ve Yeni Harflerle)*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 2015.
- DURŞUN, Kübra; *1 Numaralı Sivas Ahkâm Defterlerinde Yer Alan Vakıf Davalarının Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Tokat, 2015.
- EKEN, Galip; “19 Yüzyılda Kangal Kazâsı’ nın Sosyo Ekonomik Yapısına Dair”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi (TAD)*, Sayı 23, 2008, s. 263-299.
- GENCA, Elif; “Osmanlı Hukukunda Vakıfların Denetimi (Evkâf-ı Hümâyûn Nezaretı)”, *İÜHFİM*, C. LXXII, S.1, 2014, s. 531-554.
- GENÇOĞLU, Mustafa; “1864 ve 1871 Vilâyet Nizamnâmelerine Göre Osmanlı Taşra İdaresinde Yeniden Yapılanma”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2011,2(1): s. 29-50.
- GÜNAY, Ramazan; “Osmanlı Arşiv Kaynakları İçerisinde Ahkâm Defterleri: Gelişim Seyri, Muhtevası ve Önemi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl:2013/1, Sayı:17. s. 9-29.
- HALAÇOĞLU, Yusuf; *XIV- XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları (TTK), Ankara, 2007.

- HALİLOĞLU, Feride; *8 Numaralı Şam-ı Şerîf Ahkâm Defterine Göre Şam Bölgesinde Ekonomik ve Sosyal Hayat (1839-1843)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı İktisat Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011.
- İNALCIK, Halil; “Eyalet”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.11, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1995, s. 548-550.
- İNALCIK, Halil; “Şikâyet Hakkı: Arz-ı Hâl ve Arz-ı Mazhar’lar,” *Osmanlı Araştırmaları VII-VIII, (İSAM)*, İstanbul, 1988 s.(32-54).
- KARADEMİR, Zafer; “Osmanlı Sosyo-Ekonomik Yaşamında Su:18. Yüzyıl Eyalet-i Rûm Örneği,” *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXIX/1, 2014, s. 189-211.
- KARAL, Enver Ziya; *Osmanlı Tarihi*, C.V, Türk Tarih Kurumu Basımevi (TTK), Ankara, 1989.
- KILIÇ, Selda; “1864 Vilâyet Nizamnâmesinin Tuna Vilâyetinde Uygulanması ve Mithat Paşa”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, 2005, Cilt;24, Sayı; 37, s. 99-111.
- KILIÇ, Ünal; “Vâli”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.42, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2012, s. 492-494.
- KOZAK, Yasin; *V ve VI numaralı Maraş Ahkâm Defterlerinde Maraş’a Gönderilen Hükümler*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, Haziran, 2005.
- KUŞ, Canan; *1780-1784 Tarihli ve Numaralı Halep Ahkâm Defteri (1-53) Tarnskripsiyon ve Değerlendirme*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 2008.
- KUZUCU, Kemalettin; “Osmanlı Döneminde Sivas İlbeylileri ve İlbeyli Kazâsı”, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, 2004, s. 165-183.
- MUMCU, Ahmet; “Divân-ı Hümâyûn”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.9, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994.

- PAKALIN, Mehmet Zeki; *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü 1*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayını, İstanbul, 1993.
- PEKDOĞAN, Sibel; *19 Numaralı Sivas Ahkâm Defteri'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (s.1-60)*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Tokat, 2014
- SAHİLLİOĞLU, Halil; “Ahkâm”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 1, İstanbul, 1988, s. 551.
- SAMİ, Şemseddin; *Kâmûs-ı Türki*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 2010.
- SAYDAM, Abdullah; “Tanzimat Devri Reformları”, (Edit. Hasan Celal Güzel- Prof. Dr. Ali Birinci), *Genel Türk Tarihi*, Yeni Türkiye Yayınları, C 7, Ankara,2002, s. 253-290.
- SAYDAM, Abdullah; *Osmanlı Medeniyeti Tarihi*, Derya Kiyabevi, Trabzon,1999.
- SERTOĞLU, Mithat; *Osmanlı Tarih Lügatı*, Enderun Yayınları:16, Beyazıt/İstanbul, 1986.
- SEYİTDANLIOĞLU, Mehmet; “Tanzimat Döneminde Yüksek Yargı ve Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye (18838-1876)”, (Edit. H. İncalcık-B. Ari-S.Aslandaş), *Adalet Kitabı*, Adalet Bakanlığı Yayını, Ankara, 2007, s. 207-220.
- SEYİTDANLIOĞLU, Mehmet; “Yerel Yönetim Metinleri VI, 1871 Vilâyet Nizamnâmesi ve Getirdikleri”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, C.5, Sayı:5, (Eylül 1996), s. 89-103.
- SÖNMEZ, Serpil; *Tanzimat'a Giden Yolda Bir Osmanlı Kenti: Sivas (1777-1839)*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara,2015.
- ŞAHİN, İlhan; “ Nahiye”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.32, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2006, s. 306-308.
- ŞAHİN, İlhan; “Sancaklar”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.36, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2009, s. 97-99.

ŞİMŞİR, Nahide; “Ahkâm Defterlerinin Tarihi Kıymeti ve 107 No’lu Anadolu Ahkâm Defterindeki İzmirle İlgili Hükümler”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, S. IX, İzmir 1994, s. 329-341.

TORUN, Sadık Fatih; *Tanzimat’tan Meşrutiyete Türkiye’de Kazâ Yönetimi (1842-1876)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2005.

ÜNAL, Mehmet Ali; *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2015.

YAZICI, Abdurrahman; “Arâzi Kanûnnâmesi (1274/1858) ve İntikal Kanûnlarıyla İslam Mîras Hukukunun Mukayesesi”, *EKEV Akademi Dergisi*, Yıl:18, Sayı:60 (Yaz 2014), s. 449-470.

YILDIZ, Vahap; “Osmanlı’da Yazı Çeşitleri”, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Yıl:17, Sayı 28, Temmuz-Aralık 2012, s. 47-62.

YÜKSEL Hasan, “Vakfiye”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 42, İstanbul, 2012, s. 467-469.

A.{DVNS.AHK.SS.d.00036

مقدمه و غیره... (Handwritten text in Ottoman Turkish script, right page)

مشرف

مقدمه و غیره... (Handwritten text in Ottoman Turkish script, right page)

مقدمه و غیره... (Handwritten text in Ottoman Turkish script, left page)

ب

مشرف

مقدمه و غیره... (Handwritten text in Ottoman Turkish script, left page)

مقدمه و غیره... (Handwritten text in Ottoman Turkish script, left page)

... و در وقت اولی که در این شهر ...
... و در وقت اولی که در این شهر ...
... و در وقت اولی که در این شهر ...

... و در وقت اولی که در این شهر ...

... و در وقت اولی که در این شهر ...
... و در وقت اولی که در این شهر ...
... و در وقت اولی که در این شهر ...

... و در وقت اولی که در این شهر ...
... و در وقت اولی که در این شهر ...
... و در وقت اولی که در این شهر ...

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı SOYADI: Özlem ÇETİN

Uyruğu: TÜRKİYE CUMHURİYETİ

Doğum Tarihi ve Yeri: 05/09/1984 Sivas

e-posta: ylzerdem58@mynet.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
3,80	Kayseri Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü	2014